

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE İLETİŞİM
EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Şener ŞENTÜRK

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Meriç TUNCEL

BOLU, 2015

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Şener ŞENTÜRK'e ait "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programının Etkililiği" adlı çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

.../.../2015

Akademik Unvan, Adı ve SOYADI

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Meriç TUNCEL

Üye : Doç. Dr. Zeki ARSAL

Üye : Doç. Dr. İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN

Üye : Doç. Dr. Ayhan DİKİCİ

Üye :Yrd. Doç. Dr. Duygu GÜR ERDOĞAN

İmza

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Doç. Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Doktora Tezi olarak sunduğum, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programının Etkililiği” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvuru lan kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 13.11.2015

Şener ŞENTÜRK

*Dünyanın her hangi bir yerinde
şiddet nedeniyle hayatını kaybetmiş bütün
ÖZGE-CAN'lara...*

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın danışmanlığını yapan, önerilerini, desteğini, zamanını, enerjisini esirgemeyen değerli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Meriç TUNCEL’e saygılarımı ve şükranlarımı sunuyorum.

Araştırma süresince öneri ve destekleriyle beni destekleyen Sayın Doç. Dr. Zeki ARSAL ve Sayın Doç. Dr. İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN’a,

Doktora eğitimim sürecinde değerli görüş ve düşüncelerinden faydalandığım bütün hocalarıma ve doktora arkadaşlarım Şenil KILIÇ, Dr. Özlem KARAKIŞ, Dr. Filiz DURSUN, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin EVCİM ve Yrd. Doç. Dr. Seher BAYAT’a,

Hoşgörü ve desteğiyle yanımda olan mesai arkadaşım, Süleyman ALTUN’a,

Araştırmaya dâhil olarak “biz varız” diyen, düşünce ve duygularını dile getirerek farkındalık yaratan değerli katılımcılara, uygulama sürecinde emeğini, tecrübesini esirgemeyen Psikolojik Danışman ve Aile Terapisti Belkıs EDİGE GEYİM’e, Teknoloji Tasarım Öğretmeni Münevver BÜLBÜL’e ve Cavidan ÖZER’e

Zamanlarından ve enerjilerinden çaldığım eşim Rabia ŞENTÜRK’e ve sürekli “Ne zaman bitecek bu Bolu?” diyen, oğlum Ali Alper ŞENTÜRK’e sabırları ve destekleri için şükranlarımı sunarım.

Şener ŞENTÜRK

Bolu, 2015

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN.....	iii
İTHAF	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
RESİMLER DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR	xiv
ÖZET	xv
ABSTRACT.....	xviii
I. BÖLÜM	
1. Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	4
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	6
1.5. Sayıtlılar.....	8
1.6. Sınırlılıklar.....	8
1.7. Tanımlar.....	8
1.8. Kısaltmalar.....	9
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Çerçeve.....	11
2.1. Şiddet	11
2.1.1. Kadına yönelik şiddet	12
2.1.2. Kadına yönelik şiddetin çeşitleri.....	15
2.1.3. Kadına yönelik şiddetin nedenleri.....	22
2.1.4. Şiddet uygulayan kişilerin ortak özellikleri	26
2.1.5. Şiddet mağduru kadınların ortak özellikleri	28

2.1.6. Şiddetin etkileri	29
2.1.7. Kadına yönelik şiddetle mücadelede tarihi süreç ve yasal düzenlemeler.....	31
2.1.8. Dünya genelinde kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin süreç...	31
2.1.9. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin süreç.....	33
2.2. İletişim	38
2.2.1. İletişim modelleri	39
2.2.2. İletişim öğeleri.....	41
2.2.3. İletişim türleri.....	44
2.2.4. İletişim engelleri.....	46
2.3. İlgili Araştırmalar.....	49
2.3.1. Kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili literatür.....	49
2.3.2. İletişim eğitim programlarına ilişkin literatür	65
2.4. Program Geliştirme ve Değerlendirme	68
III. BÖLÜM	
3.Yöntem.....	77
3.1. Araştırmanın Modeli.....	77
3.2. Araştırma Grubu.....	78
3.2.1. Araştırma gruplarının denkliliğine ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları.....	81
3.3. Verilerin Toplanması.....	84
3.3.1. veri toplama süreci.....	85
3.3.2. Deney ve kontrol gruplarının oluşturulması.....	85
3.3.3. Deney grubuna uygulanan işlemler.....	86
3.3.4. İç ve dış geçerlik.....	87
3.4. Veri Toplama Araçları.....	87
3.4.1. Kişisel bilgi formu.....	87
3.4.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ).....	88
3.4.3. İletişim Becerileri Ölçeği (İBDÖ).....	90
3.4.4. Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞ).....	91
3.4.5. Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ)	92
3.4.6. Gözlem formu.....	93

3.4.7. Görüşme formu.....	94
3.4.8. Program sonu değerlendirme ölçeği.....	94
3.5. Program Hazırlama Süreci.....	95
3.6. Verilerin Analizi.....	98
IV. BÖLÜM	
4. Bulgular ve Tartışma.....	99
4.1. Deney Grubu Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular.....	99
4.1.1. İletişim becerilerine ilişkin bulgular.....	99
4.1.2. Aile içi şiddete yönelik bulgular.....	101
4.1.3. Yaşam doyumlarına ilişkin bulgular.....	102
4.1.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin bulgular.....	103
4.2. Kontrol Grubu Öntest-SonTest Puanlarına İlişkin Bulgular.....	105
4.2.1.iletişim becerilerine ilişkin bulgular.....	105
4.2.2. Aile içi şiddete yönelik bulgular.....	105
4.2.3. Yaşam doyumlarına ilişkin bulgular.....	107
4.2.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin bulgular.....	107
4.3. Deney ve Kontrol Grubu Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular.....	108
4.3.1. İletişim becerilerine ilişkin bulgular.....	109
4.3.2. Aile içi şiddete yönelik bulgular.....	110
4.3.3. Yaşam doyumlarına ilişkin bulgular.....	110
4.3.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin bulgular.....	111
4.4. ŞİMEP uygulanan deney grubu katılımcıların uygulanan programa yönelik görüşleri nelerdir.....	113
4.4.1. Katılımcıların hedeflere ilişkin görüşleri.....	113
4.4.2. ŞİMEP'e ilişkin eleştiriler ve öneriler	114
4.4.3. ŞİMEP'in etkisine ilişkin görüşler.....	116
4.4.4. Program sonu görüşmelerin video kayıtlarına ilişkin bulgular.....	119
V. BÖLÜM	
5. Sonuç ve Öneriler.....	128
5.1. Sonuçlar.....	128
5.2. Öneriler	129
5.2.1. Kadın gruplarına yönelik uygulanacak programa ilişkin öneriler.....	129

5.2.2. Araştırmacılara ilişkin öneriler.....	130
KAYNAKÇA.....	132
EKLER.....	151
Ek 1. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) İzin Onay Mesajı.....	152
Ek 2. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (25 Madde).....	153
Ek 3. Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ) İzin Onay Mesajı.....	155
Ek 4. Yaşam Doyum Ölçeği (7 Madde).....	156
Ek 5. Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞ) İzin Onay Mesajı.....	157
Ek 6. Aile İçi Şiddet Ölçeği (30 Madde).....	158
Ek 7. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) İzin Onay Mesajı.....	159
Ek 8. Aile Değerlendirme Ölçeği (60 Madde).....	160
Ek 9. Kişisel Bilgi Formu.....	162
Ek 10. Uygulama Gözlem Formu.....	164
Ek 11. Program Sonu Değerlendirme Anketi.....	165
Ek 12. Görüşme Formu.....	166
Ek 13. AİBÜ Araştırma Etik Kurul Onayı.....	167
Ek 14. Araştırma Uygulama Resmi İzin Onayı.....	168
Ek 15. Aile Danışma Merkezi Kayıt Formu Örneği.....	169
Ek 16. Sosyal Hizmet Merkezi Sosyal İnceleme Raporu Örneği.....	171
Ek 17. Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı (ŞİMEP)	172

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Türkiye’de fiziksel şiddet oranları	16
Tablo 2.2. Türkiye’de ekonomik şiddet oranları.....	18
Tablo 2.3. Türkiye’de cinsel şiddeti paylaşım istatistikleri	20
Tablo 2.4. Türkiye’de cinsel şiddet istatistikleri.....	21
Tablo 2.5. Kadına yönelik şiddetin nedenleri	25
Tablo 2.6. Ruhsal sorun yaşamış kadınlar yüzdesi	30
Tablo 2.7. Ülkelere göre kadına yönelik fiziksel şiddet oranları (1995-2006).....	64
Tablo 2.8. Program tasarım yaklaşımları.....	71
Tablo 3.1. Araştırma deseni.....	78
Tablo 3.2. Deney ve kontrol grubundaki katılımcı özellikleri.....	79
Tablo 3.3. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının İBDÖ ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları.....	82
Tablo 3.4. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının AİŞ ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları.....	82
Tablo 3.5. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının YDÖ’ye yönelik ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları.....	83
Tablo 3.6. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının ADÖ’ye yönelik ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları.....	84
Tablo 3.7. ADÖ alt ölçek maddeleri ve ölçtüğü alanlar.....	90
Tablo 3.8. İhtiyaç analiz süreci.....	96
Tablo 3.9. Programın genel hedefleri.....	96
Tablo 3.10. Program içeriği.....	97
Tablo 3.11. Eğitim durumları	97
Tablo 3.12. Programa ilişkin açıklamalar	97
Tablo 3.13. Program değerlendirme	98
Tablo 4.1. Deney öncesi ve sonrası iletişim becerilerine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları... ..	100

Tablo 4.2. Deney öncesi ve sonrası aile içi şiddete yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları.....	101
Tablo 4.3. Deney öncesi ve sonrası yaşam doyum ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları.....	102
Tablo 4.4. Deney öncesi ve sonrası aile değerlendirme ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları.....	104
Tablo 4.5. Kontrol grubu işlem öncesi ve sonrası iletişim becerilerine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları.....	105
Tablo 4.6. Kontrol grubu işlem öncesi ve sonrası aile içi şiddete yönelik test puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	106
Tablo 4.7. Kontrol grubu işlem öncesi ve sonrası yaşam doyum ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	107
Tablo 4.8. Kontrol grubu işlem öncesi ve sonrası aile değerlendirme ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları	108
Tablo 4.9. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının iletişim becerilerine yönelik sontest puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-U-Testi sonuçları	109
Tablo 4.10. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının aile içi şiddete yönelik sontest puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-u sonuçları.....	110
Tablo 4.11. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının yaşam doyum ölçeğine yönelik sontest puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-u sonuçları	111
Tablo 4. 12. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının aile değerlendirme ölçeğine yönelik sontest puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-U-Testi sonuçları.....	112
Tablo 4.13. Program sonu deney grubu katılımcıların ŞİMEP hakkında görüşleri	114
Tablo 4.14. ŞİMEP'e ilişkin eleştiriler.....	115
Tablo 4.15. ŞİMEP'e ilişkin öneriler.....	116
Tablo 4.16. ŞİMEP'in etkisine ilişkin görüşler.....	118
Tablo 4.17. Deney grubu öntest son test puan ortalamaları	124

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2. 1. Duygusal, fiziksel, cinsel şiddet yaygınlığı (2008-2014)	21
Şekil 2. 2. Aristo iletişim modeli	40
Şekil 2. 3. Berlo'nun iletişim modeli.....	40
Şekil 2. 4. Barker modeli.....	41
Şekil 2. 5. Program geliştirme süreci.....	70
Şekil 2. 6. Taba-Tyler program geliştirme modeli.....	72
Şekil 2.7. Tyler hedefe dayalı değerlendirme modeli.....	75

RESİMLER DİZİNİ

Resim 2. 1. WHO çalışma alanlarına göre kadına yönelik şiddet oranları	65
---	----

KISALTMALAR DİZİNİ

ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
COE	: Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi
ŞİMEP	: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
SİR	: Sosyal İnceleme Raporları
TDK	: Türk Dil Kurumu
ADÖ	: Aile Değerlendirme Ölçeği
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
İBDÖ	: İletişim Becerileri Ölçeği
KDV	: Kadın Dayanışma Vakfı
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
AİŞÖ	: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Ölçeği
MÇV	: Mor Çatı Vakfı
YDÖ	: Yaşam Doyum Ölçeği
BAAK	: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu
BM	: Birleşmiş Milletler
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TUBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Grubu
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNFPA	: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
Bkz.	: Bakınız

ÖZET

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE İLETİŞİM EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİ

ŞENTÜRK, Şener

Doktora Tezi

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı

Eylül-2015, xx + 267 Sayfa

Kadına yönelik şiddet, dünyanın her hangi bir yerinde kadınların sırf cinsiyetleri sebebiyle maruz kaldıkları fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddettir. Bu şiddete sürekli maruz kalan kadınlarda, fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklar olduğu, bazı vakalarda ise aile içi şiddetin cinayet ya da intiharla sonuçlandığı görülmektedir. Konuya ilişkin araştırmalarda da genellikle mevcut durumun betimlendiği ya da kadına yönelik şiddete medya, din, hukuk açısından yaklaşıldığı, kadını güçlendirecek bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Buradan hareketle kadınların öncelikli olarak şiddetle mücadele konusunda farkındalık kazanarak koruyucu önleyici davranışlar geliştirmesini, aile içi ve çevresiyle ilgili iletişim sorunlarını çözebilecek beceriler edinmesini, özsaygılarını yeniden inşa edebileceği iyileştirici ve geliştirici becerilerle geleceğe umutlu bakmasını sağlayacak bir eğitim programı hazırlanması gerektiği düşünülmüştür. Bu doğrultuda kısa adıyla ŞİMEP olan “Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı” hazırlanarak, programın etkililiği, uygulamada karşılaşılan olumlu/olumsuz durumların veya eksik görülen hususların tespitin yapılması amaçlanmıştır.

Deneysel bir araştırma olan çalışmada, ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırma Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü ve Belediye Aile Danışma Merkezine müracaat eden kadın katılımcılarla birlikte yürütülmüştür. Katılımcılarla

yapılan 58 görüşme neticesinde araştırma uygulaması süresince çalışmaya dâhil olabilecek ilk 14 kişi deney, sonraki 14 kişi ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma uygulaması sırasında, şiddeti tanımak, koruyucu önleyici davranış geliştirmek ve iyileştirici geliştirici beceriler geliştirmek ünitelerini içeren 16 oturumluk (48 saat) Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı (ŞİMEP) deney grubu 14 kadın katılımcıyla birlikte yürütülmüştür. Araştırma tezini test etmek için nitel ve nicel veri toplama araçları kullanılmıştır. Nicel veriler, kadının aile içi iletişim boyutlarını ortaya koyan, “Aile Değerlendirme Ölçeği”, şiddet deneyimlerini ortaya koyan “Aile İçi Şiddet Ölçeği”, iletişim becerilerini ortaya koyan “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ve yaşam deneyimlerini derecelendiren “Yaşam Doyum Ölçeği” ile elde edilmiştir. Nicel veriler ayrıca, gözlem formları, katılımcı görüşlerini içeren formlar ve görüşme kayıtları ile desteklenmiştir. Araştırmada nicel verilerin toplanması için yararlanılan dört ölçek SPSS 21 istatistik programında analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Mann Whitney U-testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

Araştırmada deney ve kontrol grubu katılımcıların son test puanlarına göre iletişim becerileri, aile içi şiddet düzeyleri, yaşam doyumları arasında anlamlı fark bulunmazken, aile içi işlevsellik düzeylerinde davranış kontrolü alt boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Deney grubu katılımcıların öntest son test puanlarına göre iletişim becerileri ve yaşam doyumları arasında anlamlı fark bulunmazken, aile içi şiddetin sözel şiddet alt boyutunda, aile işlevsellik düzeyinin duygusal tepki verme ve davranış kontrolü alt boyutlarında son test lehine anlamlı farklılıklar çıktığı ve deney grubu öntest son test puan ortalamalarının bütün ölçekler boyutunda son test lehine artış gösterdiği tespit edilmiştir. Deney grubu katılımcıların programa ilişkin görüşlerinden elde edilen verilerin analizinde de eğitim programının genel olarak hedeflere ulaşma oranı %95.85 olarak tespit edilmiş olup katılımcılar programın, özellikle olaylara farklı bakış açısı geliştirme ve hayat akışına katkı sağlama noktasında %100 etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda aile içi ilişkilerin ve şiddetin farklı kökenlerinin bulunduğu, bu sebeple ailenin tüm bireyleri ile eşgüdümlü bir program uygulanabileceği, yetişkin insanların alışageldikleri davranış kalıplarını kırmanın zor

olması gerçeğinden hareketle programın daha uzun bir zaman dilimine yayılabileceği, hazırlanan programın (ŞİMEP) evlilik öncesi müracaat eden çiftlere uygulanarak aile içi şiddetle ilgili farkındalık yaratılabileceği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, şiddetle mücadele, iletişim eğitimi.

ABSTRACT**THE EFFECIVENESS OF ELIMINATION OF VIOLENCE
AGAINST WOMEN COMMUNICATION TRAINING PROGRAM**

ŞENTÜRK, Şener

Ph. D

Department of Educational Sciences

Curriculum Development and Instruction

September-2015, xx+ 267 Pages

Domestic violence against women is the physical, sexual, psychological or economical violence they are exposed anywhere in the world. It can be seen that women exposed to such violence develop physical or psychological problems, even in some cases the violence ends up with domestic homicide or suicide. In the related research the current situation is either represented or violence against women is approached from the viewpoint of media, religion, law and it is seen that there has been no significant research strengthening women. Thus, it is thought that women should first protective and preventive measurements through gaining awareness of the elimination of the violence. Then they should develop abilities to solve the communication problems within the family and with the surrounding. Finally, it is thought that an educational program which will enable these women to reconstruct their self-esteem and look to the future with hope with healing and developing skills should be prepared. Therefore, Elimination of Violence Communication Training Program was prepared and it is aimed to find the effectiveness, positive/negative conditions occurring during the application of the program or the shortcomings of the program.

In this experimental research, pre-post test control group design was used. The research was conducted with women participants who applied the Center of Social Services and Municipality Family Counseling Center. After 58 interviews with the

candidates, first 14 were taken into the experimental group and the next 14 were taken into the control group. During the application of the study 16 sessions (48 hours) of Elimination of Violence Communication Training Program which consists of units of identifying the violence, developing protective and preventive measurements, and developing healing and developing skills was held with the 14 women participants of the experimental group. In order to test the research hypothesis, qualitative and quantitative data collection tools were used. Quantitative data were gathered through "Family Evaluation Scale", which highlights the dimensions of domestic violence against women within the family; "Violence within the Family Scale", which highlights the violence experiences; "Communication Skills Evaluation Scale", which highlights the communication skills; "Life Satisfaction Scale", which scales the life experiences of the participants. In addition, the quantitative data were supported with observation forms, interview records and forms including participant opinions. The four scales used to gather quantitative data in this study were analyzed with SPSS 21. Mann Whitney U-test and Wilcoxon Signed Ranks Test.

No meaningful relationship was found between the control and experimental groups' post test results in terms of communication skills, the level of violence within the family and life satisfaction, while meaningful relationship was found in behavior control, sub-category of level of functionality within the family. The participants of the experimental group showed no meaningful relationship between their pre and post test results in terms of communication skills and life satisfaction, whereas the sub-categories of violence within the family- verbal violence, emotional response of family functionality, and behavior control- showed meaningful relationship in favor of post test and it was found that the mean of pre and post test results of the experimental group showed an increase in favor of post test in terms of all dimensions of the scale.

Having analyzed the data gathered from the opinions of the participants in the experiment group, it was found that the aims of the program were successful by 95.85% and also the participants pointed out that the program was 100% effective to develop different points of view towards events and it contributes to life fluency.

Following this study, it was found and suggested that the relationship and violence within a family have different roots; therefore, a coordinative program could be initiated with all members of the family; with reference to the difficulty of breaking the habits of adults, the program could be spread over a long time; the program could be applied to couples applying for marriage and create family awareness on domestic violence.

Key words: Domestic violence against women, domestic violence, elimination of violence, communication training.

I. BÖLÜM

1. Giriş

Bu bölümde; araştırmayı oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı, alt amaçları, önemi, sınırlılıkları ve araştırmada yer alan terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda siyasal, sosyal, ekonomik, toplumsal, eğitim ve kültür gibi birçok alanda büyük değişimler yaşanmıştır. Bunlardan biri de 4 Ekim 1926'da yürürlüğe giren Türk Kanunu Medenisi (2002'de Türk Medeni Kanunu olmuştur.) ile toplumsal alanda kadınlara tanınan haklardır. Ailede kadın erkek eşitliğinin benimsenmiş olması, evlilikte resmi nikâhın zorunluluğu, tek eşle evlilik, kadınlara istediği mesleğe girebilme hakkı, mahkemelerde tanıklık, boşanma ve miras konularında erkeklerle eşit haklara sahip olma gibi haklar bunlardan bazılarıdır. Hatta aynı dönemde bu değişimlerle de yetinilmemiş, 1934'te Anayasa ve Seçim Kanununda yapılan değişiklikle Türkiye, “kadına seçme ve seçilme özgürlüğü” tanınması ile dünyaya örnek teşkil etmiştir. Ancak tüm bu pratiklere rağmen Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilememekte, sırf cinsiyetleri sebebi ile kadına yönelik şiddet, geçmişte olduğu gibi bugün de devam etmektedir.

Dünya genelinde kadına yönelik şiddetle mücadele hareketleri ilk olarak ABD ve İngiltere’de 1970’li yıllarda feminist kadın hareketleri ile başlamış, Meksika (1975), Kopenhag (1980), Nairobi (1985), Viyana (1993), Pekin (1995)’de düzenlenen Dünya kadın konferansları ile kadına yönelik her türlü ayrımcılığın önlenmesine ilişkin kararlar

alınmıştır. Bu süreçte ABD ve Avrupa’da sivil toplum örgütleri veya devlet tarafından danışma büroları, sığınmaevleri, eylem planları düzenlenirken Türkiye’de 1990’a kadar kadına yönelik şiddetle ilgili her hangi bir çalışma yapılmamıştır. 1990 sonrası sivil toplum örgütlerince şiddet mağduru kadınlara yönelik destek ve yardımlar yapılmaya, sığınmaevleri açılmaya çalışıldığı; konuya ilişkin yasal düzenlemelerin ise 2000’den sonra uygulanmaya başlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda, 4709 Sayılı Kanunun (Resmi Gazete, 2001) 17. Maddesinde değişiklik yapılarak “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.” ibaresi ile cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmiş ve 5170 sayılı kanunun (Resmi Gazete, 2004) 1. Fıkrası bu maddeye eklenerek, devletin bu eşitliği sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında, zorla çalıştırılmadan, kişi özgürlüğü ve güvenliğine; 4320 Ailenin Korunmasına Dair Kanundan (Resmi Gazete, 1998), aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal tedbirlerin alınmasına dair bir dizi düzenleme yapılmıştır. Bu yasal düzenlemelerden en kapsamlısı İstanbul (2011)’da “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” imzası sonrasında 2012’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünce, 6284 sayılı, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” (Resmi Gazete, 2012) ile yapılmıştır. Kanuna göre şiddet: *kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışlar*, şeklinde tanımlanmıştır. Bu süreçte Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından şiddet önleme merkezleri (KOZA), danışma hattı (ALO 183), aile danışma merkezleri, konuk evleri; Sağlık Bakanlığı tarafından “Psiko-sosyal Destek ve Krize Müdahale Birimleri”; İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığınca “Aile İçi Şiddetle Mücadele Şubesi”; Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde “Kadın ve Çocuk Kısım Amirlikleri” kurulmuş, belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarınca danışma merkezleri ve sığınmaevleri açılmıştır. Afişler, kamu spotları ile konuya farkındalık getirilmeye çalışılmış ancak tüm bu düzenlemelere rağmen 2009’da 171, 2010’da 177, 2011’de 163, 2012’de 155, 2013’te 176 kadın aile içi şiddet sebebi ile hayatını kaybetmiştir. Faillerin ise (eş-koca) danışmanlık, rehberlik gibi eğitici

hizmetlerden yararlanmayı düşünmedikleri, kendilerini uyguladıkları şiddet hakkında egemen kültürü de kaynak göstererek, pişman dahi olsalar davranışlarını haklı olarak gördükleri tespit edilmiştir (KSGM, 2014, 46).

Kadına yönelik şiddetle ilgili araştırmaların: Altınay ve Arat (2007) “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet”; Durmuşoğlu (1999) “Park Sağlık Ocağı Bölgesinde Ailede Kadına Yönelik Şiddet Araştırması”; Yanıkerem (2002) “15-49 Yaş Evli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşlerinin ve Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi”; Vatandaş (2003) “Aile İçi Şiddet Türkiye’de Eşler Arası Şiddet”; Kocacık (2004) “Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet, Türkiye’den Örnekler”; Camuz (2007) “Hatay-Samandağı İlçesinde Farklı Etnik Gruplarda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”; Okutan (2007) “Kadına Aile İçi Şiddet: Van’da Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Baş Etme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri”; Yetim (2008) “Edirne Şehir Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddet Sıklığı ve Etkileyen Faktörler”; Dinçer (2010) “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Düzce Örneği” Birleşmiş Milletler (UN-2010) tarafından yapılan “The World’s Women 2010”; WHO. (2013). Global And Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence And Health Effects of İntimate Partner Violence And Non-Partner Sexual Violence, gibi bir çok çalışmanın bulunduğu ve bunların betimsel çalışmalar olduğu görülmüştür. Bununla birlikte kadına yönelik şiddetle ilgili lisansüstü tez çalışmalarının mevcut durumu ortaya koyduğu; resmi kurum veya sivil toplum örgütlerince yukarıda bahsedilen düzenlemelerin ise şiddet eylemi sonrası mağdura yapılması planlanan destek-koruma kapsamında yer aldığı, ancak kadını bireysel olarak güçlendirecek bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür.

Aile içi şiddetin nedeni bireyden kaynaklanan psikolojik nedenler değilse şiddetin sebebi problem çözme bilmemek, etkin iletişim becerilerinden yoksun olmak, kontrolü öfkeye teslim etmekten kaynaklanmaktadır (Tarhan, 2014). Farklı tutum ve davranışlarla yetişmiş, farklı beklentilerle evlenmiş çiftlerin, karşılanmayan beklentileri aile içi ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini engellemekte, olası problemlere çözüm üretilmediği için iletişimin dili şiddete dönüşmektedir (Aktaş, 2006). Sürekli şiddete maruz kalan kadının zamanla kendini yetersiz hissetmesi, özgüvenini

kaybetmesi, ümitsizlik duygusuyla birleşince kadının depresyonuna sebep olmaktadır (Tarhan, 2014). Kadının aile içerisinde ve çevresindeki ilişkileri de etkileyen bu durum, kadının çevre baskısıyla şiddeti kabullenerek yaşamasına, evliliğin boşanmayla neticelenmesine ya da kadının eş ya da birlikte yaşanılan kişi tarafından öldürülmesiyle sonuçlanabilmektedir. Bu sebeple kadınların, şiddetle mücadele konusunda farkındalık kazanarak koruyucu önleyici davranışlar geliştirmesini, aile içi ve çevresiyle ilgili iletişim sorunlarını çözebilecek beceriler edinmesini, özsaygısını yeniden inşa edebileceği iyileştirici ve geliştirici becerilerle geleceğe olumlu ve umutlu bakmasını sağlayacak bir eğitim programı hazırlanması gerektiği düşünülmüştür. Geliştirilen program sayesinde etkin iletişim ve problem çözme becerilerine sahip kadınların, şiddetin doğmasına fırsat vermeyecekleri, olası bir şiddetle karşı karşıya kalmaları durumunda ise uygulayacakları eylem planı sayesinde süreci daha sağlıklı yürütecekleri, benlik saygılarını yeniden inşa ederek yaşam kalitelerini, çevreyle olan ilişkilerini, aile içi işlevsellik düzeylerini artıracakları umulmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesini “Kadına yönelik şiddetle mücadele iletişim eğitim programının etkililiği nedir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünce sosyal incelemeleri yapılmış şiddet mağduru kadınlara yönelik hazırlanan aile içi iletişim eğitim programının etkililiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda yapılması planlanan araştırmada aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır.

1.3.1. Deney grubu katılımcıların öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.1. İletişim becerileri öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.2. Aile içi şiddete yönelik öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.3. Yaşam doyumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.1.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2. Kontrol grubu katılımcıların öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.1. İletişim becerileri öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.2. Aile içi şiddete yönelik öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.3. Yaşam doyumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.2.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.3. ŞİMEP deney ve kontrol grubu katılımcıların son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.3.1. İletişim becerileri son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.3.2. Aile içi şiddete yönelik son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.3.3. Yaşam doyumlarına ilişkin son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.3.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3.4. ŞİMEP uygulanan deney grubu katılımcıların uygulanan programa yönelik görüşleri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bireysel ya da sosyal sebeplerle açıklanan kadına yönelik şiddet her ne kadar, fiziksel, duygusal, psikolojik, sözel, ekonomik, cinsel gibi farklı şekillerde ifade edilse de ülkemizde daha çok kaba kuvvetin kullanıldığı fiziksel şiddetin algısı diğerlerine göre daha baskındır. Şenol ve Yıldız (2013)'ın yaptıkları araştırmada kadınların şiddete ilişkin algılarında fiziksel şiddet (%21,6) ilk sırada gelirken bunu sırasıyla, sözlü şiddet (%9,8), cinsel şiddet (%5,9), ekonomik şiddet (%3,6), duygusal şiddet (%3,1) ve diğer insanlarla ilişkinin kısıtlanması (%2,2) şeklinde yorumlandığı görülmektedir. Temelde kadının eşitliği Birleşmiş Milletlere üye ülkeler tarafından sözleşme ile (Resmi Gazete, 1945) güvence altına alınmış olsa da dünyanın, neredeyse her yerinde kadına yönelik şiddette farklı oranların ifade edildiği, kadına yönelik şiddetin devam ettiği yapılan araştırmalarda ve istatistiksel bilgilerde verilmektedir. Japonya'da %59, Hindistan'da %45, İsrail'de %35, Kenya'da %42, Polonya'da %60, Rusya'da %25 oranında görülen kadına yönelik şiddetin, kadın hakları konusunda dünyaya öncülük eden Türkiye'de %34 olduğu tespit edilmiştir (Akyüz, 2011). BM'nin 86 ülkede yaptığı kadına yönelik şiddet çalışmasına göre; şiddetin 15-44 yaş arası kadınlardan sıtma, kanser, trafik kazası ve savaşların tamamının sebep olduğundan daha çok ölüm ve sakatlığa sebep olduğu görülmüştür. Ayrıca bu şiddetin ülkeler için ciddi maliyetlere sebep olduğu, bu oranların Kanada'da 1.16 milyar dolar, ABD'de 8 milyar dolar, Avustralya'da 11.38 milyar dolar, İngiltere'de ise yılda 1.1 milyar poundu bulduğu ifade edilmiştir (TBMM,

2011, 14). Türkiye’de ise konuya ilişkin resmi bir çalışma bulunmamakla birlikte Kopenhag’da bulunan Copenhagen Consensus Center’ın fiziksel şiddetin ekonomiye olan zararı üzerine yazdığı raporda 2014 yılı kadına yönelik şiddetin Türkiye’ye maliyeti 61 milyar dolar olarak açıklanmıştır (Lomborg, 2015). Bunların dışında şiddet mağduru kadınlarda fiziksel rahatsızlıkların yanı sıra psikolojik sorunların ve ekonomik kaybın da ortaya çıktığı düşünüldüğünde durumun ne kadar vahim bir hal aldığı görülmektedir.

Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan lisansüstü araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların genelde betimsel çalışmalar olduğu ve mevcut durumu ortaya koyduğu, resmi kurumların şiddetle mücadele kapsamında aldıkları tedbirlerin şiddet eylemi anına veya sonrasına yönelik olduğu, yasal düzenlemelerin ve faillere ilişkin cezaların yetersiz olduğu, bununla birlikte sorunu şiddet eylemi gerçekleşmeden kadına-mağdura katkı sağlayacak bir ürünün bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca Türk toplumu aile tipinin, görüntüde çekirdek aile olsa da temelde geniş aile mantığını koruyan yapısıyla hızlı bir toplumsal değişimden geçtiği, bu süreçte farklı yetişme imkanları, farklı sosyalleşme dinamikleri (ekonomik durum, eğitim düzeyi, ebeveynlerin rol model düzeyleri, aile içi şiddet deneyimleri vb.) bakımından kadın veya erkeğin farklı algılarla ve beklentilerle yetiştiği bir gerçektir. Bu duruma bir de medyanın başıboş algısı, toplumsal baskılar, kadın ve erkeğin kendilerine özgü davranış özellikleri eklendiği zaman aynı çatı altında yaşayan evli çiftlerin arasındaki yetersiz iletişimin çatışmaya, şiddete hatta boşanmalara veya ölüme dönüştüğü görülmektedir (Aktaş, 2006). Etkin dinleme, empati kurma, problem çözme becerilerini geliştirme, beden dili, ben ve sen dili gibi iletişim becerileri ise geliştirilebilir beceriler olarak kişiler arası iletişimde hayati önem taşımaktadır. Bu doğrultuda kadının aile içerisinde veya çevresinde maruz kalabileceği ya da şahit olabileceği her türlü şiddete karşı farkındalık kazanmasını, şiddete karşı koruyucu ve önleyici beceriler edinmesini, iletişim becerilerini yeniden düzenleyerek iyileştirici ve geliştirici becerilerle donanık hale gelmesini sağlayacak eğitimsel faaliyetlerle gelişimini güçlendirecek bir ürün ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu noktada kısa adıyla ŞİMEP olan “Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı” hazırlanarak, programın etkililiği, uygulamada karşılaşılan olumlu/olumsuz durumların veya eksik görülen hususların tespitinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmada: kadınların şiddetle

mücadele konusunda aile içi iletişim düzeylerini artırmak; çevreleriyle daha etkili iletişim kurabilecek becerilerle donanık hale getirerek, sorunlarının çözümünde iletişimin gücünü kullanmalarını sağlamak; ŞİMEP'ten elde edilecek sonuçlar ışığında olası düzenlemeler neticesinde programın yaygınlaştırılmasını sağlamak, kadına yönelik şiddetle ilgili farklı programların geliştirilmesi konusunda alana katkı sağlamak hedeflenmiştir.

1.5. Sayıtlar

- 1- Araştırmaya dâhil olan katılımcıların ölçme araçlarına verecekleri yanıtların onların gerçek görüşlerini yansıttıkları kabul edilmiştir.
- 2- Araştırmada kontrol altına alınamayan değişkenlerin araştırma sonuçlarını benzer şekilde etkilediği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma;

- 1- Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İletişim Eğitim Programına (ŞİMEP) katılan 28 kadınla sınırlıdır.
- 2- Araştırma 8 haftada 16 oturumun gerçekleştirildiği 48 saatlik süre ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Kadın: Maruz kaldığı şiddet sebebi ile danışmanlık merkezine müracaat etmiş, uzman kişilerce (sosyal hizmet uzmanı, aile terapisti) kendisine danışmanlık yapılarak hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanmış, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmiş deney ve kontrol grubunu oluşturan kadınlar.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı (ŞİMEP): Şiddet mağduru kadınların iletişimle ilgili ihtiyaçları dikkate alınarak geliştirilmiş, 16 oturumdan oluşturulmuş, 8 haftalık bir süreçten oluşan eğitim programıdır.

Kadına Yönelik Şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan ve kadınları etkileyen cinsiyete dayalı ayrımcılık ile fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmeleriyle veya acı çekmeleriyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel her türlü tutum ve davranıştır (KSGM, 2012a, 6).

İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ): Korkut (1996) tarafından geliştirilmiş olup, 5’li likert tipinde 25 ifadeden oluşturulmuştur. Tek boyutlu ve hiçbir zamandan (1) her zamana (5) doğru puanlanan ölçeğin tersine maddesi bulunmamakta olup, ölçekten elde edilen puanın fazlalığı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir.

Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞ): Çetiner (2006) tarafından geliştirilmiş olup, 30 maddelik soru formundan oluşan ölçek, aile içinde yaşanan şiddetin boyutunu ve türlerini belirlemektedir.

Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ): Yaşam Doyum Ölçeği, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş olup, 1-7 Dereceli likert tipinde 5 maddeden oluşmakta, genel yaşam doyumunu ölçmektedir.

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ): Amerika Birleşik Devletleri’nde Brown Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ve insan Davranışları ile Butler Hastanesi’nin işbirliği ile hazırlanmış, yedi alt ölçekten oluşan, Türkiye’de uyarlama çalışması Bulut (1990) tarafından yapılmış olan ölçek aile işlevselliğinin bozuk ya da yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır.

1.8. Kısaltmalar

ŞİMEP: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı

SHM : Sosyal Hizmet Merkezi

KSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

ASPB : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

İBDÖ :İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

AIŞ : Aile İçi Şiddet Ölçeği

YDÖ : Yaşam Doyum Ölçeği

ADÖ : Aile Değerlendirme Ölçeği

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde kadına yönelik şiddet, iletişim eğitimi ve program geliştirme konularına ilişkin kavramlar, ilgili kuram ve araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Şiddet

İnsanlık tarihi kadar eski olan şiddet olgusu geniş bir literatüre sahiptir. Arapça'dan Türkçe'ye geçmiş olan şiddet TDK (2014)'ye göre; “sertlik, katılık, ziyadelik, sıklık, yeğlilik (şiddet)” anlamlarına gelmektedir. İngilizce de ise “violence” kelimesine dayandırılan şiddet “fiziksel güç kullanımı ile kasıtlı olarak ötekine zarar verme eylemi” olarak tanımlanmıştır.

Şiddetin daha çok mahrem kabul edilerek paylaşılmaması ve kişiler ya da toplumca farklı şekillerde algılanması, alana ilişkin incelemeleri zorlaştırmakta, şiddete ilişkin net bir tanım yapılamamasına neden olmaktadır (Michaud, 1991). Doğuştan mı, sonradan edinilen bir davranış mı olduğu konusunda farklı fikirler yer alsa da, şiddetin insanın doğasında var olduğunu, ketlendiğini ifade eden Freud (2009) şiddeti, koşullar olgunlaştığı zaman saldırganlığı kendiliğinden ortaya çıkan ve insanı kendi türüne karşı merhametsiz bir canavara dönüştüren içgüdüsel bir yeti olarak açıklamıştır. Keane (1998, 68) şiddeti “birey ya da grubun başka bir birey veya gruba yönelttiği yaralamadan ölüme kadar sonuçları olabilen istenmeyen fiziksel güç kullanımı” olarak tanımlarken, Michaud (1991, 11) ise “bedensel bütünlüğün dışında birey ya da grubun psikolojik bütünlüğüne, mallarına, simgesel sembolik ve kültürel değerlerine oranı fark etmeksizin verilen kasıtlı zarar” tanımıyla şiddetin fiziksel olabileceği gibi psikolojik,

ekonomik boyutlarının da olabileceğini eklemiştir. Dünya Sağlık Örgütü (2002, 5) şiddeti: "kişinin bilinçli olarak, kendisine, başkasına, bir gruba veya bir topluluğa karşı, yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan, ya da sonuçlanma olasılığı olan, tehdit ederek veya gerçekten, fiziksel zorlama ya da güç kullanılması" olarak tanımlamış ve üç ana başlık altında sınıflandırmıştır. Bunlar; kendini kötüye kullanma veya intihar şeklinde sınırlanmış olan “kendine yöneltilmiş şiddet”, aile içi ve yaşanılan çevreden görülen “ kişiler arası şiddet”, sosyal, politik, ekonomik olmak üzere devlet politikalarını da içine alan “kollektif şiddet” şeklindedir.

İnsana fiziksel ve ruhsal zarar veren (Ünsal, 1996, 30) şiddetin nedenleri ise: biyolojik veya psikolojik ve davranışsal özelliklerin yer aldığı bireysel etkenler, yaşanılan aile ve çevre ilişkileri, madde kullanımı, çeteler, silahlanma, küreselleşme gibi toplumsal etkenler, modernite, göç gibi sosyal değişimlerin oluşturduğu uyum sorunları, gelir dağılımındaki adaletsizlik, yasal düzenlemeler, medyadaki şiddetin sunum şekilleri olarak açıklanmıştır (TBMM, 2006, 37-48). Buradan hareketle, şiddetin biyolojik, sosyolojik, psikolojik, ekonomik sebebi her ne olursa olsun hedef kitlesi, türü, boyutu, kişiden kişiye değişmekte ve içinde saldırganlık barındıran bu davranışın nihayetinin zararlarla sonuçlandığı çıkarılabilir. Bu duruma genellikle kadınların, çocukların, yaşlıların ve özürlülerin maruz kaldığı, bu risk gruplarından ilk sırada yer alan kadına yönelik şiddetin ise tarihin her döneminde, dünyanın her hangi bir yerinde benzer şekillerde yaşandığı görülmektedir. Örneğin, Eski Roma’da erkeklerin eşlerini dövme hatta çeşitli nedenlere bağlı olarak öldürme haklarına sahip oldukları, 1700’lü yıllarda İngiltere’de yanlış yapan kadına kocasının fiziksel ceza uygulama hakkı verildiği ve aynı yasaların 1800’lü yıllarda ABD’de de uygulandığı görülmektedir. 1970’li yıllarda başlayan kadın hareketine kadar da kadına yönelik şiddetin “aile meselesi” olarak kabul edilmesi ve bu meseleye karışılmaması gerektiği inancı ile kadına yönelik şiddetin görmezden gelindiği, şiddetin bugüne kadar devam ettiği görülmektedir (Lowdermilk ve ark, 2000).

2.1.1. Kadına yönelik şiddet

İrk, renk, dil, din, coğrafya gözetmeksizin dünyanın neredeyse her bölgesinde görülen kadına yönelik şiddet cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanmaktadır. Birleşmiş

Milletlerce 1979’da kabul edilen “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinde” (CEDAW) bu ayrım: “siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayrım, dışlama veya kısıtlama” şeklinde tanımlanmıştır. Türkiye’nin de 2003’te taraf olduğu bu sözleşmede kadına yönelik şiddetle ilgili tanım bulunmamakla birlikte kadına yönelik ayrımcılığı en aza indirmek için alınması gereken tedbirlerin açıklandığı bu sözleşmeyi 1993’te Birleşmiş Milletlerin “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi” takip etmiştir. Bu bildirgede kadına yönelik şiddet: “ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” şeklinde tanımlanmıştır (KSGM, 1996). Dünya Sağlık Örgütü de (2002), kadına yönelik şiddeti; “cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona zarar veren, fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamda kadına baskı uygulanması ve özgürlüklerin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış olarak ifade etmiştir. İstanbul’da imzaya açılan Avrupa Konseyi Sözleşmesinde (COE-2011) ise kadına yönelik şiddet, kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık olarak kabul edilmiş ve ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak tanımlanmıştır. Aynı sözleşmede aile içi şiddet ise, “eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri” olarak açıklanmıştır (COE, 2011). Bu sözleşmenin ardından Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne (2012a, 6) kadına yönelik şiddet, “kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan ve kadınları etkileyen cinsiyete dayalı ayrımcılık ile fiziksel, cinsel, psikolojik

veya ekonomik açıdan zarar görmeleriyle veya acı çekmeleriyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmıştır.

Genel olarak farklı şekillerde tanımlanan kadına yönelik şiddet literatürde yapılan tanımlardan hareketle “daha çok aile içerisinde olmakla birlikte kamusal alanda da görülen, erkeğin kadına uyguladığı zorlama, aşağılama, cezalandırma, alıkoyma, baskı uygulama, bedensel, psikolojik, cinsel içerikli saldırılarla kadının ruhsal ve bedensel bütünlüğünü bozucu her türlü davranış olarak ifade edilebilir” (Yüksel, 1990; Yıldırım, 1996; Ünsal, 1996; Baysan 2003; Korkut-Owen ve Owen, 2008). Tanımlarda erkeğin sahip olduğu güç eşitsizliğini kadını kontrol altında tutmak amacıyla kadına fiziksel veya ruhsal şiddet uyguladığı (Aktaş, 2006, 33) ifade edilse de, kadına yönelik şiddetin farklı yaklaşımlarla ele alındığı görülmektedir. Bu yaklaşımlar incelendiğinde feminist, sosyo-kültürel ve psikolojik yaklaşım olmak üzere 3 temel teori göze çarpmaktadır. Bunlar:

- a. Feminist-Politik Teoriler: Mücadelede kadını, güç eşitsizliği, toplum normları ve kültürel rol aktarımı gibi nedenlerle ikinci konuma getiren dayatmalara karşı çıkan Feminist Yaklaşım, cinsiyet farklılığından kaynaklanan eşitsizliğin devletçe desteklendiğini ileri sürerken, kadına uygulanan gücün devamını göstermek adına şiddet uygulandığını savunur.
- b. Sosyo-kültürel Yaklaşım: Kültürel çevrenin yönlendirdiği aile bireylerine düşen rol dağılımından, çocuklukların yetiştirilme tarzından kaynaklandığını, şiddetin öğrenilen bir olgu olduğunu ileri sürer.
- c. Psikolojik Yaklaşım: Şiddete maruz kalmış kadının içinde bulunduğu durumu değerlendiren bu teoride şiddetin nedeni bilinçaltında aranır (Kocacık, 2004, 52-54; Kılıç, 2009).

Kadına yönelik şiddet, konuya ilişkin kuramlara, toplumsal normlara, yasalara ve kültürlere göre farklılık gösterse de şiddette başı eşin çektiği, şiddetin ilk ve en sık olarak evde yaşandığı görülmektedir (Erten ve Ardalı, 1996, 160; WHO, 2002).

2.1.2. Kadına yönelik şiddetin çeşitleri

Farklı araştırmacılarca farklı sınıflamalar yapılmış olsa da bu araştırmada kadına yönelik şiddet; fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel bağlamda ele alınmıştır.

2.1.2.1. Fiziksel şiddet

Temeli cinsiyet eşitsizliğine dayanan kadına yönelik şiddetin tokatlama, tekme atma, vurma, yumruklama gibi fiziksel iz bırakan, itip kakmadan yaralamaya hatta ölüme kadar vardırılabilen kaba kuvvet şeklinde uygulanmasına fiziksel şiddet denir. Ataerkil bir aile yapısına sahip olan Türkiye’de erkeğin üstünlüğünün kabul edilmiş olması, dayanın bir terbiye aracı olarak algılanıyor olması gibi nedenlerle, fiziksel cezalandırma yöntemleri sık sık kullanılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1990). Bu şiddet türünün en çok görüldüğü dönemlerden biri de maalesef kadının en çok ilgiye ihtiyaç duyduğu hamilelik dönemidir (Kılıç, 2009). Her toplumda şiddetin içeriği farklı algılansa da kadına yönelik şiddet denildiğinde diğer şiddet türlerinden ziyade algılanan şiddetin fiziksel şiddet olduğu görülmektedir. KSGM (2009) tarafından yapılan araştırmaya göre de Türkiye’de kadına yönelik şiddet genel olarak %39 oranında olup, bu oranın çeşitli değişkenlere göre arttığı görülmektedir. Örneğin kırsal kesimde kadına yönelik şiddetin %43’lere yükseldiği; eğitim seviyesinin düşük olduğu kadınlarda şiddete maruz kalma oranının %52’ye çıktığı; orta yaşın üzerindeki 35-59 yaş arası kadınlarda %84’lere ulaştığı; Türkiye’nin doğusunda yaşayan kadınların batıda yaşayanlara göre daha fazla şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Türkiye’de kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2008) koordinatörlüğünde ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Koordinatörlüğünde (KSGM, 2015b) hazırlanan şiddet araştırmasına ilişkin raporda oranlar Tablo 2.1.’de karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 2.1. Türkiye’de fiziksel şiddet oranları

Yerleşim Yeri	Değişkenler	2008 Yaşamın herhangi bir döneminde	2014 Yaşamın herhangi bir döneminde
12 Bölge	Kent	38.0	35
	Kır	43.2	38
	İstanbul	36.7	36
	Batı Marmara	24.6	30
	Ege	31.3	37
	Doğu Marmara	36.5	30
	Batı Anadolu	42.2	42
	Akdeniz	41.7	37
	Orta Anadolu	49.5	43
	Batı Karadeniz	42.9	34
	Doğu Karadeniz	38.0	27
	Kuzeydoğu Anadolu	53.2	39
	Ortadoğu Anadolu	47.2	32
	Güneydoğu Anadolu	47.7	33
Yaş grubu	15-24	31.9	28
	25-34	36.6	34
	35-44	39.7	38
	45-59	45.4	43
Eğitim	Eğitim yok	52.2	43
	İlkokul	39.9	42
	Ortaokul	34.9	37
	Lise ve üzeri	25.0	27
	Lisans ve lisansüstü	-	21
Refah düzeyi	Düşük	47.0	43
	Orta	38.9	40
	Yüksek	26.7	31
TÜRKİYE	Genel	39.3	36

Tablo 2.1.’e göre 2008’de yapılan araştırma sonuçlarında kadınlardan kırsalda yaşayanların kentte yaşayanlara göre; doğu bölgelerde yaşayanların batıda yaşayanlara göre daha fazla şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Bununla birlikte eğitim seviyesi ve refah düzeyi azaldıkça maruz kalınan şiddetin de arttığı görülmektedir. KSGM (2015b) tarafından yapılan araştırmada da kadına yönelik şiddet 2014 verilerine göre Türkiye genelinde %36 olup şiddet oranlarının düştüğü değişkenler bakımından oranların TÜİK (2008) verilerini desteklediği görülmektedir. Şenol ve Yıldız (2013) tarafından Türkiye’de 7 bölgede, 7002 kişi ile yürütülen kadın ve erkeklerin şiddete ilişkin algılarının araştırıldığı çalışmada da kadına yönelik şiddet oranı %28.8 olarak tespit edilmiştir. Araştırmada fiziksel şiddet algısının %21.6 ile başı çektiği, bununla birlikte diğer (cinsel, sözel, ekonomik, duygusal) şiddet türlerinin şiddet olarak algılanma oranının %53.7 olduğu bulunmuştur. Buradan hareketle kadına yönelik

fiziksel şiddet oranının %35 ile %40 arasında değiştiği ve daha önceki yıllara göre düştüğü söylenebilir.

2.1.2.2. Duygusal şiddet

Kadına yönelik şiddet biçimleri arasında en yaygın olan duygusal şiddet, sözel şiddetle iç içe olup, kadını sindirme, korkutma, kadının varlığını yok sayarak onunla alay etme, aşağılayıcı lakaplar takma şeklinde sarf edilen söz, jest ve mimiklerin uygulandığı duygusal bir istismardır (Korkut-Owen ve Owen, 2008; KSGM, 2015b). Öğrenilmiş çaresizliğin yaşandığı bu şiddet türü, dışarıdan kolayca fark edilemeyen, ancak kadınları yavaş yavaş yok eden bir yapıya sahiptir (Şenol ve Yıldız, 2013). Duygusal şiddetin kadının özgüveninin kaybolmasına, çekingen, tedirgin, ürkek bir tavır takınmasına, kendini ifade edememe, var olanı kabullenme gibi sorunlara sebep olduğu görülmektedir. Kadın Dayanışma Vakfı (2010) tarafından yapılan “Kadının İnsan Hakları” adlı projede, araştırmaya katılan kadınların %74’ünün kocasının kendilerine bağırdığı, %35’inin başkalarının yanında azarladığı, %41’inin kocası tarafından küçük görüldüğü ve kadının duygularının önemsenmediği, %62’sinin kocasının kadın onun düşüncesine katılmaz ise kızdığı, %43’ünün kocasının emirler yağdırdığı, tespit edilmiştir. Şenol ve Yıldız (2013) tarafından yapılan araştırmada da kadına yönelik şiddete ilişkin algının genel olarak değiştiği, bununla birlikte kadına yönelik şiddet denildiğinde fiziksel şiddetin algılandığı; duygusal şiddetin ise kadınlarda %3.1, erkeklerde ise %3.6 ile en düşük algıya sahip olduğu görülmüştür. KSGM (2015b) tarafından yapılan araştırmada da yaşamının herhangi bir döneminde duygusal şiddet yaşayan kadınların oranı %44 bulunmuştur ve bu oranların TÜİK (2008) verileriyle örtüştüğü görülmektedir.

2.1.2.3. Ekonomik şiddet

2000’li yıllarda çalışan kadınların sayısı her geçen gün artmakla birlikte, aile ekonomisine katkısı artan kadının daha az şiddete uğrayacağı düşünülürken, TÜİK (2008) verilerine göre çalışan kadınların (%40.7), çalışmayanlara (%38.7) göre daha

çok fiziksel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Bu durumun temel sebebi ise erkeğin sallanan saltanatını elde tutma çabası ile açıklanmıştır. 1970’li yıllardan itibaren başlayan göç olgusuyla birlikte, köyde “aile emekçisi” olan kadının şehirde çalışmaya başlaması, kadının sosyo-ekonomik hayatının değişmesine, köyde “erkek evin direğidir” prensibinin sallanmaya başlamasına neden olmuştur. Erkek ise bazen fiziksel, bazen sözel şiddetle sarsılan saltanatı elinde tutma gayretine girmiştir (Kartal, Aydemir, 2012). Bu şiddet türlerinden bir diğeri olan ekonomik şiddet ise; kadını parasız bırakma, kadının gelirinin yönetimini, yatırımlarını kontrol ederek her anlamda erkeğe bağımlılığı esas alan gizli ya da açık tehdit mal mülk sahibi olmasına müsaade etmeme, istediği herhangi bir şeyi almasına imkân verecek duruma getirmeme olarak ifade edilebilir. Erkeğe bağımlılığın devam ettirilmesi esasına dayanan ekonomik şiddet, kadının hem üretime hem de aile ekonomisine destek olamamasına, fakirliğe neden olmakta ve fakirlik de aile içi şiddetin nedenlerinden biri olarak belirtilmektedir (Şenol ve Yıldız, 2013).

KDV (2007) tarafından hazırlanan “Kadına Yönelik Şiddet Veri Tabanı Raporu’nda” kadına yönelik ekonomik şiddet oranı %34.2 olarak tespit edilmiştir. TÜİK (2008) tarafından yapılan araştırmaya ilişkin veriler Tablo 2.2.’de verilmiştir.

Tablo 2.2. Türkiye’de ekonomik şiddet oranları

Değişkenler		İşten çıkma- neden olma çalışmaya engel olma %	Ev ihtiyacı için para vermeme %	Gelirini elinden alma %
Yerleşim Yeri	Kent	34.5	54.4	61.7
	Kır	33.2	49.2	40.1
Yaş grubu	15-24	30.1	46.9	46.1
	25-34	34.9	51.9	59.6
	35-44	38.1	56.5	57.0
	45-59	37.5	55.0	55.5
Eğitim	Eğitim yok	41.1	59.7	54.4
	İlkokul	35.0	52.3	59.5
	Ortaokul	28.2	35.8	42.3
	Lise ve üzeri	29.3	58.4	52.9
Çalışma durumu	Çalışmıyor	34.1	52.6	58.9
	Çalışıyor	35.1	54.1	59.6
Refah düzeyi	Düşük	34.4	57.6	53.0
	Orta	33.8	51.9	29.8
	Yüksek	35.7	42.5	54.9
TÜRKİYE	Genel	34.3	53.1	54.9

Tabloya 2.2.'ye göre kentte yaşayan kadınların köyde yaşayanlara; çalışan kadınların çalışmayan kadınlara göre daha fazla ekonomik şiddete maruz kaldıkları, ekonomik şiddetin içeriği bakımından ise %54.9 ile kadının gelirin elinden alındığı görülmektedir. KSGM (2015b) tarafından yapılan araştırmada ise ekonomik şiddet oranlarının kentte %26'ya, kırsal kesimde %17'ye Türkiye genelinde ise %24'e düştüğü tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra mesleklerin cinsiyete göre ayrıştırılmış olması, kriz zamanlarında ilk önce kadınların işten çıkarılması, kadınların vasıfsız işçiler olarak evde çocuk, yaşlı, hasta bakıcı olarak görülmesi, tarım, temizlik, gıda, hazır giyim gibi sektörlerde her hangi bir sosyal güvenlik kapsamına girmeden ucuz işgücü olarak çalıştırılmaları da kadınlar üzerindeki ekonomik şiddetin bir diğer boyutudur (KSGM, 2015b).

2.1.2.4. Cinsel şiddet

Kadını eşyası gibi görüp, istediği zaman istediği yerde, istediği şekilde kullanabileceğini zanneden erkeğin -eş dahi olsa- kadının isteği dışında zorla öpmekten cinsel ilişkiye zorlamasına; kürtajdan doğum yapmaya zorlanmasına kadar her türlü istismar cinsel şiddettir. Şiddete uğrayanın da şiddeti uygulayanın da kabul etmekte zorlandığı, içinde fiziksel, duygusal şiddeti de barındıran bu türe en çok kadınlar maruz kalmaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013). Bütün semavi dinlerce kutsal kabul edilen ve eşler arası hormonal doping, psikolojik bir terapi niteliği taşıyan, aile içi iletişimi ve bireyin yaşam doyumunu artıran cinsel ilişki de, zor kullanılması durumunda kadın için yıkım çok daha büyük olmaktadır (Arıkan, 2011, 252-258).

Cinsel şiddeti istatistiksel olarak analiz etmek her ne kadar zor olsa da Türkiye'de kadına yönelik cinsel şiddetin %15 oranında olduğu tespit edilmiş, şiddete maruz kalanların özellikle orta yaş üstü, eğitim seviyesi düşük, kırsalda yaşayan kadınlar olduğu tespit edilmiştir (KSGM, 2009). Aile içi ilişkilerin mahrem alan olarak kabul edilmesi cinsel şiddete ilişkin bilgilerin paylaşılmamasında da önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de TUİK (2008) koordinatörlüğünde kadına yönelik aile içi

şiddetle ilgili araştırmada, cinsel şiddete ilişkin deneyimlerin paylaşımlarına ilişkin bulgular Tablo 2.3.'te verilmiştir.

Tablo 2.3. Türkiye’de şiddet cinsel şiddet paylaşım istatistikleri

Yerleşim Yeri		Kimseye anlatmayan %	Kendi ailesine %	Arkadaşına %
12 Bölge	Kent	45,3	35,8	24,3
	Kır	56,9	28,7	16,7
	İstanbul	46,0	33,3	23,8
	Batı Marmara	50,1	38,7	19,7
	Ege	43,2	37,6	26,6
	Doğu Marmara	47,0	38,0	23,6
	Batı Anadolu	42,7	37,0	26,9
	Akdeniz	45,7	33,1	22,7
	Orta Anadolu	55,8	30,1	19,2
	Batı Karadeniz	52,8	28,8	20,7
	Doğu Karadeniz	50,2	38,0	21,5
	Kuzeydoğu Anadolu	54,8	31,3	16,7
	Ortadoğu Anadolu	60,7	26,1	13,8
	Güneydoğu Anadolu	55,1	31,6	17,1
Yaş grubu	15-24	44,1	36,3	22,8
	25-34	45,9	34,6	22,4
	35-44	47,8	35,5	21,1
	45-59	53,3	30,8	22,9
Eğitim	Eğitim yok	60,8	27,6	16,2
	İlkokul	47,7	34,5	20,5
	Ortaokul	38,6	40,1	27,0
	Lise ve üzeri	32,7	40,5	37,9
Çalışma durumu	Çalışmıyor	48,8	34,6	21,4
	Çalışıyor	47,8	32,2	24,2
Refah düzeyi	Düşük	54,1	32,2	17,1
	Orta	46,9	34,6	23,5
	Yüksek	37,5	36,5	33,3
TÜRKİYE	Genel	48,5	33,9	22,2

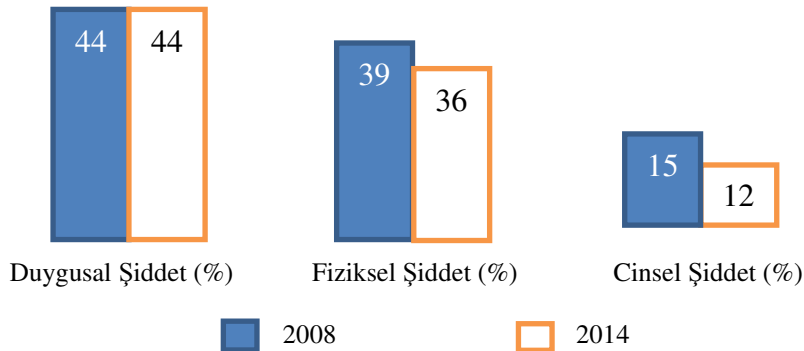
Tabloya bakıldığında kentte yaşayan kadınların kırsalda yaşayanlara göre; eğitim seviyesi düşük olanların ortaokul, lise ve üzeri mezunlara göre; yüksek refah düzeyine sahip olan kadınların düşük düzeye sahip olanlara göre maruz kaldıkları cinsel şiddeti daha rahat paylaştıkları, araştırmaya dahil olan kadınların yaklaşık yarısının ise maruz kaldıkları cinsel şiddeti kimseyle paylaşmadıkları görülmektedir.

TUİK (2008) tarafından yapılan Kadına Yönelik Şiddet Araştırması sonuçları KSGM (2015b) tarafından 2014 yılında yapılan araştırma ile karşılaştırıldığında da %15’ten %12’ye bir düşüş olduğu görülmektedir. Yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan cinsel şiddete ilişkin oranlar Tablo 2.4.’te verilmiştir.

Tablo 2.4. Türkiye’de şiddet cinsel şiddet istatistikleri (2008-2014)

Yerleşim Yeri		2008 %	2014 %
12 Bölge	Kent	40	37
	Kır	47	39
	İstanbul	38	38
	Batı Marmara	26	31
	Ege	35	38
	Doğu Marmara	39	32
	Batı Anadolu	44	45
	Akdeniz	44	38
	Orta Anadolu	53	45
	Batı Karadeniz	47	35
	Doğu Karadeniz	43	29
	Kuzeydoğu Anadolu	57	41
	Ortadoğu Anadolu	52	35
	Güneydoğu Anadolu	51	36
Yaş grubu	15-24	13.5	11.9
	25-34	13.0	8.1
	35-44	14.2	10.5
	45-59	19.6	12.5
	60+	-	14.7
Eğitim	Eğitim yok	22.2	19.4
	İlkokul	15.2	13.6
	Ortaokul	13.1	9.0
	Lise	8.7	9.1
	Lisans ve lisansüstü	-	3.9
Çalışma durumu	Çalışmıyor	14.6	14.3
	Çalışıyor	17.0	10.3
TÜRKİYE	Genel	15.3	12.0

Tabloya göre Türkiye’de kırsal kesimde yaşayan kadınların kentte yaşayanlara göre daha çok cinsel şiddete maruz kaldıkları, bölgelere göre oranın %29 ile %45 arasında değiştiği, eğitim seviyesi arttıkça cinsel şiddetin azaldığı tespit edilmiştir.

Şekil 2.1. Duygusal, fiziksel, cinsel şiddet yaygınlığı (2008-2014)

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili birbirini tamamlayıcı paralellikte yapılan 2008 ve 2014 “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmaları” yüzdeleri karşılaştırıldığında yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan şiddet düzeyinde önemli bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda kadına yönelik şiddetin nedenlerinin detaylı bir şekilde tespit edilerek, olası stratejik eylem planlarının hayata geçirilmesi gerekmektedir.

2.1.3. Kadına yönelik şiddetin nedenleri

Temel sebebi cinsiyet eşitsizliğine dayanan kadına yönelik şiddetin nedenleri farklı yaklaşımlarla açıklanmaktadır. Bunlardan kadına yönelik şiddetin nedenlerini Gelles ve Murray (1979, 560-561), bireysel, sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel teorilerle; Walker (1986), psikolojik, sosyo-kültürel ve feminist-politik yaklaşımlarla; İçli (2004), bireysel, sosyal, psikolojik ve sosyolojik olarak; Eren (2005), Bilgel ve Orhan (2006), biyolojik, psikolojik ve sosyal olarak sınıflandırmıştır. Şiddetin nedenlerinin, öğrenildiğinin veya içgüdüsel olup-olmadığının tam olarak bilinmediğini ifade eden Vatandaş (2003, 8-12) ve Dindaş (2008, 3-7) ise, şiddetin biyolojik, psikolojik, sosyolojik, toplumsal nedenlerine çevresel nedenleri de eklemiştir. Şiddetin kaynağının bireyden ya da yaşadığı ortamdan kaynaklandığı düşünüldüğünde kadına yönelik şiddeti temelde iki alanda sınıflamak mümkündür. Bunlar:

- a. Bireysel Nedenler: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan kişinin biyolojik, psikolojik sorunları olarak ifade edilebilir. Bunlar: Şiddet uygulayanın sahip olduğu ruhsal bozukluklar, psişik rahatsızlıklar, şizofreni, depresyon, erkeklik hormonları, anti sosyal kişilik bozuklukları, düşük özsaygı, özgüven düşüklüğü, bağımlılık (anneye) vb. sayılabilir.
- b. Sosyal Nedenler: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan bireyin yaşadığı çevresel ve kültürel sorunlardır. Bunlar: Çocuklukta maruz kalınan veya şahit olunan şiddet, ailenin yapısal özellikleri, düşük statü, işsizlik, eğitim yetersizliği, alkol-uyuşturucu kullanımı, şiddetin kanıksandığı bir çevrede büyümüş olma vb. sayılabilir.

Psikolojik deneyimlerin, sosyal değerlerin ve toplumsal tepkilerin etken olduğu şiddetin algısı, her kadın için farklı olsa da şiddetin derecesinin belirleyicisinin daha çok ekonomik farklılıklar ve sosyal huzursuzluklar olduğu, sosyal bir varlık olan insanın, içinde yaşadığı toplumdan farklı görünmemek istemesi sebebiyle de kadının toplumdaki mevcut şiddet algısını yadırgamadan benimsediği görülmektedir (Aktaş, 2006, 42). Ayrıca kişinin engellenmesi, tahrik edilmesi, saldırgan örneklerle maruz kalması da şiddetin ruhsal belirleyicilerin yanı sıra hava kirliliği, gürültü, kalabalık ortamlar, hormonlar, madde kullanımı gibi nedenler de bireyde şiddetin oluşmasına sebep olan faktörler arasında sayılabilir (BAAK, 1998, 11-23).

Şiddetin nedenlerini kültürel, ekonomik, yasal ve siyasi olarak sınıflandıran Heise (1994, 135)'e göre erkeğin üstün olduğu inancı, geçmişten bugüne aktarılan töre ve alışkanlıklar kadının toplumsal baskıya maruz kalmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra ekonomik olarak erkeğe bağımlı olan kadının cinsiyet eşitsizliğine maruz kalması ve enerjisinin sömürüldüğü bir ekonomik anlayışın hâkim olması kadının özgüvenini zayıflatan, ilişkilerde ve ekonomik anlamda uygulanan kısıtlamalarla kadınların topluma katılımını engelleyen bir yapı arz etmektedir. Bu kısıtlamaların sebep olduğu statü düşüklüğü, kadının siyasette, medyada yeterince temsil edilememesine, dolayısıyla da yasal düzenlemelerin kadının aleyhine işlemesine ve kadına yönelik şiddetin ciddiye alınmamasına neden olduğu belirtilmektedir.

Şiddetin oluşumu hakkında, doğuştan geldiği, öğrenildiği veya çevreden gelen uyaranlara verilen tepki olarak doğduğu şeklinde farklı kuramlarla açıklama getirilse de temeli cinsiyet eşitsizliğine dayanan bu davranışa hiçbir kadın maruz kalmak veya katlanmak zorunda değildir. Ancak yapılan çalışmalar; kadının geleneksel kadınlık rolü, evin ve evliliğin mahremiyeti (aile meselesi anlayışı), olası şiddet olaylarında kadının kendini suçlaması, kadının ekonomik olarak erkeğe olan bağımlılığı, Türk toplumunda dul kadın imajına atfedilen yargılara maruz kalma endişesi, eşin her şeye rağmen değişebileceği inancı, karşı koyma veya boşanma neticesinde daha fazla şiddete maruz kalma korkusu, dayak yeme ile ilgili utanma duygusu, kadına (anneye) atfedilen sabır ve idare eden rolü, zamanla özsaygısını kaybeden kadının kendine şiddet uygulayan kişinin gözüyle görmeye başlaması ve maruz kaldığı şiddeti içselleştirmesi gibi

nedenlerden ötürü kadınların şiddete katlandıkları görülmektedir (Özbaşaran, 2001, 466; Aktaş, 2006, 43-58).

Ayrıca toplumda evliliğin özel yaşam alanı olarak yorumlanması, fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerinin şiddet olarak algılanmaması, evin reisinin erkek olarak kabul edilmesi, erkeğin kadından üstün olduğu inancının hâkim olması, statüsü düşük olan kadının içinde bulunduğu durumu kanıksamış olması gibi kuşaklar arası aktarılmış, öğrenilmiş bir anlayışın hâkimiyeti de, kadının şiddete katlanma sebepleri arasında sayılabilir.

Şiddetin, çocuklukta öğrenildiği ve aktarıldığını ifade eden İlkaracan ve Gülçür (1996), aile ortamının şiddetin aktarılmasındaki rolüne değinirken, aile içi şiddet gören ya da şiddete şahit olan erkek çocukların ilerde eşine ve çocuklarına şiddet uygulayabileceğini, kız çocuklarının ise kendi ailesinde yaşadığı şiddeti kocası tarafından yaşadığında olağan karşılayacağını ifade etmiştir.

Biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenler dışında, sanayi devrimi sonucu gelişen kimyasal ve endüstriyel ürünlerin etkisinin, hızla çoğalan alış veriş merkezlerindeki negatif enerjinin, aşırı sıcaklık ve kalabalığın da şiddeti tetikleyen çevresel unsurlar olduğunu ifade edilmiştir (Kılıç, 2009, 32).

Aile içi şiddetin dünya genelinde “Evlilik cüzdanı aynı zamanda aile içi şiddete izin veren lisans belgesi görevi görmektedir” anlayışının hâkim olması; aile içi şiddet mahrem olarak adlandırılan alana girdiği için açığa çıkmasının zorluğu; aynı evi paylaşıyor ya da paylaşmış olmanın (anne, baba, kardeş, eski eş) verdiği yaşantılar şiddetin gerçekleşmesine neden olan ortak etkenlerden biri olarak kabul edilmiştir (Vatandaş, 2003, 19).

Arıkan (1987, 83-85) tarafından yapılan bir araştırmada erkeklerde şiddete yönelmenin nedenlerinin başında yetersizlik duygularını yenme, özsaygı kazanma çabası yatmaktadır. Bununla birlikte inkâr edilen bağımlılık duygusu, alkol kullanımı, sorumluluk duygusunun azlığı, erkeğe ve kadına biçilen toplumsal rollerin de şiddetin

nedenleri arasında olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenlerine ilişkin TUIK (2008) koordinatörlüğünde, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), ICON-Institut Public Sector, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü ve BNB Danışmanlık ortaklığı ile yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” adlı çalışmada şiddetin nedenlerine ilişkin oranlar Tablo 2.5.’te verilmiştir.

Tablo 2.5. Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenleri

Yerleşim Yeri		Ekonomik sıkıntı	Erkeğin ailesiyle sorun	Erkeğin kötü alışkanlıkları	Erkeklerle ilgili nedenler	Kadınla ilgili nedenler	Kadının ailesiyle ilgili nedenler	Çocukla ilgili nedenler	Özel bir nedeni yok	Bilinmiyor	Diğer nedenler	Kadın sayısı
12 Bölge	Kent	21.1	31.2	10.4	23.1	17.5	3.0	11.0	9.3	0.9	11.1	3.279
	Kır	23.4	33.0	6.8	16.7	20.4	2.2	16.7	8.2	1.9	11.8	1.273
	İstanbul	20.7	30.4	9.7	21.3	15.4	2.5	8.7	11.5	-	8.1	259
	Batı Marmara	21.4	36.1	10.8	23.7	18.6	3.2	14.2	8.5	1.0	9.8	210
	Ege	22.0	26.2	11.2	29.9	19.4	2.7	9.3	4.3	0.8	11.3	285
	Doğu Marmara	18.3	28.7	9.5	20.7	21.8	2.5	13.5	9.0	1.8	13.4	312
	Batı Anadolu	26.2	37.1	12.4	25.3	15.4	3.5	10.4	6.3	0.5	10.4	418
	Akdeniz	26.8	27.3	10.7	19.9	20.5	3.0	13.7	11.4	1.4	9.0	405
	Orta Anadolu	21.4	37.9	8.4	20.1	15.2	3.1	14.6	10.9	1.7	15.8	439
	Batı Karadeniz	20.1	40.7	12.0	17.3	17.1	1.9	10.8	4.3	1.7	13.3	329
	Doğu Karadeniz	21.6	28.0	5.8	17.4	20.6	2.2	17.9	5.6	0.4	14.2	322
	Kuzeydoğu And.	18.4	39.7	5.2	19.9	21.7	4.6	17.2	9.8	2.6	10.1	526
	Ortadoğu Anadolu	16.1	31.5	3.3	15.4	21.2	2.9	22.3	13.3	2.3	14.2	474
	Güneydoğu And.	19.5	32.2	5.4	17.1	19.3	2.0	15.6	10.3	2.1	13.8	573
Yaş grubu	15-24	15.7	31.5	3.5	27.3	25.3	4.5	7.5	9.2	1.6	13.8	454
	25-34	20.7	32.0	6.8	22.1	19.8	3.0	12.3	9.4	1.2	10.9	1.443
	35-44	27.1	33.1	10.8	18.3	14.6	2.4	13.0	7.6	1.3	11.7	1.265
	45-59	20.8	30.3	13.1	20.9	17.1	2.1	14.5	9.7	0.8	10.2	1.390
Eğitim	Eğitim yok	24.2	31.7	8.0	16.2	18.4	1.9	15.4	10.6	2.0	9.9	1.458
	İlkokul	22.5	33.9	10.1	19.4	18.6	2.6	12.5	8.2	1.0	10.0	2.229
	Ortaokul	18.8	29.1	8.5	33.3	18.8	5.0	9.0	7.2	0.6	12.5	331
	Lise ve üzeri	15.5	24.9	10.6	31.9	16.9	3.8	9.1	9.6	0.3	17.9	534
Çalışma durumu	Çalışmıyor	20.9	31.6	9.3	21.1	18.1	2.6	12.7	9.9	1.1	11.4	3.313
	Çalışıyor	23.7	31.8	9.7	22.1	18.9	3.1	12.4	6.8	1.2	11.0	1.239
Refah düzeyi	Düşük	25.8	32.5	9.4	18.1	18.2	2.9	13.7	8.7	1.4	10.9	2.070
	Orta	20.2	31.0	9.0	22.5	17.8	2.5	12.6	9.2	1.1	10.7	1.911
	Yüksek	14.5	31.0	10.7	27.3	19.9	3.3	9.5	9.3	0.4	13.7	571
TÜRKİYE Genel		21.7	31.7	9.4	21.4	18.3	2.8	12.6	9.0	1.1	11.3	4.552

Tablo 2.5.'e göre, Türkiye genelinde 4552 kadınla yapılan araştırmada da kadına göre şiddetin nedenleri yerleşim yeri (kent-kır), yaş, eğitim, refah düzeyi ve bölgeye göre değişmekle birlikte, erkeğin ailesi ile olan sorunları, erkekle ilgili kişisel sorunlar, ekonomik sıkıntılar ve kadınla ilgili kişisel sorunlar başta gelirken bu nedenleri erkeğin kötü alışkanlıkları, çocukla ilgili sorunlar, nedensiz şiddet ve kadının ailesi ile ilgili sorunları takip etmiştir. KSGM (2015b) tarafından yapılan aynı araştırmanın devamı olan çalışmada da oranların ve sıralamanın fazla değişmediği, erkeğin ailesi ile olan sorunların %33, erkeğin kadını kıskanması, yetişme tarzı, fiziksel-zihinsel sorunları gibi erkekten kaynaklanan nedenlerin %28, ekonomik nedenlerin %27, kadının erkeğin sözünü dinlememesi, erkeği kıskanması, cinsel ilişkiyi reddetmesi, boşanmak istemesi, ev işlerini aksatması, evliliği istememiş olması gibi kadından kaynaklanan nedenlerin %24 erkeğin kötü alışkanlıklarının %12, çocuklarla ilgili sorunların %10 olduğu oranında olduğu tespit edilmiştir.

2.1.4. Şiddet uygulayan kişilerin ortak özellikleri

Şiddetin, içgüdüsel bir eylem mi yoksa öğrenilebilen bir davranış mı olduğu tam olarak netlik kazanmasa da, şiddet uygulamanın öğrenildiği ve şiddete sosyo-kültürel etkenlerin büyük bir rolünün bulunduğu kabul edilmektedir (Aktaş, 2006; Sargın 2012). Şiddetin kökeni ve nedenlerindeki belirsizlik, şiddeti ve uygulayan kişilerin kategorize edilmesini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte Kızmaz (2006, 254)'ın Conrad'tan aktarımına göre şiddet uygulayan kişiler:

- a. Kültürel Şiddet Suçluları: Alt kültür grupları içerisinde yaşayan suçlular olup sorunlarını şiddetle çözmeye çalışan gruptur.
- b. Kriminal Şiddet Suçluları: Suça yönelik bir eylemi gerçekleştirirken (soygun gibi) şiddeti bir araç olarak kullanan grup.
- c. Patolojik Şiddet Suçluları: Zihinsel veya beyin ile ilgili bir rahatsızlığı olan (şizofren gibi) patolojik grup.
- d. Durumsal Şiddet Suçluları: Kendine has özel durumları olan, özellikle kışkırtılma koşulları altında kontrolsüz olarak şiddet uygulayan grup şeklinde sınıflandırılmıştır.

Kadına yönelik şiddet ise bu sınıflamadan durumsal şiddet suçluları kapsamında açıklanmıştır. Ancak kadına yönelik şiddetin nedenlerine bakıldığında şiddeti uygulayan erkeğin kendini üstün ve haklı görmesi kültürel aktarımın bir neticesi, ani reaksiyonlarla şiddet uygulamasının durumsal bir tutum olduğu, psikolojik-zihinsel rahatsızlıklar sebebiyle şiddet uygulamasını da patolojik olarak yorumlandığında kadına yönelik şiddetin kategorize edilmesi zorlaşmaktadır. Bununla birlikte her şiddetin altında farklı bir neden, farklı bir hikâye yatsa da şiddeti uygulayan kişilerin genel olarak, çevreleriyle ilişkileri sınırlı, genellikle az arkadaşı olan asosyal tipler olduğu, çevreleri tarafından şiddetle bağdaştırılamayacak kadar iyi, yardımsever biri olarak bilindikleri görülmüştür (Günay, 2008). Düşük özgüvenlerini yükseltmek, eşlerini kontrol altında tutmak, onlara üstünlük kurmak amacıyla şiddet uyguladıkları ve bu davranışı “Biz atamızdan böyle gördük.” diyerek dayanak sunmaya çalışan erkeklerin, geçmişlerinde şiddete maruz kaldıkları veya şahit oldukları tespit edilmiştir (Kemerli, 2002; Yanıkkerem, 2002, Kocacık, 2000). Her ne kadar şiddet uygulayan erkeklerin cinselliği de içeren saldırgan dürtülerini kontrol edemeyen, kişiliği gelişmemiş, eğitim düzeyleri düşük, ekonomik açıdan yetersiz, alkol kullanan kişiler olduğu, ifade edilse de eğitim düzeyi yüksek kişiler arasında da şiddete rastlanmaktadır (Köknel, 2000, 147).

Eğitim, yaş ve ekonomik durum bakımından KSGM (2015b) tarafından açıklanan kadına yönelik şiddet raporunda eşine veya birlikte yaşadığı kadına fiziksel veya cinsel şiddet uygulayan erkeklerin: eğitim seviyesi açısından hiç okul bitirmemiş olan erkeklerin şiddet uygulama oranı %44.9 iken lisans ve lisansüstü erkeklerin %19.7 olduğu; yaşlarına ilişkin açıklamada şiddet uygulayan 15-24 yaş arası erkeklerin %19.7 iken 60 yaş ve üstü erkeklerin %42.5 olduğu; ücretli bir işte çalışanların %32.7 iken çalışmayan erkeklerin %38.7 olduğu belirtilmiştir. Oranlara göre ataerkil yapıyı devam ettiren kuşağın şiddet uygulamaya devam ettiği, eğitimin şiddetin önlenmesinde etkin olduğu kabul edilse de şiddet uygulayan lisans ve lisansüstü erkeklerin azımsanmayacak bir orana sahip olduğu ve şiddetin gerekçelerinden biri olarak kabul edilen işsizliğin çalışanlarla arasındaki oranın yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda şiddetin eğitim, yaş veya ekonomik durum tanımadığı söylenebilir.

Genel olarak şiddet uygulayan erkeğin şiddet uygulamayı ailesindeki rol modelden öğrenen, ebeveynleri arasında yaşanan şiddete şahit olmuş, alkol kullanan, uyuşturucu tüketen ve işsiz kişiler olduğu tespit edilmiştir (Şahin, 2010). Bunun yanı sıra erkeğin öfke kontrolü olmayan, aşırı tepkili, ilişkiyi kontrol altında tutmak için şiddet uygulamayı tercih eden, şiddeti kabul gören bir davranış ve sorun çözme yöntemi olarak benimsemiş olan kişiler olduğu ve bu etkenleri, medyadaki erkek algısının şiddet ve saldırganlıkla özdeşleştirilmiş olmasının olumsuz etkilediği, aile içi şiddetin özel alan meselesi olduğu inancının pekiştirilmiş olması gibi sebeplerle erkeğin kadına şiddet uyguladığı ve uyguladıkları şiddeti inkâr ettikleri, aşırı kıskançlık gösterdikleri, şiddetin sebebini alkol ve stres gibi etkenlere bağladıkları ifade edilmiştir (Vatandaş, 2003; Aktaş, 2006)

2.1.5. Şiddete maruz kalan kadınların ortak özellikleri

Toplumların şiddet algısı farklı olabileceği gibi, aynı toplum da yaşayan insanların geçmiş yaşantıları, eğitim düzeyleri, ekonomik durumları gibi değişkenler de şiddete bakışta farklılıklar oluşturmaktadır. Johnson ve Ferraro (2000)'a göre şiddet mağduru kadınlar, şiddetin sebebinin eşin yaşadığı (işsizlik vb.) bir sorundan kaynaklandığını veya yaşanan şiddette (kocanın damarına bastığı için...) kadınların kendilerinin de kabahati olduğunu düşündüklerini, (toplumsal baskı ve aileye olan bağlılığın da etkisiyle) eşlerinin bir gün düzeleceği inancı ile şiddeti kabullenerek sabrettiklerini ifade etmiştir (Akt: İçli, 2004). Bu anlayışla toplumun kendilerine atfettikleri rollere uyum sağlamaya çalışan, yaşadığı hayatı kanıksayan, şiddete maruz kalmaya devam eden kadınların kendilerine güvenmedikleri, kendilerini değersiz gördükleri, yüksek düzeyde bağımlılık ihtiyacı hissettikleri ve bu sebeple de ailede aşırı sorumluluk yüklendikleri dolayısıyla da çoğunlukla depresyona girdikleri belirtilmiştir (Arıkan, 1987, 83-85).

Özgüvenleri az, sosyal açıdan yalnız, öğrenilmiş çaresizliğe bağlı olarak problem çözme davranışı azalmış, ekonomik açıdan eşe bağlı olan şiddet mağduru kadınlar genellikle şiddetin bütün evliliklerde olabileceği ve şiddetin bir gün biteceği,

eşin değişeceği inancı ile uğradıkları şiddeti inkâr etme, yaşanan şiddetten kendilerini sorumlu tutma eğiliminde oldukları ifade edilmiştir (Gömbül 1998; Baysan 2003; Şahin, 2010).

Mor Çatı Kadınlar Derneğinin yaptığı bir araştırmada (1996) ise şiddet gören kadınlarda uyku düzensizliği, halsizlik, unutkanlık, çarpıntı, umutsuzluk, korku, öz güven eksikliği, iletişim bozukluğu, ağlama gibi belirtiler tespit edilmiştir.

2.1.6. Şiddetin kadına yönelik etkileri

İki ülke arasındaki bir savaşın kazananı olmadığı gibi savunmasız bir insana uygulanan şiddetin de kazananı yoktur. Temelde, bir insan hakları ihlali olan kadına yönelik şiddet, mağdura, şiddeti uygulayana, şiddete tanık olana (çocuk, komşu, akraba vs.), hatta mensubu olunan topluma ve ekonomiye telafisi çok zor ya da telafisi mümkün olmayan sonuçlara sebep olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü, şiddetin kadın sağlığına verdiği zararlar sebebiyle şiddet mağduriyetini öncelikli sorun olarak kabul etmiştir.

TUİK (2008) verilerine göre şiddet mağduru olan ve hayatına son vermeyi düşünen kadınların oranı %33,7 iken hayatına son vermeyi deneyenler ise %12,4 oranındadır. 2009 - 2014 yılları arasında kadına yönelik şiddet eylemleri ile ilgili 5 yılda toplam 167056 kadının yaralandığı; 842 kadının da şiddet sebebiyle hayatını kaybettiği belirtilmiştir (KSGM, 2014).

TUİK (2008) tarafından koordinasyonu yapılan kadına yönelik şiddet araştırmasında kadının uğradığı şiddet neticesinde karşılaştığı ruhsal sorunlara ilişkin bulgular Tablo 2.6.'da verilmiştir.

Tablo 2.6. Ruhsal sorun yaşamış kadınların yüzdesi

Ruhsal Sorunlar	Şiddet yaşamış %	Şiddet yaşamamış %
Sık sık başın ağrması	56,3	42,6
İştahsızlık	34,3	24,6
Uyku sorunu olma	47,5	34,3
Pek çok şeyden kolayca korkma	31,9	22,6
Ellerin titremesi	34,6	21,1
Kendini sinirli, gergin ve endişeli hissetme	73,5	57,4
Hazımsızlık çekme	36,3	25,2
Zihni toparlamakta sorun yaşama	53,0	36,1
Kendini mutsuz hissetme	61,7	38,5
Daha sık ağlama	42,9	24,0
Günlük faaliyetlerde isteksizlik	59,0	45,4
Karar vermede zorluk yaşama	46,2	32,9
Gün içinde yapılan işleri aksatma	55,8	44,6
İşe yaramadığını düşünme	37,9	21,5
Zevk aldığı şeylere karşı ilgiyi kaybetme	46,1	28,8
Kendini değersiz hissetme	40,8	19,4
Hayata son vermeyi düşünme	12,5	4,7
Kendini hep yorgun hissetme	75,2	58,7
Midede rahatsızlık hissi	46,9	33,8
Hemen yorulma	72,4	55,1

Tabloya göre, “hırpalanmış eş sendromu” yaşayan kadınların maruz kaldıkları şiddetin, boyutu, süresi değişmekle birlikte, kadınlarda fiziksel rahatsızlıklar oluşturduğu ve bunların zamanla ruhsal sorunlara dönüştüğü görülmektedir (İşleğen, 2002). Vücutta oluşabilecek küçük yaralanmalardan, morluklardan, çürüklerden, kırıklara, iç organ yaralanmalarına, beyin hasarına, hatta ölüme kadar uzanabilen şiddet kadınlarda fiziksel fonksiyonlarda azalma, irritabl bağırsak sendromu, yeme alışkanlıklarında düzensizlik, kronik pelvik ağrı sendromu gibi birçok rahatsızlıklara sebep olabilmektedir (Yanikkerem, 2002). Özellikle kaygı düzeyi yükselen, maruz kaldığı ancak sonlandıramadığı şiddet sebebiyle yalnızlaşan kadının fiziksel rahatsızlıkları zamanla somatik belirtiler de vermeye başlamaktadır (Öztürk ve Sevil, 2005). Aşırı hassasiyetin olduğu kadında uyku düzensizlikleri, buna bağlı olarak ilaç kullanımı, engel olamadığı ağlama krizleri, davranış bozuklukları, halsizlik, panikataklar, yemek düzensizlikleri (iştahsızlık ya da aşırı yemek yeme), hiperventilasyon, gastrointestinal sistem bozuklukları oluşabilmektedir (Baysan, 2003; Gömbül, 1998; Kemerli, 2002).

Kadına yönelik şiddet her toplumda her kültürde farklı algılara sahip olsa da cinsiyete atfedilen bu ötekileştirme kadında fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarına sebep

olabilmekte hatta ölümle sonuçlanabilmektedir. Arın (1996)'a göre şiddet; kronik baş ve karın ağrıları, jinekolojik sorunlar, astım, alkol ve ilaç bağımlılıkları, davranış bozuklukları gibi fiziksel rahatsızlıkların yanı sıra; depresyon, anksiyete, cinsel işlevsizlik, yeme bozuklukları, stres gibi zihinsel sağlık sorunlarına da neden olmaktadır.

2.1.7. Kadına yönelik şiddetle mücadelede tarihi süreç ve yasal düzenlemeler

Kadına yönelik şiddet, şiddetin tarihçesi ile eş zamanlı olsa da şiddetle mücadele hareketleri, araştırmalar, istatistiklerin oluşmaya başlaması 1970'lerde özellikle ABD ve İngiltere gibi ülkelerde kadın hareketleriyle başlamıştır. Modern veya geri kalmış, gelişmiş veya gelişmekte olan gibi bir sınıf ya da coğrafya tanımadan sırf cinsiyet farklılığı yüzünden devam eden kadına yönelik şiddetle ilgili Levinson (1990, 49)'un farklı 90 toplum üzerinde yaptığı araştırmada bu tezi destekleyecek bulgulara ulaşılmış araştırma yapılan toplumların %85'inde kadının şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Dünyanın her hangi bir yerinde de benzer tabloların olması şiddetin coğrafyasının olmadığını göstermektedir. Zira Fransa'da şiddet kurbanlarının %95'inin kadın olduğu ve %51'inin şiddet gördüğü; Tayland'da evli kadınların %50'sinin; Pakistan'da %99'unun, Şili-Santiago'da %80'inin şiddet gördükleri tespit edilmiştir (Yıldırım, 1998, 34).

Konuya dikkat çekmek isteyen sivil toplum örgütlerinin, feminist grupların, kadın yürüyüşleriyle başlayan mücadele sürecinin gündemi işgal etmesiyle sivil toplum örgütleri, devletlerin resmi kurum ve kuruluşları, uluslararası komisyonlar ve sözleşmelerde düzenlemeler yapılması zaruriyetini doğurmuştur.

2.1.8. Dünya genelinde kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin süreç

Temeli cinsiyet eşitsizliğine dayanan bu sebeple de dünyanın her hangi bir yerinde görülebilen kadına yönelik şiddet, ilk olarak feminist gruplar ve resmi olmayan

kuruluşlarca gündeme gelmiş, ABD, Avrupa ülkeleri, Kanada, Brezilya, Avustralya gibi birçok ülkede şiddeti engellemeye yönelik programlar geliştirilmiş, yasal düzenlemeler yapılmıştır (Kocacık, 2004, 40).

Kadına yönelik şiddet dünya genelinde ilk olarak kadının insan hakları çerçevesinde ele alınmış olup, BM 1975-1985 yılları arasını “Kadının On Yılı” olarak ilan etmesi ile konuya dikkat çekilmiş ve şiddetle ilgili tanımlar, normlar, standartlara ilişkin raporlar hazırlanmaya başlamıştır. 1975’te Meksika yapılan “Dünya Kadın Konferansı”nda ailenin korunmasına ilişkin kararlar alınmış olsa da şiddetle ilgili bir vurgu yapılmamıştır. STK’ların yönlendirmesi ile 1980’de Kopenhag’da yapılan İkinci Dünya Kadın Konferansı’nda dile getirilen şiddet, 1985’te Nairobi’de gerçekleştirilen Üçüncü Dünya Kadın Konferansı’nda kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nde (CEDAW), 1989’da alınan tavsiye niteliğindeki BM kararı 1992’de kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. 1993’de Viyana’da gerçekleşen Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda şiddetin ifade edilmesiyle 1994 BM Genel Kurulunda İnsan Hakları Komisyonunda “Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi” kabul edilmiştir. 1995’de Pekin’de toplanan Dünya Kadın Konferansında Şiddetle mücadelede 5 yıllık eylem kararı alınmış ve 1997’de Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanmış olan dosya da dikkate alınarak 2000’de Pekin+5 Konferansı’nda, şiddetin her nerede olursa olsun insan hakları meselesi olduğu ve bunun önlenmesinde devletlerin sorumluluğu bulunduğu vurgulanmıştır. 2002’de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından benimsenen küresel strateji kararı, 7 Nisan 2011’de Strazburg’ta onaylanan “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzaya açılmıştır (KSGM, 2012b, 10-13).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede sivil toplum örgütlerinin, resmi kurumların ve yerel yönetimlerin 1970’li yıllarda başlayan yürüyüşleri, konferans ve toplantıları neticesinde 1971’de ilk kadın sığınmaevi “Chiswick Kadın Merkezi” adı altında İngiltere’de açılmış ve bunu 1975’te Ulusal Kadınlara Yardım Federasyonu (Woman’s Aid) takip etmiştir. Aynı yıllarda Almanya’da ilki 1974’te Berlin’de açılan kadın evi

sayısı, 1990'a geldiğinde 10 tanesi otonom (bağımsız kadın gruplarınca idare edilen), 130'u kilise ve belediyelerce yürütülen toplam 260'a ulaşmıştır. 1976'da Fransa Paris'te Flora Tristan Sığınağı; Norveç Oslo'da ilk kadın evi ve kriz telefon hattı; İsviçre Zürih'te kötü muamele gören kadınları koruma derneği bünyesinde danışma bürosu ve sığınaklar; İsveç Stockholm'de 1976'da danışma merkezleri ve kadın evlerinin açıldığı görülmektedir. Sığınmaevlerinin, danışma büroların sayısı 1986'da ABD'de 700'ü geçmiş iken, 1990'larda Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla sosyalist yönetimin yönlendirdiği aile anlayışı değişime ayak uydurmuş, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya, Rusya gibi ülkelerde de devlet tarafından ve sivil toplum örgütlerince danışma ve sığınmaevleri açılmaya başlanmıştır (Yıldırım, 1998, 49).

2.1.10. Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin süreç

Kadına seçme seçilme konusunda Dünya'ya örnek olan Türkiye'de şiddete yönelik çalışmalar maalesef 1980'li yıllarda başlamış ve 2000'li yıllarda yasal düzenlemeler ile somut hale getirilebilmiştir.

Türkiye'de 1980'li yıllarda tartışılmaya başlanan kadına yönelik şiddetle ilgili etkinlikler ilk olarak Çankırı Asliye Hukuk Mahkemesi hakimi Mustafa Durmuş'un "Kadının sırtından sopası, karnından sıpası eksik olmaz," diyerek, şiddet nedeniyle boşanmak isteyen bir kadının davasını reddetmesi üzerine bir grup kadın tarafından hakim aleyhine dava açılmasıyla başlamıştır. 17 Mayıs 1987'de kadın gruplarının düzenlediği bu ilk kitlesel "Dayağa Hayır" hareketi ses getirmiş, bu hareketi 4 Ekim 1987'de "Kariye Kadın Şenliği" ve 1988'de mağdurların şiddet öykülerini anlattığı "Bağır Herkes Duysun" adlı kitap takip etmiştir (KDV, 2008, 44; Yıldırım, 1998). Giderek artan bu farkındalık etkinlikleriyle 1989-1990'da vapur ve otobüslerde "cinsel tacize karşı" mor iğnelerin dağıtıldığı "Bedenimiz Bizimdir" kampanyası düzenlenmiş ve bu protestolar sonrası Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (1990) açılmıştır (Armutçu, 2007).

Sosyal alanda feminist grupların öncülüğünde başlayan kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin protesto ve eylemler hükümetin de kadına yönelik politikalarını gözden geçirmesini gerektirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının (Resmi Gazete, 1982) 10. Maddesinin, “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” ifadesine ek fıkra ile (2004) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” ifadesi eklenmiştir. Yine, toplumun temelinin aileye dayandırıldığı, sağlıklı bir ailenin toplumun devamı açısından önemli olduğunun vurgulandığı Anayasa’nın 41. Maddesine ek olarak (2010) devletin, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alacağı ifade edilmiştir.

4320 Sayılı (Resmi Gazete, 1998) Ailenin Korunmasına Dair Kanunda şiddetle mücadele kapsamında alınacak tedbirin şekli belirlenmiştir. Uygulamanın ardından çıkan aksaklıklar sebebiyle, 5636 Sayılı (Resmi Gazete, 2007), Ailenin Korunmasına Dair Kanunda değişiklik yapılması hakkındaki kanunla şiddet durumunda alınacak tedbire dair açıklamalar yapılmıştır. Bu kanunu 1. Maddesinde aile bireylerinin;

- a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması,
- b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması,
- c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,
- ç) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi,
- d) Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi,
- e) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması,
- f) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması öngörülmüştür.

Aynı kanunun Madde 2’de ise koruma kararına atıfta bulunularak gerekli uygulamanın başsavcılık ve kolluk kuvvetleri ile yapılacağı belirtilmiştir.

Konuya ilişkin en kapsamlı yasal düzenleme ise 6284 (Resmi Gazete, 2012) Nolu Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun olup burada şiddetin tanımına, mağdura verilecek destek ve hizmetlere, mağdur ve şiddeti uygulayana dair tedbir kararlarına, uygulama esaslarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadelede feminist kadın grupları öncülük etmiş olsa da 1990 yılından itibaren bu hizmet yarışına resmi kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerde eklenmiştir. Bunlardan ilk açılan kurum, kuruluş ve derneklerden bazıları açılış tarihleri ile aşağıda belirtilmiştir:

1. Gönüllü Kadın Kuruluşları

Mor Çatı Vakfı (MÇV-1990)

Kadın Dayanışma Vakfı (KDV-1993)

2. Yerel Yönetimler

İstanbul-Bakırköy-Kadın Bürosu ve Sığınmaevi (1990-1992)

İstanbul-Şişli Sığınmaevi (1990-1994)

3. Resmi Kurum ve Kuruluşlar

Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSGM-1990)

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (BAAK-1991)

4. Üniversiteler

İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Uygulama Merkezi (1990)

Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Uygulama Merkezi (KASAUM-1993)

ODTÜ Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

5- Diğer Kurum ve Kuruluşlar

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı (1990)

Türk Kadınlar Birliği

Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi (Yıldırım, 1998, 54-62).

Türkiye’de bugün kadına yönelik şiddet devam etmekle birlikte şiddetle mücadelede toplumsal bilinç daha da gelişmiştir. Yasal düzenlemeler yapılmış, gerek resmi kurum ve kuruluşlar, gerekse sivil toplum örgütlerince farkındalıklar oluşturulmaya çalışılmış ve mücadele için yeni kurum ve kuruluşlar açılmıştır. Bunlardan:

1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki,
 - İl Müdürlükleri
 - KOZA Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
 - “ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı”
 - Aile Danışma Merkezleri
 - Toplum Merkezleri
2. Belediyelerin Kadın Danışma Merkezleri
3. Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın Danışma Merkezleri
4. Baroya Bağlı Kadın Danışma Merkezleri
5. Kalkınma Bakanlığı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresine bağlı Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) hizmet veren merkezlerden bazılarıdır (KSGM, 2012b).

Sağlık Bakanlığı hastane acil servislerinde “Psiko-sosyal Destek ve Krize Müdahale Birimleri” kurulmuş, “Evlilik Öncesi Danışmanlık ve Cinsel Sağlık Programları”, Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığı ve UNFPA işbirliğiyle aile planlaması, güvenli annelik, toplumsal cinsiyet ve aile içi şiddet konularını içeren eğitim programları organize edilmiş, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı altında aile içi şiddetle mücadele kapsamında, 2010 yılında “Aile İçi Şiddetle Mücadele Şubesi” ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde “Kadın ve Çocuk Kısım Amirlikleri” kurulmuştur.

Sivil Toplum Kuruluşları tarafından 1998 yılından itibaren her yıl “Kadın Sığınakları Kurultayı” düzenlenmektedir. Kurultay, Kadının Statüsü Genel

Müdürlüğünce desteklenmekte olup şiddetle mücadelede toplumsal farkındalık artırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmalardan biri de sığınmaevleri olup, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı konukevleri sayısı 2003 yılında 9 iken, 2013'te 90'a; belediyelere bağlı evlerin sayısı aynı tarihlerde 2'den 32'ye; STK'lara bağlı olan ev sayısı ise zaman zaman değişmekle birlikte 1 olmak üzere toplam 3226 kapasiteli 123 kadın konukevi bulunmaktadır. 2014 yılında 14123 kadın ve beraberindeki 5742 çocuk olmak üzere 19865 kişi sığınmaevlerinden hizmet almıştır (KSGM, 2012b; ASPB, 2014; KSGM, 2015a).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet mağduru kadının korunması ve hayatını idame ettirebilecek yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının giderilmesi, şiddet neticesinde fiziksel veya ruhsal sağlığı bozulmuş olan kadınlara yönelik gerekli iyileştirici ve rehabilite edici tedavi sisteminin hayata geçirilmesi sosyal devletin bir gereği olsa da asıl söz konusu olan şiddetin hiç yaşanmadan sonlandırılmasıdır. Bunun için şiddet oluşmadan önceki sürecin doğru yönlendirilmesi gerekmektedir. Sosyal bir varlık olan insanın çevresiyle etkileşime geçmesi, iletişim kurması doğaldır. Bu süreçte, geçmiş yaşantıları, eğitim düzeyleri, değerleri, yaşam doyumu düzeyleri, iletişim becerileri, şiddet algıları gibi bir çok açıdan farklı kaynaklardan beslenen, hayata dair zevkleri, beklentileri de farklı olan iki birey çatışma yaşayabilir (Aktaş, 2006; Kaya, 2003: 3). Kişiler arası çatışma sürecinin oluşma nedenlerini Dökmen (2005), kişisel algılar, duygular, bilinçdışı savunma mekanizmaları, güdüler, iletişim becerileri, kişisel ve kültürel faktörler, sahip olunan roller, sosyal ve fiziki çevre olarak sıralarken bu etkenlerin, çevresiyle etkileşim içerisinde olan her bireyin karşılaşabileceği doğal nedenler olarak açıklamıştır. Ancak çatışma dili, şiddeti azaltması beklenen medya, kültürel ortam, okul, çevre gibi değişkenlerin örtük bir program olarak şiddeti tetiklemesi neticesinde, iletişim ve problem çözme becerileri yetersiz, özgüveni eksik, empatik düşüncesi oluşmamış, kendini ifade edemeyen, dinleme becerisi gelişmemiş, geçmiş yaşantılarında şiddet deneyimi bulunan kişilerin kullanmasıyla şiddet diline dönüşmektedir.

Öner (1999), kişiler arası etkileşimdeki çıkarların çakıştığı, fikirlerin anlaşmazlığa doğru sürüklendiği sırada olayın daha ileri bir boyuta taşınmadan

çözülebilmesi için karşıdakini etkin dinlemenin, karşıdakinin ihtiyaçlarının gözetilmesinin, farklı çözüm önerileri sunulmasının ve çözümün ortak bir payda haline getirilmesinin gerektiğini belirtmiştir. Çatışmanın artık şiddete dönüştüğü süreçte ise yapılması gereken çalışmaları Aktaş (2006); kişinin kendini kontrol edebilme becerisini geliştirme, iletişim becerisi eğitimi ve problem çözme eğitimi olarak sıralanmıştır. Bu seçeneklerin her biri sürece dahil olan, uyguladığı şiddete hakim olamayan ve bu davranışını ortadan kaldırmak için gönüllü olacak kişilerde uygun bir tedavi yöntemi olabilmektedir. Ancak kadına yönelik şiddet konusunda erkeklerin, uyguladıkları şiddet davranışını kanıksamış olmaları, mahrem kabul edilen aile ortamında şiddetin mağduru olan kadını, şiddetle tek başına mücadele etmek zorunda bırakmaktadır. Problem çözme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinin, kendini kontrol etmede büyük bir role sahip olduğunu ifade eden Aktaş (2006,165), iletişim becerisi eğitiminde beden dili, sözlü iletişim becerileri ve empatik becerilerin geliştirilerek şiddete yönelik davranışların iletişim becerileri sayesinde değiştirilebileceğini ifade etmiştir.

Kişilerin davranış değişikliği ise mevcut bilgilerin yeni bilgilerle birlikte amaçlanan yönde yeniden organize edilebileceği bir eğitim programı sayesinde gerçekleşebilir. Sosyo-kültürel etkenlerin şiddetin nedenlerini oluşturduğu gibi iletişimin de temelini oluşturması, şiddetin oluşmadan önlenmesi için etkili bir iletişim becerisine sahip olunması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda kadınların şiddetle ilgili farkındalık kazanmalarına ve sorunun çözümünde etkili olacağı düşünülen etkili iletişim becerilerini edinmelerini sağlamak için belirlenen hedefler doğrultusunda bir programın hazırlanması gerektiği düşünülmüştür.

2.2. İletişim

Latince “communicare” fiilinden türemiş olan iletişim, XV. yüzyıldan sonra İngilizce ve Fransızca’da “communication”, ortak anlamında, “bir bilgiyi çoğunluğa, topluluğa yayma, ortak değerleri paylaşma anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Köknel, 1997; Telman ve Ünsal, 2005).

Türkçe büyük sözlükte, iletişim kelimesinin sözlük anlamı; “karşılıklı olarak iletme iş yapma, bilgi, haber vb.’nin karşılıklı değişimi” olarak tanımlanırken; Türk Dil Kurumunda “communication” kelimesinin karşılığı olarak sözlük anlamında, 1. Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyon, 2. Telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi, bildirişim, haberleşme, muhabere, komünikasyon olarak açıklanmış; terim anlamında ise, “Bir düşüncenin, bir duygunun yüz anlatımı, el, kol ve baş hareketleri, konuşma yoluyla ya da yazı, telefon, radyo, televizyon gibi bildirişim araç ve gereçlerinden yararlanarak bir kimseden başka bir kimseye iletimi” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2014; Doğan, 1988, 519).

Çetinkanat (1996, 223) iletişimi, “kaynak ve hedef arasında davranış değişikliği, oluşturmak amacıyla, bilgi, tutum, duygu ve becerilerin anlamlarının ortak kılınması, paylaşılması için gerçekleştirilen etkileşim süreci olarak açıklarken; bütün canlıların bir iletişim içerisinde olduğunu ifade eden Dökmen (2005, 19)’e göre iletişim, “bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci”; Cüceloğlu (2002)’na göre, “Birbiriyle ilişkili, canlı cansız her hangi bir kaynak ve hedefin mesaj alış verişi”; Bilen (2014, 13)’e göre de, “bilgi ve anlayışın insandan insana ulaştırılması” sürecidir.

Genel bir ifade ile iletişim; toplumun temelini oluşturan bir sistem, örgütsel ve yönetsel yapının düzenli işleyişini sağlayan bir araç, sosyal süreç ve uyum bakımından gerekli bir sanattır (MEGEP, 2007, 4).

Bu tanımlardan yola çıkılarak, iletişim kısaca; iki canlı arasında anlatılmak istenen duygu veya düşünceden her iki tarafında aynı şeyi anlaması şeklinde tanımlanabilir.

2.2.1. İletişim modelleri

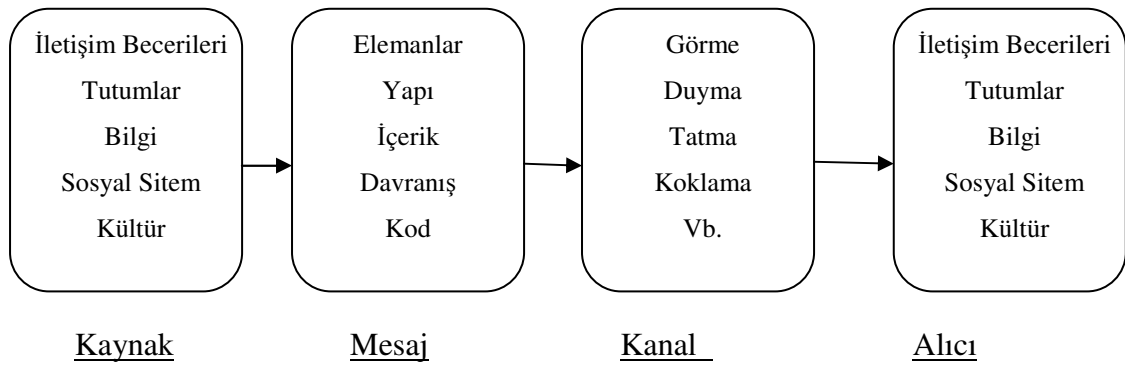
İletişimle ilgili ilk tanımlamanın Yunan filozofu Aristo’nun olduğu ve iletişimin; konuşmacı, mesaj ve dinleyici temeline oturtulduğu görülmektedir (Bilen, 2014, 14).

şekil 2.2. Aristo iletişim modeli (Croft, R.S., 2004)

Aristo ve Shannon-Weaver’ın iletişim modellerine benzeyen Harold Laswell’in, “Kim, ne, kanal, kime (who, what, channel, whom)” şeklinde dört ögeden oluşan tek yönlü iletişim sürecinde özellikle toplumsal ögelerin etkisi üzerinde durulmuştur (Akt. Bilen, 2014, 15).

Shannon ve Weaver (1949) ise iletişimi telefon mantığı ile açıklamaya çalışmış ve Laswell modeline ek olarak iletişim sırasında mesajı etkileyen dış faktörlerin olabileceğinden hareketle “gürültü” faktörünü de eklemiştir (Akt. Croft, 2004).

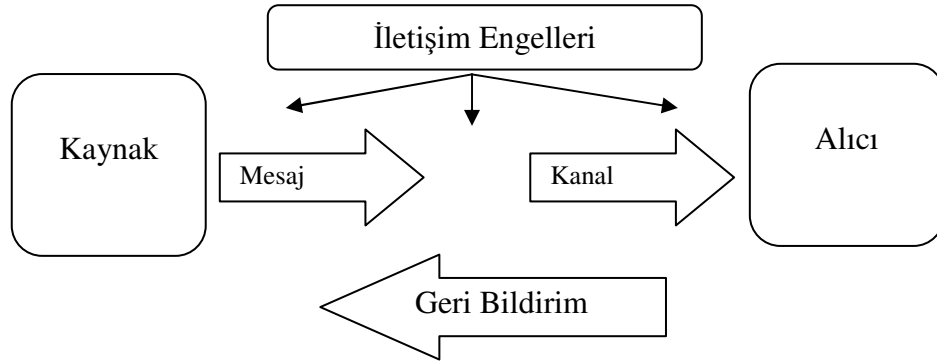

şekil 2.3. Berlo’nun iletişim modeli (Croft, R. S., 2004)

İletişim alanındaki kuramcılardan Berlo (1966) ise kısaca SMRC şeklinde kısalttığı iletişim modelini, kaynak (Source), mesaj (Message), kanal (Channel) ve alıcı (Receiver) ile açıklamıştır. Kaynağın, kişi, grup, insan, kurum vb. olabileceğı gibi mesajın başarısında tutum, bilgi, özgeçmiş, düşünme-konuşma-yazma gücü gibi becerilerin, mesajın uygun dil ve uygun bir kodlama ile uygun bir yöntemle aktarılması, alıcının da mesajı istenilen şekilde algılaması gerekmektedir (Croft, 2004; Bilen, 2014, 15-17).

İletişimi sözel olan ve sözel olmayan olarak iki kısımda araştıran Johnson (1996) iletişimi, “kişiler arası ilişkilerde herkesin mesajları aynı zamanda hem alıp hem verdiği, hem de yorumlayıp sonuç çıkardığı başı sonu olmayan bir süreç” olarak açıklamıştır. İletişimin gerçekleşebilmesi için kaynağın niyet, düşünce ve mesajını yollayacak davranışı seçmesi ve uygun şekilde kodlaması (Türkçe, İngilizce, Çince gibi doğal dillerin en uygun semboller olduğu öngörülmektedir.), mesajın alıcıya uygun bir kanalla iletilmesi, alıcının mesajın kodlarını çözerek, yorumlaması ve bu süreçte gürültü faktörünün minimize edilmesi gerekir (Bilen, 2014, 16; Akt. Korkut, 1996).

Bir diğer model de Barker (1990)’in iletişim modeli olup, geri bildirim ve iletişim engelleri esasına dayanır. Kaynak, mesaj, kanal ve alıcının bulunduğu iletişim süreci, alıcıya gelen mesajın kaynağa geri bildirimle ulaştırılması ile tamamlanır. İletişimi engelleyen bir diğer faktör ise inanç, tutum ve saplantıların yer aldığı psikolojik engeller, konuşma dilindeki semantik engeller ve kaynak ya da alıcının sosyal statüsü olarak açıklanmıştır (Yüksel Şahin, 1997).

Şekil 2.4. Barker modeli (Croft, R.S., 2004).

2.2.2. İletişim öğeleri

Berlo (1966)’ya göre iletişim süreci, kaynak, kodlayıcı, mesaj, kanal, alıcı, çözümleyici olarak altı temel öğeden oluşmakta kaynak ve kodlayıcı ile alıcı ve çözümleyici birlikte hareket ettiği için süreç kaynak, mesaj, kanal, alıcı olarak özetlenmiştir. Etkili bir iletişim için, kaynak ve alıcının iletişim becerilerine, olumlu

tutuma, yeterli bilgi düzeyine ve benzer sosyo-kültürel düzeye sahip olması gerekmektedir (Akt: Bilen, 2014).

2.2.2.1. Kaynak (gönderici)

Kaynak, iletişimin ilk başladığı yer olup, sözlü veya sözsüz olarak bilgiyi kodlayan bir insan, bir grup veya örgüttür (Bolat, 1996; Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001; Eren, 2003; Sabuncuoğlu ve Gümüş, 2008). Kaynağın bilgi düzeyi, iletişimin içeriği, alıcıya ilişkin tutum, sosyo-kültürel etkenler ve kullanılan sembollerin somutluğu, alıcıya olan aşinalığı daha sağlıklı bir iletişim için kaynakta bulunması gereken özelliklerdir (Gürgeç, 1997; Eren, 2003; Bilen, 2014).

2.2.2.2. Mesaj

Kaynak tarafından sözel veya sözel olmayan ya da her ikisinin de yer alabileceği şekilde kodlanan duygu, düşünce ya da bilgidir (Gürgeç, 1997, 16). Mesaj, kaynaktaki algının aynısının dil, içerik bakımından alıcıda da oluşmasını sağlayacak şekilde sade, anlaşılır bir yapı içermelidir (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001). Bilen (2014)'e göre mesajda yer alan kod (semboller), içerik (kapsam) ve mesaj yapısının iç içe olması, mesajın daha anlaşılabilir yapıya sahip olmasını sağlar.

2.2.2.3. Kanal

Mesajın gönderildiği sözel olan veya olmayan yöntem ve araçlardır. Mesajın iletilmesinde kullanılacak olan kanalların çeşitliliği beş duyuya gönderilen uyaranların çokluğu mesajın algılanmasında daha etkilidir. Bu sebeple kişiler arası iletişimde işitsel ve görsel araçlar kullanılsa da özellikle tek yönlü iletişimin gerçekleştiği kitlesel mesajlarda gazete, sinema, tiyatro, e-postalar, internet, reklamlar, nitelikli konuşmalar

iletişim kanalı olarak kullanılmakta mesaj ve kanallar da ona göre seçilmektedir (Eroğlu, 2000; Bilen, 2014).

2.2.2.4. Alıcı (Hedef)

Alıcı iletişim sürecinin son aşaması olup, mesajın gönderildiği kişi, grup veya kitledir (Gürgen, 1997; Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001). Kaynakta yer alması gerektiği ifade edilen bilgi, beceri, tutum gibi özelliklerin alıcıda da bulunması iletişim açısından önemlidir. Ayrıca geri bildirimin olmadığı kitlesel iletişimlerde hedef kitlenin özelliklerinin iyi tespit edilmesi, mesajın ve kanalın ona göre oluşturulması etkili bir iletişim için önemlidir (Gürgen, 1997, 21).

2.2.2.5. Geribildirim

Geribildirim, mesaja hedefin verdiği cevap veya iletişimin tam olarak gerekleşiip gerçekleşmediğinin sağlaması olarak tanımlanabilir (Gürgen, 1997). Bu sayede mesajın alıcıya ne derece ulaştığı, alıcının tepkisi ölçülmüş olur. Aynı zamanda geribildirim ile alıcı-kaynak konumuna geçerek iletişim döngüsünün devamı sağlanmış olur.

İletişim süreci yukarıdaki öğelerden meydana gelse de bu süreci etkileyen kanaldan, alıcıdan kaynak veya mesajdan kaynaklanabilecek engeller bulunmaktadır (Gürgen, 1997). Bunlardan biri olan gürültü ise mesajın sağlıklı bir şekilde alıcıya ulaşmasını engelleyen, en azından doğruluğunu ve güvenirliliğini azaltan dış müdahale veya karışıklık olarak karşılaşılan bir etmendir (Eroğlu, 2000; Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, 2001).

İletişim engellerinin kalktığı, iletişim öğelerinin işlevlerinin tam anlamıyla yerine getirildiği, anlatılmak istenen mesajdan aynı duyguların algılandığı zaman sağlıklı, etkili bir iletişim kurulmuş olur.

2.2.3. İletişim türleri

Şiddetle mücadelede iletişim eğitim programı olarak tasarlanmış olan bu araştırmada iletişim, kavram olarak geniş bir literatüre sahip olması sebebiyle sınırlandırılmış ve yüz yüze bir eğitimi kapsayan, bütün toplumsal ilişkileri içine almakla birlikte özellikle aile içi iletişimi temele alan farklı iletişim kanallarını kullanan sözlü, sözsüz ve yazılı iletişim türleri bağlamında ele alınmıştır. Bu sebeple araştırmada iletişim türlerinden yalnızca kişilerarası iletişim üzerinde durulmuştur.

İletişim, kullanılan kanallar, iletişim kodları, zaman ve mekan boyutu gibi farklı yaklaşımlar sebebiyle farklı şekillerde sınıflanmaktadır. Zıllıoğlu (2014) bu sınıflamayı aşağıdaki şekilde özetlemiştir:

1. Toplumsal ilişkiler sistemi açısından iletişim: Kişiler arası, grup içi, örgütsel, toplumsal
2. Grup ilişkilerinin yapısına göre iletişim: Biçimsel olmayan (informel) yatay ve biçimsel (formel) dikey iletişim.
3. Kullanılan kanallara ve araçlara göre iletişim: Görsel, görsel-işitsel, dokunma ile iletişim, telekomünikasyon, kitle iletişimi
4. Kullanılan kodlara göre iletişim: Sözlü, sözsüz, yazılı
5. Zaman ve mekân boyutuna göre iletişim: Yüz yüze, uzaktan iletişim
6. Örgüt ve kurum açısından iletişim: Dikey iletişim, yatay iletişim.

İletişim türlerinden araştırmaya konu olan kişilerarası iletişimi Dökmen (1992), yüz yüze ilişkinin bulunduğu, çift yönlü iletişimin temel olduğu ve mesajların sözlü - sözsüz nitelikte olduğu iletişim olarak; Cüceloğlu (2002, 68), “bir canın başka bir cana ulaşması” olarak açıklamıştır. Kişilerarası iletişimin avantajları sözlü bildirimlerde değiştirme ve geribildirim imkânı, zaman ve kullanım kolaylığı sağlarken yanlışlık yapma olasılığının fazla ve kalıcı olmama gibi dezavantajları vardır. Bu durumda yazılı bildirimlerde de kalıcılık ve doğru iletişimin sağlanması bir avantaj olarak gözükmektedir (MEGEP, 2007). Sözlü ve sözsüz iletişim olarak sınıflanan kişilerarası iletişimde beden dilinin %55-60, ses tonunun %35-40 ve kullanılan kelimelerin etkisinin %5-10 oranlarında olması, kişilerarası yüz yüze iletişimde ne söylendiğinden

öte, nasıl söylendiğine vurgu yapılmaktadır. Buradan hareketle, kişilerarası iletişimde sözlü iletişimin ve sözsüz iletişim içinde yer alan beden dilinin önemi ortaya çıkmaktadır.

2.2.3.1. Sözlü iletişim

Duygu ve düşüncelerin dil ile aktarılmasına sözlü iletişim denilirken, beden dili ile duyguların aktarılmasını sağlayan sözsüz iletişim de sözlü iletişimi destekleyen bir kaynak vazifesi gören iletişim türüdür.

Sözlü iletişim sadece ağızdan çıkan sembollerle ifade edilen mesajların başkalarınca anlamlandırılması (Dökmen, 2005, 28) olarak açıklansa da jest ve mimikler, kıyafetler, aksesuarlar, fiziksel mekân, kişiler arası mesafe sözlü iletişimi tamamlayan diğer faktörlerdir. Bunun yanı sıra kişiler arası iletişimde en yaygın olarak kullanılan sözlü iletişim, konferanslar, seminerler, görüşmelerde sıklıkla kullanılmakla birlikte yüz yüze olmayan iletişimde de, telefon görüşmeleri gibi, son derece önem arz etmektedir. Bu tür yüz yüze iletişimin olmadığı yerlerde iletişimde beden dilinin etkisi kaybolduğundan iletişimde ağırlık, kelimelerin seçimine, dilin kullanımına, ses tonuna ve vurguya göre şekillenmektedir.

Sözlü iletişimde göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus ise kaynakla alıcı arasındaki ortak yaşam kültürüne sahip olunması zorunluluğudur. Çünkü dil kişiye ve topluma özgü bir niteliğe sahip olduğundan farklı kültürel geçmiş anlatılmak istenen duygunun veya düşüncenin yanlış anlaşılmasına neden olabilir (Gürgeç, 1997, 83). Ayrıca dilsel beceriler (ses telleri, dil, dudak ağız yapısı vb.), kişilerin fiziksel görünümü, çevresel unsurlar (gürültü, ısı, ışık vb.), alıcının işitme ile ilgili uygunluğu (kulak yapısı, işitme kaybı vb.), sözel iletişimi etkileyen faktörlerdir (Telman ve Ünsal, 2005, 78).

Sözlü iletişim, mesajın anlaşılma derecesi denetlendiği gibi anlaşılmayan yerler için eş zamanlı olarak sorular sorulabilmesi, cevapların denetlenebilmesini sağlaması

yönüyle avantajı olduğu gibi; yanlış ifade etme olasılığının yazıya göre daha yüksek olması, uzun soluklu plan ve projeler için uygun olmaması ve sözlü mesajların zamanla veya tamamen unutulabilmesi gibi dezavantajlara da sahiptir (MEGEP, 2007, 31).

2.2.3.2. Sözsüz iletişim

Kişiler arası iletişimde etkisinin %65 olduğu ifade edilen sözsüz iletişim, duygu ve düşüncelerin aktarılmasında son derece önemlidir. Sözsüz iletişim tek başına bir iletişim yöntemi olduğu gibi, sözlü iletişimi destekleyen yöne de sahiptir. Beden dili (jest ve mimikler), dış görünüş, takılan aksesuarlar, iletişim kurulan yerin fiziksel görünümü, iletişim kurulan kişi ile aradaki mesafenin durumu sözsüz iletişimi etkileyen etmenlerdir.

Sözsüz iletişimin verilen mesajı destekleme veya reddetme, bütün vücudu (bedenin duruşu, gözler, eller, yüz ifadeleri vb.) bir iletişim aracı olarak kullanma, verilen mesajın anlamını tamamlama veya vurgulama gibi fonksiyonlara sahiptir (MEGEP, 2007, 33). Bununla birlikte beden dilinin yanlış yorumlanma ihtimali, mesajın belirsizliğine neden olabildiği için sözsüz iletişim araçları daha çok sözlü iletişimi destekleyen bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

2.2.4. İletişim engelleri

İletişim becerisi kişinin kendisiyle, kişiler arası, grup ya da kitlelere yönelik olabileceği gibi doğuştan kazanılan bir beceri olmayıp, öğrenilebilen, geliştirilebilen bir özelliğe sahiptir (Doğan, 2005, 49). Sağlıklı iletişim kurabilen kişiler genellikle kendisine güvenen, saygılı, işbirliğine ve paylaşmaya istekli, kendisinin ve başkalarının sorunlarına dönük ve çözüm arayan kişilerdir (Bilen, 2004, 20). İletişimin karşılıklı bir anlayış içerisinde yürütülmesi sorunlara çözümü getirirken, ilişkilerde tutarsızlık, güvensizlik, dinlememe, cinsiyet uyuşmazlığı, ifade yetersizliği, statü farklılıkları gözetmek, gibi faktörler iletişim engeli olarak kabul edilmektedir (MEGEP, 2007, 46).

Uztuğ (2007, 199) iletişim engelinin öncelikli olarak kaynaktan meydana geldiğini ifade ederken bunu, iletişimle ilgili engellerin genellikle farkında olunmamasına, iletişimin ne olduğunun ya da olmadığının bilinmemesine, iletişimin öneminin, nasıl iletişim kurulacağının kavranamamış olmasına ya da kaynakta iletişim becerilerinin bulunmamasına bağlamıştır.

Gordon (2002, 44) aile içi iletişimde çocuklara yapılan yanlış iletişim engellerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

1. Emir vermek- Yönlendirmek,
2. Uyarmak, gözdağı vermek,
3. Ahlak dersi vermek,
4. Öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek,
5. Öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler önermek,
6. Yargılamak, eleştirmek, suçlamak,
7. Ad takmak, alay etmek,
8. Yorumlamak, analiz etmek,
9. Övmek, aynı düşüncede olmak, olumlu değerlendirme yapmak,
10. Güven vermek, desteklemek, avutmak, duygularını paylaşmak,
11. Soru sormak, sınamak, sorguya çekmek, çapraz sorgulamak,
12. Sözünden dönmek, oyalamak, alay etmek, şakacı davranmak, konuyu saptırmak.

Bu engeller çocuklar için olduğu kadar yetişkinlerde de geçerlidir. Çünkü bireye verilecek olan emir, gözdağı, ahlak dersi, yargılama, eleştirme gibi engeller kişinin benlik saygısına yapılan sözel bir şiddet olup bireyin kendine olan güvenini kaybetmesine, paylaşım ve sorumluluk duygularından kaçmasına, yaşam kalitesinin, yaşam doyumunun düşmesine neden olabilmektedir.

İletişim engellerinin nedenleri; ifade güçlüğü ya da yetersizliğinin, bilgi eksikliğinin, inançların, kişinin anlatım biçiminin neden olduğu kişisel faktörler ve mesaj, kanal, çevresel etkenli fiziksel veya teknolojik iletişim kanalları, yüz yüze görüşmenin yapılamadığı fiziksel uzaklığın, hızlı konuşmayı ya da kısa kesmeyi

gerektiren zaman kısıtlamasının neden olduğu durumların yer aldığı, rol, statü, hiyerarşi, aşırı bilgi yükleme gibi engellerin bulunduğu örgütsel faktörler şeklinde de açıklanmıştır (Elgünler ve Fener, 2011; MEGEP, 2007, 46-50) Bu engellerden özellikle kalıplaşmış önyargılar, algı ve görüş farklılığı, kültürel farklılıklar, sahip olunan bilgi düzeyi gibi psikolojik ve sosyal engeller, iletişimde çok büyük rol oynamaktadır (Elgünler ve Fener, 2011). Çünkü sağlıklı iletişim anlatılmak istenen mesajın hedefte de aynı duygu ve düşüncenin algılanması esasına dayanmaktadır. Ancak farklı algı, bilgi düzeyi, sosyo-kültürel farklılıklarla yetişmiş aynı ortamı paylaşmaya başlamış, farklı beklentilerde olan insanlarda etkin, sağlıklı bir iletişim kurulamamasına, tarafların bir birini ötekileştirmesine, şiddet gibi farklı kanalların kullanılmasına neden olmaktadır. Bu süreçte aile içinde etkin dinleme, anlama ve anlatma becerilerinin uygulanması, duygusal paylaşımların zamanında ve etkili biçimde yapılması, beraberliğin şiddetsiz bir şekilde sürdürülmesinde etkilidir (Aktaş, 2006).

Sözlü mesajların (ben-sen dili) sözsüz mesajlarla (beden dili) birlikte kullanılması ve geri bildirim ile mesajın anlatılmak istenildiği gibi anlaşılıp anlaşılmadığının kontrol edilmesi de olası engellerin giderilmesini sağlayabilir.

Cüceloğlu (2006, 139-143) varoluşun boyutlarını “umursamak, kabul edilmek, değerli olmak, yeterli ve güçlü olmak, sevmeye layık olmak” şeklinde açıklanmıştır. Bu değerlerin olmadığı, bireyin bu duygularla beslenmediği bir ortamda özbenlik imgesinin sağlıklı ve zayıf olması, yetersiz iletişime, bireylerin yaşam doyumlarının düşük olmasına neden olabilmektedir. Bu sebeple hayal kırıklığına, korku ortamına, öfke ya da huzursuzluğa sebep olabilecek engellerin ortadan kaldırılması, olayların algılanma ve yorumlanma biçimlerinin fark edilmesi, kadının duygusal dünyasının, özbenlik bilincinin yeniden inşası için iletişim becerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

2.3. İlgili Araştırmalar

Araştırma konusuna ilişkin literatür taraması, kadına yönelik aile içi şiddet ve iletişim eğitim programı kapsamında ele alınmıştır. Kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili yapılan literatür taramasında, konuya ilişkin araştırmaların tamamı yakınının mevcut durumu ortaya koyan araştırmalar olduğu ve araştırmalar kategorize edildiklerinde kadına yönelik şiddetin dini inançlar, medya, hukuk, sağlık gibi farklı değişkenler boyutunda ele alındığı görülmüştür. İletişim eğitimi ile ilgili literatür araştırmasında ise şiddet mağduru kadınlara yönelik bir eğitim programı bulunmamakla birlikte, okulöncesinden üniversiteye, farklı hedef kitlelerine yönelik iletişim eğitim programlarının düzenlendiği görülmüştür. Bu çalışmalardan bazılarını tarihsel sıralamaya ve türe göre (sosyal bilimler, medya, sağlık, din, hukuk) aşağıda değinilmiştir.

2.3.1. Kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili literatür

Kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili mevcut durumun ortaya konduğu betimsel araştırmalardan, Altınay ve Arat (2007) tarafından yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet” adlı araştırma TÜBİTAK tarafından desteklenmiş alandaki kapsamlı çalışmalardan biridir. Araştırmada 1987’den 2007’ye kadar Türkiye’de kadınların aile içi şiddetle mücadelesine ilişkin görüşler ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada veriler, 27 ilde, 50’ye yakın kadın kuruluğu ve 150’ye yakın kadın görüşmeci ve 1800 evli kadının katıldığı anket çalışması neticesinde elde edilmiştir. Şiddet mağduru kadınların geçmiş yaşantıları, maruz kalınan şiddetin türü, aile türleri, inançlar, gelir durumu, eğitim düzeyleri gibi değişkenler dikkate alınarak kadınların ne kadarı nasıl şiddet görüyor sorusuna cevap aranmıştır. Kadınların %43’ünün 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanundan haberdar olmadığı; okuma yazma bilmeyenlerin (%43) bilenlere göre (%12); görücü usulü ile evlenenlerin (%37) anlaşarak evlenenlere göre (%28) daha fazla şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Her 3 kadından birinin fiziksel şiddet gördüğü, şiddet mağduru kadınların yarıdan çoğunun bu durumu kimseyle

paylaşmadığı, kadınların tamamına yakınının ise önleyici tedbirleri, yasal düzenlemeleri, yaptırımları yetersiz gördükleri tespit edilmiştir.

Hacettepe Üniversitesi koordinatörlüğünde, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA, 2008), “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” başlığı altında, ASPB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve TÜBİTAK tarafından desteklenmiş olan araştırmada nitel ve nicel desen bir arada kullanılmıştır. Araştırmada Türkiye genelinin 12 bölge ve 30 tabakadan oluşturulduğu örneklemde küme örnekleme tercih edilmiş ve 189 araştırmacı ile 24048 kişiye ulaşılmıştır. 15-59 yaş arası kadınların tercih edildiği araştırmada yaş grupları, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik statü gibi ana değişkenler ile kadınların şiddete ilişkin deneyim ve algıları ele alınmıştır. Araştırmanın nitel verileri için Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) kullandığı soru kağıtları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Türkiye’de kadınların yaklaşık üçte birinin (%39) fiziksel şiddete maruz kaldıkları; kırsal kesimde kente göre fiziksel ve cinsel şiddetin daha fazla olduğu; şiddetin ileri yaşlarda daha fazla yaşandığı; eğitim seviyesi arttıkça şiddetin azaldığı; sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe şiddetin azaldığı tespit edilmiştir.

Bızancı (2014) “Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik, öznel iyi oluş: Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma” isimli araştırmasında üniversite öğrencilerinin ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik ve öznel iyi oluş düzeylerinin maruz kalınan negatif ayrımcılık, yapılan negatif ayrımcılık, cinsiyet ve politik görüşlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koyulmuştur. Evrenin 2012 de Türkiye’de öğrenim gören öğrencilerden oluşturulduğu araştırmada veriler, “Pozitif ve Negatif Duygu Durum Ölçeği” ve “Yaşam doyumu Ölçeği”, cinsiyetçi tutumlarını ölçmek amacıyla “Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği”, kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla “Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme Ölçeği” ile toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre üniversite öğrencilerinin “Öznel iyi oluş” düzeyleri, negatif cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna ve negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre anlamlı derecede farklılıklar gösterdiği, “Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme” düzeyleri arasında cinsiyet, politik görüş, negatif

cinsiyet ayrımcılığına maruz kalma durumuna ve negatif cinsiyet ayrımcılığı yapma durumuna göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Şentürk (2013) tarafından yapılan “Evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi” isimli 200 evli kadın ve erkek üzerinde gerçekleştirilen araştırmada veriler, “Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)”, “Evlilikte Problem Çözme Becerileri Ölçeği (EPÇBÖ)” ve “Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)” ile elde edilmiş ve araştırma sonucunda cinsiyet, eğitim durumu, meslek, evlilik şekli, evlilik süresi, çocuk sayısı, birlikte yaşanan kişiler değişkenleri ile evli bireylerin evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yaş, ekonomik durum, eş ile ilgili benzerlik düşüncesi, yaşam doyumu ve evlilikte problem çözme becerileri ile evli bireylerin evlilik uyumu arasında ise anlamlı bir ilişkinin saptandığı araştırmada evli bireylerin yaşam doyumu arttıkça evlilik uyumunun arttığı, yaşam doyumu azaldıkça evlilik uyumu azaldığı; evlilikte problem çözme becerileri arttıkça evlilik uyumunun arttığı, evlilikte problem çözme becerileri azaldıkça da evlilik uyumunun azaldığı tespit edilmiştir.

Türkiye geneli dışında il düzeyinde yapılan betimsel araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüş, bunlardan farklı bölgelerde yapılan araştırmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur.

Durmuşoğlu (1999) tarafından “Park Sağlık Ocağı Bölgesinde Ailede Kadına Yönelik Şiddet Araştırması” adlı çalışmada aile içi kadına yönelik şiddetin boyutları ve nedenleri araştırılmıştır. Ankara evreninde yapılmış olan çalışmada anket survey ve retrospektif soruşturma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneklemini 15 yaşından büyük 1002 evli kadın oluşturmuştur. Araştırma sonucunda kadınların tamamına yakınının (%93,3) sözel-duygusal şiddete maruz kaldıkları ve bunun normal karşılandığı; fiziksel şiddet görenlerin ise yarıdan fazla olduğu (%62,1) tespit edilmiştir. Ekonomik gelir düzeyi düşük olan, eğitim düzeyi düşük olan, görücü usulü ile evlenenlerin ve ileri yaşlardaki kadınların daha fazla şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Kadınların tamamına yakını (%95) şiddeti onaylamazken, büyük bir oranının (%81,9) fiziksel şiddeti boşanma veya evi terk etme nedeni olarak görmedikleri sonucuna ulaşmıştır.

Yanikkerem (2002) tarafından yapılan “15-49 Yaş Evli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşlerinin ve Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi” adlı tanımlayıcı kesitsel araştırma İzmir’de 345 kadın katılımcı ile yürütülmüştür. Aile yaşantılarını, kadınların şiddete bakış açılarını temel alan araştırma da kadınların %37’sinin fiziksel şiddete, %41,4’ünün psikolojik şiddete, %40,5’inin cinsel şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Kadınların %61,17 sinin eğitim düzeyinin ortaokul ve altında olduğu, %69,27’sinin ev hanımı olduğu, %85,5’inin evliliklerinin dini ve resmi nikahla gerçekleştiği, evlenme biçiminin (görücü-tanışarak) yarı yarıya olduğu ve aile tipinin büyük bir çoğunluğunun çekirdek aileden oluştuğu tespit edilmiştir. Aile içi tartışma nedenlerinin başında erkeğin savurganlığı ve kumar alışkanlığı yer alırken bunu, evle ilgilenmeme, sevgi göstermeme, erkeğin gözünün dışarıda olması ve alkol kullanımı olarak sıralanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların %91,8’i kadınların şiddeti hak etmediklerini savunurken, şiddete katlanma nedenlerinin ekonomik koşullar, çocuklarının gelecekleri, toplumdan dışlanma korkusu ve yaşananların bir gün geçeceği inancının yattığını belirtmişlerdir. Kadınların şiddet sebebiyle yaşadıkları psikosomatik şikayetlerin başında asabiyet, halsizlik, güçsüzlük, cinsel isteksizlik, yaşam doyumunda düşüklüğün yer aldığı görülmüştür.

Vatandaş (2003) tarafından yapılan “Aile İçi Şiddet Türkiye’de Eşler Arası Şiddet” konulu araştırma, 271 farklı yerleşim biriminde 5385 kişi ile yürütülmüştür. Çalışmada eşler arasında yaşanan şiddet betimsel olarak ortaya koyulmuştur. Araştırmaya göre; katılımcıların %25,3’ü şiddetin gerekçesi olduğunu kabul etmiştir. Bu da şiddetin kadın ve erkekler tarafından meşru kabul edildiğini göstermektedir. Şiddet mağdurlarının %73,7’sinin şiddet karşısında ağlayıp susmaktan başka bir tepki vermediklerini, eğitim ve gelir düzeyinin, evlilik sayısı ve mesleki durumun verilen tepkileri değiştirdiği görülmüştür. Kadınların %73,2’sinin erkeklerin ise %69’unun sözel şiddet mağduru oldukları, şiddetin nedenleri bakımından iş yerindeki stresin %29,7, ekonomik sıkıntıların %23,5 oranında etkili olduğu belirlenmiştir.

Kocacık (2004) tarafından yapılan “Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet, Türkiye’den Örnekler” adlı, dört ilde 695 kişi üzerinde gerçekleştirilen araştırmada aile içi ilişkilerde kadına yönelik şiddetin nedenleri ve aile içi ilişkileri nasıl etkilediği

sosyo-kültürel yaklaşımla incelenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların %42,4'ünün ara sıra, %7,9'unun sık sık şiddet gördüğü; %56'sının ise kendi ailelerinde de şiddet gördükleri tespit edilmiştir. Ayrıca, şiddetin türlerine göre yapılan incelemede birinci sırayı %42,3 ile fiziksel şiddet alırken, bunu %40,1 ile küfür ve tehdidin takip ettiği, sonrasında yaralama, cinsel şiddet ve eve hapsetme gibi eylemlerin takip ettiği görülmüştür. Şiddetin nedenleri olarak ise kadının ev içi görevlerini yerine getirememesi %32,2 ile ilk sırayı alırken, bunu %21,6 ile erkeğin karşılaştığı sorunlar ve %19,7 ile nedensiz şiddete başvurma takip etmiştir. Kıskanma, cinsel istekleri yerine getirmeme, farklı düşünceleri savunma, izinsiz bir yere gitme gibi etkenler kadına yönelik şiddetin diğer sebepleri arasında yer almıştır.

Camuz (2007) tarafından yapılan “Hatay-Samandağı İlçesinde Farklı Etnik Gruplarda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” adlı araştırma farklı etnik kökenlerin bulunduğu Hatay’da yürütülmüştür. Şiddete ilişkin algılar kontrollü kesitsel bir çalışma olarak ele alınmıştır. Araştırma sonucunda şiddetin etnik köken, mezhep tanımadığı ama şiddetin nedenleri ile türleri bakımından farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Kadınların tamamen yakınının (%93,3) hayatlarının belli bir döneminde şiddete maruz kaldıkları görülürken, en çok maruz kalınan şiddet türünün sırasıyla sözel-duygusal şiddet (%84,4), cinsel şiddet (%84,4), fiziksel şiddet (%65,1) ve ekonomik şiddet (%37,1) olduğu tespit edilmiştir. 270 kadınla yapılan araştırma, Arap-Alevi, Türk-Sünni ve Rum Ortodoks bağlamında ele alınmış ve cinsel şiddet bakımından anlamlı farklılık bulunmuş, Türk-Sünnilerin diğer gruplara göre daha fazla şiddet uyguladıkları görülmüştür. Farklılığın nedenleri ise ataerkil aile yapısı, cinselliğin mahrem konular arasında olması ve cinselliğin erkeğe özgü olarak algılanmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Arap-Aleviler ile Türk-Sünniler şiddetin gerekçesini “kadının bir konuda inatlaşması” olarak yorumlamıştır. Fiziksel şiddet sonrası sağlık kuruluşlarından en çok Rum-Ortodokslar yararlanırken en az Türk-Sünnilerin yardım talep ettiği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların büyük bir çoğunluğunun (%85,9) şiddeti haksızlık olarak görmelerine rağmen, yarıdan fazlasının (%61,9) şiddetin bazı durumlarda gerekli olduğunu ifade etmeleri manidar bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır.

Okutan (2007) tarafından yapılan “Kadına Aile İçi Şiddet: Van’da Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Baş Etme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri” adlı nitel araştırmada 15 kadınla derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Kadına şiddetin nedenlerinin çocukluk döneminden itibaren incelendiği araştırmada kadınlar nedenleri daha çok, ekonomik sorunlar, erkeğin ruhsal sorunları veya erkeğin iş hayatındaki strese bağlarken, en önemli gerekçe olarak erkeğe karşı gelme ve erkeği eleştirme olarak açıklamışlardır. Bu bağlamda şiddetin kadın üzerinde bir “baskı” ve “itaat” aracı olarak kullanıldığı ve araştırma kapsamında yardım alarak şiddetle ilişkisini kesenlerin kendine ilişkin farkındalık kazandıkları görülmüştür. Kadınların şiddete karşı verdikleri en sık tepki “sessiz kalmak” olurken, boşanmış kadın kavramına çevrenin yüklemiş olduğu anlam sebebiyle sıcak bakmadıkları, “sabretmeyi” tercih ettikleri görülmüştür. Şiddetten kastın daha çok fiziksel şiddet olarak algılandığı ve şiddetin kadında, yaralanma, baş ağrısı, mide ağrısı, kırık, çıkık, çürük gibi sonuçlar dışında somatik şikâyetler ve depresif duygulara, hatta intihar düşüncelerine sebep olduğu ifade edilmiştir.

Dindaş (2008), tarafından yapılan, “Kadına Yönelik Eş Şiddetinin Sosyo-ekonomik Durum ve Yaşam Kalitesi İle İlişkisi” adlı araştırmada Konya kent merkezinde farklı sosyoekonomik durumlardaki 15-49 yaş evli kadınların eşleri tarafından şiddete maruz kalma durumları, sosyoekonomik durumun şiddete maruz kalma ve yaşam kalitesi ile ilişkisi saptanmaya çalışılmıştır. Farklı iki bölgeden 386 kadınla yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilen veriler neticesinde bölgede kadınların %30,8’inin şiddete maruz kaldığı, şiddete uğrayan kadınların %28’inin sözel, %25,9’unun duygusal, %14’ünün fiziksel, %11,4’ünün ekonomik ve %8’inin cinsel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Demografik, sosyo-ekonomik, şiddet görme ve şiddet tipleri bakımından iki bölge arasında yapılmış olan karşılaştırma sonucunda iki bölgenin birbirinden farklı özellikler taşıdığı saptanmıştır. Şiddet görme ile kadının ve erkeğin öğrenim durumu, nikah türü, aylık gelir, sağlık ocağı bölgesi, sağlık güvencesi ve konut mülkiyeti arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca araştırmada şiddetin eğitim ve gelir düzeyi düşük gruplarda yoğun şekilde yaşandığı sonucuna varılmıştır.

Yetim (2008) tarafından yapılan “Edirne Şehir Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddet Sıklığı ve Etkileyen Faktörler” adlı araştırmada, Edirne’de erişkin kadınlarda eş şiddeti ile bunun sebep ve sonuçlarının belirlenmesi, kadınların eş şiddetine ve bunun çeşitli tiplerine karşı tutumları saptanmaya çalışılmıştır. Tabakalı örneklem ile 306 katılımcıyla yapılan araştırmada kadınların sosyo-demografik özellikleri, alışkanlıkları, şiddeti algılama durumları, çocuklarına şiddet uygulama davranışları, eş şiddetine maruz kalan ve eş şiddeti görenlerin şiddet sonrası tutum ve davranışları ile evlilik ilişkisi ölçeği ve çok boyutlu algılanan sosyal destek formu uygulanmıştır. Eş şiddetine maruz kalan kadınların oranının %61,4; maruz kalınan şiddet türünün; %30,4’ünde fiziksel, %54,6’sında psikolojik, %19,3’ünde ekonomik, %9,8’inde duygusal ve %6,3’ünde cinsel şiddet olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesinin düşüklüğünün, alkol kullanımının şiddet uygulanmasında bir etken olduğu görülmüştür.

Dinçer (2010) tarafından yapılan “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Düzce Örneği” adlı çalışmada Düzce’de kadınların şiddetle ilgili deneyimleri, yaşanan şiddetin nedenleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Şiddet denilince öncelikle fiziksel şiddetin algılandığı, şiddet türlerinden en çok sözel-duygusal şiddete maruz kalındığı; şiddetin nedenleri arasında öfke patlamalarının ve ekonomik sıkıntıların başı çektiği ve şiddetin her eğitim seviyesinde görülmesiyle birlikte eğitim düzeyi arttıkça şiddete maruz kalma olasılığının azaldığı tespit edilmiştir.

Gökçe (2010) tarafından yapılan “Samsun Merkez İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Çocuklukta Aile İçi Şiddet Öyküsü ve Ruh Sağlığına Etkileri” adlı çalışmada çocuklukta yaşanan şiddetle ilgili deneyimlerin ileri yaşlardaki sonuçları ortaya konmaya çalışılmıştır. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇÇTÖ) ve Ruhsal Belirtiler Tarama Listesinin (SCL-90) kullanıldığı araştırmaya 346 öğretmen dâhil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre en fazla duygusal ihmalin, en az cinsel kötüye kullanımın olduğu, tarama listesine göre de obsesyon puanlarının en yüksek, fobilerin en az olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada çocuklukta yaşanmış fiziksel, ruhsal ve cinsel travma sıklığının ve yüksekliğinin ileri yaşlarda ruh sağlığında araz belirtilere sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çifçi (2011) tarafından yapılan “Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İÇİ Şiddete Maruz Kalma Sıklığı ve Etkileyen Faktörler” adlı çalışmada, Mardin ilinde 15-49 yaş arası 1064 kadın katılımcının aile içi şiddete maruz kalma sıklığı ve etkileyen faktörler saptanmaya çalışılmıştır. Kadınların şiddet deneyimlerinin, maruz kalınan şiddet türlerinin betimlendiği araştırmada kadınların yaklaşık üçte birinin (%29,4) okuryazar olmadığı, yarıya yakınının (%47,5) görücü usulü ile evlendiği, bölgede berdel (%6,5), beşik kertmesi (%1,4), ve başlık parasının (%30,5) yaşanmaya devam ettiği, birden fazla evliliğin (%6,4) var olduğu görülmüştür. Evlilik öncesinde anne (%37,6) ve babalarının (%25,9) şiddetine maruz kalan kadınları evlilik sonrasında da eş şiddetine maruz kaldıkları görülmüştür. Kadınların en çok sözel ve duygusal şiddete (%56,4) maruz kaldıkları, sonra sırasıyla şiddet türlerinden, fiziksel şiddet (%44,5), ekonomik şiddet (%37,7) ve cinsel şiddet (%14,8) gördükleri tespit edilmiştir. Şiddetin nedenleri arasında ise eşlerin eğitim seviyesindeki düşüklük, gelir düzeyinin düşüklüğü, geçmişteki şiddet öyküleri, alkol, kumar ve kuma gibi etkenlerin şiddeti artırdığı tespit edilmiştir.

Akyüz (2011) tarafından yapılan “Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınların Sosyo-Kültürel Özelliklerinin İncelenmesi: Diyarbakır İli Örneği” adlı nitel çalışmada veriler üç farklı bölgeden 75 şiddet mağduru kadınla yüz yüze yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Kadının maruz kaldığı şiddet belirlenebilen 19 kategoride incelenmiş ve gözlem bulgularıyla birlikte değerlendirilerek betimsel olarak analiz edilmiştir. Şiddet mağduru kadınların bireysel hayat hikâyelerinden yola çıkılarak yapılan sayısal içerik analizi ile ekonomik düzeyi farklı olan yerleşim yerlerinde ağırlıklı olarak ön plana çıkan sosyo-kültürel faktörler tespit edilmiştir. Araştırmada katılımcıların aile içi şiddet kavramından fiziksel şiddeti algıladıkları (%59), şiddet faili evlilik öncesinde baba (%47) ve anne (%11) olurken hayatları boyunca aile içinde en fazla eşten (%83) şiddet gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Şiddet türü bakımından psikolojik şiddete maruz kalma (%87), ekonomik şiddet (%39), cinsel şiddete maruz kalma (%9) olmakla birlikte katılımcıların yarıya yakınının (%38) bu soruya cevap vermediği görülmüştür. Katılımcıların şiddet görme sürelerinin dağılımı bakımından yarısının (%49) 10 yıldan beri şiddete maruz kaldığı ve üçte birinin haftada bir (%32), yarıya yakınının (%41) ayda bir şiddet gördüğü ve bu şiddetin gebelik döneminde (%55) arttığı tespit edilmiştir.

Şiddetin nedenleri bakımından ilk sırayı eşe karşı gelme (%45) yer alırken bunu sırasıyla, failin sinirli yapısı (%27), ekonomik sıkıntılar (%12), kıskançlık (%11) gibi etkenler sıralanmıştır.

Öztürk (2014) tarafından yapılan “Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler” adlı nitel araştırmada yaşam öyküsü yöntemi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, eşine şiddet uyguladığı için tutuklu ve hükümlü 12, denetimli serbestlikten yararlanmış 1 ve alkolikler grubundan 5 olmak üzere toplam 18 erkekle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda erkeğin evi geçindirme, güçlü olma, silah sahibi olma, şiddet kullanma gibi özelliklerle tanımlandığı ve kadının gelir sahibi olması, erkekle inatlaşması, erkeğe itaat etmemesi, kişisel becerilerle erkeğin önüne geçmesi gibi nedenlerle erkekliğin güçsüzleştirileceğine, erkeğin otoritesini sarsacağına inanıldığı için erkeğin sarsılan iktidarı ele geçirmek amacıyla şiddete başvurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geçmiş yaşantılarında şiddete uğramış veya tanık olmuş erkeklerin şiddeti kanıksadıkları ve doğal hakkı olarak gördükleri, şiddete karşı duyarsızlaştıkları ve şiddetin kadını güçlendirdiği gibi bir anlayışa sahip oldukları görülmüştür. Araştırma sonucunda katılımcıların şiddetsiz yaşam için yeni düşünce ve davranış geliştirdikleri, cinsiyet konusunda farkındalık kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Gülmez (2014) tarafından yapılan “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık” adlı çalışmada kadına yönelik aile içi şiddeti dini inançlar bakımından incelenmiştir. Çalışmada değişkenler arasındaki doğrudan ilişkilerden yola çıkılarak şiddet, ahlaki çözülme ve dindarlık bağlamında şiddete yönelik ön yargılar ile çeşitli değişkenler açısından ele alınmıştır. Elazığ ilinde, elverişli örnekleme yoluyla seçilen 517 evli erkekle yapılan araştırmada, “Ahlaki Çözülme Eğilimi”, “Şiddete Karşı Yargılar Dindarlık ve Şiddet Davranışlarını Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda daha çok, düşük gelirli, çocukluğunda şiddete maruz kalmış, şiddete şahit olmuş, eşinin ve kendisinin eğitim düzeyi düşük olanların eşlerine psikolojik ve fiziksel şiddet uyguladıkları ve bu sonucun ahlaki çözülme aracılığı ile yaşandığı tespit edilmiştir. Dindarlık bakımından ise psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet arasındaki ilişkinin şiddet karşıtı yargılar ve ahlaki çözülme aracılığı ile yordandığı eğitim düzeyi,

gelir, çocuklukta şiddete maruz kalma veya şahit olma ile psikolojik ve fiziksel şiddet arasındaki ilişkinin ahlaki çözüleme aracılığıyla yordandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Solmaz (2014) tarafından yapılan “Kadına Yönelik Şiddetin Medyada Sunum Şekli ve Şiddet Gören Kadınların Yasal Farkındalığı: Nitel Bir Çalışma” adlı derinlemesine görüşme yönteminin kullanılarak verilerin elde edildiği nitel çalışmada, kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalıkta basının rolü araştırılmıştır. Erzurum’da yapılan araştırmada, Türkiye’de şiddet gören kadınların yasal farkındalığı, kadına yönelik şiddetin medyada sunum şekli, temel noktaları ile birlikte ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Şiddet mağduru kadınlarla yapılan görüşmeler ışığında kadınların yasal farkındalıklarının medyanın kadına yönelik şiddet sunumu ile oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Er (2006), tarafından yapılan “Sinemada Kadına Yönelik Şiddet ve Tecavüz Doksanlı Yıllar ve Sonrasında Kadına Yönelik Şiddet ve Tecavüz Filmleri” adlı çalışmada ataerkil toplumdaki kadının konumu ve kadına yönelik şiddet olgusu kuramsal ve tarihsel bir bakış açısıyla incelenmiştir. Şiddet, pornografi ve tecavüz ana temaları üzerine oluşturulmuş olan araştırmada konuyu en iyi örnekledikleri ve kadına yönelik şiddet ve tecavüzü ana temalar olarak aldıkları için “Irreversible”, “8 mm.” ve “Laleli’de Bir Azize” filmleri seçilmiş ve filmlerden hareketle kadına yönelik bireysel ve toplumsal bakış açıları ve eylemler ortaya konmuştur. Bu bağlamda filmlerdeki mesajın kadına ataerkil kodlamalar doğrultusunda davranmasını söylediği, aksi takdirde sonucun kadın için iyi olmayacağı, düzeni temsil eden bir erkek tarafından şiddet veya tecavüz ile kadının cezalandırılacağı mesajının iletildiği ifade edilmiştir. Buradan hareketle televizyon ve film şiddetine maruz kalmanın erkek izleyici üzerinde kadına yönelik şiddet eyleminde etkili olduğu kanısına ulaşılmıştır.

Halıcı (2007), tarafından yapılan “Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada kadına yönelik şiddet olgusunun Türk yazılı basınında nasıl ele alındığı, şiddet içeriğinin kapsamı ve biçiminin ne olduğu incelenmiştir. Posta ve Takvim gazetelerinde 1995-2006 yılları arasında yer alan kadına yönelik şiddet

haberlerinin incelendiği araştırmada haberlerin biçimsel özellikleri, haberlerde hangi tür şiddet olaylarına yer verildiği, olayın nedeninin nelere dayandığı ve şiddette kullanılan araçlara yönelik veriler üzerinde durulmuştur. Elde edilen verilerin analizi neticesinde, söz konusu gazetelerde yer alan haberlerin kadına yönelik aile içi şiddet içeriğinin sansasyonel bir anlayışla verildiği, haber niteliğinin bireysel, fiziksel ve cinsel olduğu, medyanın kadına yönelik aile içi şiddette fiziksel ve cinsel şiddete ilişkin haberlere yer verdikleri görülmüştür.

Demiray (2014) tarafından yapılan “Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddetin Temsil Biçimleri ve Ataerkil İdeoloji (Cumhuriyet, Zaman, Hürriyet, Posta Gazeteleri Örnekleme)” adlı çalışmada da Halıcı (2007) ile aynı konu farklı değişkenlerle ele alınmış, gazete haberlerinde kadına yönelik şiddetin temsil biçimleri; şiddetin türü, şiddet uygulayanın cinsiyeti, şiddet uygulayanın kadına yakınlığı, şiddetin nedeni ve şiddet uygulanan yer boyutlarında değerlendirilmiştir. Seçilen gazetelerden elde edilen 87 şiddet haberi içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre gazetelerde kadına yönelik şiddetin, sansasyonel bir şekilde yer aldığı, kadının şiddetin mağduru olduğu, erkeğin şiddet bahanesi olarak namus, aldatma gibi nedenleri kullandığı görülmüştür.

Karhan (2010) tarafından yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Hukuk Sosyolojisi Açısından Analizi” adlı betimsel araştırmada aile kavramı ve ailenin Türk Hukukundaki yeri, şiddetin kaynağı, aşamaları, yöntemleri, ortaya çıkma biçimleri ile algılanma biçimleri, aile içi şiddetin insan hakları ve hukuk sosyolojisi açısından açılımı ve aile içi şiddete karşı korunma yolları ayrı ayrı incelenmiş, şiddet insan hakları ve hukuksal bağlamda ele alınmıştır. Sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi, eğitim programlarında cinsiyetçi rol kalıplarına ait bilgilerin yeniden düzenlenmesi, şiddetle mücadeleyle yönelik farkındalık çalışmaları yapılması, kadın istihdamına yönelik çalışmalara daha fazla yer verilmesi ve şiddet uygulayan kişilerle ilgili infaz sisteminde gerekli düzenlemelerin yapılması gibi öneriler getirilmiştir.

Özden (2010) tarafından yapılan “Boşanma Sebepleri Bakımından Aile İçi Şiddet” adlı nitel araştırmada 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanunun ve

Yargıtay uygulamalarının incelenerek aile içi şiddetin boşanma sebeplerine yansımaları üzerinde durulmuştur. Boşanma davalarının Medeni Kanunun madde 162 veya madde 166'ya dayanarak açıldığı ancak şiddet davalarının tamamen yakınının şiddetli geçimsizlik madde 166'ya göre değerlendirildiği şiddet sebebiyle açılan boşanma davalarının yok denecek kadar az olduğu belirtilmiştir. Bunun sebebinin madde 162'nin ispatının ve prosedürünün uzun olmasından kaynaklandığı belirtilmiş, 2007 yılında 94219 boşanma davasından yalnızca 24 tanesinin hayata kast veya onur kırıcı davranış sebebiyle açıldığı geri kalanın ise geçimsizlik olarak kayıtlara geçtiği tespit edilmiştir.

Öztürk (2011) tarafından yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet” adlı çalışmada, 1970’ten 2000’li yıllara AB müktesebatına uyum süreci içinde kadın-erkek eşitliği ve kadını şiddetten korumaya yönelik hukuksal düzenlemeler araştırılmıştır. Türk toplumunda kadının konumunun tarihsel süreci, şiddete yönelik kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan çalışmalar, ulusal ve uluslararası platformlarda konuya ilişkin yasal çalışmalar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

İçli ve Öğün (1999) tarafından yapılan “Türkiye’de Cezaevlerindeki Rehabilitasyon Faaliyetleriyle İlgili Sosyolojik Bir Analiz” adlı 1070 mahkum kadınla yapılan çalışmada, kadın mahkumların %21,2’sinin eşinin kendilerine fiziksel şiddet uyguladığı tespit edilmiştir. Yine İçli ve Öğün (2000) tarafından yapılan “Türkiye’de Kadın Suçluluğunun Bazı Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Belirleyicileri” adlı, cinayetten hükümlü 273 kadın ile yapılan araştırmada kadınların %69’unun şiddet gördüğü tespit edilmiştir. Kadınlardan %33,9’unun fiziksel ve psikolojik şiddet, %47,8’inin cinsel şiddet gördükleri; şiddetin nedenlerinin başında ise ev dışında yaşam sorunları %27,7 ve ekonomik sorunların %26,4 olarak başı çektiği sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların %67,1’lik kısmının durumun düzeleceği umuduyla veya değişeceği kanısı ile şiddeti kabullenmiş oldukları ve bunun başında anne olmanın verdiği sorumluluğun yattığı ifade edilmiştir. Araştırmanın ilginç bulgularından biri ise kadınlardan %51,5’lik kısmının ise uygulanan şiddet hak ettiklerini kabul etmiş olmalarıdır.

Çetiner (2006) tarafından yapılan “Aile İçi Şiddet Yaşayan Kadınlarda Cinsel Sorunlar ve İntihar Olasılığı” adlı deney ve kontrol gruplu çalışmada Ankara Barosu

Kadın Danışma Merkezine şiddet nedeniyle başvuran kadınlardan 60, şiddet görmemiş kadınlardan 32 katılımcı ile şiddet mağduru kadınların intihar olasılığı ve cinsel yaşantılarını incelemiştir. Kadınların intihar meyillerini ölçmek için “İntihar Olasılığı Ölçeği”, cinsel doyum ve cinsel sorun düzeylerini ölçmek için ise “Golombok-Rust Cinsel Doyum Ölçeği” kullanılmış olan araştırmada şiddetin meslek, eğitim durumu, gelir düzeyi ve yaş gibi bir değişken olmaksızın her ortamda yaşanabildiği; şiddet mağduru kadınların yaşamayanlara göre intihar olasılıklarının ve cinsel sorunlarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Baykal (2008) tarafından yapılan “Ailede Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet, Bu Şiddete İlişkin Tutumlar ve Kadının Şiddet Yaşantısı” adlı çalışmada, şiddete ilişkin geçmiş yaşantılar, maruz kalınan şiddetin sıklığı ve şiddetin demografik özelliklere göre farklılığı, kadına yönelik tutumların demografik özelliklerle ilişkisi ortaya koyulmuştur. Araştırma mezuniyet sonrası mağdurlarla karşılaşma olasılığı yüksek olan tıp, edebiyat, eğitim ve iletişim fakültelerinden 468 öğrenci ile yürütülmüştür. Örneklemenin, “küme örnekleme” yoluyla belirlendiği çalışmada veriler, “Çatışma Yöntemleri Skalası”, “Fiziksel Saldırganlık Ölçeği” ve “Kadına Yönelik Tutumlar” ve “Ailede Kadına Yönelik Şiddeti Meşru Görme” ölçekleri ile elde edilmiştir. Araştırmada, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalmış kişilerin saldırganlık puanları arasında cinsiyete göre farklılığa rastlanmış, çocuklukta şiddete maruz kalanların kadınlara yönelik tutumlarının daha az eşitlikçi olduğu görülmüştür.

Kılıç (2009) tarafından yapılan “Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo-Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut, Hukuk Yaptırımlar” adlı nitel çalışmada şiddetin nedenleri, manevi kaynaklarda (Kur’an-ı Kerim ve Sünnet) şiddet ve Türk Hukuk sisteminde şiddet konuları incelenmiş, şiddet mağduru kadınlarla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. Araştırmada şiddet gören kadınların durumlarını tespit etmek ve en önemlisi yardım yolları önermek üzerinde durulmuştur.

Açıkel (2009) tarafından yapılan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevi Önlemi: Türkiye Örneği” adlı çalışmada kadın sığınmaevleri incelenmiştir.

Doküman çalışmasına dayanan araştırmada 1970’lerden bugüne, kadın sığınmaevlerine ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemeler incelenmiş, devletin bu alandaki yükümlülükleri değerlendirilmiştir. Türkiye’de sığınmaevlerinin yapısı ve örgütlenmesine ilişkin sorunlar, devletin sorumlulukları ve kadın kuruluşlarının talepleri doğrultusunda tartışılmış ve Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede sığınmaevlerinin zaruriyeti, sığınmaevlerinin çalışma şartları, ilke ve standartları, konu ile ilgili devletin finansman yükümlülüğü, Türkiye’deki mevcut durum ve çözüm önerileri ifade edilmiştir.

Şahin (2010) tarafından yapılan “Aile İçi Şiddetle Mücadele Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar” adlı çalışmada şiddetle mücadelede kurumlar arası işbirliği, kurumların görev ve sorumlulukları ortaya koyulmuştur. 1983 sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) kadına yönelik çalışmalar ve Ankara Mamak 9 Polis Merkez Amirliği ile sınırlanan araştırmada nitel ve nicel desen bir arada kullanılmıştır. Araştırmada yasal düzenlemelerin şiddet sonrası mağduru korumaya yönelik hükümlerden oluştuğu, şiddet sonrası mali destekle ilgili düzenlemelerin yetersiz olduğu, polis merkezlerinde aile içi şiddetle ilgili psikolog gibi uzmanların bulunmadığı ve şiddetle mücadelede aile mahkemesi, kolluk kuvvetleri, il sağlık müdürlükleri, sosyal hizmet merkezi gibi birimlerin koordineli çalışmadıkları ifade edilmiştir.

Tekeli (2011) tarafından yapılan “Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Kadın Mağduriyeti” adlı kartopu örneklemenin kullanıldığı nitel araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilmiştir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük 10 kişi ile başlayan veri toplama süreci 20 evli çift ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda kültürel farklılıkların her iki cinsten de benzer şekilde algılandığı, kadının ikincilleştirildiği; erkeğin, kadının sahibi olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

Çalışkan (2013) tarafından yapılan “Kadına Yönelik Şiddet Kampanyaları” adlı araştırmada sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenerek kamuoyu gündemine taşınan ve farkındalık oluşturulmayı amaçlayan kampanyalar nitel desende derinlemesine görüşme ile ele alınmıştır. Mor Çatı, KAMER, MUKADDER, MEDİZ gibi sivil toplum örgütleri ile yapılan görüşmelerde; politik, liberal, muhafazakâr söylemlerin cinsiyet

eşitsizliği bağlamında tekrar gözden geçirilmesi gerektiği, kadının bilgi, deneyim ve enerjisinin göz ardı edilmeden eşit bir anlayışla hakkı olan hayata ortaklığı istedikleri vurgulanmıştır.

Akyıldız (2014) tarafından yapılan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bir Model Olarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi” adlı araştırmada Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı 14 ilde hizmet veren Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerine kalan 18-60 yaş arası 300 şiddet mağduru kadın ve 126 personelin görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda bölgesel olarak şiddetin en çok Marmara’da (%45,3) görüldüğü, evlenme şeklinde görücü usulü ile evlenenlerin anlaşılarak evlenenlerden daha fazla şiddete maruz kaldıkları, ŞÖNİM’e gelen ya da getirilen kadınların tamamına yakınının (91,4) 25 yaş altında olduğu, büyük bir çoğunluğun çocuğu olmadığı (%63), kadınların büyük bir oranının eğitim seviyesinin (%78,8) ortaokul ve altında olduğu tespit edilmiştir. Sığınma talebinde bulunanların yarısının can güvenliği tehlikesi olduğu ve sosyal güvencelerinin olmadığı, büyük bir oranın çalışmadığı (%86,9) ve ailelerin gelir durumunun genel olarak asgari ücret altında veya yardımlarla geçindiği (%89,5) tespit edilmiştir.

Dünya genelinde kadına yönelik şiddetle ilgili ülkeler ve anakaralarda farklı çalışmalar yapılmış ve bir veri tabanı oluşmuştur. Bu çalışmalardan biri Heise (1994) tarafından yapılan 1986-1994 yılları arasını kapsayan betimsel çalışmadır. Araştırmada kadına yönelik şiddetle ilgili çeşitli ülkelerde yapılan çalışma sonuçları derlenmiştir. Birleşik Devletlerde evli veya birlikte yaşayan 2143 kadınla yapılan araştırmada kadına yönelik şiddetin %28; Hollanda’da (1989) 20-60 yaş arası 1016 kadınla yapılan araştırmada %21; Kenya’da (1990) 733 kadınla yürütülen bir araştırmada %42; Hindistan’da (1993) 170 kadınla yapılan araştırmada %22; Kanada’da (1994) 18 yaş ve üstü 12300 kadınla yapılan görüşmede ise %29 oranında olduğu görülmüştür.

Dünya genelinde yapılan kapsamlı çalışmalardan bir diğeri ise Birleşmiş Milletler (UN-2010) tarafından yapılan “The World’s Women 2010” adlı betimsel çalışmadır. 1995-2006 yılları arasında kadına yönelik şiddetle ilgili ülke raporlarının derlendiği araştırmada, renk, din, mezhep, ırk seçmeden dünyanın her hangi bir yerinde

sırf cinsiyeti sebebiyle kadına yönelik şiddetin devam ettiği görülmüştür. Ülkelerde yapılan araştırma veya istatistiklerin de gerçeği ne derece yansıttığı tartışmaya açık olmakla birlikte kadına yönelik şiddetin en az yaşandığı ülkelerin başında Çin'in (%3) bulunduğu görülmüştür. Chan (2009)'ın Çin'de kadına yönelik cinsel saldırı ve tecavüzlere dair araştırmasında, kadına yönelik cinsel saldırı ve tecavüze ilişkin her hangi bir veri tabanı olmadığını, resmi bir belge yayınlanmaması sebebiyle de Çin'de kadına yönelik cinsel şiddete ilişkin verilerin gerçekçi olamayacağını ifade etmesi ülke verilerine ilişkin sayıların gerçeği ne kadar yansıttığına dair şüphe oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletlerin (UN-2010) yaptığı çalışmaya göre ülkeler bazında kadına yönelik şiddet oranları Tablo 2.7.'de verilmiştir.

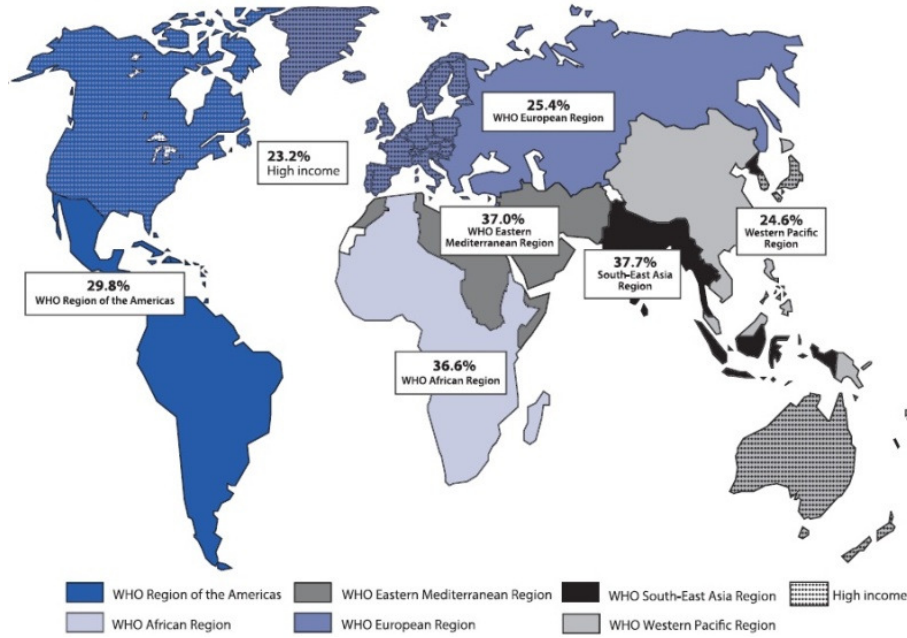
Tablo 2.7. Ükelere göre kadına yönelik fiziksel şiddet oranları (1995-2006)

Ülkeler	%
Almanya	27
*Azerbaycan	17
Brezilya	30
Çin	3
Danimarka	20
Filipinler	10
*Finlandiya	17
Hindistan	20
*İngiltere	19
İsviçre	9
İtalya	20
Japonya	13
Kanada	5
Kolombiya	43
Meksika	23
*Mısır	33
*Peru	50
Polonya	14
Tayland	22
Türkiye	39
Çek Cumhuriyeti	52
Zambia	60

*Merkez ve kırsala ilişkin farklı verilerin ortalaması alınmıştır. UN. (2010, 132)

Dünya Sağlık Örgütü (WHO-2013) tarafından üye ülkelerde yapılan araştırmaya göre de 1995-2006 yılları arası kadına yönelik şiddetin bölgesel haritası çıkarılmış, şiddetin 90'lı yıllara göre düşmediği, artarak devam ettiği ve verilerin UN(2010) verileriyle örtüştüğü görülmüştür. WHO'nun (2013) bölgelere göre kadına yönelik şiddet raporunda ise Güneydoğu Asya (%37.7) ve Doğu Akdeniz ülkelerinin (%37) ile

başı çektiği görülmektedir. Bunu sırasıyla, Afrika (%36.6), Amerika (%29.8), Avrupa (%25.4) ve Batı Pasifik bölgesinin (%24.6) takip ettiği görülmüştür.

Resim 2.1. WHO (2013, 18). WHO çalışma alanlarına göre kadına yönelik şiddet oranları

2.3.2. İletişim eğitim programlarına ilişkin literatür

İletişim eğitim programlarına ilişkin literatür taraması neticesinde yapılan çalışmaların okulöncesi, ilkokul, ortaokul lise veya zihinsel engelliler gibi farklı okullarda öğrenim gören öğrencilere veya buralarda öğrenim gören çocukların velilerine yönelik düzenlendiği, özellikle şiddet mağduru kadınlara yönelik her hangi bir iletişim eğitim programı düzenlenmediği görülmüştür. Literatürde yer alan iletişim programlarıyla ilgili çalışmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur.

Yüksel Şahin (1997) tarafından yapılan “Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi” adlı çalışma, Kocaeli Üniversitesi’nde farklı fakülte ve sınıflarda öğrenim gören 32 katılımcı (16 deney, 16 kontrol) ile yürütülmüştür. Deney ve kontrol gruplu öntest ve sontest deseninin

kullanıldığı araştırmada veriler, araştırmacı tarafından oluşturmuş olan “İletişim Becerileri Eğitim Programı” doğrultusunda ve Korkut (1996) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)” ile elde edilmiştir. 90’ar dakikalık, 12 oturumdan oluşan eğitim programı neticesinde deney grubu öğrencilerin iletişim beceri düzeylerinin kontrol grubu öğrencilerine göre anlamlı düzeyde artış gösterdiği bulunmuştur.

Keçialan (2013), “Ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisi” isimli çalışmasında ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisini incelemiştir. Araştırma yarı deneysel bir araştırma olup, tek grupta öntest-sontest kullanılmıştır. Örnekleme 65 ergen oluşturduğu araştırmada veriler, “İletişim Becerilerini değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)”, “Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)” ve “Eğitim Bilgi Testi” ile elde edilmiştir. Eğitimler, her oturumun 50 dakika sürdüğü 2 haftada bir uygulanan 8 oturumdan oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda öfke ve öfke kontrolünün değişmedi görülürken bilgi seviyesi ve iletişim becerileri öntest ve sontest puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Özen (1999) tarafından yapılan, “Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Annelerine Eğitim Uzmanlarıyla Çalışırken Gerekli Olan Etkili İletişim Becerilerinin Kazandırılması” adlı araştırmada, iletişim becerilerinin öğretilmesinin etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır. Tek-denekli araştırma modellerinden davranışlar arası yoklama evreli çoklu yoklama modelinde yapılan araştırmada 12 katılımcı (6 deney, 6 kontrol) yer almıştır. Araştırmada veriler, “Sorunun Belirlenmesi Ölçü Aracı”, “Çözüm Önerileri Geliştirilmesi Ölçü Aracı” ve “Görüşmelerin Sonuçlandırılması Ölçü Aracı” ile elde edilmiştir. 15’er dakikalık 3 oturumdan oluşan başlama evresi ve 30’ar dakikalık 3 oturumdan oluşan uygulama süreci neticesinde deney grubu katılımcılarının çocuklarıyla yaşadıkları sorunu ortaya koyma ve çözüm önerisi geliştirme açısından beceri edinim düzeylerinde artışlar olduğu görülmüştür.

Deniz (2003) tarafından yapılan “İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi” adlı çalışmada öntest-sontest

kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Haftada 2 gün 90’ar dakikalık 10 oturumdan oluşan programa, 32 gönüllü katılımcı (16 kontrol, 16 deney) dâhil olmuştur. Çalışmada veriler, “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)” ile toplanmıştır. Kırıkkale’de bir ilköğretim okuluna devam eden 8. Sınıf öğrencileri ile yürütülen araştırma sonucunda deney grubunun öntest ve sontest puanları arasında anlamlı farklılığın bulunduğu araştırmada iletişim becerileri eğitiminin olumlu etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Ünal (2003) tarafından yapılan “Empatik İletişim Eğitiminin Okulöncesi Çocuğu Olan Annelerin Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi” konulu çalışmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Ankara il merkezinde iki ilköğretim okulu anasınıfı öğrenci velilerinden tesadüfi yolla seçilen 17 deney, 17 kontrol grubundan oluşan katılımcılara “Empatik İletişim Eğitimi” programı uygulanmıştır. Haftada 2 gün 90’ar dakikalık 10 oturumdan oluşan programda veriler “Empatik Beceri Ölçeği” ve kişisel bilgi formu ile elde edilmiştir. Yaklaşık 1 ay süren eğitim sonucunda deney ve kontrol gruplarının son test sonuçlarına göre, deney grubunun empatik beceri düzeylerinde anlamlı bir gelişme olduğu, annelerin yaş, meslek ve eğitim düzeyleri arasında ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ergin (2003) tarafından yapılan “İletişim Becerileri Eğitim Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi” adlı çalışmada, duyguları tanıma, göz kontağı kurma, dinleme ve duyguları ifade etme, şeklinde belirlenen dört temel iletişim beceri alanına dönük programın etkililiği araştırılmıştır. Deney-kontrol gruplu öntest-sontest deneysel desenin kullanıldığı araştırma, 2002-2003 yılı İstanbul Kadıköy’de bulunan bir anaokulunda olmak üzere 5-6 yaş arası değişen 32 (16 deney, 16 kontrol) çocukla sınırlandırılmıştır. Çocuklara ilişkin veriler, “Duyguları Tanıma Testi”, “Duyguları İfade Etme Testi”, “Andre Rey Resim Çizme Testi” ve “Stanford Binet Zeka Testi” ile; ebeveynler ise “Akran Gelişim Tarama Envanteri” ile elde edilmiştir. Program haftada 3 gün olmak üzere 7 haftada 22 oturum olarak uygulanmıştır. Oturum sürelerinin 20-30 dakika arasında değiştiği araştırma sonucunda, deney grubu öntest-sontest puanları arasında; zekâ düzeyi ile duyguları tanıma testi, göz

kontak kurma testi, dinleme testi son test puanları arasında; yaş değişkeni ile duyguları ifade etme arasında; cinsiyet bakımından duyguları tanıma testi, göz kontak kurma testi, dinleme, duyguları ifade etme testi son test puanları arasında kızlar lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

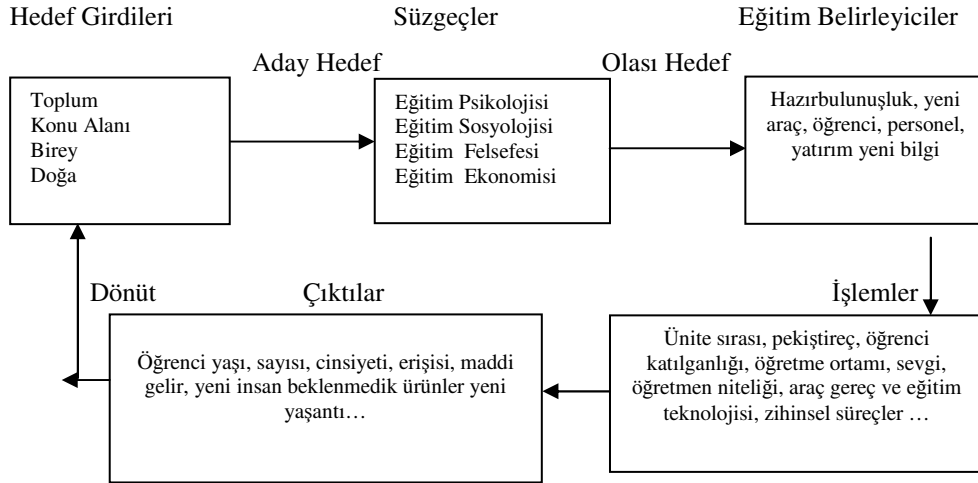
Kadına yönelik şiddetle ilgili yurt içi ve yurt dışı çalışmalar araştırıldığında cinsiyet farklılığına dayanan şiddetin, renk, ırk, din, yaş, eğitim düzeyi gözetmeksizin geçmişten bugüne kadar dünyanın her hangi bir bölgesinde devam ettiği görülmektedir. Konuya ilişkin yapılan araştırmalarda ise genellikle mevcut durumun ortaya konduğu, şiddet mağduru kadınların oranlarının veya uygulanan şiddet türünün, sıklığının belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Araştırmaların bazılarında da duruma dini açıdan yorumlar getirildiği, basında şiddetin sunum şeklinin şiddete ilişkin farkındalık kazandırdığı ya da şiddeti artırdığı, hukuki açıdan yasal düzenlemelerdeki boşlukların irdelendiği, şiddetin mağdurda oluşturduğu sağlık problemlerinin ortaya konulduğu görülmektedir. Genel olarak şiddet eylemi sonrası durum tespiti noktasında buluşan bu çalışmalarda, erkeğin kişisel özellikleri veya toplum tarafından kendisine biçilen rol gereği şiddet uygulamaya devam ettiği ve bu durumu yadırgamadığı da ifade edilmektedir. Buradan hareketle kadının aile içerisinde veya sosyal çevresinde karşılaştığı sorunlara yönelik çözüm üretebilecek, olaylara farklı bakış açısı geliştirebilecek etkili bir iletişimle daha sağlıklı ilişkiler kurabilmeyi sağlayacak; ayrıca kadını, şiddete maruz kalındığında veya şahit olunduğunda yapılması gereken önleyici, koruyucu becerilerle donanık hale getirecek, farkındalık kazandıracak bir programın faydalı olacağı düşünülmüş ve bu doğrultuda yapılan ihtiyaç analizlerinden yola çıkılarak “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı” oluşturulmuştur. Programın oluşturulmasında izlenen yol aşağıda sunulmuştur.

2.4. Program Geliştirme ve Değerlendirme

Araştırma da uygulanmak üzere tasarlanan program için öncelikli olarak, aile içi şiddet sebebiyle sosyal hizmet merkezi müdürlüğüne veya aile danışma merkezine psikolojik destek için yapılmış olan müracaatlara ilişkin formlar ve raporlar

incelenmiştir. Konuya ilişkin literatür taramasında aile içi şiddet olaylarının tamamına yakınının kadının kocası tarafından işlendiği, kadına yönelik rehabilite edici bir eğitimin veya danışmanlığın kişinin aile yapısı, aile işlevsellik düzeyleri bilinmeden verilmesinin tam olarak beklenen sonuca ulaştırmayacağı; ailenin görüşmelere birlikte alınmasının aile bütünlüğü, eğitimin niteliği ve amaca ulaşma noktasında daha sağlıklı olacağı düşünülmüştür. Ancak, yetişme ortamının, aile yapısının, eğitim düzeyinin, kültürlerin hatta hayata dair beklentilerin dahi farklı olduğu iki ayrı dünyanın evlilik müessesesi ile bir araya gelmeleriyle evliliğin ilk yıllarında çatışmaların başladığı çözümün ise güç gösterisinde bulunan erkeğin şiddeti ile sonuçlandığı görülmektedir (Aktaş, 2006). Erkeğin kişisel özellikler veya toplumsal roller sebebiyle kadına uyguladığı şiddeti görmezden geldiği ya da şiddetin müsebbibinin kadın olduğu, dolayısıyla da herhangi bir eğitime, terapiye katılmayı istemediği aile terapistinin yaptığı görüşmelerde tespit edilmiştir. Şiddetin asıl sorumlusunun muhatap alınamadığı bu durumda mağdur kadının yaşam kalitesini artıracak, aile içi ilişkilerinde kontrolü ele alabilecek beceriler edinmesine, aile fonksiyonlarını işlevsel hale getirmesine yardımcı olacak bir eğitim programı düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda program geliştirme sürecinde ilk olarak programın hangi tasarım yaklaşımı ile oluşturulabileceğine, ihtiyaç yaklaşımlarından hangisinin kullanılması gerektiğine karar verilmiştir.

Program geliştirme, programın tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi sonucu elde edilen verilerin yeniden düzenlenerek oluşturulması döngüsü (Erden, 1998, 4); hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü (Demirel, 2004, 5) olarak tanımlanmıştır. Eğitimi, açık sistem özelliği (Girdi-işlem-çıktı-dönüt) ile açıklayan Sönmez (2001), program tasarlanırken öncelikle eğitimin girdisi olan hedeflerin tespit edilmesini, bu hedeflere ulaşmak için işlem denilen eğitim durumlarının saptanmasını, son olarak elde edilen çıktıların değerlendirilmesini önermiştir. Bilen (1998, 6) ise program tasarısı oluşturulurken ilk olarak birey, toplum ve konu alanından hangilerinin daha öncelikli olduğunun, benimsenmiş olan felsefi model doğrultusunda ihtiyaç analizinin yapılarak genel ve özel hedeflerin belirlenmesi gerektiğini, bu aşama ile aynı zamanda program tasarım yaklaşımlarından hangisinin temel alınacağını belirleneceğine dikkat çekmiştir.

Şekil 2.5. Program geliştirme süreci.

Program tasarısı geliştirmede eğitimi “toplumun kültürel mirasının gelecek nesillere aktararak bireyin sosyalleşmesinin sağlanmasının” amaçlandığı **Konu Merkezli Program** tasarısı, öğrenenin yaşantıyla özdeşleştirildiği, öğrenenin ön planda tutulduğu, eğitimin esnek bir yapıda sunulduğu **Öğrenme Merkezli** tasarımlar ve yaşam şartlarına, toplumsal sorunlara göre şekillenen, bireyin toplumsal sorunlarını ilgi, ihtiyaçlarını ön planda tutup, problemlere çözüm üretmek için kullanılan **Sorun Merkezli Tasarım** yaklaşımlarının bulunduğu ve bu yaklaşımlardan sorun merkezli tasarımlar net bir felsefi görüşe dayanmamakla birlikte pragmatist felsefeyi temel aldığı, eğitim felsefelerinden ise yeniden kurmacılık üzerine inşa edildiği söylenebilir (Demirel, 2004, 50-54). Bu program tasarımlarından, ŞİMEP’e ilişkin program için katılımcıların ilgi, ihtiyaç ve sorunlarının göz önünde bulundurulduğu, kültürel ve geleneksel değerlerin güçlenmesini, toplumun karşılanmamış sorunlarına çözüm üretmesini amaçlayan Sorun Merkezli Program Tasarım yaklaşımlarından Toplumsal Sorunlar ve Yeniden Kurmacılık Tasarımı benimsenmiştir. Bireyin sosyal bir varlık olarak görüldüğü bu tasarımda amaç sosyal sorunlara çözüm üreterek toplumun yeniden inşasına katkı sağlamaktır (Demirel, 2004). Tasarlanan program ile katılımcıların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, toplumsal bir sorun haline gelen kadına yönelik şiddetle ilgili çözüm önerileri oluşturmak hedeflenmiştir.

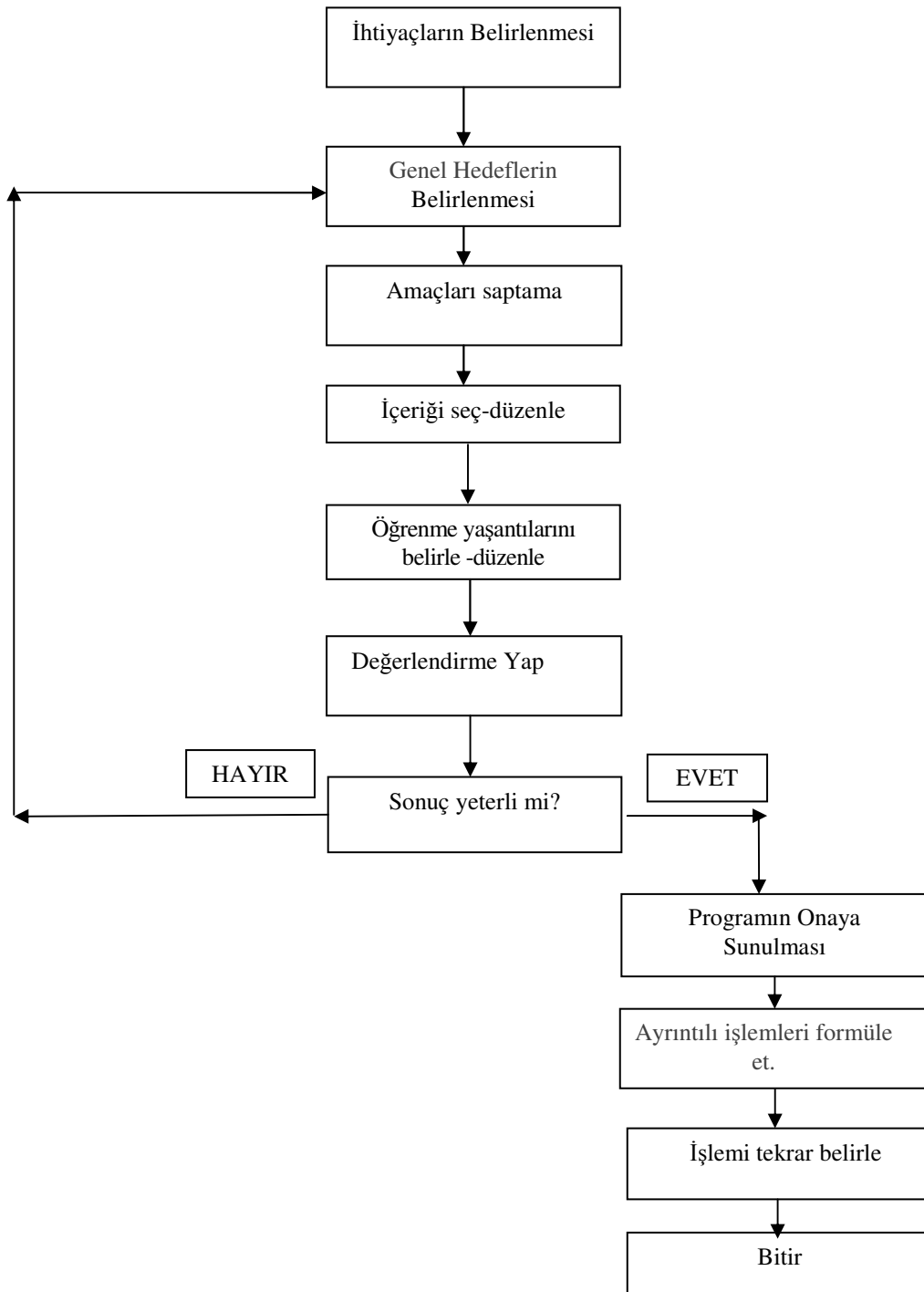
Tablo. 2.8. Program tasarım yaklaşımları

Temel Yaklaşımlar	Alt Yaklaşımlar	Dayandığı Felsefe ve Eğitim Felsefesi
Konu Merkezli	*Konu Tasarımı *Disiplin Tasarımı *Geniş Alanlı Tasarım *Süreç Tasarımı	İdealizm-Klasik Realizm Daimicilik ve Esasicilik
Öğrenen Merkezli	*Çocuk Merkezli Tasarım *Yaşantı Merkezli Tasarım *Romantik (Radikal) Tasarım *Hümanistik Tasarım	Pragmatizm İlerlemecilik
Sorun Merkezli	*Yaşam Şartları Tasarımı *Çekirdek Tasarımı (CORE) *Toplumsal Sorunlar ve Yeniden Kurmacılık	Pragmatizm Yeniden Kurmacılık

Kaynak: Demirel (2004, 54)

Program geliştirirken öncelikli olarak tasarım yaklaşımı belirlenen programın amacına uygun modelin belirlenerek bu modelin basamaklarına uygun planlama ve uygulama yapılması gerekmektedir. Bugüne kadar geliştirilmiş olan modellere bakıldığı zaman, Tyler Modeli, Taba Modeli, Taba-Tyler Modeli, Saylor, Alexander ve Leavis Modeli, Hunkins Modeli, Tanner ve Tanner Modeli gibi farklı yaklaşımlara sahip birçok model bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte program geliştirme alanında, 1918’de yayınlanan Bobbit’in “Eğitim Programı” adlı eserinin bu alandaki ilk program olduğu, 1949’da Ralph Tyler’ın Eğitim Programı ve Öğretimin Temel İlkeleri, 1962’de Hida Taba’nın Program Geliştirme: Kuram ve Uygulama adlı eserlerinin alandaki ilkler olduğu kabul edilmektedir (Erişen, 1997; Demirel, 2004).

Türkiye’de ise, ABD ve Avrupa’da olduğu gibi Taba-Tyler Modellerinin etkisinde kaldığı, 1950’li yıllardan bugüne kadar program geliştirme alanında bu modelin yaygın olarak kullanılan modellerden biridir olduğu görülmektedir (Demirel, 2004). Bu programda da Taba-Tyler modeli benimsenmiş olup, programda sırasıyla, katılımcıların ihtiyaçları, programın amaçları, program içeriğinin belirlenmesi, programın uygulanması ve değerlendirme sonucuna göre programın tekrar ele alınmasına ilişkin basamaklar aşağıda sunulmuştur.

Şekil 2.6. Taba-Tyler Program Geliştirme Modeli (White,1988, Akt. Demirel, 2004, 57)

Taba-Tyler modeli doğrultusunda kadına yönelik şiddetle mücadele de iletişim eğitim programı hazırlanırken öncelikli olarak katılımcıların sahip olduğu ve ihtiyaç duyduğu bilgi, tutum ve beceri gibi gereklilikler göz önüne alınarak ihtiyaç yaklaşımı

belirlenmiştir. İhtiyaç yaklaşımlarından farklar yaklaşımı ve betimsel yaklaşımın temel alındığı ihtiyaç analizi sürecinin ilk aşamasında katılımcıların gereksinimlerinin neler olduğunu tespit etmek amacıyla sosyal hizmet merkezi ve aile danışma merkezine müracaatta bulunmuş olan kadınların kayıt formları, sosyal inceleme raporları (SİR) incelenmiştir. Bu aşamada grup eğitime katılabilecek olan kadınların listesi çıkarılmıştır. Kurumlara müracaat tarihlerine göre sıralanan listeden 58 kadınla araştırmacı bizzat görüşmüştür. Görüşmeler neticesinde eğitime katılabilecek olan ilk 15 kişi deney grubu olarak belirlenmiştir. Farklı eğitim düzeylerine sahip olan kadınların danışmanlık talepleri sırasında doldurdıkları kayıt formu veya sosyal inceleme raporlarında ifade ettikleri bilgilerle, uzmanların müracaatçı hakkındaki değerlendirmeleri doğrultusunda, program geliştirme uzmanı, psikolog, sosyolog, aile danışmanı-terapist, sosyal hizmet uzmanı ve teknoloji tasarım uzmanının katıldığı bir toplantı ile programın yapısı, genel amaçları kararlaştırılmıştır. Kadınların raporlarda ve görüşmelerdeki en önemli taleplerinin: ruhsal anlamda huzur bulmak, değer verilmek, birkaç saatte olsa kaliteli zaman geçirmek, kendilerinden kaynaklansın ya da kaynaklanmasın karşılaştıkları iletişim sorunlarına çözüm üretebilecek beceriye sahip olmak, maruz kaldıkları ya da şahit oldukları şiddet konusunda yasal hak ve düzenlemeleri öğrenmek şeklinde sıralandığı görülmüştür. Literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda sınıflanan bilgilerden sonra eğitim programının; şiddeti önleyici ve şiddetten koruyucu, mağdur kadını geliştirici ve rehabilite edici bir içeriğe sahip olması gerektiğine karar verilmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak ihtiyaç analizi belirlenmiştir. Programın hedeflerine ilişkin yaklaşımda aşamalı hedef yazma yaklaşımı temel alınmış olup, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alan ilkeleri göz önünde bulundurularak, anlaşılır, ulaşılabilir, yararlı ve bütüncül bir anlayış göz önünde bulundurulmuştur.

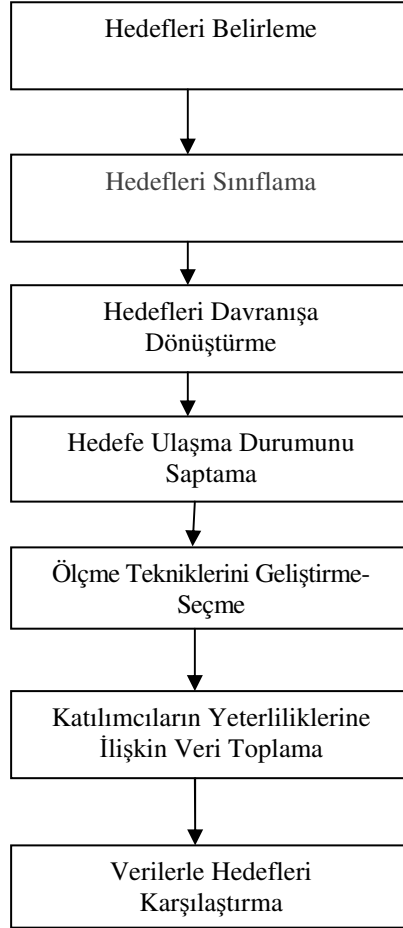
Varış (1994), belirlenen hedeflere ulaşmak, “ne öğretileceğini” belirlemek için, içeriğin seçiminde toplumsal ve bireysel faydanın, öğrenme yaşantılarının ve bilgi kategorilerinin göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda sosyal gerçeklerle tutarlı, bilimsel, ihtiyaca yönelik, öğrenilebilir, hedef kitleye uygun bir anlayış doğrultusunda belirlenen içerik, kullanım sıklığı, nitelik, önemlilik, evrensellik, verimlilik, zorluk ve eğitsel gereklilik gibi ölçütlerin dikkate alındığı

sorgulama merkezli programlama yaklaşımı ile düzenlenmiştir. Ünite İçerikleri ve konu başlıkları oluşturulurken öncelikli olarak kadınların şiddet algıları, şiddet deneyimleri göz önünde bulundurulmuştur. Kadınların kişisel hakları, toplumun kadın ve şiddet algısı, şiddetin nedenleri, türleri, şiddetle mücadelede yasal düzenlemeler, etkin kurum ve kuruluşların neler olduğu öncelikli olarak aktarılmıştır. Program sürecini ifade eden eğitim durumlarının belirlenmesinde katılımcıların niteliklerinin, eğitimin niteliğinin ve öğrenme ürünlerinin ana değişken olarak belirlendiği programda eğitim durumlarında Bloom'un Tam Öğrenme Modeli temel alınmıştır.

Tasarım yaklaşımları ve buna uygun modelin belirlenmesiyle oluşturulmuş olan program hakkında bir değer yargısına ulaşma olarak tanımlanabilecek olan programın değerlendirilmesin de ise genellikle öğrenci başarısına ya da eğitim programının etkililiğine bakılmaktadır. Uşun (2012, 10) program değerlendirmesini; “sistematiik veri toplama ve analizini esas alan bilimsel araştırma süreçleri kullanılarak geliştirilmiş olan bir programın; doğruluğu, gerçekliği, yeterliliği, uygunluğu, verimliliği, etkililiği, yararlılığı, başarısı ve yürütülebilirliği vb. herhangi bir özelliği hakkında karar verme süreci” olarak tanımlamıştır.

Program geliştirme ile iç içe olan bu sistematiik sürece ilişkin birçok farklı değerlendirme yaklaşımları ve modelleri bulunmaktadır. Bu yaklaşımlardan bazıları; hedef yönelimli değerlendirme, sisteme dayalı değerlendirme, işbirlikçi değerlendirme, katılımcı değerlendirme, niteliksel değerlendirme, postmodern değerlendirme, hümanist değerlendirme olarak sıralanabilir. Bu yaklaşımlardan amaca ilişkin yaklaşımın belirlenmesinin ardından programa uygun bir değerlendirme modeli ile program hakkında bir yargıya ulaşılmaya çalışılır. Değerlendirme modellerinden; Tyler tarafından geliştirilen, “Hedefe Dayalı Değerlendirme”, Stufflebeam’ın “Çevre, Girdi, Süreç ve Ürün Modeli”, Provan’ın “Farklar Modeli”, Metfessel ve Michael’in “Metfessel ve Michael Değerlendirme Modeli”, Kirkpatrick’ın “Yetiştirme Değerlendirme Modeli”, Patton’un “Nitel Değerlendirme Modeli” ile Eisner’in “Eğitsel Eleştiri Modeli” en çok kullanılan modeller arasında yer almaktadır. Türkiye’de de bu modellerden hedefler, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme öğelerine dayanan Tyler’in “Hedefe Dayalı Modeli” kullanılmıştır (Bilen, 1998, 9-14; Uşun, 2012). Araştırmanın

konusunu oluşturan bu programda da program değerlendirme modellerinden deneysel araştırma yöntemlerine uygun olan Tyler’ın “Hedefe Dayalı Modeli” kullanılmıştır (Demirel, 2004, 186).

Şekil 2.7. Tyler Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli (Ornstein ve Hunkins, 1998, Akt. Erden, 198, 12)

Programı hedef, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme olarak tanımlayan Tyler, Hedefe Dayalı Değerlendirme modelinde, program sonucu kazanılması istenen hedeflere ne kadar ulaşıp ulaşılmadığını, hedeflerin gruba uygun ve yeterli olup olmadığını program öncesi ve sonrası ölçerek değerlendirme yapılması gerektiğini savunmuştur (Erden, 1998, 12). Program geliştirme modellerinden Taba-Tyler Modeline göre hazırlanan Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programının değerlendirme aşamasında, ŞİMEP’in hedef dayanaklı ve deneysel araştırma yönteminin kullanıldığı bir program olması sebebiyle

program değerlendirmesinde Tyler'ın Program Değerlendirme Modeli temel alınmış ve bu modelin ölçütlerine göre değerlendirme yapılmıştır.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırma problemine uygun olarak seçilen araştırma modeli (deseni), araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İletişim Eğitim Programına (ŞİMEP) ilişkin araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Deneysel desen, araştırmacının kontrolü altında değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini keşfetmek için gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma alanıdır (Büyüköztürk, 2001; Karasar, 2005). Deneysel desende kontrol grubu kullanılması araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliğini artırmaktadır (Kaptan, 1993). Deney ve kontrol grubunun 14'er kişi olduğu araştırmada 16 oturumdan oluşan ŞİMEP deney grubu katılımcılara uygulanmıştır. Her oturumun 3'er saat olduğu uygulama, toplamda 48 saat sürmüştür. Araştırmada “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği”, “Aile İçi Şiddet Ölçeği”, “Yaşam Doyum Ölçeği”, “Aile Değerlendirme Ölçeği” deney ve kontrol grubuna ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır. Araştırma deseni Tablo 3.1.’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırma deseni

Gruplar	Ön-test	Uygulama	Son-Test
	İletişim Becerileri Değ. Ölç. Aile İçi Şiddet Ölçeği Yaşam Doyum Ölçeği Aile Değerlendirme Ölçeği	ŞİMEP (16 Oturum)	İletişim Becerileri Değ. Ölç. Aile İçi Şiddet Ölçeği Yaşam Doyum Ölçeği Aile Değerlendirme Ölçeği
Deney	X	X	X
Kontrol	X	-	X

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmada çalışma grubu, Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğüne veya Aile Danışma Merkezine şiddet sebebiyle müracaat etmiş kadınlardan oluşturulmuştur. İlgili uzmanlarca sosyal incelemesi yapılmış kadınlardan kurumlara müracaat tarihi göz önünde bulundurularak oluşturulmuş olan listeden sırasıyla; danışmanlığa açık, eğitime katılabilme olasılığı yüksek olan kadınlar öncelikli olmak üzere 58 görüşme yapılmıştır. Uygulanması planlanan eğitim programı grup çalışması hakkında bilgilendirme neticesinde gönüllü katılım onayları alınan ilk 14 kadın katılımcı ile deney grubu oluşturulmuştur. Deney grubu özelliklerine benzer özelliklere sahip kadınlardan oluşturulan listeden müracaat sırasına göre yapılan görüşmelerde, çeşitli sebeplerle eğitime gelemeyeceğini ifade eden ancak araştırmaya katkı sağlamak istediklerini ifade eden ilk 14 kişi de kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Deney ve kontrol grubunun demografik özelliklerine göre sayısal dağılımı Tablo 3.2.'de verilmiştir.

Tablo 3.2. Deney ve kontrol grubundaki katılımcı özellikleri

Değişkenler	Özellikler	Deney Grubu		Kontrol Grubu	
		f	%	f	%
Medeni durum	Evli	12	85.7	12	85.7
	Ayrı yaşıyor	2	14.3	2	14.3
Nikah türü	Dini ve resmi nikah	13	92.9	10	71.4
	Resmi nikah	1	7.1	4	28.6
Evlilik türü	Tanışarak	2	14.3	4	28.6
	Görücü usulü	11	78.6	10	71.4
	İnternette tanışarak	1	7.1	-	-
Evlilik süresi	1-5 yıl	3	21.4	4	28.6
	6-10 yıl	2	14.3	3	21.4
	11-15 yıl	5	35.7	2	14.3
	16 Yıl ve üstü	4	28.6	5	35.7
Çocuk sayısı	Yok	3	21.4	3	21.4
	1 Çocuk	3	21.4	4	21.4
	2 Çocuk	6	42.9	6	42.9
	3 Çocuk ve üzeri	2	14.3	1	7.1
Aile tipi	Çekirdek aile	12	85.7	10	71.4
	Geniş aile	2	14.3	4	28.6
Sosyal Güvence	Yok	13	92.9	8	57.2
	Emekli sandığı	-	-	4	28.6
	Bağkur	1	7.1	1	7.1
	SSK	-	-	1	7.1
Öğrenim durumu	Okur-yazar/ilkokul	4	28.6	2	14.3
	Ortaokul	-	-	3	21.4
	Lise	7	50.0	5	35.7
	Üniversite	3	21.4	4	28.6
Mesleki durum	Ev hanımı	14	100.0	9	64.3
	Çalışıyor	-	-	5	35.7
Gelir düzeyi	Yok	13	92.9	8	57.1
	847 -1500 TL	1	7.1	2	14.3
	1501-2000TL	-	-	2	14.3
	2001-3000 TL	-	-	2	14.3
Fiziksel rahatsızlık	Var	-	-	-	-
	Yok	14	100.0	14	100.0
Ruhsal rahatsızlık	Var	3	21.4	-	-
	Yok	11	78.6	14	100.0
Alkol kullanımı	Var	-	-	-	-
	Yok	14	100.0	14	100.0
Sigara kullanımı	Var	1	7.1	2	14.3
	Yok	13	92.9	12	85.7
Şiddet uygulan kişiler	Eş	13	92.2	14	100.0
	Baba	1	7.1	-	-
Şiddet süresi	2-4 yıl arası	2	14.3	4	28.6
	5-9 yıl arası	5	35.7	4	28.6
	10 yıl ve daha fazla	7	50.0	6	42.8
Şiddet sıklığı	Sık sık	2	14.3	4	28.6
	Bazen	12	85.7	7	50.0
	Nadiren	-	-	3	21.4
Şiddetin nedeni	Nedensiz	4	28.6	2	14.3
	Alkol	1	7.1	-	-
	Kıskançlık	-	-	3	21.4
	Ekonomik koşullar	6	42.9	8	57.2
	Diğer	3	21.4	1	7.1
Şiddetin paylaşımı	Evet	6	42.9	10	71.4
	Hayır	8	57.1	4	28.6
Şiddet destek	Evet	2	14.3	2	14.3
	Hayır	12	85.7	12	85.7
TOPLAM		14	100.0	14	100.0

Tablo 3.2.'ye göre deney ve kontrol grubu kadınların medeni durum bakımından %85'inin evli olduğu; deney grubu kadınların %92,9'unun dini ve resmi nikahları bulunurken, kontrol grubu kadınların %71,4'ünün dini ve resmi nikahı bulunduğu, resmi nikahsız kadın bulunmadığı; Evlilik türü bakımından deney grubu kadınların %78,6'sının görücü usulü ile evlendiği kontrol grubunda ise bu oranın %71,4'e düştüğü; evlilik süresi bakımından deney grubu kadınların %35,7'si 11-15 yıl arası evli iken kontrol grubu kadınların %35,7'sinin 16 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip oldukları; sahip olunan çocuk sayısı bakımından gruplarda çocuğu olmayanların oranı %21,4 deney ve kontrol grubu kadınların genel olarak 1 ya da 2 çocuğa sahip oldukları; deney grubu kadınların %85,7'si çekirdek aileye sahip iken, kontrol grubunun %71,4'ünün çekirdek aile olduğu; deney grubu kadınların %92,9'unun herhangi bir sosyal güvencesi bulunmazken kontrol grubu kadınların %57,2'sinin güvenceleri olmadı, geri kalanın SSK, Bağkur ya da emekli sandığından gelirleri olduğu; öğrenim durumu bakımından deney grubu kadınların %78,2'sinin, kontrol grubu kadınların ise %71,4'ünün lise ve altı eğitim düzeyine sahip oldukları; deney grubu kadınların hiçbirisi herhangi bir yerde çalışmazken, kontrol grubu kadınların %35,7'sinin bir yerde çalıştığı ve %42,9'unun bir gelirinin bulunduğu; her iki grupta da fiziksel bir rahatsızlığa ve alkol kullanımına rastlanmazken, deney grubu kadınların %21,4'ünün ruhsal rahatsızlığı olduğu ve %7,1'inin sigara kullandığı, kontrol grubu kadınların ise herhangi bir ruhsal rahatsızlıkları bulunmazken %14,3'ünün sigara kullandıkları görülmektedir. Katılımcıların şiddet deneyimlerine ilişkin bulgularda ise her iki grubunda eş şiddeti mağduru oldukları ve şiddet görme sıklıklarının evlilik sürelerine göre değişmekle birlikte deney grubu kadınların %50'sinin, kontrol grubu kadınların ise %42,8'inin 10 yıldan daha fazla bir süreden beri şiddet maruz kaldıkları; uygulanan şiddetin nedenleri farklılık göstermekle birlikte önemli nedenin deney grubunda %42,9, kontrol grubunda %57,2 ile ekonomik koşullar olduğu; yaşanan şiddetin herhangi bir kişiyle paylaşımı bakımından deney grubu kadınların %57,1'i, kontrol grubu kadınların ise %28,6'sı konunun aile içinde kalmasını tercih ettiklerini bir yerle paylaşmadıklarını; her iki grubunda %85,7'sinin maruz kaldıkları şiddet konusunda bir yerden destek almadıkları görülmektedir.

Tablo 3.2.'de özetle: deney ve kontrol grubundaki katılımcıların eşit sayıda olduğu, tamamının resmi nikâhlı olduğu, çoğunluğun görücü usulü ile evlendiği, aile tipleri, fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklarının olup olmadığı, alkol ve sigara kullanımı, şiddete ilişkin deneyimleri gibi özellikler bakımından grupların benzer özellikler gösterdiği; kişisel sosyal güvenceleri, gelir düzeyleri, öğrenim durumları bakımından değişiklik gösterdiği görülmektedir.

3.2.1. Araştırma gruplarının denkliliğine ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları

Deney grubu ile kontrol grubu katılımcıların uygulama öncesinde denkliliği için yapılan Mann Whitney U-Testi ön test puanlarının karşılaştırılmaları aşağıda sunulmuştur.

3.2.1.1. Deney ve kontrol grubu katılımcıların öntest puanlarına ilişkin u-testi sonuçları

Deney ve kontrol grubu katılımcıların “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)”, “Aile İçi Şiddet (AİŞ)”, “Yaşam Doyum Ölçeği” ve “Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)” öntest puanlarına ilişkin Mann Whitney U-Testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

3.2.1.1.1. İletişim becerilerine ilişkin u-testi sonuçları

Araştırmada deney ve kontrol grubu katılımcıların ön test İBDÖ'den aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamları ve Mann Whitney U-Testi sonuçları Tablo 3.3.'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının İBDÖ ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları

Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	P
Deney	14	12,39	173,50	68,500	,174
Kontrol	14	16,61	232,50		

Tablo 3.3.'te elde edilen değerlere göre ŞİMEP'e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama öncesinde İBDÖ ön testinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ($U=68.50$, $p>.174$), uygulama öncesi deney ve kontrol grubu katılımcıların iletişim becerileri hakkındaki görüşlerinin denk olduğu görülmektedir.

3.2.1.1.2. Aile içi şiddete ilişkin u-testi sonuçları

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının öntest AİŞ'ten aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamaları ve Mann Whitney U-Testi sonuçları Tablo 3.4.'te verilmiştir.

Tablo 3.4. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının AİŞ ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları

Boyutlar	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	p
Duygusal şiddet	Deney	14	15,14	212,00	89,000	,679
	Kontrol	14	13,86	194,00		
Fiziksel şiddet	Deney	14	16,46	230,50	70,500	,203
	Kontrol	14	12,54	175,50		
Sözel şiddet	Deney	14	14,82	207,50	93,500	,835
	Kontrol	14	14,18	198,50		
Cinsel şiddet	Deney	14	14,36	201,00	96,000	,926
	Kontrol	14	14,64	205,00		
Ekonomik şiddet	Deney	14	14,86	208,00	93,000	,817
	Kontrol	14	14,14	198,00		

Tablo 3.4.'te elde edilen değerlere göre ŞİMEP'e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama öncesinde AİŞ ön testinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir fark bulunmadığı, uygulama öncesi deney ve kontrol grubu katılımcıların AİŞ hakkındaki görüşlerinin denk olduğu görülmektedir.

3.2.1.1.3. Yaşam doyumlarına ilişkin u-testi sonuçları

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının ön test Yaşam Doyum Ölçeğinden aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamaları ve Mann Whitney U-Testi sonuçları Tablo 3.5.'te verilmiştir.

Tablo 3.5. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının YDÖ'ye yönelik ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları

Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	p
Deney	14	14.54	203.50	97,500	,982
Kontrol	14	14.46	202.50		

Tablo 3.5.'ten elde edilen değerlere göre ŞİMEP'e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama öncesinde Yaşam Doyum Ölçeği ön testinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı (U=97.500, p>.982), uygulama öncesi deney ve kontrol grubu katılımcıların yaşam doyumlarına ilişkin görüşlerinin denk olduğu görülmektedir.

3.2.1.1.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin u-testi sonuçları

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının ön test ADÖ'den aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamaları ve Mann Whitney U-Testi sonuçları Tablo 3.6.'da verilmiştir.

Tablo 3.6. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının ADÖ'ye yönelik ön test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için u-testi sonuçları

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	p
Problem çözme	Deney	14	16,11	225,50	75,500	,298
	Kontrol	14	12,89	180,50		
İletişim	Deney	14	13,54	189,50	84,500	,534
	Kontrol	14	15,46	216,50		
Roller	Deney	14	15,43	216,00	85,000	,549
	Kontrol	14	13,57	190,00		
Duygusal tepki verme	Deney	14	16,79	235,00	66,000	,140
	Kontrol	14	12,21	171,00		
Gereken ilgiyi gösterme	Deney	14	13,14	184,00	79,000	,379
	Kontrol	14	15,86	222,00		
Davranış kontrolü	Deney	14	15,00	210,00	91,000	,746
	Kontrol	14	14,00	196,00		
Genel işlevler	Deney	14	16,29	228,00	73,000	,248
	Kontrol	14	12,71	178,00		

Tablo 3.6.'dan elde edilen değerlere göre ŞİMEP'e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama öncesinde ADÖ ön testinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında bütün alt boyutlarda anlamlı bir fark bulunmadığı, uygulama öncesi deney ve kontrol grubu katılımcıların ADÖ hakkındaki görüşlerinin denk olduğu görülmektedir.

Genel olarak katılımcıların iletişim becerileri, aile içi şiddet, yaşam doyum ve aile değerlendirme ölçek puanlarına göre uygulama öncesi ön-test son-test puanları arasında, ölçeklerin alt boyutları da dâhil olmak üzere anlamlı bir fark bulunmadığı, deney ve kontrol grubunun uygulama öncesi denk olduğu görülmüştür.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu bölümde araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçları ve veri toplama sürecine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.3.1. Veri toplama süreci

Araştırmada kullanılan ölçekler, Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü bünyesinde yapılmış olan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programına (ŞİMEP)” katılımı sağlanan 15 katılımcı ve 3 eğitici için gerekli izinler alınarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde aşağıdaki basamak takip edilmiştir:

- a- Çalışmada kullanılması düşünülen veri toplama araçları için izin alınması (20-25.11.2014).
- b- Deney ve kontrol grubu gönüllü katılımcıların belirlenmesi (25.11.2014).
- c- Programa katkı sağlayacağı umulan eğiticiler için gerekli izinlerin alınması (21.11.2014).
- d- Eğitim ortamının hazırlanması (Doküman, materyal, projeksiyon, seramik malzemesi vb.) (01.12.2014).
- e- Program öncesi uygulanması planlanan ölçeklerin deney ve kontrol grubuna açıklanarak uygulanması (10.02.2015).
- f- Programın planlanan zaman içerisinde uygulanması (10.02.2015-02.04.2015).
- g- Program uygulama sırasında gerekli gözlemlerin yapılması ve oturumlara ilişkin oturum sonu değerlendirme notlarının alınması (10.02.2015-02.04.2015).
- h- Program sonunda deney grubunun sosyal beceri geliştirme kapsamında hazırlamış oldukları eserlere ilişkin görüşlerinin doküman veya izin dahilinde video kaydı ile alınması (06-10.04.2015).
- i- Deney grubuna ilişkin son testlerin uygulanması (10.04.2015).
- j- Toplanan verilerin uygun şekilde analiz edilmesi (13.04.2015-26.06.2015).

3.3.2. Deney ve kontrol gruplarının oluşturulması

Araştırma 2014-2015 yılları arasında Aile Danışma Merkezi ve Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğüne müracaat etmiş, danışmanlık yapılmış evli kadınlarla yürütülmüştür. Kişiler arası ilişkilerin geliştirilmesini hedefleyen, üyelerin duygu,

değer, tutum ve becerileri üzerinde durulduğu, grupla psikolojik danışmayı içeren çalışmada üye sayısının, dinamik bir etkileşim sağlamak amacıyla, ortak hedef doğrultusunda, istek ve rıza ile katılım esas alınmış ve grup katılımcı sayısı bakımından 8-10, 12-15, 10-20 gibi farklı görüşler olmakla birlikte grup dinamizmi açısından araştırma deney grubunun 15 kişiden oluşması uygun bulunmuştur (Öncü, 2002; Ülkü, 1976). Araştırmanın deney ve kontrol gruplarında yer alacak katılımcıların belirlenmesi için 58 kadın ile görüşülmüştür. Görüşme için, kurumlara müracaat tarihlerine göre hazırlanmış olan listeden sırasıyla yapılmış, kadınlardan 2 aylık eğitime katılabileceğini ifade etmiş olanlardan ilk 15'i deney grubu olarak, eğitime katılamayacağını ancak araştırmaya katkı sağlayabileceğini ifade eden ikinci 15 kadın da kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Kontrol grubu belirlenirken, deney grubu kadınların demografik özelliklerine benzer özellikte olanların araştırmaya dâhil edilmesine dikkat edilmiştir. Ancak uygulama eğitimleri başladıktan bir hafta sonra, deney grubu kadınlardan birinin sağlık sorunları sebebiyle eğitimi bırakmasıyla araştırma ve deney grubu 14 er kişi olarak kalmış ve araştırma bu şekilde tamamlanmıştır.

Araştırmada deney ve kontrol grubuna çalışmanın bilimsel bir araştırmada kullanılacağı, araştırmaya ilişkin görüş ve sonuçların mahremiyet arz ettiği ve gereken hassasiyetin gösterileceği ifade edilmiştir. Araştırmada uygulanması düşünülen ölçme araçları deney grubuna grup halinde uygulanmış, uygulama sırasında rumuz kullanılabileceği ifade edilmiş, uygulama yaklaşık 45 dakika sürmüştür. Kontrol grubuna ise araştırma ölçekleri bireysel olarak uygulanmıştır.

3.3.3. Deney grubuna uygulanan işlemler

Araştırmada, deney grubunu oluşturan katılımcılara her bir oturumu 180 dakikalık üç ders olan 16 oturumdan oluşan, toplamda 48 saatlik eğitim programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise her hangi bir eğitim uygulaması yapılmamıştır.

3.3.4. İç ve dış geçerlik

Araştırma sürecinde veri araçlarının, ölçüm-tepki etkileşimi etkisi, açısından öntest-sontest arası geçen sürenin 2 ay olmasına, fiziki şartların eğitim açısından uygunluğuna dikkat edilmiştir. Ayrıca katılımcıların yansız olarak seçilmiş olması da araştırmanın dış geçerliliği ve evreni temsili bakımından göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmanın iç geçerliği için; deney grubuna grupla, kontrol grubunun ise bir kısmına grup, kalanına bireysel uygulama ile aynı ölçme araçlarının kullanıldığı çalışmada veri toplama araçlarına ilişkin uygulama araştırmacı tarafından yürütülmüştür. 15 kişiden oluşturulmuş olan grupta olası, deneysel düşmeler, göz önünde bulundurularak yeterli sayının kalmasına dikkat edilmiş, veri araçlarının neyi ölçtükleri hakkında kontrol ve deney grubuna her hangi bir bilgi verilmeyerek araştırmanın sonucunu etkilemesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veri toplamak için kullanılacak ölçme araçları şunlardır:

1. Kişisel Bilgiler Formu
2. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)
3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞ)
4. Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ)
5. Aile Değerlendirme Ölçeği(ADÖ)
6. Gözlem Formu
7. Görüşme Formu
8. Program Sonu Değerlendirme Ölçeği

3.4.1. Katılımcılara ilişkin kişisel bilgiler formu

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitim Programı kişisel bilgiler formunda medeni durum, evlenme biçimi, evlenme yaşı, evlilik süresi, eşin mesleği, çocuk sayısı,

yaş, eğitim düzeyi, mesleki durum, şiddet görme sıklığı, süresi gibi bilgiler yer almaktadır (Ek: 1.9. Kişisel Bilgiler Formu).

3.4.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)

Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ), Amerika Birleşik Devletleri'nde Brown Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ve insan Davranışları ile Butler Hastanesi'nin işbirliği ile hazırlanmış, çevirisi yapılarak birçok ülkede uygulanmıştır. ADÖ yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlardan altı tanesi Mc Master Aile İşlevleri Modeli'nde ele alınan alt ölçeklerdir. Sonradan eklenen yedinci alt ölçek ise, ailenin sağlıklı olup olmadığını genel olarak değerlendirmektedir. Ölçeğin Türkiye'de uyarlama çalışması Bulut (1990) tarafından yapılmıştır.

ADÖ'nün uyum geçerliliği için Philadelphia Geriatrik Moral Skalası ve Locke Wallaca Evlilik Doyum Skalası ADÖ ile beraber uygulanmış, Locke Wallace Evlilik Doyum Skalası ile ADÖ arasında ($r=0.53$) düzeyinde; Philadelphia Geriatrik Moral Skalası ile ADÖ arasında ($r=0.47$) düzeyinde bir ilişki saptanmıştır. Türkiye geçerlilik çalışması için Türkçe'ye çevrilen ölçek, psikiyatrist, psikolog ve sosyal hizmet uzmanından oluşan 20 kişilik uzman grup ile anlaşılabilirliği gözden geçirilmiştir. Yapı geçerliliği için bilenen grupların karşılaştırması tekniği ile boşanma kararı almış 25 çift (Boşanma kararı ile aile işlevi sağlıklı olarak düşünülmüştür.) ile evli 25 çift; psikiyatri kliniğinde yatan 100 hastanın aile üyelerinin hepsi (190 kişi) ile hastanın bulunduğu semtte oturan ruh hastası bulunmayan 70 aileye (170 kişi) uygulanmıştır. Araştırmaların ikisinde de gruplar arasında tüm alt ölçeklerin puan ortalamalarında $P<0.01$ düzeyde anlamlı fark olduğu görülmüştür. Türkiye'deki uyum geçerliliği için benzer bir çalışma evli 25 kişiye "Evlilik Yaşam Ölçeği" (Tezer, 1986) ile birlikte uygulanmıştır. Deneklerin her iki ölçekten aldıkları puanlar üzerinden hesaplanan Pearson-Momentler çarpımı korelasyon katsayısı 0.66 olup bu değer $P<0.001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Bulut, 1990).

ADÖ'nün güvenirlik çalışması ve sosyal beğenirlikten etkilenme durumunu saptamak amacıyla 72 aileye ADÖ ve Morlowa-Crowre Sosyal Beğenirlik Yönelimlerinden Etkilenme Ölçeği birlikte verilmiştir. ADÖ'nün her altı boyut ile yapılan korelasyonların düşük çıkması ($r=-0.06$ ile $r=-0.19$ arasında) ADÖ'nün Sosyal beğenirlikten etkilenmediğini göstermiştir. Güvenirlik için 45 kişilik bir gruba 15 gün ara ile iki kez verilen ölçeğin alt testlerinin korelasyonları $r=0.66$ ile $r=0.76$ arasında, iç tutarlılık Cronbach alfa katsayıları .72 ile .96 arasında bulunmuştur. Bu da ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Bulut, 1990). Bu araştırma için iç tutarlılık Cronbach alfa katsayıları ise .88 ile .92 arasında bulunmuştur.

ADÖ ile yapılan çalışmalara bakıldığı zaman Keitnez, Miller ve Epotein 1987'de depresyonlu hastaların aile işlevlerine yönelik bir çalışmada, 38 depresyonlu hasta ve ailesini 12 ay boyunca incelenmiş ve 28 aileden oluşan kontrol grubu ile karşılaştırıldığı ve depresif hastanın bulunduğu ailelerin kontrol grubundaki ailelerden daha kötü aile fonksiyonları gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Bulut, 1990).

Amerika ve Macaristan'daki depresyonlu hastalar Keitnez, Poder ve Ryan (1988) tarafından aile işlevlerini farklı kültürlerde değerlendirmek amacıyla karşılaştırılmıştır. ADÖ ile elde edilen veriler neticesinde, her iki kültürde de hasta sahibi ailelerin, hastası olmayan ailelerden daha bozuk aile işlevlerine sahip olduğu bulunmuştur (Akt. Bulut, 1990).

Hacı (2011) "Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması" isimli empatik eğilim, aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerinin evlilik uyumunu yordama gücünü ortaya koymak amacıyla 306 evli bireyle yaptığı çalışmada ADÖ iletişim alt boyutu ile elde ettiği verilerde Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .74 olarak bulunmuştur.

Likert tipte bir ölçek olan ADÖ'de her soru 1-4 puan arasında puanlanmakta, değerlendirmesinde ise her alt boyutla ilişkili maddelerden alınan puanlar toplanarak madde sayısına bölünmekte ve 1 ile 4 arasında bir puan elde edilmektedir. 2 puana kadar elde edilen skorlar o boyutta ailenin işlevsellik düzeyinin normal olduğunu

gösterirken, 2 ve üstü puan alan boyutlarda aile işlevselliğinin bozuk ya da yetersiz olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Kısaca ADÖ'nün alt boyutlarından ya da toplam ölçekten alınan puan yükseldikçe ailenin işlevsellik düzeyinin bozulduğu ifade edilmektedir. (Ek: 1.8. Aile Değerlendirme Ölçeği) Ölçeğin alt ölçek maddeleri ve ölçtükleri alanlar Tablo 3.7.'de verilmiştir.

Tablo 3.7. ADÖ alt ölçek maddeleri ve ölçtüğü alanlar

Problem çözme	2-	12-	24-	38-	50-	60-							.../6=
İletişim	3-	14*-	18-	22*-	29-	35*-	43-	52*-	59-				.../9=
Roller	4*-	8*-	10-	15*-	23-	30-	34*-	40-	45*-	53*-	58*-		.../11=
Duygusal tepki	9*-	19*-	28*-	39*-	49-	57-							.../6=
İlgii gösterme	5*-	13*-	25-	33*-	37*-	42*-	54*-						.../7=
Davranış kontrolü	7*-	17-	20-	27*-	32-	44*-	47*-	48*-	55-				.../9=
Genel işlevler	1*-	6-	11*-	16-	21*-	26-	31*-	36-	41*-	46-	51*-	56-	.../12=

Yıldız (*) işaretli sorular ters olup puanlaması dört, üç, iki, bir ,(4,3,2,1) şeklinde yapılmaktadır.

3.4.3. İletişim Becerileri Ölçeği (İBDÖ)

Korkut (1996) tarafından geliştirilmiş olan İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ), 5'li likert tipinde 25 ifadeden oluşturulmuştur. Tek boyutlu ve hiçbir zamandan (1) her zamana (5) doğru puanlanan ölçeğin ters maddesi bulunmamakta olup, ölçekten elde edilen puanın fazlalığı bireylerin kendi iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdikleri anlamına gelmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği için 14-17 yaş arası 126 öğrenci üç hafta ara ile uygulanmıştır. Ölçek maddelerinin yapı analizi için temel bileşenler faktör analizi, güvenilirlik için test tekrar test ve iç tutarlılığına bakılmıştır. Güvenirlik için testin tekrarı yöntemi ile yapılan çalışma sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısının .76 ($p<.001$) olduğu, iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa değeri ise .80 ($p<.001$) olduğu tespit edilmiştir (Korkut, 1996). Bu araştırma için yapılan iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı ise .75 bulunmuştur. (Ek: 1.2. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği).

Korkut (2005) “Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi” adlı çalışmada 12 saatlik iletişim becerileri eğitiminin yetişkinlerin iletişim becerilerini değerlendirme düzeyleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. 10 kadın 6 erkekten oluşan tek gruplu öntest-

son test modelde İBDÖ geçerlik katsayısı .58, yetişkinlere yönelik olarak üç haftalık arayla yapılan testin tekrarı çalışması sonucunda güvenirlik katsayısı.69 olarak hesaplanmıştır.

Yüksel Şahin (1997) “Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi” adlı kontrol gruplu öntest-son test modele dayalı deneysel çalışmada 12 oturumluk “İletişim Becerileri Eğitim Programı” 16’şar kişiden oluşan gruplara uygulanmıştır. Verilerin toplanması için kullanılan İBDÖ, araştırma öncesi Kocaeli Üniversitesi Teknik Eğitim fakültesine devam eden 120 öğrenciye, testin tekrarı yöntemi ile üç hafta araya iki kez uygulanmış ve güvenirliği .87 bulunmuştur. Geçerlik çalışması için “kişilerarası İlişkiler Tarzı” ölçeği ile birlikte uygulanan İBDÖ sıra farkları korelasyonu sonucu elde edilen değerin .54 bulunmuş olması ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Sü Eröz (2011) “Duygusal Zeka ve İletişim Arasındaki İlişki: Bir Uygulama” adlı duygusal zeka yeterlilikleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek için yaptığı çalışmasında veri toplama aracı olarak kullandığı İBDÖ güvenirlik çalışması Cronbach's Alpha değeri 0,828 olarak bulunmuştur.

Keçialan (2013), “Ergenlere Yapılan Sosyal Beceri Eğitiminin İletişim Ve Öfke Kontrolüne Etkisi” isimli, örnekleme 65 ergenden oluşan yarı deneysel çalışmada kullandığı “İletişim Becerilerini değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)” güvenirlik çalışması iletişim becerileri ölçeği güvenirlik katsayısı 0, 86 olarak hesaplanmıştır.

3.4.4. Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞ)

Çetiner (2006) tarafından geliştirilen 30 maddelik soru formundan oluşan ölçek, aile içinde yaşanan şiddetin boyutunu ve türlerini belirlemektedir. 5 dereceli likert tipi, Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞÖ) ile kadınların şiddetle ne sıklıkta karşılaştıkları, karşılaşılan şiddetin türü tespit edilmektedir. Ölçekte 1 “hiçbir zaman”, 2 “nadiren”, 3

“bazen”, 4 “çoğu zaman” ve 5 “her zaman” anlamına gelmektedir. Bu ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.

Aile İçi Şiddet Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması rastgele seçilen 176 evli kadın katılımcı ile yapılmış, ölçeğin yapı geçerliğini incelemek amacıyla varimax eksen döndürme kullanılarak faktör analizi sonucunda ölçeğin beş faktörlü bir yapı gösterdiği gözlenmiştir. Bu faktörler fiziksel şiddet, duygusal şiddet, sözel şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet olarak adlandırılmış ve faktörlerin varyansın %63,83’ünü açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik düzeyini belirlemek amacıyla, iç tutarlılık katsayısı (Cronbach alfa) .95 ve iki yarım güvenirlik katsayıları .91 olarak bulunmuştur ve bu değer .01 düzeyinde anlamlı olduğu ifade edilmiştir. Bu araştırma için yapılan iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı ise .89 bulunmuştur. (Bkz. Ek: 1.6. Aile İçi Şiddet Ölçeği)

İdiz (2009) “Evlilik Uyumu, Evlilik Yatırımı, Aile İçi Şiddet Ve İntihar Girişimi Arasındaki Bağlantıların Sosyal Psikolojik Açıdan İncelenmesi” adlı tarama modelindeki çalışmada, evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Hastane psikososyal destek ve krize müdahale birimine başvuran 60 evli kadın ile yine aynı hastanede herhangi bir nedenle herhangi bir bölüme başvuran 60 evli kadın olmak üzere 120 evli kadının şiddet ve intihar deneyimlerini belirlemek için AİŞ ölçeği kullanılmıştır.

3.4.5. Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ)

Geçerlik/güvenirlik çalışmaları Köker (1991) tarafından yapılan Yaşam Doyum Ölçeği, Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş olup genel yaşam doyumunu ölçmektedir. Pavot ve Diener (2009, 114)’ın aktarımına göre 5 maddeden oluşan ölçeğin kullanımı serbest olup, izin alınmasına gerek olmadığı belirtilmiştir. Şimşek (2011) tarafından Türkçe’ye tekrar çevrilen ve araştırma için kullanılan bu formatta ölçeğin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. 1-7 Dereceli likert tipinde olan ölçekte katılımcılardan verilen

maddelerin 1’den 7’ye kadar derecelendirmesi istenmiştir. Derecelendirilecek 7 seçenek puana dönüştüğünde —hiç uygun değil— 1, —uygun değil 2, —biraz uygun değil 3, —ne uygun ne uygun değil 4, —biraz uygun 5, —uygun 6, —çok uygun 7, olmak üzere değer almıştır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 5-35 arasında olup yüksek puanlar yaşam doyumunun yüksekliğine işaret etmektedir. Bu araştırma için yapılan iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı ise .96 bulunmuştur (Ek: 1.6. Yaşam Doyum Ölçeği).

Annak (2005) “Sosyal Desteki Sosyal Ağ, Yaşam Kalitesi ve Yaşam Doyumu: Duygu-Durum ve Anksiyete Bozukluğu Tanısı Alan Kişiler ve Düzenli Hemodiyaliz Tedavisi Gören Hastalar Açısından Bir Karşılaştırma” adlı çalışmada üç farklı gruptan 300 kişi ile çalışmıştır. Araştırmada yaşam doyumu ölçeğine ilişkin güvenirlik katsayısı tekrar yapılmış ve Cronbach Alfa değer. 81 bulunmuştur.

Eren (2008) tarafından “Onkoloji Hemşirelerinin İş Doyumu Ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi” isimli onkoloji hemşirelerinin yaşam doyum düzeyleri ve iş doyum düzeylerini incelemek amacıyla tanımlayıcı bir çalışma olarak yapılan araştırmada yaşam doyum ölçeğinin Cronhbach Alpha değeri 0,87 olarak bulunmuştur.

Kumartaşlı (2010) “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumları ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi” adlı tarama modelindeki çalışmada; Tomrukçu (2010) “Özel ve Kamuya Ait İlköğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Yaşam ve İş Doyumu Düzeyleri” adlı araştırmada; Karabacak (2013) “İş-aile Çatışmasının İş ve Yaşam Doyumuna Etkilerinin İş Stresi ve Algılanan Sosyal Destek Açısından Otel Personeli Üzerinde İncelenmesi” adlı çalışmada otel personelinin yaşam doyum düzeylerine ilişkin veriler “Yaşam Doyum Ölçeği” ile elde edilmiştir.

3.4.6. Gözlem formu

Programların uygulanması sürecinde karşılaşılabilecek konularla ilgili durumların araştırmacı tarafından gözlenmesi amacıyla oluşturulan formdur. Formda

aşağıda belirtilen özelliklere ilişkin durumlar göz önünde bulundurulmuştur. (Ek: 1.10. Gözlem Formu)

Fiziksel Ortam: ŞİMEP'in uygulama alanı, binanın fiziksel yapısı (ses, görüntü vb. sistemler) eğitim süresince kullanılacak olan kantin, bahçe, atölye gibi ortamlara ilişkin veriler

Duyuşsal Ortam: Eğitici ve katılımcı özelliklerine; fiziksel ortama; sosyal ortama yönelik sözel ve sözel olmayan tepkilere, duygusal ortamı tanımlayan olay ve olgulara ilişkin veriler.

Sosyal Ortam: Öğrenme sürecinde eğitici ile katılımcı ve katılımcıların kendi aralarındaki iletişim ve etkileşimlere ilişkin durum ve olaylara, katılımcıların öğrenme sürecine katılımları, görev ve sorumlulukları gibi unsurlara ilişkin veriler.

Eğitici ve Katılımcı Özellikleri: Eğitici ve katılımcıların öğrenme sürecindeki rollerine, mesleki özelliklerine, davranışlarına ve tepkilerine ilişkin veriler.

3.4.7. Görüşme formu

Katılımcılara program sonrası uygulanmış olan görüşme formunda programın hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığı ile ilgili ifadeler, eğitimin verildiği öğrenme ortamı, öğrenme sürecine ilişkin duyuşsal özellikler, eğitim sürecine ve eğitimcilerin performanslarına, eğitim programına ilişkin öneri ve eleştirilere ilişkin ifadeler yer almıştır. Katılımcıların izni dahilinde görüşmeler, doküman ve video kaydı olarak alınmıştır. (Ek: 1.12. Görüşme Formu)

3.4.8. Program sonu değerlendirme anketi

Araştırmacı tarafından, araştırma hedefleri doğrultusunda 5'li likert şeklinde derecelendirilmiş 12 madde ve açık uçlu 2 sorudan oluşmuştur. Uzman görüşünün

alındığı ankette güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha değeri. 85'tir. Likert maddeler, 5 “kesinlikle katılıyorum”, 4 “kısmen katılıyorum”, 3 “katılıyorum”, 2 “kısmen katılmıyorum” ve 1 “kesinlikle katılmıyorum”, şeklinde puanlanmıştır. Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması için beşli ölçek aralıkları 0.80 ($5-1=4 \Rightarrow 4/5=0.80$) oranında eşit aralıklar olarak aşağıdaki şekliyle belirlenmiştir.

Kesinlikle katılıyorum	4.20 – 5.00
Kısmen Katılıyorum	3.40 – 4.19
Katılıyorum	2.60 – 3.39
Kısmen Katılmıyorum	1.80 – 2.59
Kesinlikle Katılmıyorum	1.00 – 1.79

Açık uçlu sorularla ise programa ilişkin öneri ve eleştirilerle, programın katkıları ortaya konmaya çalışılmıştır. (Ek: 1.11. Program Sonu Değerlendirme Ölçeği)

3.5. Program Hazırlama Süreci

Taba-Tyler modeli doğrultusunda hazırlanan iletişim eğitim programı tasarısında öncelikli olarak katılımcıların sahip olduğu ve ihtiyaç duyduğu bilgi, tutum ve beceri gibi gereklilikler göz önüne alınmış ihtiyaç yaklaşımlarından farklar yaklaşımı ve betimsel yaklaşımın temel alındığı bir anlayışla ihtiyaç analizi hazırlanmıştır. İhtiyaç analizine ilişkin süreç Tablo 3.8.'de verilmiştir.

Tablo 3.8. İhtiyaç analiz süreci

Süreç	Yapılan Çalışmalar
İhtiyaç Analizi	1. Çalışma Planı Hazırlama: Hedef kitle, literatür taraması, bilgilerin nasıl toplanacağı, uygulamanın nerede ne zaman kimler tarafından yapılacağına dair eylem planı gerçekleştirilmiştir. Uygulama alanı ve araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülen kişiler için gerekli resmi izinler alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmaya; Program Geliştirme Uzmanı, Psikolog, Sosyolog, Aile Danışmanı-Terapist, Sosyal Hizmet Uzmanı, Teknoloji Tasarım Uzmanı katkı sağlamış, veri toplama teknik ve araçları kararlaştırılmış, uygulama takvimi hazırlanmıştır. 2. İhtiyaç analizi tespiti için yaklaşım belirlenmesi: Farklar yaklaşımı (Bireyin sahip olduğu bilgi tutum beceri ile kazandırılmak istenen yeterliklerin belirlenmesi) ve betimsel yaklaşım (bir durumun, varlığın yokluğu ile ortaya çıkan zararı o durumun varlığı ile ortaya çıkabilecek yarardan yola çıkan yaklaşım) bir arada kullanılmıştır. 3. Veri Toplama: Aile danışma merkezi verileri ve Sosyal Hizmet Merkezi Sosyal Hizmet İnceleme Raporları (SİR) dikkate alınmış, literatür taraması yapıldıktan sonra, yöntem ve teknikler (gözlem-görüşme ve grup toplantısı) ölçme araçları belirlenmiş, verilerin kullanımına ilişkin (deney grubuna) açıklamalar yapılmıştır. 4. Bilgilerin Analizi: İletişime ilişkin mevcut literatür taraması yapılmış, sınıflanan bilgiler, deney grubunun ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmiştir. Bu aşamada şiddetle ilgili temel bilgiler, şiddetle mücadelede koruyucu önleyici davranışa yönelik eylem planı ve şiddetin etkilerini iyileştirici, rehabilite edici beceriler edinilmesine yönelik bilgiler önem sırasına göre belirlenmiştir. 5. Sonuç ve Rapor Hazırlama: Yapılan analiz neticesinde, araştırmanın amacı, sınırları, içeriği, bilgilerin sunum şekli, değerlendirme basamaklarına ilişkin rapor hazırlanmıştır.

Aşamalı hedef yazma yaklaşımının temel alınarak oluşturulduğu program hedefleri Tablo 3.9.'da verilmiştir.

Tablo 3.9. Programın genel hedefleri

Genel Amaçların Belirlenmesi	Bloom'un aşamalı hedef yazma yaklaşımı benimsenerek oluşturulmuş olan programın genel hedefleri: Kadınların: • Şiddetin nedenleri, türleri ve sonuçları ile ilgili farkındalık kazanmalarına, • Kadına yönelik şiddetle ilgili hak ve yasal düzenlemeleri öğrenmelerine, • Şiddete maruz kaldıklarında başvurulabilecekleri kurum ve kuruluşlar olduğunu fark etmelerine, • İletişim becerilerini geliştirerek aile içi ve çevresel kaynaklı iletişim problemleri önlemelerine ve oluşmuş problemlerine de çözüm üretmelerine yönelik bilgi ve beceri kazanmalarına katkıda bulunmaktadır.
------------------------------	---

Programda içerik belirlenirken şiddetin oluşmadan önlenmesinde iletişimin etkisi göz önünde bulundurulmuş olup (Aktaş, 2006), etkin dinleme, empatik iletişim, sözlü ve sözsüz iletişim, benlik saygısı, problem çözme becerilerine ilişkin bir içerik belirlenmiştir. Programın içeriğine ilişkin ana başlıklar ve program içi dağılımları Tablo 3.10.'da verilmiştir.

Tablo 3.10. Program içeriği

Ünite	Ünite Adı	Süre (Saat)	Program İçi Yüzdesi	Faaliyet Dağılımı	Hedefler
I	Şiddeti Tanımak	9	19	10	10
II	Koruyucu Önleyici Davranış Geliştirmek	6	13	5	7
III	İyileştirici-Geliştirici Beceriler Geliştirmek	33	68	21	31
TOPLAM		48	100	36	48

Bloom'un Tam Öğrenme Modelinin temel alındığı eğitim durumlarında katılımcıların ve eğitimin niteliği göz önünde bulundurulmuştur. Eğitim durumuna ilişkin açıklama Tablo 3.11.'de verilmiştir.

Tablo 3.11. Eğitim durumları

Eğitim Durumlarının Seçimi	Katılımcıların neyi öğreneceğine ilişkin mesajlar, istendik davranışların gösterilmesi için pekiştirmeler, içerikle ilgili öğrenilen ve uygulanan durumlara ilişkin dönüt ve düzeltmelerin yer aldığı tam öğrenme modelinde temel prensip arzu edilen hizmet niteliğine ulaşmaktır. Bu doğrultuda içeriğin durumuna göre anlatım, tartışma, problem çözme, bireysel çalışma gibi öğretme yöntemleri; soru-cevap, grupla öğretim, gösteri, eğitsel oyun, drama ve rol gibi öğretme teknikleri kullanılmıştır.
-----------------------------------	--

Programın uygulanması aşamasında öncelikli olarak gerekli izinler alınmış ve programın hedefleri doğrultusunda belirlenen sürede uygulama gerçekleştirilmiştir. Program uygulamasına ilişkin açıklamalar Tablo 3.12.'de verilmiştir.

Tablo 3.12. Programa ilişkin açıklamalar

Uygulama	ŞİMEP, haftada iki gün 6 ders saati olmak üzere, toplam 48 saatlik bir süreyi kapsamaktadır. Uygulamada ilk oturum programın tanıtılması, yapılacak olan çalışmaların anlatılması, programa ilişkin ölçme araçları ve formların doldurulmasına; son oturum ise yine ölçme araçları ve formların doldurulması, programa ilişkin görüşlerin kayıt altına alınmasına ilişkin görüşmelere ayrılmıştır. Bu programın öğretiminde; 1. Hedefler, ihtiyaç analizleri neticesinde oluşturulan ŞİMEP'in genel amaçlarına ulaşmayı sağlayacak şekilde belirlenmiştir. 2. İçerik hazırlanması ve uygulanması sürecinde katılımcıların özelliklerine dikkat edilmiştir. 3. Hedeflerin sıralamasında katılımcı farklılıkları göz önünde bulundurulmuş, şiddet, aile içi ve çevre iletişim konularına göre bir sıralama izlenmiştir. 4. Eğitim durumları düzenlenirken katılımcıların ilgisini çekecek, eğitime aktif katılımını sağlayacak yöntem (anlatım, tartışma, problem çözme vb.) ve teknikler (Beyin fırtınası, drama, rol yapma, soru cevap vb.) kullanılmıştır. 5. Katılımcıların özellikleri göz önünde bulundurularak uygun tekniklere (tutum ölçekleri, vaka incelemeleri, öz değerlendirme vb.) yer verilmiştir.
-----------------	---

Tyler'ın Hedefe Dayalı Değerlendirme modelinin temel alındığı program değerlendirmesine ilişkin açıklamalar Tablo 3.13.'te verilmiştir.

Tablo 3.13. Program değerlendirmesi

Değerlendirme	Programa ilişkin oturumların değerlendirmesinde hedef ve içeriğe uygun olarak, gözlem, öz değerlendirme formları, kontrol listesi, içeriğe uygun testlerden vb., yararlanılmıştır. Programın genel değerlendirilmesinde ise deneysel yöntemlerden kontrol gruplu denk öntest-sontest deseninin kullanıldığı araştırmada hedeflere ne kadar ulaşıp ulaşılmadığını test etmek amacıyla bilişsel hedeflere ilişkin değerlendirmelerde oturum içi uygulamalar (başarı testi, kontrol listesi vb.), gözlem formları, görüşmeler ve duyuşsal hedeflere ilişkin değerlendirmelerde ölçeklerden (Yaşam Doyum Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği, Aile İçi Şiddet Ölçeği, İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği) ve anketlerden (Program Sonu Değerlendirme Anketi) yararlanılmıştır.
----------------------	--

3.6. Verilerin Analizi

Verilerin analizi sürecinde, hangi testlerin kullanılacağına karar verebilmek amacıyla öncelikle deney ve kontrol gruplarında bulunan bireylerin, “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği”, “Yaşam Doyum Ölçeği”, “Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği” ve “Aile Değerlendirme Ölçeği” öntest sontest uygulamalarına ait değerlerin, $n < 30$ olması sebebi ile non-parametrik testlerden Mann Whitney U-testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Görüşme ve kayıtlardan elde edilen nitel veriler, frekans, yüzde ve içerik analizleri neticesinde değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Analizlere ilişkin istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiş ve bulgular IBM SPSS 21.0 paket programı ile analiz edilmiştir.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı doğrultusunda ŞİMEP’e ilişkin “İletişim Becerileri Ölçeği”, “Aile İçi Şiddet Ölçeği”, “Yaşam Doyum Ölçeği” ve “Aile Değerlendirme Ölçeği” deney ve kontrol gruplarından elde edilen verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Deney Grubu Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Deney grubu katılımcıların iletişim becerileri, aile içi şiddete yönelik deneyimleri, yaşam doyumları ve aile değerlendirme durumları öntest-sontest puanlarına ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

4.1.1. İletişim becerilerine ilişkin bulgular

İletişim becerileri öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP’e katılan kadınların İBDÖ’den aldıkları öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.1.’de verilmiştir:

Tablo 4.1. Deney öncesi ve sonrası iletişim becerilerine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

İBDÖ Sontest-Öntest	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	z	p
Negatif Sıra	3	5.00	15.00	-1.601	.109
Pozitif Sıra	8	6.38	51.00		
Eşit	3				

Tablo 4.1.'e göre ŞİMEP'e katılan deney grubunun ön test ve son test sonrası İBDÖ'ye yönelik puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, iletişim becerileri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($z=-1.601$; $p>.05$).

Araştırmada deney grubu katılımcıların iletişim becerileri son test puan ortalamalarının ($\bar{x}=3.96$), öntest puan ortalamalarına ($\bar{x}=3.76$), göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ortalamalardaki artış eğitim programının etkili olduğunu gösterse de deneysel işlem sonrası deney grubu katılımcıların iletişim becerileri hakkındaki önceki bilgilerinin yanlış olduğunu, araştırma sonrası görüşmelerde beyan etmeleri, ölçeklere ilişkin verileri tam olarak doğru derecelendirmediklerini ifade etmeleri sonuçların bazı ölçek boyutlarında neden anlamlı farklılık çıkmadığını açıklamaktadır. Bununla birlikte iletişim becerileri konusunda katılımcı kadınların program öncesinde kendilerini iletişim konusunda bilgili ve haklı gördükleri de görüşmelerde ve uygulamalar sırasında yapılan gözlemlerde tespit edilmiştir. Oturumlarda yapılan çalışmalarda etkili iletişim, etkin dinleme, iletişim engelleri vb. konularda yeterli bilgiye sahip olmamakla birlikte bu durumu kabullenmedikleri görülmüştür. Etkin dinleme uygulamasına geçmeden çizilmesi istenen insan figüründe kulak çizimlerinin yapılmaması ve sonraki uyarılar neticesinde eklenmesi veya mantık hatalarıyla işlenmiş şişirme bir haberin yorumlanması (FORM 1) sırasında gösterdikleri tepki bu durumun kanıtı olarak kabul edilmiştir. İletişim becerileri eğitim programlarına yönelik araştırmalardan Yüksel-Şahin (1997) üniversite öğrencilerine, Deniz (2003) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerine, Ünal (2003) okulöncesinde eğitim gören çocuğu olan annelere, Keçialan (2013) ergenlere yönelik yapmış oldukları çalışma sonuçlarında, hedef grupların iletişim bilgi ve becerilerinin arttığını tespit etmişlerdir.

4.1.2. Aile içi şiddete yönelik bulgular

Aile içi şiddete yönelik öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP'e katılan kadınların AİŞ'ten aldıkları öntest-son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.1.'de verilmiştir:

Tablo 4.2. Deney öncesi ve sonrası aile içi şiddete yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-Öntest Boyutlar	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	z	p
Duygusal şiddet	Negatif Sıra	8	6,75	54,00	-1.871	.061
	Pozitif Sıra	3	4,00	12,00		
	Eşit	3				
Fiziksel Şiddet	Negatif Sıra	8	7,13	57,00	-2.85	.776
	Pozitif Sıra	6	7,00	48,00		
	Eşit	0				
Sözel Şiddet	Negatif Sıra	8	5,94	47,50	-2.048	.041*
	Pozitif Sıra	2	3,75	7,50		
	Eşit	4				
Cinsel Şiddet	Negatif Sıra	5	6,30	31,50	-1.081	.280
	Pozitif Sıra	4	3,38	13,50		
	Eşit	5				
Ekonomik Şiddet	Negatif Sıra	4	5,13	20,50	-.354	.723
	Pozitif Sıra	4	3,88	15,50		
	Eşit	6				

* p<0,05

Tablo 4.2.'ye göre ŞİMEP'e katılan deney grubunun ön test ve son test sonrası AİŞ'e yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, sözel şiddet alt boyutunda negatif sıralar temeline dayalı, diğer bir deyişle sontest lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (z=-2.048; p=.041<.05). AİŞ Puanlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında ölçeğin diğer boyutlarında anlamlı fark çıkmamakla birlikte bütün alt boyutlarda negatif sıralar temeline, diğer bir deyişle öntest lehine puan ortalamalarını yüksek olduğu görülmektedir. AİŞ'ten alınan yüksek puanların şiddete daha çok maruz kalınması anlamına gelmesi sebebiyle son test puan ortalamalarının düşük olması programın etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.1.3. Yaşam doyumlarına ilişkin bulgular

Yaşam doyumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP'e katılan kadınların Yaşam Doyum Ölçeği'nden aldıkları öntest- son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.3.'te verilmiştir:

Tablo 4.3. Deney öncesi ve sonrası yaşam doyum ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	z	p
Negatif Sıra	2	7.25	14.50	1.93	.053
Pozitif Sıra	10	6.35	63.50		
Eşit	2				

Tablo 4.3.'e göre ŞİMEP'e katılan deney grubunun ön test ve son test sonrası YDÖ'ye yönelik puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, yaşam doyum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($z=1.93$; $p=.053>.05$) Puanlarının sıra ortalaması dikkate alındığında pozitif sıralar temeline dayalı, başka bir deyişle sontest lehine katılımcılardan 10 kişinin puanların yükseldiği görülmektedir.

Kadına yönelik şiddetle ilgili araştırmaların genelinde kadına yönelik şiddetin nedenlerinin, erkeğin ailesi ile olan sorunlar, erkekten kaynaklanan nedenler, ekonomik nedenler, kadınlarla ilgili nedenler şeklinde sıralandığı görülmektedir (KSGM, 2015b). Bu duruma tepki gösteren kadınların eşlerinin, kendilerinin veya eşlerinin ailelerinin, çocuklarının, akraba ya da çevrenin kendilerinden beklentilerinin kendilerini yok saymalarına sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Bu yüzden kendi duygu ve düşüncelerini aileleri ya da çevre adına sorgulamadıkları, olaylara ve insanlara beslendikleri çevrelerinin gözüyle (toplum, tv, eğitim vb.) baktıkları, bu anlayışın dışındaki hayat tarzlarını gördükleri zaman ise yaşama ilişkin beklentilerini, hayallerini, doyumlarını sorgular hale geldiklerini bu durumun da ilişkileri daha büyük bir çıkmaza sürüklediklerini belirtmişlerdir.

Korkut (2012) tarafından yapılan araştırmada duygusal istismara uğrayan ergenlerin yaşam doyumlarının düşük çıkmasının sebebinin de kişilerin istek ve beklentilerinin karşılanmamasından kaynaklandığını ifade etmesi şiddet mağduru kadınların yaşam doyumlarının düşük çıkmasının nedenini açıklamaktadır. Beavers (1982) da kişiler arası iletişimin kapalı (dolaylı) olması ve egoizmin aile içi ilişkilerin işlevselliğini etkilediğini, ailede çekingen olan kişilerin kendilerini gizlediğini, bu duruma maruz kalan kişilerin zamanla yalnızlığa ve buna bağlı olarak ümitsizliğe kapıldıklarını, saklanan duyguların sahte davranışlara, psikolojik sorunlara neden olduğunu ve evlilik uyumunun bu durumdan olumsuz etkilendiğini belirtmiştir (Akt. Bulut, 1990). Kısacası, evliliğe ilişkin beklentilerin iletişimi, kişiler arası iletişim becerilerinin ilişkilerin boyutunu, ilişkilerin işlevselliğinin ise kişilerin yaşam doyumunu etkilediği söylenebilir (Myers ve Diener, 1995). Yaşam doyumu düşen evli çiftlerin ise evlilik uyumunun azaldığı, aile içi ilişkilerdeki işlevselliğin düşük ya da bozuk olduğu, zamanla aile içi iletişimde kullanılan dilin şiddete dönüştüğü görülmektedir (Şentürk, 2013).

4.1.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin bulgular

Aile değerlendirme durumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP'e katılan kadınların ADÖ'den aldıkları öntest-son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.4.'te verilmiştir:

Tablo 4.4. Deney öncesi ve sonrası aile değerlendirme ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Boyutlar	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	z	p
Problem çözme	Negatif Sıra	8	5,50	44,00	1.69 b	.091
	Pozitif Sıra	2	5,50	11,00		
	Eşit	4				
İletişim	Negatif Sıra	10	7,10	71,00	1.16 b	.243
	Pozitif Sıra	4	8,50	34,00		
	Eşit	0				
Roller	Negatif Sıra	6	6,42	38,50	0.48 b	.624
	Pozitif Sıra	5	5,50	27,50		
	Eşit	3				
Duygusal tepki verme	Negatif Sıra	11	7,91	87,00	2.90 b	.004*
	Pozitif Sıra	2	2,00	4,00		
	Eşit	1				
Gereken ilgiyi gösterme	Negatif Sıra	7	6,50	45,50	0.51 b	.609
	Pozitif Sıra	5	6,50	32,50		
	Eşit	2				
Davranış kontrolü	Negatif Sıra	11	7,18	79,00	2.34 b	.019*
	Pozitif Sıra	2	6,00	12,00		
	Eşit	1				
Genel İşlevler	Negatif Sıra	9	5,28	47,50	1.29 b	.197
	Pozitif Sıra	2	9,25	18,50		
	Eşit	3				

Tablo 4.4.'e göre ŞİMEP'e katılan deney grubunun ön test ve son test sonrası ADÖ'ye yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, duygusal tepki verme alt boyutunda ($z=2.90$; $p<.004$) ve davranış kontrolü alt boyutunda ($z=2.34$; $p<.019$) negatif sıralar temeline dayalı diğer bir deyişle ontest lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ADÖ puanlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında ölçeğin diğer boyutlarında anlamlı fark çıkmamakla birlikte bütün alt boyutlarda negatif sıralar temeline, öntest lehine puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. ADÖ'den alınan yüksek puanların aile işlevsellik düzeyinin daha yetersiz olduğu anlamına gelmesi sebebiyle programın aile işlevselliğini artırma konusunda etkili olduğu söylenebilir.

4.2. Kontrol Grubu Katılımcıların Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular

Kontrol Grubu Katılımcıların İletişim Becerileri, Aile İçi Şiddete Yönelik Deneyimleri, Yaşam Doyumları ve Aile Değerlendirme Durumları Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Bulgular aşağıda verilmiştir.

4.2.1. İletişim becerilerine ilişkin bulgular

İletişim becerileri öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP'e katılmayan kontrol grubu kadınların İBDÖ'den aldıkları öntest- sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.5.'te verilmiştir:

Tablo 4.5. Kontrol grubu iletişim becerilerine yönelik öntest-sontest puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	6	8.00	48.00	-.710 ^b	.477
Pozitif Sıra	6	5.00	30.00		
Eşit	2				

Tablo 4.5.'e göre ŞİMEP'e katılmayan kontrol grubunun ön test ve son test sonrası İBDÖ'ye yönelik puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, iletişim becerileri puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($z=-.710$; $p>.477$). Farklı bir deyişle kontrol grubunun öntest ve sontest puanları birbirine yakın çıkmıştır.

4.2.2. Aile içi şiddete yönelik bulgular

Aile içi şiddete yönelik öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP'e katılmayan kontrol grubu kadınların AİŞ'ten aldıkları öntest- sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin

Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.6.'da verilmiştir:

Tablo 4.6. Kontrol grubu işlem öncesi ve sonrası aile içi şiddete yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Boyutlar	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	z	p
Duygusal şiddet	Negatif Sıra	0	,00	,00	-2.388	.017*
	Pozitif Sıra	7	4,00	28,00		
	Eşit	7				
Fiziksel Şiddet	Negatif Sıra	3	3,00	9,00	-.333	.739
	Pozitif Sıra	3	4,00	12,00		
	Eşit	8				
Sözel Şiddet	Negatif Sıra	0	,00	,00	-2.0449	.014*
	Pozitif Sıra	6	3,50	21,00		
	Eşit	8				
Cinsel Şiddet	Negatif Sıra	0	,00	,00	-2.646	.008*
	Pozitif Sıra	7	4,00	28,00		
	Eşit	7				
Ekonomik Şiddet	Negatif Sıra	1	4,00	4,00	-.948	.343
	Pozitif Sıra	4	2,75	11,00		
	Eşit	9				

* p<0,05

Tablo 4.6.'ya göre ŞİMEP'e katılmayan kontrol grubunun ön test ve son test sonrası AİŞ'e yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, duygusal şiddet (z=-2.388, p<.05), sözel şiddet (z=-2.0449, p<.05) ve cinsel şiddet (z=-2.646, p<.05) alt boyutlarında pozitif sıralar temeline dayalı, diğer bir deyişle son test lehine anlamlı fark saptanmıştır. AİŞ puanlarının sıra ortalamaları dikkate alındığında ölçeğin diğer boyutlarında anlamlı fark çıkmamakla birlikte fiziksel ve ekonomik şiddet alt boyutlarında ise negatif sıralar temeline, diğer bir deyişle öntest lehine puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. AİŞ'ten alınan yüksek puanların şiddete daha çok maruz kalınması anlamına gelmesi, kontrol grubu kadınların öntest-son test uygulaması sürecinde, sözel ve duygusal şiddeti de içinde barındırması sebebiyle kadınların cinsel şiddete maruz kalmış olabileceklerini düşündürmektedir. Kılıç (2012) kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmasında toplumun şiddet algısının değiştiğini, sadece Türkiye'de değil tüm dünyada kadınların psikolojik ve ekonomik şiddeti önemsemedikleri, bedenlerine uygulanan fiziksel bir saldırıyı şiddet olarak tanımladıklarını, cinsel şiddet ve cinsel taciz türüne fiziksel ve psikolojik şiddetin de eşlik ettiğini ancak kadınlar tarafından bu durumun tecavüz olarak kabul edilmediğini

ifade etmiştir. Buradan hareketle kontrol altına alınamayan dışsal etkenlerin araştırmanın sonucunun farklı bir şekilde çıkmasına neden olduğu söylenebilir.

4.2.3. Yaşam doyumlarına ilişkin bulgular

Yaşam doyumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP'e katılmayan kontrol grubu kadınların Yaşam Doyum Ölçeği'nden aldıkları öntest-son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.7.'de verilmiştir:

Tablo 4.7. Kontrol grubu işlem öncesi ve sonrası yaşam doyum ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-Öntest	n	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	z	p
Negatif Sıra	3	6.00	18.00	-.694	.488
Pozitif Sıra	4	2.50	10.00		
Eşit	7				

Pozitif sıralar temeline dayalı

Tablo 4.7.'e göre ŞİMEP'e katılmayan kontrol grubunun ön test ve son test sonrası YDÖ'ye yönelik puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, yaşam doyum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($z=-.694, p>.05$). Kontrol grubu katılımcıların yaşam doyumlarına ilişkin öntest puan ortalamaları $\bar{x}=21.57$ ve son test puan ortalamalarının $\bar{x}=21.43$ ile düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durumun temel sebebi ise istek ve beklentilerin karşılanmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

4.2.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin bulgular

Aile değerlendirme durumlarına ilişkin öntest-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada ŞİMEP’e katılmayan kontrol grubu kadınların ADÖ’den aldıkları öntest- son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına ilişkin Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 4.8.’de verilmiştir:

Tablo 4.8. Kontrol grubu işlem öncesi ve sonrası aile değerlendirme ölçeğine yönelik test puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Boyutlar	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	z	p
Problem çözme	Negatif Sıra	1	2,50	2,50	-.921 ^a	.357
	Pozitif Sıra	3	2,50	7,50		
	Eşit	10				
İletişim	Negatif Sıra	6	3,50	21,00	-1.228 ^b	.219
	Pozitif Sıra	1	7,00	7,00		
	Eşit	7				
Roller	Negatif Sıra	3	5,50	16,50	-.749 ^a	.454
	Pozitif Sıra	6	4,75	28,50		
	Eşit	5				
Duygusal tepki verme	Negatif Sıra	3	4,33	13,00	-.709 ^a	.478
	Pozitif Sıra	5	4,60	23,00		
	Eşit	6				
Gereken ilgiyi gösterme	Negatif Sıra	5	4,80	24,00	-.852 ^b	.394
	Pozitif Sıra	3	4,00	12,00		
	Eşit	6				
Davranış kontrolü	Negatif Sıra	1	3,00	3,00	-1.219 ^a	.223
	Pozitif Sıra	4	3,00	12,00		
	Eşit	9				
Genel işlevler	Negatif Sıra	5	3,40	17,00	-.513 ^a	.608
	Pozitif Sıra	2	5,50	11,00		
	Eşit	7				

Tablo 4.8.’e göre ŞİMEP’e katılmayan kontrol grubunun ön test ve son test sonrası ADÖ’ye yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonucunda, boyutların hiçbirinde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Puanlarının sıra ortalaması ve toplamaları dikkate alındığında genel olarak bütün boyutlarda eşit puanlamaların olduğu görülmüştür. Diğer bir deyiş ile kontrol grubu kadınların uygulama öncesi ve sonrası ADÖ puanları aynı olduğu görülmüştür.

4.3. Deney ve Kontrol Grubu Son Test Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın amacına ilişkin, “ŞİMEP Deney ve Kontrol Grubu Katılımcıların İletişim Becerileri, Aile İçi Şiddete Yönelik Deneyimleri, Yaşam Doyumları ve Aile

Değerlendirme Durumları son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusuna ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

4.3.1. İletişim becerilerine ilişkin bulgular

İletişim becerileri son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada deney ve kontrol grubu katılımcıların son test İBDÖ’den aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamaları ve Mann Whitney U-Testi sonuçları Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının iletişim becerilerine yönelik son test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-U-Testi sonuçları

Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	p
Deney	14	15.21	213.00	88.00	.645
Kontrol	14	13.79	193.00		

Tablo 4.9.’da elde edilen değerlere göre ŞİMEP’e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama sonrasında İBDÖ son testinden elde ettikleri puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney-U-Testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (U=88.00, p>.645). Bununla birlikte deney grubu katılımcıların son test puan ortalamalarının ($\bar{x}=15,21$), kontrol grubu katılımcıların son test puan ortalamalarına ($\bar{x}=13,79$) göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Daha önce de ifade dildiği gibi deney grubu katılımcıların uygulama öncesinde iletişim becerileri konusunda kendilerini yetkin gördükleri, iletişime ilişkin eğitim sonrası ise bir çok konuda eksikliklerinin olduğunu ya da yanlış bilgilerinin bulunduğunu ifade etmeleri, benzer durumun kontrol grubu içinde geçerli olabileceğini düşündürmüştür. Bu sebeple puan ortalamalarının yüksek olduğu, deney ve kontrol grubu katılımcıların iletişim becerilerine ilişkin son test puanları arasında anlamlı fark çıkmadığı söylenebilir.

4.3.2. Aile içi şiddete yönelik bulgular

Aile içi şiddete yönelik son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının son test AİŞ'ten aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamaları ve Mann Whitney-U-Testi sonuçları Tablo 4.10.'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının aile içi şiddete yönelik son test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-u sonuçları

Boyutlar	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	p
Duygusal şiddet	Deney	14	13,50	189,00	84,00	.519
	Kontrol	14	15,50	217,00		
Fiziksel şiddet	Deney	14	15,79	221,00	80,00	.405
	Kontrol	14	13,21	185,00		
Sözel şiddet	Deney	14	12,96	181,50	76,50	.315
	Kontrol	14	16,04	224,50		
Cinsel şiddet	Deney	14	12,82	179,50	74,50	.272
	Kontrol	14	16,18	226,50		
Ekonomik şiddet	Deney	14	14,07	197,00	92,00	.782
	Kontrol	14	14,93	209,00		

Tablo 4.10.'da elde edilen değerlere göre ŞİMEP'e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama sonrasında AİŞ son testinden elde edilen puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney-U-Testi sonucunda ölçekte yer alan alt boyutların hiçbirinde gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Bununla birlikte deney grubu katılımcıların aile içi şiddetin fiziksel şiddet alt boyutunda son test puan ortalamalarının ($\bar{x}=15,79$), kontrol grubu katılımcıların son test puan ortalamalarına ($\bar{x}=13,21$) göre daha yüksek olduğu, diğer alt boyutlarda ise kontrol grubu son test puan ortalamalarının deney grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Uygulama neticesinde deney grubu kadınların AİŞ'e ilişkin puan ortalamalarında fiziksel şiddet dışında diğer şiddet türlerinde düştüğü, diğer bir deyişle maruz kaldıkları şiddetin azaldığı görülmektedir.

4.3.3. Yaşam doyumlarına ilişkin bulgular

Yaşam doyumlarına ilişkin son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının son test YDÖ'den aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamaları ve Mann Whitney-U-Testi sonuçları Tablo 4.11.'de verilmiştir.

Tablo 4.11. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının yaşam doyum ölçeğine yönelik son test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-u sonuçları

Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	p
Deney	14	16.29	228.00	73.00	.249
Kontrol	14	12.71	178.00		

Tablo 4.11.'den elde edilen değerlere göre ŞİMEP'e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama sonrasında YDÖ son testinden elde edilen puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney-U-Testi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (U=73.00, p>.249). Bununla birlikte deney grubu katılımcıların son test puan ortalamalarının ($\bar{x}=16,29$), kontrol grubu katılımcıların son test puan ortalamalarına ($\bar{x}=12,71$) göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle deney grubu katılımcıların yaşam doyumlarına ilişkin pozitif anlamda artış olduğu söylenebilir.

4.3.4. Aile değerlendirme durumlarına ilişkin bulgular

Aile değerlendirme durumlarına ilişkin son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada deney ve kontrol gruplarının son test ADÖ'den aldıkları puanların sıra ortalamaları, sıra toplamaları ve Mann Whitney-U-Testi sonuçları Tablo 4.12.'de verilmiştir.

Tablo 4.12. Deney ve kontrol grubu katılımcılarının aile değerlendirme ölçeğine yönelik son test puanlarına ilişkin bağımsız gruplar için Mann Whitney-u sonuçları

	Grup	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	p
Problem çözme	Deney	14	15,07	211,00	90,000	,711
	Kontrol	14	13,93	195,00		
İletişim	Deney	14	13,07	183,00	78,000	,357
	Kontrol	14	15,93	223,00		
Roller	Deney	14	15,18	212,50	88,500	,661
	Kontrol	14	13,82	193,50		
Duygusal tepki verme	Deney	14	13,18	184,50	79,500	,391
	Kontrol	14	15,82	221,50		
Gereken ilgiyi gösterme	Deney	14	12,54	175,50	70,500	,202
	Kontrol	14	16,46	230,50		
Davranış Kontrolü	Deney	14	11,14	156,00	51,000	,030*
	Kontrol	14	17,86	250,00		
Genel işlevler	Deney	14	15,54	217,50	83,500	,504
	Kontrol	14	13,46	188,50		

* p<0,05

Tablo 4.12.'den elde edilen değerlere göre ŞİMEP'e katılan kadınlarla katılmayan kadınlar arasında uygulama sonrasında ADÖ son testinden elde edilen puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney-U-Testi sonucunda gruplar arasında "Davranış Kontrolü" alt boyutunda deney grubu lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmıştır (U=51.00; p<.030). ADÖ diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte, problem çözme ($\bar{x}=15,07$), roller ($\bar{x}=15,18$), genel işlevler ($\bar{x}=15,54$), alt boyutlarında deney grubu katılımcıların son test puan ortalamalarının, kontrol grubu katılımcıların son test puan ortalamalarına göre daha yüksek olduğu; iletişim ($\bar{x}=15,93$), duygusal tepki verme ($\bar{x}=15,82$) ve gereken ilgiyi gösterme ($\bar{x}=16,46$) boyutlarında ise kontrol grubu son test puan ortalamalarının deney grubuna göre daha yüksek olduğu görülmüştür. ADÖ'den alınan yüksek puanların aile işlevsellik düzeylerinin yetersiz olduğu yorumundan hareketle programın iletişim, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü boyutlarında etkili olduğu söylenebilir.

4.4. ŞİMEP uygulanan deney grubu katılımcıların uygulanan programa yönelik görüşleri nelerdir?

Bu bölümde programa ilişkin deney grubu katılımcıların görüşleri “Program Sonu Değerlendirme Anketi” ve görüşmeler neticesinde analiz edilerek; program hedeflerine ulaşma, programa ilişkin eleştiri ve öneriler, programın etkililiği başlıkları altında sunulmuştur.

4.4.1. Katılımcıların hedeflere ilişkin görüşleri

ŞİMEP temel üniteleri: şiddeti tanımak, koruyucu önleyici davranış geliştirmek, iyileştirici-geliştirici beceriler geliştirmek şeklinde belirlenmiş ve bu ünitelere uygun tanışma ve etkin dinleme becerileri edinebilme, şiddetle mücadele konusunda bilgiler edinebilme, empatik düşünce, sözlü ve sözsüz iletişim, beden dili, benlik saygısının yeniden inşası, karar verme ve problem çözebilme becerisi edinebilme, iç görü geliştirebilme gibi iletişim sürecini temel alan hedefler belirlenmiştir. Program uygulama sonunda bu ürünlere ne kadar ulaşıldığına dair 14 katılımcıya “kesinlikle katılıyorum (5)”, “kesinlikle katılmıyorum (1)” şeklinde derecelendirilmiş olan 5’li likert olarak hazırlanan program sonu değerlendirme ölçeği uygulanmıştır. Anket 14 madde olup son ikisi programa yönelik öneri ve eleştiriler ile programın, katılımcıların hayatlarına kattığı etkiyi açıklamaya yöneltten açık uçlu ifadelerdir. Program sonu hedeflere yönelik değerlendirmeye ilişkin frekans ve yüzdelere Tablo 4.13.’te verilmiştir.

Tablo 4.13. Program sonu deney grubu katılımcıların ŞİMEP hakkında görüşleri

	İFADELER	f	%
1	Kurs programı dışında kursta tanıştığımız arkadaşlarla görüşüyorum.	14	71.43
2	Programın kadınları, kadına yönelik şiddet konusunda güçlendirdiğini düşünüyorum.	14	92.86
3	Program neticesinde kendi kişisel özelliklerimi daha iyi keşfettiğimi düşünüyorum.	14	98.57
4	Programın, olaylara ve insanlara farklı bakış açısı geliştirmeme katkı sağladığını düşünüyorum.	14	100.00
5	Duygularımı ifade etmede sözlü ve sözsüz iletişimin önemini fark etmemi sağladığını düşünüyorum.	14	91.43
6	Beden dilinin iletişimdeki önemini fark etmemi sağladığını düşünüyorum.	14	92.86
7	Benlik saygısı ile ilgili olumsuz düşüncelerimi değiştirmeme faydası olduğunu düşünüyorum.	14	87.14
8	Programın, beni problem çözme ve karar verme becerileri bakımından geliştirdiğini düşünüyorum.	14	92.86
9	Bir ürün-eser ortaya koymanın beni duygusal anlamda rahatlatıldığını düşünüyorum.	14	98.57
10	Program sürecinde katıldığım bireysel veya grupla terapilerin hayat akışıma katkı sağladığını düşünüyorum.	14	100.00
11	Programa katıldığım için memnunum.	14	100.00
12	Programın tekrarı açılması durumunda, arkadaşlarıma katılmalarını öneririm.	14	100.00
	TOPLAM	14	94.28

Katılımcıların görüşlerine göre eğitim programının genel olarak hedeflere ulaşma oranı %94.28’dir. Programın, özellikle olaylara farklı bakış açısı geliştirme ve hayat akışına katkı sağlama noktasında %100 başarıya ulaştığını ifade eden katılımcılar programdan genel olarak memnuniyetlerini dile getirirken, programın devamının açılması durumunda katılmak istediklerini, tekrarının açılması durumunda ise çevrelerine katılım noktasında önereceklerini belirtmişlerdir. Programın bütün boyutlarına “kesinlikle katıldıklarını” belirten katılımcılar yalnızca “program sırasında tanışılan grup arkadaşları ile görüşme” seçeneğine % 71.43 ortalama ile “kısmen katıldıklarını” ifade etmişlerdir. Bunun sebebi ise, açık uçlu sorularda şiddetin nedeninin ya da olası olayların çözümünün bazen kendileri dışında gerçekleştiği, iletişim kurma veya birilerine güvenme noktasında temkinli davranmanın yerinde olacağı, şeklinde açıklanmıştır.

4.4.2. ŞİMEP’e ilişkin eleştiriler ve öneriler

Programa ilişkin eleştiri ve önerilerle ilgili ifadeler analiz edilerek farklı iki başlık altında aşağıda açıklanmıştır.

4.4.2.1. ŞİMEP’e ilişkin eleştiriler

Katılımcıların ŞİMEP’e ilişkin eleştirileri Tablo 4.14.’te verilmiştir.

Tablo 4.14. ŞİMEP’e ilişkin eleştiriler

	İFADELER
Hedefler	Program, yalnız olmadığımı hissinin verdi.
	Program, karar verme ve harekete geçme konusunda dönüm noktası oldu.
	Program, benim de var olduğumu hissettirdi.
	Olaylara ve insanlara farklı açılardan bakabilmemi sağladı.
	Bir uğraş ile meşgul olmanın insanı ne kadar rahatlatıldığını fark ettirdi.
	Program güçlü olduğumu ama bunun farkına varmadığımı fark ettirdi.
	Hataların tek taraflı olmadığını, iletişim hatalarımı fark ettirdi.
	Kadın olarak kendimize yetebileceğimiz duygusunu kazandırdı.
Uygulama Merkezi ve Eğitimciler	Eğitimin resmi bir kurumca düzenlenmiş olması programa katılma konusunda pozitif rol oynadı
	Eğitimcilerin resmi kurumda çalışıyor olmaları güven noktasında önemliydi.
	Eğitimin resmi bir kurumda yapılması ve kurumun merkezde ulaşılabilir bir yerde olması katılımı kolaylaştırdı.
	Eğitimcilerin üslubu, konulara hâkimiyeti iyiydi.
Eleştiriler	Program süresi daha uzun olabilirdi.
	Beceri geliştirme eğitimleri başlangıçta yapılırsa kaynaşma daha çok olabilirdi

Katılımcıların programa ilişkin görüşleri analiz edildiği zaman ifadelerin temelde hedeflere, eğitimcilere, eğitim ortamına ve faaliyetlere ilişkin görüşler şeklinde gruplandığı görülmektedir. Katılımcıların görüşlerine göre eğitimcilerin alan hâkimiyetine sahip olmaları ve üslupları, resmi bir kurumda çalışıyor olmaları, uygulamanın resmi bir kurum (SHM) tarafından organize edilmesinin ve uygulamanın yine resmi bir kurumda (Gençlik Merkezi Müdürlüğü) yapılıyor olması programa katılımı olumlu yönde etkilemiştir. Bununla birlikte katılımcılar hedeflerin, benlik saygılarını yeniden düzenlenmelerini, iletişim becerilerini geliştirmelerini, bir ürün ortaya koymanın bir işle uğraşmanın duygusal açıdan kendilerini rahatlatıldığını, özgüvenlerini arttırdığını, hayata bakış açılarına farklılık getirdiğini, programın pozitif etkiler yarattığını belirtilmişlerdir. Program uygulama süresinin kısa olduğu ve beceri geliştirme eğitimlerinin, eğitimin başında yapılmamasının grup kaynaşmasının geç sağlanmasına neden olduğunu, bu uygulamanın program başında yapılması gerektiğini, programa ilişkin olumsuz eleştiriler olarak ifade etmişlerdir.

4.4.2.2. ŞİMEP’e ilişkin öneriler

Katılımcıların ŞİMEP’e ilişkin önerileri Tablo 4.15.’te verilmiştir.

Tablo 4.15. ŞİMEP’e ilişkin öneriler

İFADELER
Program, daha uzun olabilirdi.
Programa bütün ailenin katılması sağlanabilir.
Program, belli bir gruba değil herkese verilmeli
Program, farklı konuları içerecek şekilde devam etmeli

Katılımcıların ŞİMEP’e ilişkin önerilerinin başında programın faydalı olduğu bu sebeple de herkese verilmesi gerektiği ve bu tür programların kadının ruh sağlığı açısından son derece önemli olduğu, farklı programlarla eğitimin devam etmesi gerektiği önerilmiştir. Programın bütün ailenin katılımı ile daha etkili olabileceğini savunan kadınların genel olarak eleştirdikleri konu programın kısalığı olmuştur.

4.4.3. ŞİMEP’in etkisine ilişkin görüşler

Program içerikleri bakımından benzer içeriğe sahip olan ŞİMEP’te deney öncesi ve sonrası farklılık çıkmaması ise bu araştırmadaki katılımcıların mahrem konulardaki kişisel bilgileri paylaşma noktasında gösterdikleri samimiyet ile ilişkilendirilmiştir. Katılımcılardan K8’in konuya ilişkin görüşü bu yorumu destekler niteliktedir.

Uygulama sonrası görüşmeler sırasında katılımcılardan K8, “Eğitime pek de gönüllü başlamadım aslında. Güvensizlik ve karasızlıkla geldiğim eğitimin, resmi kurum tarafından düzenleniyor olması ve derslere girecek kişilere ilişkin araştırmam, “neden olmasın” dedirtti. Dersler, devam ettikçe çok hoşuma gitti ve bildiğimi zannettiğim birçok şeyin aslında yanlış olduğunu gördüm. Tabi uygulama öncesi yapılan anketlere verdiğim cevapların da aslında tam olarak gerçeği yansıtmadığını, güvenle ilgili çekincelerim olması sebebiyle grup içerisinde ve faaliyetlerde duygularımı, düşüncelerimi veya deneyimlerimi tam olarak ifade etmediğini belirtmem gerekir.

Programın sonunda grubun belli bir samimiyeti yakalamış olması, derse giren hocalarıma karşı duyduğum saygı ve güven neticesinde bu durumu ancak açıklayabiliyorum.” Katılımcıların güven ve paylaşım konuları, bireysel terapileri yapan ve uygulamaya da katılan aile terapisti tarafından da teyit edilmiştir.

Deney grubu katılımcıların şiddete ilişkin sontest puanlarının düşmüş olması, programın etkililiği hakkında bilgi verse de katılımcıların sayısının azlığı, kadınların şiddete ilişkin algı farklılığı ve kadınların test öncesi yaşadıkları olumlu veya olumsuz durumlarda oluşabilecek uç puanların ortalamaları etkileyebileceği düşünülmüştür. Bununla birlikte gözlem ve görüşmeler neticesinde elde edilen nitel verilerde de kadınların temelde şiddete ilişkin bilgilerinin, kadına yönelik şiddetle mücadelede yasal hak ve düzenlemeleri, ulusal ve uluslararası çalışmaları, mücadelede etkin kurum ve kuruluşları, şiddete maruz kalınması durumunda neler yapılabileceğini eksik veya yanlış bildikleri ya da hiç bilmedikleri görülmüştür. Oturumlarda yapılan uygulamalar sırasındaki değerlendirmede de şiddete maruz kalma veya tanık olma durumunda acil telefon numaralarından sadece polis (155) ve jandarmanın (156) telefonunun bilindiği, ŞÖNİM (183) veya İlk Yardım (112) numaralarının bilinmediği görülmüştür. Ayrıca, şiddetle mücadelede etkin olan başvuru merkezlerinin (Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlükleri, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri) varlığı, nerede olduğu, yaptırımları ve destekleri hakkında da yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen verilerin analizinde de “*kadın doğunca kaderinizin çoğu çiziliyor aslında*” (K8) diyerek eşlerinin, ailelerinin ve toplumun kendilerine biçtikleri rolleri kabul ettiklerini ifade eden kadınların, popülist kültürle beslendiği, kendi sınırlarını, kişisel özelliklerini, başkalarıyla farklı ya da benzer yanlarını, hiç kimsenin kendileri kadar değerli ya da değersiz olmadığı gerçeğini irdelemedikleri, hayata dair beklentilerinin hayalden öteye gitmediğini ifade ettikleri görülmüştür.

Programda katılımcıların yaşam doyumuna ilişkin oluşturulması hedeflenen benlik saygısının yeniden inşası ile ilgili uygulama (sosyal beceri geliştirme) sırasında

grubun daha iyi kaynaştığı, duygu ve düşüncelerini daha rahat paylaştığı gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmalarda katılımcıların eserlerini sahiplenmiş olmaları ve yorumlamaları bir bakıma içinde oldukları durumu tasvir etmelerine yardımcı olmuştur. Katılımcılardan K9 seramik hamuru ile yaptığı çalışmayı anlatırken, *“bu her şeyiyle benim, çakıllardan boncuklara varana kadar her şey benim, dışardan hiçbir müdahale yok. Bu tabloda özgürlüğü temsil eden mavi bir gökyüzü, istediğim zaman çekip gidebileceğim güçlü büyük bir gemi, mavi bir deniz ise huzurlu hayatı temsil ediyor. Tabi hayatı tek kişi yaşamıyorsunuz. Hayatın içinde olması gereken, dışarda bırakamayacağınız eşiniz, çocuklarınız anne babanız var. Yeri geliyor gitmek isterken, çocuklarınız için kaldığınız oluyor, susmak zorunda olduğunuz zamanlarınız oluyor. Birlikte yaşamak ve mümkün olduğunca ortak noktaları bulmak, fedakarlık etmek zorundasınız. Ancak bu eğitim programı, bu eser sadece benim ve burası özgür olduğum, kendim olduğum tek yer. Burada bana uçma diyen yok, yelkenliye binme diyen yok, çakıl taşlarını buraya koyma diyen yok. Hepsi benim. İyi ki de yapmışım.”* İfadeleriyle buradaki eğitim sürecinde nefes aldığını var olduğunu ifade etmiştir.

Genellikle popülist TV programları izlediklerini ifade eden kadınların *“bu tür programlarda olmasa konuşacak bir şey yok”* diyerek olası arkadaş grupları dışında kalmak istemediklerini ifade ederken, buralarda dikte edilen anlayışın da belli bir zaman sonra yadsınmaz bir hale geldiğini, mevcut aile değerlerinin de bunlara bağlı olarak esnediğini ya da değiştiğini kabul etmeleri manidar bulunmuştur.

Katılımcılara program sonunda açık uçlu olarak sorulan ŞİMEP’in hayatlarındaki etkisine ilişkin görüşlerinde, katılımcıların hedefleri kapsayan içeriği detaylı bir şekilde ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların, ŞİMEP’in etkilerine ilişkin ifadeleri Tablo 4.16.’da verilmiştir.

Tablo 4.16. ŞİMEP’in etkisine ilişkin görüşler

İFADELER	
1	Program, iletişim eksikliğimi fark etmemi sağladı.
2	Program, kendimi daha iyi tanıma ve sınırlarımı keşfetme imkânı sağladı.
3	Program olaylara ve insanlara bakış açımı değiştirdi.
4	Program, iletişim kaynaklı sorunlarımı çömede rehber oldu.
5	Program, benlik saygımı yeniden inşa etmeme yardımcı oldu.
6	Program özgüvenimi tekrar kazanmama yardımcı oldu.

Katılımcıların görüşlerine göre program, iletişim kaynaklı sorunları (aile ve çevre) fark etmede ve çözmede bir rehber görevi görmüş, özellikle aile içi ilişkilerin düzelmesinde rol oynamıştır. K5. Bu durumu, *“İlişkilerimde, iletişimimde sorun yok diye düşündüğüm birçok konu içinde kocaman sorunlar haline gelmiş, aslında bildiğimi zannettiğim birçok şey yanlışmış”* şeklinde durum tespiti yaparken, K3. *“Bazı tutum ve davranışlarımın hatalı olduğunu fark etmem aile içi ilişkilerim özellikle de çocuklarımla olan ilişkilerimin düzelmesini sağladı.”* şeklinde ifade etmiştir. Programın özgüven kazanma, kendini daha iyi tanıma ve sınırlarını keşfetme imkânı sunduğunu ifade eden katılımcılar, toplumun kendilerine biçtikleri rolü de burada yıkarak kendileri olmanın ve benlik saygısının yeniden inşasının yaşam doyumları için ne denli önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu konuda K9. *Program şu an da olduğum “ben” ile olmak istediğim “ben” arasında köprü vazifesi gördü.* K1. *“Program sayesinde kendimi daha iyi tanıdım”;* K3. *“kendimi sevmeyi, farkındalığı ve önyargılı olmamayı öğrendim”;* K14. *“İfade etmekte zorlandığımız duygu ve düşünceleri tanımakta, tanımını bilmediğimiz ama günlük hayatta sürekli karşılaştığımız sorunlara, ilişkilere yönelik farklı bakış açıları, çözüm önerileri getirmek konusunda harika bir deneyim kazandım”* gibi ifadeler kullanmışlardır.

4.4.4. Program sonu görüşmelerin video kayıtlarına ilişkin bulgular

Katılımcılarla, sosyal beceri geliştirme hedefi kapsamında seramik hamuru ile yaptıkları eserlerin yorumu sırasında yapılan görüşmeler izin dâhilinde kamera ile video kaydına alınmıştır. Görüşmelerde genel olarak, katılımcıların eserlerinde ne anlatmak istedikleri, programa katılım süreçleri, programdan beklentileri, programa ilişkin eleştiri ve önerileri ile programın hayatlarında ne gibi değişikliklere sebep olduğu ifade edilmiştir. Bu görüşlere ilişkin ifadelerden bazı bölümler aşağıda verilmiştir:

K1. Program sayesinde kendimi daha iyi tanıdım. Bazı tutum ve davranışlarımın hatalı olduğunu öğrendim. Aile içi ilişkilerim özellikle de çocuklarımla olan ilişkilerim düzelmeye başladı. Programın devam etmesini başka insanların da faydalanmasını isterim.

K2. Eğitim şart dedikleri bu olsa gerek. Üniversite okumuş olmak kadın olduğunuz gerçeğini değiştirmiyor. Toplum, eşiniz, çocuklarınız yine o size bildik kültürü empoze ediyor ve beklentiye giriyor. İşte tam da burada bu tür eğitimlerle insan kimliğini ne istediğini sorgulayarak tekrar hayattan haz almaya kendini yeniden inşa etmeye çalışıyor. Çok güzel bir deneyimdi. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Zaman zaman bu tür eğitimlerin sosyal projelerin yapılmasının kadınların ve toplumun sağlığı açısından son derece önemli olduğunu düşünüyorum.

K3. Program baştan sona kusursuzdu. Keşke haftada 3 gün ve daha uzun olabilseydi. Kendimi sevmeyi, bedenimi tanımayı, farkındalığı ve önyargılı olmamayı öğrendim. İçeriye hayır, dışarıya evet dememeyi, kendim olmayı öğrendim. Küçük yaştan beri bir salyangoz gibi göçebe bir hayat yaşadım. Almanya'dan yurda kesin dönüş yapalı bir yıl oldu ve burada yabancıydım, sudan çıkmış balık gibiydim. Evliliğimin ilk başlarından beri Elif gibi dik durmaya çalıştım. Dik durdukça omzunuza daha çok yük bindiğini gördüm. Bu yüzden Elif değil de vav gibi içe dönük bir hayat yaşamaya, sessiz sedasız hayat sürmeye başladım. Buraya geldikten sizleri tanıdıktan sonra azimle başaramayacağım hiçbir şey olmadığını, kendime yetebilmeyi, var olmayı öğrendim. İnanmanın, kendini değerli görmenin, istediğin yolun, açmak istediğin kapının anahtarının kendimizde olduğunu gördüm. Hayatta elbette eşlerimiz, çocuklarımız var ama onlar bizimle birlikte varlar. Bu yüzden kendimi var etmeyi öğrendim. Var oldukça mutlu oldum ve bu durum eşime, aileme en çok da kızıma yansdı. Birlikte nefes alıyoruz sanki. Aslında güçlü olduğumu ve bunu fark etmediğimi fark ettim. Bunu sağladığınız için çok teşekkür ederim.

K4. Bir gemiye binip kızımınla birlikte açılmak istiyordum bu hayattan ama gemi karaya oturdu. Bazen toparlamak zor oluyor bu da insanı taşıyamayacağı yüklerin altına sokuyor. Asabi olabiliyorsunuz. Burada sürekli sinirli olmamanı sebebini, eşime ve çocuklarıma karşı kızgınlığının sebebini öğrendiğim gibi hatalı yönlerimi değiştirmeye başladığımı gördüm. Programa katıldığım için çok mutluyum ve herkese tavsiye ederim.

K5. Kendimi tanıma fırsatı bulduğum program, ne yazık ki çok kısa sürdü. Daha uzun olabilirdi. Öz güvenimin arttığını hayata bakışımı değiştirdiğini net bir dille

söyleyebilirim. İlişkilerimde, iletişimimde sorun yok diye düşündüğüm birçok konu içinde kocaman sorunlar haline gelmiş aslında. Daha da önemlisi sadece ben böyle değilmişim. Hayattan çok beklentim olmamakla birlikte var olduğunuzu önemsendiğinizi görmek mutlu ediyor insanı. Farklı kültürlerin birleştiği 9 yıllık evliliğimi kurcaladıkça çok şey çıkıyor ama ailemi bir arada tutma isteği, huzurlu bir aile tablosu tek dileğim aslında. Burada sizlerle olmaktan çok mutluyum.

K6. Hayat bazen istemediğiniz şekilde geçebiliyor, beklentileriniz umutlarınız tam tersi çıkabiliyor. Böyle bir süreçte evde tek başına oturmak yerine buraya gelmekten son derece mutluyum. İstemediğim bu süreçte benim en büyük destekçim burası oldu. Fikirlerimi tekrar gözden geçirme ve krizi nasıl yönetebileceğimi daha iyi gördüm. Program için emeği geçen herkese teşekkür ederim.

K7. Her şeyden önce kendime olan güvenimin arttığını, desteklenebileceğimi, yalnız olmadığımı görmek bana güç verdi. Ancak şunu da belirtmek isterim ki iletişim ya da şiddet sorunu sadece biz kadınların meselesi olmamalı. Çünkü bazen sorunların kaynağı bizim dışımızda da gelişebiliyor ve çözüm üretmekte zorlanıyoruz. Ancak bu programdan kesinlikle memnun olduğumu, genel olarak beni geliştirdiğini söyleyebilirim.

K8. Kadın doğunca kaderinizin çoğu çiziliyor aslında. Sizin hayalleriniz sınırlarınız bir tarafa eşinizin, çocuklarınızın hatta eşinizin ailesinin ya da kendi ailenizin olmazsa olmazları giriyor devreye. Ama sizin sınırlarınız yok. Benim evimde yaşadığım sorunların neredeyse hepsi kendi ailemin ve eşimin ailesinin etkisiyle meydana geldi. Ne zaman ki dış etkenlere kapımızı kapattık, sınırlarımızı netleştirdik, işte o zaman sorunlar çözülmeye başladı. Program sırasında annemin kalp krizi geçirerek hastaneye kaldırılmasını dahi burada aldığım eğitimle atlattığımı düşünüyorum. Bu noktada kursun en önemli katkısının kendimize yetebileceğimiz duygusunu vermesidir sanırım. Eğitim neticesinde kendini değerli görmenin sizi aslında var ettiğini ve inançla, sabırla her şeyin başarılabilirliğinin farkına vardım. Biz kadınların daha çok, özgüvene ihtiyacımız olduğunu, sevdiklerimizin bizle var olduğunu bizle birlikte olduğunu, bizim de kendimiz olmaya ihtiyacımız olduğunu, kendimizi

ihmal etmememiz gerektiğini fark ettim. Başta grupla kaynaşmakta zorluk yaşansa da sonlara doğru yapılan seramik hamuru eğitiminin kaynaşmayı sağladığını, bu sebeple de seramik çalışmasının ilk başlarda yapılabilirdi diye düşünüyorum. Belki bu sayede herkes daha samimi olabilirdi. Ayrıca kurs sürecinin daha uzun olmasını isterdim. Emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

K9. Program şu an da olduğum “ben” ile olmak istediğim “ben” arsında köprü vazifesi gördü. İnandığım değerleri yaşarken ve yaşatırken sevgi, saygı, sabra olan inancım arttı. Yaptığımız çalışmaların merkezinde “ben” vardı. Kimse karışmadı, kimse sufle vermedi, şunu yap, ya da yapma diyen olmadı, bir şeylerin parçası olmanın ne denli önemli olduğunu tekrar fark ettim. Hedeflerime tekrar yoğunlaştım. Burada geçirdiğim zamanı kazanılmış zaman olarak değerlendiriyorum. Programa ayrılan zamanın kısa olduğunu, daha geniş bir zaman diliminde olması gerektiğini düşünüyorum.

K10. Hayat her zaman hayalini kurduğunuz gibi gitmiyor. Bazen üzerinize üzerinize geliyor. Böyle bir dönemde tutunacak dal arıyorsunuz. Burası o daldı işte. Buraya gelmek beni çok rahatlatmış. Herkes o kadar üzerime geldi ki nefes alamaz oldum. Herkese rağmen kendimi buraya attım. Burada nefes alabildim. Güzel şeyler hep geride kaldı, artık her şey çocuklarım için aslında. Bu yüzden kendime dikkat etmem gerektiğini düşünmeye başladım. Ben de bir şeyler yapabilirim fikri oluştu. Buna katkı sağladığınız için çok teşekkür ederim.

K11. Kadın olmak nedir, toplumun kadından beklentileri ve bizim bu beklentilerle birlikte ne kadar kendimiz olabileceğimiz konusunda farklı fikirler edindim. Değer verilmenin insanda yarattığı duyguyu yeniden tattım. Programın hayatıma dokunduğu, fark yarattığını söyleyebilirim. Programın devamı açılması durumunda katılmak istediğimi, aynısının açılması durumunda ise çevreme önereceğimi söyleyebilirim.

K12. Hayatını kızına adanmış biri olarak önce kendi ruh sağlığıma dikkat etmem gerektiğini öğrendim. İletişimle ilgili bildiğimi zannettiğim birçok şeyi yeniden

düzenledim. En basitinden ergenlik dönemi yaşayan kızıma karşı nasıl davranmam gerektiğini öğrendim. Anlayışın sabrın kaliteli zaman geçirmenin etkili dinlemenin ne olduğunu öğrendikçe kızımla ilgili sorunlarımda düzelmeye başladı. Ayrıca hayata bakışın ruh sağlığımızı nasıl etkilediğini, istediği takdirde bir kadının neler yapabileceğini gördüm. Programa katıldığım için çok memnunum. Herkese çok teşekkür ederim.

K13. Programın en önemli katkısı yalnız olmadığımı hissetmek oldu. Burada almış olduğumuz eğitimler size güç verse de, farklı bakış açısı geliştirse de ortak alanı paylaştığınız insanlar değişmedikçe hayatınız aynı şekilde devam etmekte. Sorunun kaynağı biz olmasak bile gördük ki kendimize vazife çıkarıp sorunu gerektiği yerde yardımlar da alarak yine biz çözeceğiz. Bu programın uygulanmasında emeği geçen bütün hocalarıma teşekkür ediyorum.

K14. İfade etmekte zorlandığımız duygu ve düşünceleri tanımakta, tanımını bilmediğimiz ama günlük hayatta sürekli karşılaştığımız sorunlara, ilişkilere yönelik farklı bakış açıları, çözüm önerileri getirmek konusunda harika bir deneyimdi. Şiddetin her alanda her yerde yaşandığı bazen maruz kalındığı, bazen de şahit olunduğu durumlarda insan onuruna yakışacak şekilde davranmanın önemini bir kez daha teyit etme fırsatı buldum. Eğitim sayesinde ilişkilerimde yaşadığım sorunların temelinde iletişim kanallarını kullanmanın önemini, yöntemini zenginleştirme fırsatı bulduğum gibi yeni arkadaşlarla tanışmakta benzer duyguları paylaşmakta çok güzeldi. Herkese teşekkür ediyorum.

Görüşmelerde genel olarak, seslerinin duyulmasından memnuniyet duyduklarını ifade eden kadınların programa ayrılan sürenin kısalığından yakındıkları, daha uzun soluklu bir eğitim süreci istedikleri ifade edilmiştir. Bunun sebebi ise görüşmelerde kadınlar tarafından, “evde boş boş oturmak yerine bu eğitim sayesinde sosyal hayata katılım, farklılık ve farkındalık kazandık” şeklinde açıklanmıştır. Ayrıca görüşmeler sırasında deney grubu katılımcılar, eğitime ilk başta çekinerek geldiklerini ama sonradan tanıştıkça, eğitim içeriğini gördükçe benimsedikleri, hatta çeşitli sıkıntılara (ailevi baskı, hava şartları, izin durumları vb.) rağmen eğitime gelmek için çaba sarf

ettikleri ifade edilmiştir. Eğitim sürecinin çok keyifli olduğunu, içeriğin ihtiyaçlarına cevap verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca eğitimin yapıldığı yerin merkezde, ulaşılabilir, güven veren resmi bir kurum binası olması, eğitim ortamının çay ocağı, dinlenme salonu, sunum odaları, atölye çalışmaları açısından son derece uygun olduğu belirtilmiştir.

ŞİMEP'in temel amaçları, programa katılan kadınların şiddetle ilgili bilgi ve deneyimlerinde farkındalık yaratarak bir eylem planı oluşturmalarına yardımcı olmak, kaynağı kendileri veya çevrelerinden olabilecek iletişim sorunlarına çözüm önerileri getirebilmek ve edinecekleri sosyal beceri geliştirme hedefleri doğrultusunda yapılmış olan uygulamalarla benlik kavramlarının yeniden inşasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda oluşturulan ve uygulanan deneysel çalışmanın nicel sonuçları programda bazı ölçeklerin alt boyutları dışında deney grubu öntest-sontest sonuçlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte ŞİMEP'in kadınların aile içi iletişimleri, yaşam doyumları, şiddete ilişkin deneyimleri bakımından deney grubu öntest-sontest puan ortalamalarının son test lehine değiştiği görülmektedir. Bu ortalamalara ilişkin veriler Tablo 4.17'de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. Deney grubu öntest son test puan ortalamaları

Ölçek	Alt Boyut	Öntest Ort.	Sontest Ort.
İBDÖ	-	3.76	3.96
AİŞ	Duygusal	2.28	2.05
	Fiziksel	2.32	2.30
	Sözel	2.28	1.95
	Cinsel	2.17	2.08
	Ekonomik	3.09	2.99
Yaşam Doyum	-	22.28	24.00
ADÖ	Problem Çözme	2.29	2.08
	İletişim	2.15	1.99
	Roller	2.33	2.18
	Duygusal Tepki	2.54	2.07
	İlgi Gösterme	2.40	2.35
	Davranış Kontrolü	2.34	2.06
	Genel İşlevler	2.19	2.09

Tablo 4.17.'ye göre, katılımcıların İBDÖ ve Yaşam Doyum puan ortalamalarının uygulama sonrası arttığı; AİŞ puan ortalamalarına göre bütün alt boyutlarda şiddetin azaldığı; ADÖ puan ortalamalarına göre bütün alt boyutlarda aile işlevsellik düzeyinin bozuk ya da yetersiz iken son test puan ortalamalarına bakıldığında

sadece iletişim boyutunda normale döndüğü, diğer boyutlarda da puanların düşme gösterdiği, diğer bir deyişle aile işlevsellik düzeylerinin iyileştiği görülmektedir.

İletişim becerileri eğitim programlarının uygulandığı araştırmalara bakıldığında, araştırma bulgularını destekleyecek araştırma konusu ile örtüşen deneysel bir araştırma bulunmamakla birlikte kadına yönelik şiddetle ilgili farkındalık artıracak çalışmalar yapıldığı, farklı hedef kitlelere yönelik benzer içeriğe sahip iletişim eğitim programlarının uygulandığı görülmektedir.

UN (2010) tarafından yapılan çalışmada kadına yönelik şiddette, olayın hikâyesine ilişkin raporları tutmak ve olaya müdahale etmek zorunda olan polisin rolünün ele alındığı bir program hazırlanmıştır. Eğitim programında kadına yönelik şiddette bilinmesi gereken ulusal norm ve standartlar, şiddetin nedenleri, şiddeti önleyici yaklaşımlar ve şiddetle mücadelede kurumlar arası işbirliğinin önemine değinilmiş, polisin vakaya yaklaşımı ve sorumluluk bilinci artırılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmaya benzer bir başka çalışmada, tıp, ebelik, hemşirelik mesleklerine ilişkin öğrencilerin hedef alındığı Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından desteklenen Human Reprodüksiyon Programa (HRP) kapsamında yapılmıştır. Çalışmada sağlık sektöründe çalışan personelin şiddete karşı bilinçlendirilmesi temel alınmış olup, şiddetin geçmişi, nedenleri, mağdurla iletişim, yönlendirme ve destek hizmetleri gibi konularda bilinçlendirmenin yapıldığı hizmet içi eğitim programlarının uygulandığı görülmektedir.

Avusturya'da düzenlenen kadına yönelik şiddetle ilgili Avrupa Komisyonunda Appelt, Kaselitz ve Logar (2000) tarafından sunulan eğitim programında ise şiddetin, çiftlerin ilk tanıştıkları günden itibaren yaşanabileceği, bu sebeple koruma ve yardım noktasında kadınların daha erken bir yaşta bilinçlendirilmesi gerektiği görüşünden hareket edilmiştir. Bu doğrultuda şiddet mağdurlarına ya da şiddete şahit olanlara dair farkındalık oluşturmak, acil ve kalıcı yardım geliştirmek hedeflenmiş ve bilinçlendirme kapsamında eğitime katılan kişilerin-çiftlerin kendi değer ve tutumlarını yeniden gözden geçirmeleri için yönlendirme yapılmıştır. Müdahale stratejilerinin temel alındığı, şiddet

eylemlerini önlemeye yönelik bireysel desteklerin ön planda olduğu programda, şiddetle ilgili nedenler, inanç kalıpları, danışmanlık hizmetleri, kadın sığınma evleri, şiddete ilişkin mitler, inanışlar, yasal haklardan oluşan içerik grup terapisi şeklinde verilmiş ve sebebi çok farklı olabilen şiddetle mücadelede etkin bir sonuç elde edebilmek için bütün kurumların işbirliği içinde çalışması gerektiği vurgulanmıştır.

Allan, Todd, Coates ve Richardson (2010) tarafından kadın sığınma evlerinde kalan kadınların şiddete ilişkin algılarını, farkındalıklarını ve becerilerini geliştirmek amacıyla hazırlanmış olan modüler programda da araştırma konusuyla benzer içeriğe sahip bir program hazırlanmıştır. Programda sığınma evlerine ilişkin gelişmeler, sığınma evlerindeki kadınların rolleri, sorumlulukları, değer ve inançları, şiddetle ilgili temel ilkeler, şiddet döngüsü, şiddet türleri, şiddeti oluşturan etkenler, aile içi şiddete ilişkin yasal düzenlemeler, iletişim becerileri ve şiddet anında kritik müdahale aşamaları ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

İsveç'te kadına yönelik şiddetle mücadelede, şiddet mağduru kadınların farkındalık düzeylerini artırmak, kadını şiddete karşı bilinçlendirmek, kadınların ihtiyaçlarına göre profesyoneller aracılığı ile beceri eğitimleri geliştirmek, kadına yönelik şiddetle mücadelede toplumsal sorumluluğu dile getirmek için konuya ilişkin kılavuz kitaplar hazırlanmıştır (Holm, 2012).

Kadına yönelik şiddeti, sosyal bir sorun olarak ele alan birçok ülkede, bu tür kılavuz kitapların hazırlandığı, ilgili kurum veya sivil toplum örgütlerince mevcut durumun betimlendiği ve içeriklerin de bu araştırma konusu ile örtüştüğü görülmektedir. İletişim eğitime yönelik deneysel desenlerin kullanıldığı Barry, Robb ve Graham (1992), Korkut (1996b), Sarkın (2012) tarafından yapılan benzer içeriğe sahip birçok araştırmada ise, çalışmalar sonucunda deney grubu lehine anlamlı farklılıkların bulunduğu, iletişim eğitim programlarının etkili olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte iletişim becerileri ile ilgili bazı araştırmalarda katılımcıların iletişim becerileri artırılmış olsa da deney ve kontrol grubu son test puanları arasında anlamlı farklılıkların çıkmadığı görülmüştür. Tuna (2012), lise öğrencilerinin öfke kontrolü ve iletişim becerileri için uyguladığı eğitim programında deney grubu bireylerinin iletişim

becerileri puan ortalamaları yükselirken deney, kontrol ve plasebo grupları arasındaki iletişim becerileri ölçümlerinin istatistiksel açıdan anlamlı bulunmadığını ortaya koymuştur. Yalçın (2010) tarafından üniversite öğrencilerinin ilişki doyumları için öntest-sontest kontrol gruplu desenin kullanıldığı deneysel araştırmada, 7 oturumluk eğitim programında deney grubu katılımcıların ilişki doyum düzeylerinin arttığı bulunmuştur. Bununla birlikte iki ay sonra yapılan izleme testi neticesinde uygulamanın iletişim becerilerine olumlu yönde etkisi olsa da, etkisinin kalıcı olmadığı görülmüştür. Eğitim programı uygulanması neticesinde katılımcılarda davranış değişikliğinin ve nicel verilerin analizinde öntest-sontest puanlarına ilişkin anlamlı farklılıkların beklendiği bu tür araştırmalarda deney öncesi uygulamalarda katılımcıları uyarıcı, güdüleyici tutumların ölçmeyi etkileyeceği öngörülse de, samimi cevaplar için özellikle öntestlerde hassasiyet gerektiren (şiddet mağduru kadın grubu gibi) özel gruplar için yeterince açıklama yapılması gerektiği düşünülmüştür. Bunun yanı sıra araştırmaya gönüllü olarak katılan kadınların demografik özelliklerinin, şiddete ilişkin algılarının, geçmiş yaşantılarının veya geleceğe dair istek ve beklentilerinin farklılığı da araştırma sonuçlarını etkilemiş olabilir. Katılımcıların algılarındaki bu farklılığın, şiddete ilişkin ifadelendirmelerde, iletişim becerilerinde, aile içi iletişimin işlevselliğinde veya yaşam doyumunda farklılık oluşturabileceği, araştırma sonucunda deney grubu lehine beklenen farklılığın çıkmamasına neden olabileceği de düşünülmüştür. Eğitime katılan kadınlarla yapılan görüşmelerde katılımcıların bazılarının, iletişim adına bildiklerini zannettikleri birçok şeyin aslında yanlış olduğunu ve bunu daha sonra eğitim programında öğrendiklerini, uygulama öncesi duyulan çekingenlik ve mahrem içeren konular bulunması sebebiyle ön testlere verilen cevaplarda samimi olmadıklarını ifade etmeleri de uygulamada farklılık çıkmamasını açıklamaktadır. Bununla birlikte daha geniş bir bakış açısı elde etmek, özel durum içeren konular hakkında derinlemesine bilgi sağlamak amacıyla gözlem, görüşme gibi nitel analiz yöntemlerinin kullanıldığı araştırma sürecinde katılımcıların sosyal ortama uyumları; eğiticiler, katılımcılar ve eğitim ortamında çalışanlar arasındaki iletişim ve etkileşim süreci, katılımcıların öğrenme sürecine ilişkin katkıları, görev ve sorumluluklara ilişkin algıları, fiziksel ortama ilişkin yorumları göz önünde bulundurularak eğitim programının (ŞİMEP) bilişsel, duyuşsal ve sosyal açıdan etkili olduğu ifade edilebilir.

V. BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına ve sonuçlardan yola çıkılarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

1. Deney ve kontrol grubu kadınların uygulama sonrasında iletişim becerilerine (İBDÖ) yönelik son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
2. Deney ve kontrol grubu kadınların uygulama sonrasında aile içi şiddete (AİŞ) yönelik deneyimlerine ilişkin son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
3. Deney ve kontrol grubu kadınların uygulama sonrasında yaşam doyum (YDÖ) düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
4. Deney ve kontrol grubu kadınların uygulama sonrasında aile içi işlevsellik düzeylerine (ADÖ) ilişkin son test puanları arasında davranış kontrolü alt boyutunda deney grubu lehine anlamlı bir düzeyde farklılık bulunmuş, diğer alt boyutlarda ise anlamlı bir fark bulunmamıştır.
5. Kontrol grubu kadınların iletişim becerilerine (İBDÖ) yönelik öntest-sontest puanların ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
6. Kontrol grubu kadınların aile içi şiddete (AİŞ) yönelik öntest-sontest puanlarının ortalamaları arasında duygusal, sözel ve cinsel şiddet alt

boyutunda son test lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık bulunmamıştır.

7. Kontrol grubu kadınların yaşam doyum (YDÖ) düzeylerine yönelik ön test-son test puanları arasında anlamlı bir düzeyde farklılık bulunmamıştır.
8. Kontrol grubu kadınların aile işlevsellik düzeylerine (ADÖ) ilişkin ön test-son test puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır.
9. Deney grubu kadınların iletişim becerilerine (İBDÖ) yönelik öntest-sontest puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.
10. Deney grubu kadınların aile içi şiddete (AİŞ) yönelik deneyimlerine ilişkin ön test-son test puanlarının ortalamaları arasında sözel şiddet alt boyutunda son test lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer alt boyutlarda anlamlı farklılık saptanmamıştır.
11. Deney grubu kadınların yaşam doyum (YDÖ) düzeylerine yönelik ön test-son test puanları arasında anlamlı bir düzeyde farklılık bulunmamıştır.
12. Deney grubu kadınların aile işlevsellik düzeylerine (ADÖ) ilişkin ön test-son test puanları arasında duygusal tepki verme ve davranış kontrolü alt boyutlarında son test lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunurken diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda uygulamaya ve ilerde yapılabilecek çalışmalara yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

5.2.1. Kadın gruplarına yönelik uygulanacak programa ilişkin öneriler

1. Deney öncesi uygulamada katılımcıları uyarıcı, güdüleyici bir tutumun onları etkileyebileceği düşünülmüş programa ilişkin fazla açıklama yapılmamıştır. Ancak katılımcıların öntestlerde samimi cevaplar vermediklerini uygulama sonrasında paylaşımları, bu durumun araştırma sonuçlarını etkilediğini ortaya

koymuştur. Bu sebeple, hassasiyet gerektiren yetişkin grup eğitimlerinde öntest uygulamalarıyla ilgili açıklayıcı bilgilerin yeterli düzeyde verilmesine dikkat edilmelidir.

2. Kadınlarla yapılan görüşmelerde ve eğitim süresince yapılan gözlemlerde kadınların sosyal beceri geliştirme faaliyetlerinde daha samimi, kendini açma noktasında daha rahat oldukları ve ortaya bir ürün koymanın onların yaşam doyumlarını etkilediği görülmüştür. Bu sebeple programlarda katılımcıların aktif olabileceği etkinliklere daha çok yer verilmelidir.
3. Aile içi ilişkilerin ve şiddetin farklı kökenlerinin bulunduğu gerçeği göz önünde bulundurularak ailenin tüm bireyleri ile eşgüdümlü bir program uygulanabilir.
4. Yetişkin insanların alışageldikleri davranış kalıplarını kırmanın zor olması gerçeğinden hareketle program daha uzun bir zaman dilimine yayılabilir.
5. Programda kadınların iletişim becerilerini, aile içi işlevsellik düzeylerini, aile içi şiddeti etkileyen birçok faktör, vaka çalışmalarıyla yürütülebilir ve çözüm önerileri üretilebilir.
6. İstendik davranışlar oluşturma zorluğu göz önünde bulundurularak, deney grubu katılımcıların kazanılan becerileri ne kadar uyguladıkları daha sonra yapılacak çalışmalar ile tekrar ele alınabilir.

5.2.2. Araştırmacılara ilişkin öneriler

1. Araştırmada sosyal beceriler edinme faaliyetleri kapsamında yapılmış olan seramik hamuru ile ilgili çalışmalar, ekonomik bağımsızlığı olmayan kadınların hayata tutunmaları, sosyal hayata katılımları, çalışmaların yaşam doyumlarındaki etkileri bakımından ayrı bir araştırma olarak ele alınabilir.
2. Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı, evlilik öncesi müracaat eden çiftlere uygulanarak aile içi şiddetle ilgili farkındalık yaratılabilir.
3. Bu tür araştırmalarda deney ve kontrol gruplarının yanı sıra ikinci bir kontrol grubu oluşturulabilir.

4. Grup çalışmasının temel alındığı araştırma vaka incelemesi şeklinde yapılarak etkililiği incelenebilir.
5. Aile içi şiddete etki eden diğer faktörlerin belirleneceği ve kontrol altına alınabileceği araştırmalar yapılabilir.
6. Kadına yönelik şiddette baş aktörün erkek olması sebebiyle erkeklere yönelik bir program hazırlanarak programın ne düzeyde etkin olduğu belirlenebilir.
7. Sosyal medya, paylaşım siteleri, bilişim teknolojileri vb. ağlar üzerinden uygulanabilecek programlar hazırlanarak programın etkililiğine bakılabilir.
8. Aile içi şiddet ağını (erkeğin ve kadının geçmiş yaşantıları, çocuğa ilişkin şiddet, kültür vb.) ortaya çıkarabilecek çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkel, S. (2009). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevi Önlemi: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, Ankara.
- Aktaş, A.M. (2006). *Aile içi şiddet. Kadının ve çocuğun korunması*. İstanbul: Elma Yayınevi.
- Akyıldız, M. (2014). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bir Model Olarak Şiddet Önleme Ve İzleme Merkezi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Akyüz, M. (2011). *Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınların Sosyo-Kültürel Özelliklerinin İncelenmesi: Diyarbakır İli Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Allan W., A., Todd, N., Coates, N. and Richardson, C. (2010). *Supporting Northern Women – A Northwest Territories Family Violence Shelter Worker Training Program*. The Department of Health and Social Services.
- Altınay, A.G. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye’de kadına yönelik şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Annak, B.B. (2005). *Sosyal Destek, Sosyal Ağ, Yaşam Kalitesi Ve Yaşam Doyumu: Duygu-Durum ve Anksiyete Bozukluğu Tanısı Alan Kişiler Ve Düzenli Hemodiyaliz Tedavisi Gören Hastalar Açısından Bir Karşılaştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Appelt, B., Kaselitz, V. and Logar, R. (2000). WAVE Training programme on violence against women. European Commission "DAPHNE Initiative. Vienna, Austria.
- Arıkan, Ç. (1987). “*Sosyal hizmetler açısından şiddet ve bir türü olarak evlilikte kadına yönelik şiddet*” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi. 5, 75-97.
- Arıkan, M. (2011). *Aile zekası*. İstanbul: Hayat Yayınları. 15. Baskı.
- Arın, C. (1996). *Kadına yönelik şiddet*. Cogito. 6-7 Kış-Bahar, 305-312.
- Armutçu, E. (2007). Türkiye’de Feminist Hareket. 02 Şubat 2015 tarihinde <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=6505867> sitesinden alınmıştır.
- ASPB. (2014). Aile ve sosyal politikalar bakanlığı 2014 bütçe tasarısı.15.05.2015 tarihinde http://sgb.aile.gov.tr/data/5434fa2a369dc31d48e42de9/aspb_plan_butce_komisyonu_sunumu_web.pdf sitesinden alınmıştır.
- BAAK. (1998). *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Yayın No:113.
- Barker, L. (1990). Prentice-Hall, Englewood Cliffs. New Jersey.
- Barry, E. and Robb, S. and Graham, B. (1992). *Communication skills training and patient’s satisfaction*. Health Communication, 4(2), 155-170.
- Baykal, T. (2008). *Ailede Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet, Bu Şiddete İlişkin Tutumlar ve Kadının Şiddet Yaşantısı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Baysan, L. (2003). *Hemşire ve ebelerin kadına yönelik şiddet belirtilerini tanımlarına yönelik ölçek geliştirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Beavers, W. R. (1982). *Healthy, midrange, and severely dysfunctional families*. In F. Walsh (Ed.), *Normal family processes* (pp. 45-66). New York: Guilford Press.
- Berlo, D. (1966). *The Process of Communication*. Holt, Rinehart and Winston. New York, Chicago, San Francisco, Toronto.
- Bızancı, M (2014). *Ailede kadına yönelik şiddeti meşru görme, cinsiyetçilik, öznel iyi oluş: Üniversite öğrencileri üzerine bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Tokat.
- Bilen, M. (1998). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilen, M. (2004). *Sağlıklı insan ilişkileri*. (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilen, M. (2014). *Duygudan eyleme iletişim*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Bilgel, N. ve Orhan, H. (2006). *Aile İçi Şiddet*. Bilgel, N. (Editör), *Aile Hekimliği* (643-55). Bursa: Medikal Tıp Kitabevi.
- Bolat, S. (1996). *Eğitim örgütlerinde iletişim: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi uygulaması*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 12, 75-80.
- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği (A.D.Ö.) el kitabı*. Ankara: Özgeleş Matbaası.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneyisel desenler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Camuz, F. (2007). *Hatay-Samandağ İlçesinde Farklı Etnik Gruplarda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- CEDAW (1993). *Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (United Nations Convention On The Elimination Of All Forms of Discrimination Against Women)*. 85th Plenary Meeting, GENERAL ASSEMBLY A/RES/48/104,

- Chan, L. K. (2009). *Sexual violence against women and children in chinese societey, trauma, violence and abuse*. No.1, 69-85.
- COE. (2011). *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*. (Coincil Of Europe). İstanbul: Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi-No:210.
- Croft, R. S. (2004). *Communication Theory*. 02 Aralık 2014 tarihinde <http://cs.eou.edu/rcroft/MM350/CommunicationModels.pdf> sitesinden alınmıştır.
- Cüceloğlu, D. (2002). *Yeniden insan insana*. Ankara: Remzi Kitabevi, 20. Basım.
- Cüceloğlu, D. (2006). *“Keşke”siz bir yaşam için iletişim*. Ankara: Remzi Kitabevi, 23. Basım.
- Çalışkan, T. (2013). *Kadına Yönelik Şiddet Kampanyaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medya ve İletişim Sistemleri Programı, İstanbul.
- Çetiner, Ş. G. (2006). *Aile İçi Şiddet Yaşayan Kadınlarda Cinsel Sorunlar ve İntihar Olasılığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkanat. C. (1996). *İnsan ilişkilerinde etkili iletişim*. Çağdaş Eğitim. 21 (223), 18-20.
- Çifçi, S. (2011). *Mardin İlinde 15-49 Yaş Arası Kadınlarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Sıklığı Ve Etkileyen Faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ.
- Demiray, A. (2014). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddetin Temsil Biçimleri Ve Ataerkil İdeoloji (Cumhuriyet, Zaman, Hürriyet, Posta Gazeteleri Örnekleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Demirel, Ö. (2004). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 7. Baskı.
- Deniz, İ. (2003). *İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). *The satisfaction with life scale*. Journal of Personality Assessment, 49, 71-75.
- Dinçer, G. (2010). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet; Düzce Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Sakarya.
- Dindaş, H.(2008). *Kadına Yönelik Eş Şiddetinin Sosyoekonomik Durum ve Yaşam Kalitesi İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Doğan, M. (1988). *Büyük türkçe sözlük* (5. Baskı). İstanbul: Beyan Yayınları.
- Doğan, S. (2005). *Çalışan ilişkileri yönetimi*. İstanbul: Kare Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1992). *Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21 (1-2), 135-190.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati* (31. Baskı). İstanbul: Sistem Yayınları.
- Durmuşoğlu, M. (1999). *Park Sağlık Ocağı Bölgesinde Ailede Kadına Yönelik Şiddet Araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Elgünler, T.Ç. ve Fener, T.Ç. (2011). *İletişimin kalitesini etkileyen engeller ve bu engellerin giderilmesi*. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - Tojdac July ,Volume 1 Issue 1.
- Er, E. (2006). *Sinemada Kadına Yönelik Şiddet Ve Tecavüz Doksanlı Yıllar Ve Sonrasında Kadına Yönelik Şiddet Ve Tecavüz Filmleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, İzmir.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme* (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eren E. (2003). *Yönetim ve organizasyonlar -çağdaş ve küresel yaklaşımlar* (6. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Eren, A. (2005). *Korku kültürü, değerler kültürü ve şiddet*. Aile ve Toplum, 8(2), 23-37.
- Eren, T. A. (2008). *Onkoloji Hemşirelerinin İş Doyumu ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Ergin, H. (2003). *İletişim Becerileri Eğitim Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erişen, Y. (1997). Program Geliştirme Modelleri Üzerine Bir İnceleme, *Eğitim Yönetimi*, Yıl 3, Sayı 3, Yaz 1997, ss.163-180.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış bilimleri* (5. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Erten, Y. ve Ardalı, C. (1996). *Saldırganlık şiddet ve terörün psiko-sosyal yapıları*. Cogito. (6-7), 143-164.
- Freud, S. (2009). *Uygarlığın huzursuzluğu*, çev. H. Barışcan, İstanbul: Metis Yayınları.

- Gordon, T. (2002). *Etkili öğretmenlik eğitimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 13.Basım.
- Gökçe, T. (2010). *Samsun Merkez İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Çocuklukta Aile İçi Şiddet Öyküsü ve Ruh Sağlığına Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Gelles, R., J., and Murray A. S. (1979). *Determinants of violence in the family: Toward a theoretical integration*. Pp. 549-581 in Wesley R. Burr, Reuben Hill, F. Ivan Nye, and Ira L. Reiss (Eds.), *Contemporary Theories About the Family* (Vol. 1). New York: The Free Press.
- Gömbül, Ö. (1998). *Ailede Kadına Eşi Tarafından Uygulanan Şiddet ve Şiddette Mesleki Role İlişkin Hemşirelerin Tutumları ile Cinsiyet Rol Kalıpları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Günay, C. (2008). *Şiddetin bahanesi olmaz*. İstanbul: Tepe Yayınları.
- Gülmez, Ç. (2014). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.
- Gürgen, H. (1997). *Örgütlerde iletişim kalitesi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Hacı, Y. (2011). *Evlilik Uyumunun Empatik Eğilim, Algılanan Aile İçi İletişim ve Çatışma Çözme Stillerine Göre Yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı. İzmir.
- Halıcı, C. (2007). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basın ve Yayın Anabilim Dalı, Eskişehir.

- Heise, L. (1994). *Gender-based abuse: the global epidemic*. Cad. Saúde Públ., Rio de Janeiro. 10 (supplement 1), 135-145.
- Holm, L.E. (2012). Looking the Other Way:A Study Guide to Female Victims of Violence with Disabilities. www.socialstyrelsen.se 01.11.2015 tarihinde alınmıştır.
- İçli, T. G. ve Öğün, A. (1999). *Türkiye’de cezaevlerindeki rehabilitasyon faaliyetleriyle ilgili sosyolojik bir analiz*. Ankara: T.C. Adalet Bakanlığı Yarıaçık Cezaevi Matbaası.
- İçli, T. G. ve Öğün, A. (2000). *Türkiye’de kadın suçluluğunun bazı sosyal, kültürel ve ekonomik belirleyicileri*. Ankara: T.C. Adalet Bakanlığı Yarıaçık Cezaevi Matbaası.
- İçli, T. G. (2004). *Kriminoloji*. Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi.
- İdiz, Z. (2009). *Evlilik Uyumu, Evlilik Yatırımı, Aile İçi Şiddet Ve İntihar Girişimi Arasındaki Bağlantıların Sosyal Psikolojik Açıdan İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- İlkkaracan, P., Gülçür, L. (1996). *Aile içinde kadına karşı şiddet, sıcak yuva masalı*. İlkkaracan P., Gülçür L., Arın C. (Yayına hazırlayan). İstanbul: Metis Yayınları.
- İşleğen Y. (2002). Kadına yönelik şiddete jinekolojik yaklaşım. *Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyum Kitabı*, 71–84, Ankara.
- Johnson, D. W. (1996). *Reaching out: Interpersonal effectiveness and self-actualization*, 6th ed. Boston, Allyn & Bacon.
- Johnson, M. P., & Ferraro, K. J. (2000). *Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions*. Journal of Marriage and Family, 62,948–963.

Kadın Dayanışma Vakfı. (2010). *Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı*. 2 Şubat 2015 tarihinde <http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/2008> sitesinden alınmıştır.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1990). *İnsan Aile Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Karabacak, G. (2013). *İş-Aile Çatışmasının İş ve Yaşam Doyumuna Etkilerinin İş Stresi ve Algılanan Sosyal Destek Açısından Otel Personeli Üzerinde İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

Kaptan, S. (1993). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Tekışık web ofset tesisleri. Ankara.

Karal, D ve Aydemir, E. (2012). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu*. Yayın No:12-01. Ankara.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. 15. Baskı

Karhan, S. S. (2010). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Hukuk Sosyolojisi Açısından Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, İ. (2003). *Çatışma Yönetimi Stratejileri Ve Bir Uygulama*. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Keane, J. (1998). *Şiddetin uzun yüzyılı*, çev. B. Peker, İstanbul: Dost Yayınları.

Keçialan, R. (2013). *Ergenlere yapılan sosyal beceri eğitiminin iletişim ve öfke kontrolüne etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- KDV. (2007). *Kadına yönelik şiddet veri tabanı raporu*. Kadın Dayanışma Vakfı. Dumat Baskı, Ankara.
- KDV. (2008). *Kadına Yönelik şiddet el kitabı*. Kadın Dayanışma Vakfı. 02.10.2014 Tarihinde <http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/dosyalar/2008-Kadına-Yönelik-Şiddet-El-Kitabı.pdf> adresinden alınmıştır
- Kemerli, N. (2002). *Aile içinde kadına yönelik şiddet*. Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyum Kitabı (ss. 41–58), Ankara.
- Kılıç, M. N. (2009). *Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo-Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut, Hukuk Yaptırımlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, M. (2012). *Evli Çiftlerde Görülen Ruhsal Belirtiler İle Aile İşlevsellik Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Kızmaz, Z. (2006). *Şiddetin sosyo-kültürel kaynakları üzerine sosyolojik bir yaklaşım*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 16(2), 247-267.
- Kocacık, F. (2000). *Toplumbilim* (2. Baskı). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Kocacık, F. (2004). *Aile içi ilişkilerde kadına yönelik şiddet, Türkiye’den örnekler* (No: 93). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Korkut, F. (1996). *İletişim Becerilerini değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: güvenirlik ve geçerlik çalışmaları*. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi ; 2 (7): 18-23.
- Korkut, F. (1996b). *İletişim becerileri eğitiminin lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerine etkisi*, 3P Dergisi, 4(3), 191-198.

- Korkut, F. (2005). *Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28.
- Korkut, Ş. (2012). *Lise Öğrencilerinde Çocukluk Örselenme Yaşantıları ve Öfke İfade Biçimleri İle Benlik Saygısı Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Korkut-Owen, F. ve Owen, D.W. (2008). *Kadına yönelik aile içi şiddet*. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Köker, S. (1991). *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (2000). *Bireysel ve toplumsal şiddet (2'nci baskı)*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi..
- KSGM (1996). Çeviri Metni. T.C. Başkanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara.
- KSGM. (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Elma Teknik Basım Matbaacılık
- KSGM. (2012a). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. 08 Haziran 2014 tarihinde http://eydb.aile.gov.tr/upload/eydb.aile.gov.tr/mce/aile_el_kitabi2.pdf sitesinden alınmıştır.
- KSGM. (2012b). *Türkiye’de Kadın*. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 30.08.2015 tarihinde <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin> adresinden alınmıştır.

KSGM. (2014). *Birleşmiş Milletler Cedaw Komitesine Sunulmak Üzere Hazırlanan Türkiye Yedinci Dönemsel Raporu*. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 30.08.2015 tarihinde <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a940b369dc31550b3ac42/CEDAW%207.%20D%C3%B6nemsel%20%C3%9Clke%20Raporu.pdf> adresinden alınmıştır.

KSGM. (2015a). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Elma Teknik Basım Matbaacılık.

KSGM. (2015b). *Türkiye’de Kadın*. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 30.08.2015 tarihinde <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin> adresinden alınmıştır.

Kumartaşlı, M. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarını ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Levinson, D. (1990). *Violence in Cross-Cultural Perspective*-Newbury Park: Sage.

Lomborg, B. (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Maliyeti*. Copenhagen Consensus Center. 01.10.2015 tarihinde <http://www.fortuneturkey.com/turkiyede-kadina-yonelik-siddetin-maliyeti-61-milyar-dolara-ulasti-3136> adresinden alınmıştır.

Lowdermilk, D. L., S. E. Pery, I. M. Bobak (2000). *Maternity and Women’s Health Care*, s224-246. (Akt. Subaşı, N. ve Akın, A.) Mosby in USA. 08 Haziran 2014 tarihinde www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/.../kadina_yon_siddet.pdf sitesinden alınmıştır.

Michaud, Y. (1991). *Şiddet*. Çev. C. Muhtaroglu, İstanbul: İletişim Yayınları.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı. (1996). *Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları.

- MEGEP. (2007). *İletişim süreci ve türleri*. Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi.
- Myers, D. G. & Diener, E. (1995). *Who is happy?* Psychological science, 6, 10-19.
- Okutan, N. (2007). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet – Van’da, Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Başetme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Owen, F. K. ve Owen, D. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Ankara: Dumat Ofset.
- Öncü, H. (2002). *Psikolojik danışma müdahalesi olarak küçük grupla psikolojik danışma*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 22(2), 85-102.
- Öner, U. (1999). *Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi*, Editör: Yıldız Kuzgun. İlköğretimde Rehberlik. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Özbaşaran, U. F. (2001). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Hemşirelik Yardımı*. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu I. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu. 2000’li Yıllarda Aile Hizmetleri. Can Ofset. 9-11 Mayıs Ankara. 463-469
- Özden, S. (2010). *Boşanma Sebepleri Bakımından Aile İçi Şiddet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özen, A. (1999). *Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Annelerine Eğitim Uzmanlarıyla Çalışırken Gerekli Olan Etkili İletişim Becerilerinin Kazandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Öztürk H. ve Sevil Ü. (2005). *Gebelikte “Şiddet”*. Sağlık ve Toplum Dergisi. 1, 25-31.

- Öztürk, Ö. (2011). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztürk, Ö. (2014). *Erkeklik ve kadına yönelik aile içi şiddet: Eşine şiddet uygulayan erkekler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- Pavot, W. and Diener, E. (2009). *Review of the Satisfaction With Life Scale*. 19 Kasım 2014 tarihinde http://internal.psychology.illinois.edu/~ediener/Documents/Pavot-Diener_1993.pdf sitesinden alınmıştır.
- Resmi Gazete. (1945). 24. 08. 1945 tarih ve 6092 nolu, *Birleşmiş Milletler Antlaşması İle Milletler Arası Adalet Divanı Hakkında Kanun*.
- Resmi Gazete. (1998). 17.01.1998 tarih ve 4320 nolu *Ailenin Korunmasına Dair Kanun*.
- Resmi Gazete. (2001). 3.10.2001 tarih ve 4709 nolu, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*.
- Resmi Gazete. (2004). 7.5.2004 tarih ve 5170 nolu, *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*.
- Resmi Gazete. (2007). 4.05.2007 tarih ve 5636 nolu *Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Değişiklik*.
- Resmi Gazete. (1982). 7.11.1982 tarih ve 2709 nolu *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Kabulüne Dair Kanun*.
- Resmi Gazete. (2012). 20.03.2012 tarih ve 6284 nolu *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*.

- Sabuncuoğlu, Z. ve Gümüş M. (2008). *Örgütlerde İletişim*, Arıkan Basım Yayım Dağıtım. İstanbul.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (2001). *Örgütsel psikoloji*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Sargın, A. (2012). *Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele ve Şiddete Uğrayan Kadınlara Destek Mekanizmaları*. Kadını ve Kadın STK'ların güçlendirilmesi Projesi. 01.10.2015 Tarihinde http://www.gapcatom.org/wp-content/uploads/2014/09/siddet_kitapcik.pdf adresinden alınmıştır.
- Sarkın, S. Y. (2012). *Çocuğa Yönelik Aile İçi Şiddetin İlköğretim 6. 7. ve 8. Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin İletişim Becerileri ve Öz güven Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Shannon, C. & Weaver, W. (1949). *The mathematical theory of communication*. . Urbana, IL:University of Illinois Press.
- Solmaz, A. (2014). *Kadına Yönelik Şiddetin Medyada Sunum Şekli ve Şiddet Gören Kadınların Yasal Farkındalığı: Nitel Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Erzurum.
- Sönmez, V. (2001). *Program geliştirmede öğretmen elkitabı*. (Genişletilmiş ve düzeltilmiş 7. baskı.) Ankara. : Anı Yayıncılık.
- Sü Eröz, S. (2011). *Duygusal Zeka ve İletişim Arasındaki İlişki: Bir Uygulama*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bursa.
- Şahin, H. K. (2010). *Aile İçi Şiddetle Mücadele Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2013). *Kadına yönelik şiddet algısı, kadın ve erkek bakış açılarıyla*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Tarcan Matbaacılık.
- Şentürk, S. (2013). *Evli Bireylerde Evlilik Uyumu İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Şimşek, E. (2011). *Örgütsel İletişim ve Kişilik Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Tarhan, N. (2014). *Kadın Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları, 76. Baskı.
- Tekeli, E. S. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Kadın Mağduriyeti*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Anabilim Dalı, Ankara.
- TBMM. (2006). *Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu*. S. Sayı:1413.
- TBMM. (2011). *Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 24. Dönem Yasama Yılı.
- TDK. (2014). *Türk Dil Kurumu*. 02 Aralık 2014 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr/> sitesinden alınmıştır.
- Telman, N. ve Ünsal, P. (2005). *İnsan ilişkilerinde iletişim* (1. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti.

- Tomrukçu, Ç. (2010). *Özel ve Kamuya Ait İlköğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenleri Yaşam ve İş Doyumu Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Samsun.
- TNSA. (2008). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Ankara.
- TUİK. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İstatistikleri*. 02.01.2015 tarihinde <http://tuikapp.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul> adresinden alınmıştır.
- Tuna, D. (2012). *Çözüm odaklı kısa süreli yaklaşıma dayalı öfke kontrolü eğitim programının lise öğrencilerinin öfke kontrolü ve iletişim becerileri düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- UN. (2010). *The World's Women 2010 Trends and Statistics*, United Nations, Department of Economic and Social Affairs. New York. 28 Aralık 2007 tarihinde http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/WW_full%20report_BW.pdf sitesinden alınmıştır.
- Uşun, S. (2012). Eğitimde program değerlendirme. süreç yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uztuğ, F. (2007). *Genel iletişim, iletişim engel ve etmenleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ülkü, S. (1976). *Rehberlikte grup yaklaşımı*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 6(1), 263-299.
- Ünal, F. (2003). *Empatik İletişim Eğitiminin Okulöncesi Çocuğu Olan Annelerin Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ünsal, A. (1996). *Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi*. Cogito. Sayı 6-7, 29–36.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme. teori ve teknikler*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Vatandaş, C. (2003). *Aile ve şiddet. Türkiye’de eşler arası şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- Walker, L.E.A. (1986). *Psychological Causes of Family Violence. Violence in the Home: Multidisciplinary Perspectives*. New York: Brunner Publishers,
- WHO. (2002). *World report on violence and health*. Geneva. 28 Aralık 2007 tarihinde http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf sitesinden alınmıştır.
- WHO. (2013). *Global and Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence*. 28 Aralık 2007 tarihinde http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf sitesinden alınmıştır.
- Yalçın, İ. (2010). *İlişki Geliştirme Programının Üniversite Öğrencilerinin İlişki Doyum Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yanikkerem, E. (2002). *15–49 Yaş Evli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşlerinin ve Şiddete Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı, İzmir.
- Yetim, D. (2008). *Edirne Şehir Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddet Sıklığı ve Etkileyen Faktörler*. Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, Edirne.

- Yıldırım, G. F. (1996). *Kadına yönelik şiddet. Evdeki Terör*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan şiddet: Kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Yüksel, F. (1990). Eş dayaağı ve dayaağı karşı dayanışma kampanyası (Spouse abuse and the campaign against spouse abuse). In Ş. Tekeli (Ed.) *Kadın bakış açısından 1980'ler Türkiye'sinde kadın (From women's perspectives: Women in the 1980's in Turkey)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yüksel Şahin, F. (1997). *Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Zılhoğlu, M. (2014). *İletişim nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi.

EKLER

1. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Uygulamaya İlişkin İzinler

EK 1. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) İzin Onay Mesajı

EK 2. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (25 Madde)

EK 3. Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ) İzin Onay Mesajı

EK 4. Yaşam Doyum Ölçeği (7 Madde)

EK 5. Aile İçi Şiddet Ölçeği (AİŞ) İzin Onay Mesajı

EK 6. Aile İçi Şiddet Ölçeği (30 Madde)

EK 7. Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) İzin Onay Mesajı

EK 8. Aile Değerlendirme Ölçeği (60 Madde)

EK 9. Kişisel Bilgi Formu

EK 10. Uygulama Gözlem Formu

EK 11. Program Sonu Değerlendirme Ölçeği

EK 12. Görüşme Formu

2. Araştırma Uygulama Sürecine İlişkin Ekler

EK 13. AİBÜ Araştırma Etik Kurul Onayı

EK 14. Araştırma Uygulama Resmi İzin Onayı

3. Araştırma Uygulama Sürecine İlişkin Ekler

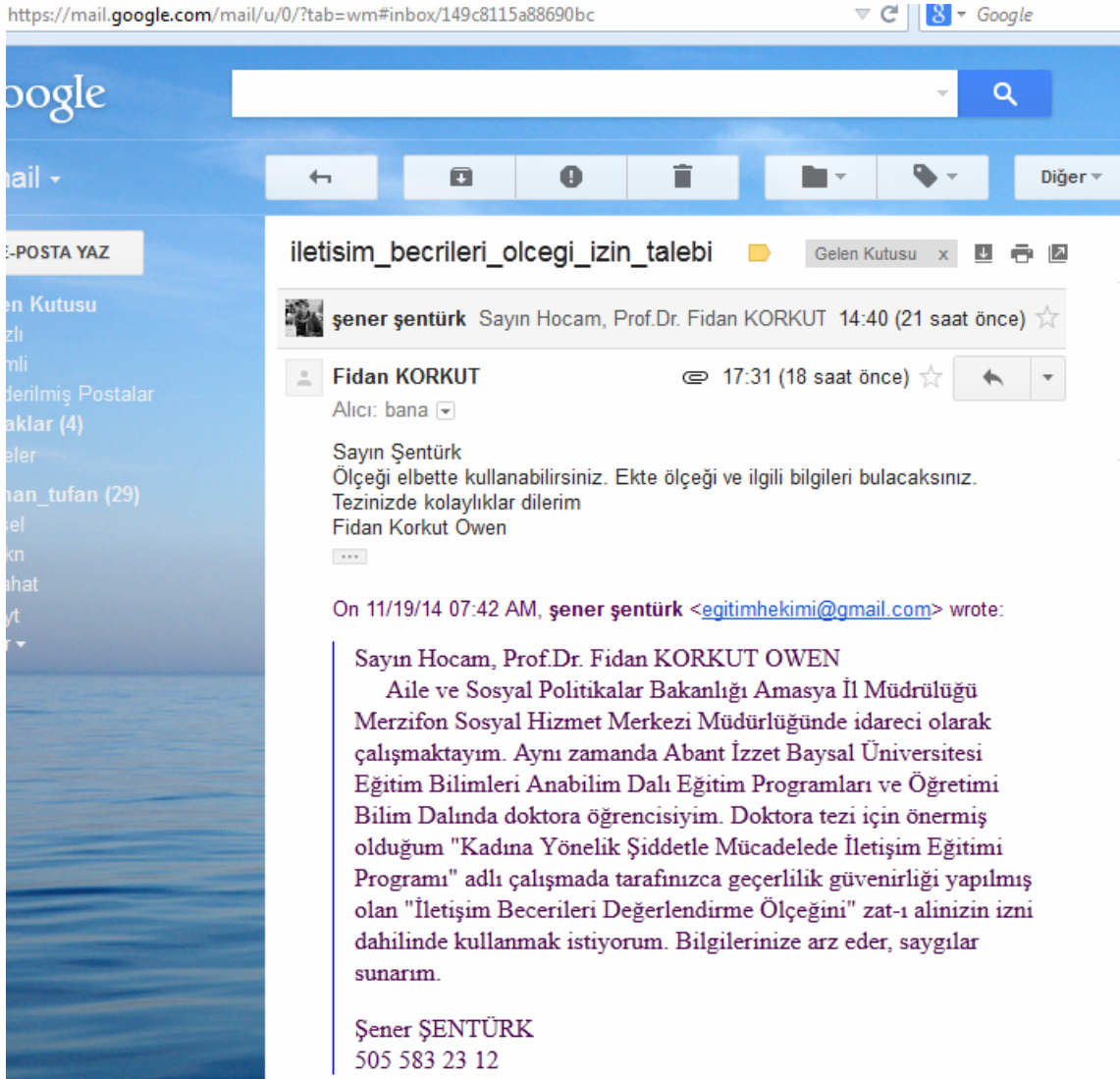
EK 15: Aile Danışma Merkezi Kayıt Formu Örneği

EK 16: Sosyal Hizmet Merkezi İnceleme Raporu Taslağı

EK 17. Şiddetle Mücadele İletişim Eğitim Programı (ŞİMEP)

1. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE UYGULAMAYA İLİŞKİN İZİNLER

EK 1: İLETİŞİM BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (İBDÖ) İZİN ONAY MESAJI

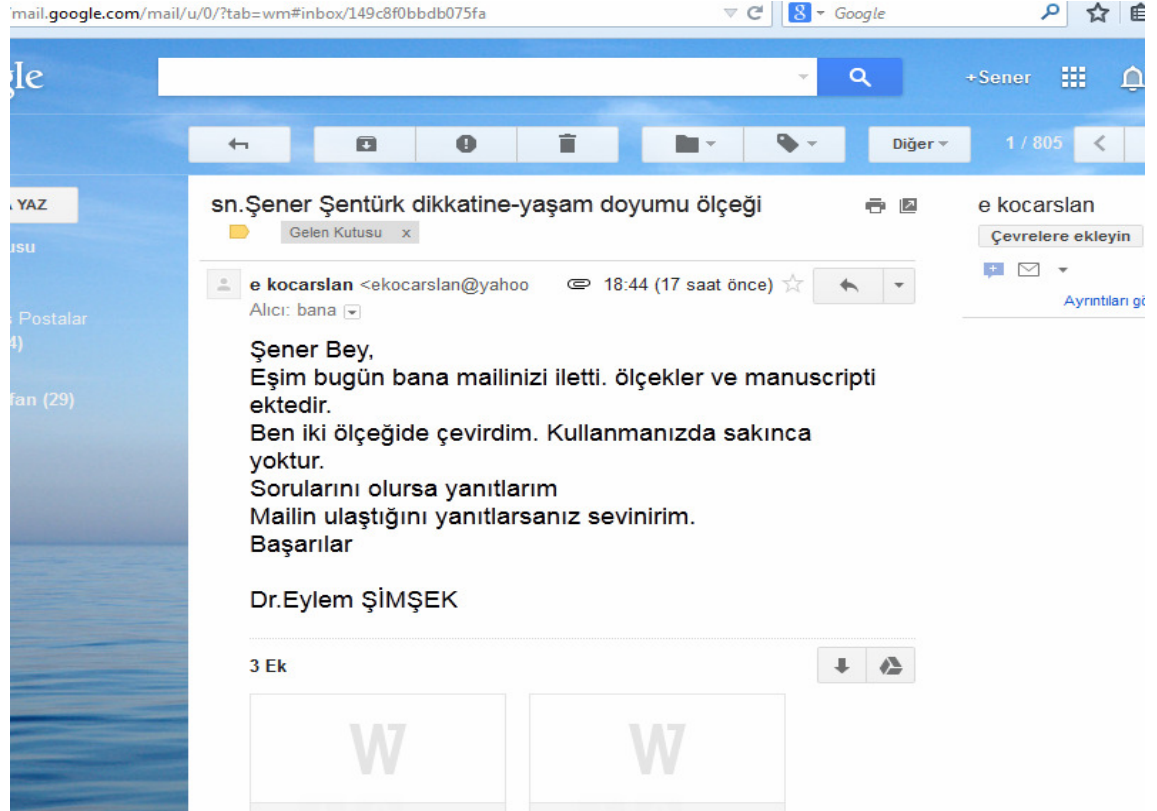
EK 2: İLETİŞİM BECERİLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (İBDÖ)

YÖNERGE: Bu ölçek iletişimle ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde nasıl olduğunuzu düşünerek okuyunuz. İlişkilerimizdeki özelliklerimiz elbette kiminle, hangi koşullarda, ne zaman ilişkide bulunduğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. O nedenle ifadeleri **genelde** gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi **5-, 4-, 3-, 2-, 1-** olmak üzere derecelendirdikten sonra cevap kağıdındaki uygun yere (x) koyarak belirtiniz. Hiç bir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirmeye yarayacaktır. Teşekkürler.

	İFADELER	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1	Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.					
2	Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.					
3	Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.					
4	Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.					
5	İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm.					
6	Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.					
7	İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.					
8	İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.					
9	İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.					
10	Olaylara değişik açılardan bakabilirim.					
11	Düşüncelerimle yaptıklarım birbirleriyle tutarlıdır.					
12	İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.					
13	Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.					
14	Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissedirim.					
15	Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim					
16	İlişkilerim nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.					
17	Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.					
18	Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.					
19	Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.					
20	İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
21	Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim.					
22	Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					

23	İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissedirim.					
24	Bir yakınımınla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
25	Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					

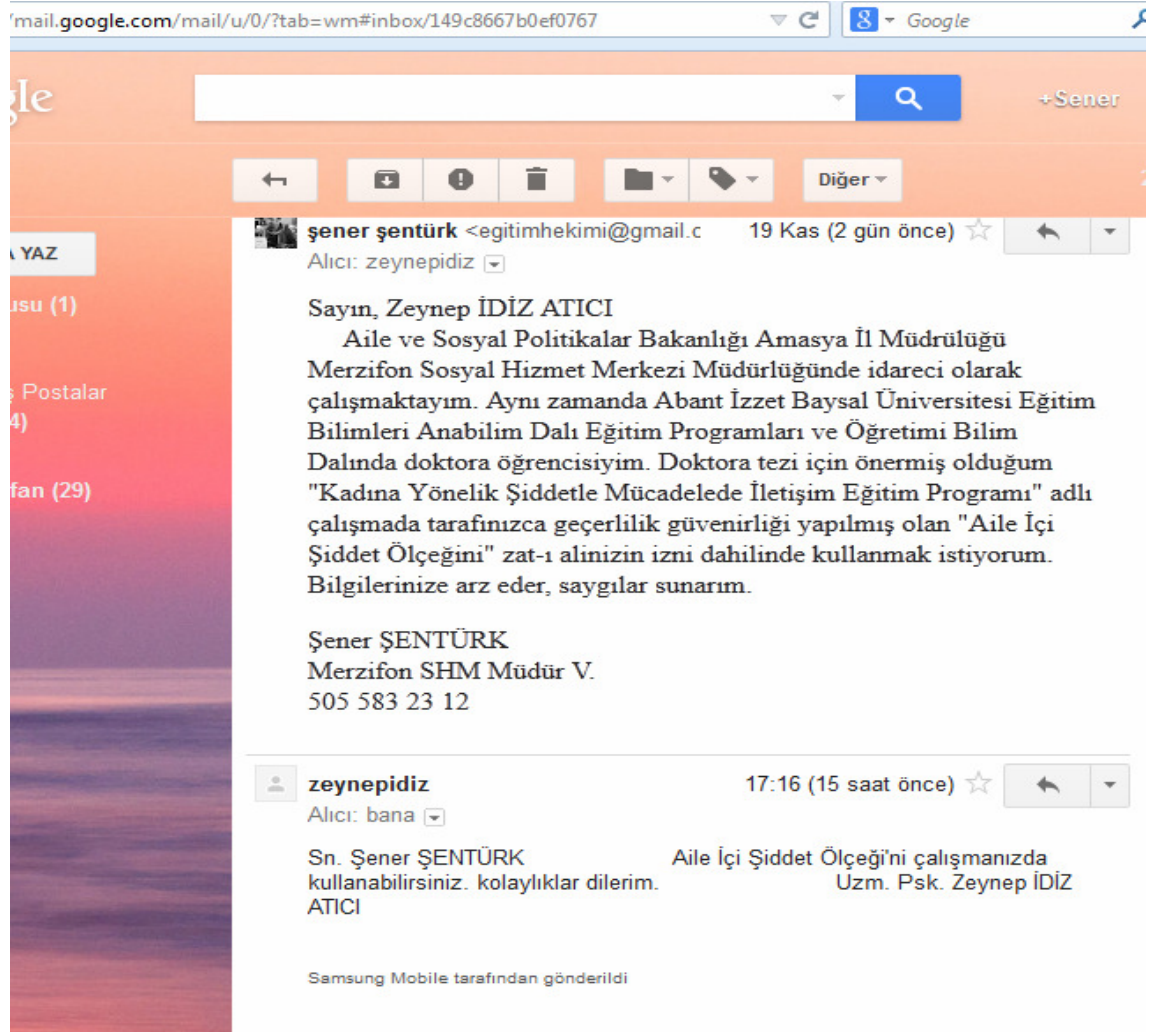
EK 3: YAŞAM DOYUM ÖLÇEĞİ (YDÖ) İZİN ONAY MESAJI

EK 4: YAŞAM DOYUM ÖLÇEĞİ

		Hiç uygun değil	Uygun değil	Biraz uygun değil	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Çok uygun
1	Yaşamım birçok yönüyle ideallerime yakın.							
2	Yaşam koşullarım çok iyi.							
3	Yaşamımdan hoşnudum.							
4	Şu ana kadar istediğim şeyleri elde edebildim.							
5	Yeniden dünyaya gelseydim yaşamımda hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.							

EK 5: AİLE İÇİ ŞİDDET ÖLÇEĞİ İZİN ONAY MESAJI

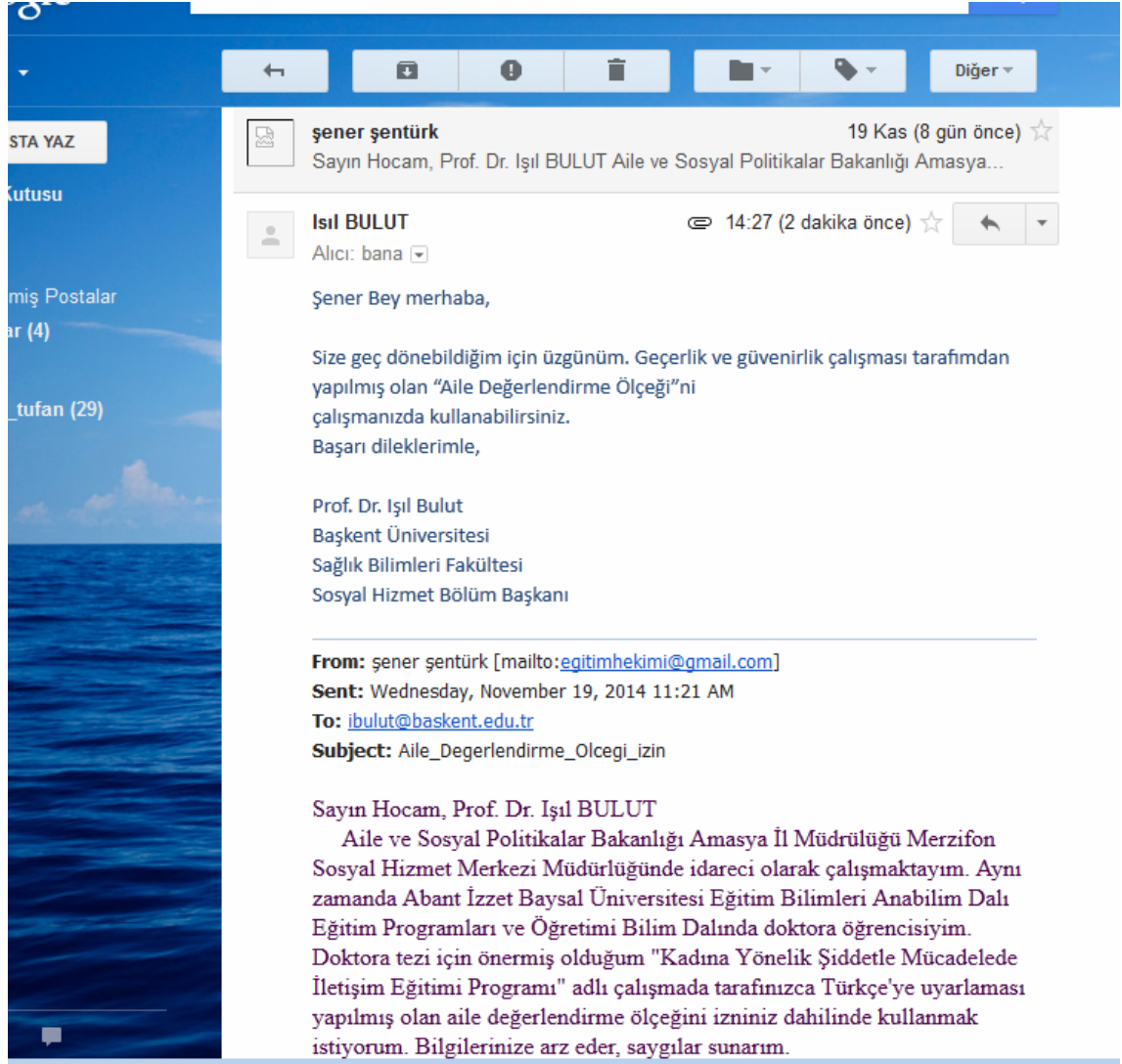

EK 6: AİLE İÇİ ŞİDDET ÖLÇEĞİ (AİŞ)

Bu ölçekte kocanızla yaşadığınız veya yaşayabileceğiniz bazı durumlara yer verilmiştir. Bu maddeleri dikkatle okuyarak size uygunluk düzeyini belirtmek için ifadelerin karşısındaki yere (X) çarpı işareti koyunuz.

Cümleler	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
1.Kocam beni küçük görür.					
2.Kocam benim rahatsız olduğum arzularına boyun eğmemi ister.					
3.Kocam beni istemediğim veya sevmediğim cinsel davranışlarda bulunmaya zorlar.					
4.Kocam akşam yemeği, ev işi veya çamaşır yıkama gibi işler vaktinde yapılmazsa çok sinirlenir, bana bağırır.					
5.Kocam arkadaşlarımı kıskanır ve onlardan kuşkulandır.					
6.Kocam bana yumruk atar.					
7.Kocam bana çirkin olduğumu ve çekici olmadığımı söyler.					
8.Kocam kendisi olmadan gerçekten başarılı olamayacağımı veya kendime bakamayacağımı söyler.					
9.Kocam bana hizmetçisiymişim gibi davranır.					
10.Kocam bana başkalarının önünde hakaret eder ve beni utandırır.					
11.Kocam kendisinin düşüncesine katılmazsam çok kızmaya başlar.					
12.Kocam beni bir aletle (silahla, bıçakla, vs) tehdit eder.					
13.Kocam evi idare etmem için gerekli parayı vermede cimri davranır.					
14.Kocam zekamı küçümser.					
15.Kocam çocuklara bakmam için evde kalmamı ister.					
16.Kocam beni hastanelik edecek kadar döver.					
17.Kocam çalışmamamın veya okula gitmememin daha iyi olacağını düşünür.					
18.Kocam kadın arkadaşlarımla toplanmamızı istemez.					
19.Kocam ben isteyim veya istemeyim cinsel ilişki ister.					
20.Kocam bana bağırır ve azarlar.					
21.Kocam yüzüme ve başıma vurur.					
22.Kocam bana emirler yağdırır.					
23.Kocamın duygularıma saygısı yoktur.					
24.Kocam bana hakaret eder.					
25.Kocam ailemi aşağılar, onlarla görüşmemi istemez.					
26.Kocam beni tehdit eder.					
27.Kocam bana aptalmışım gibi davranır					
28.Kocam beni öldürmek istemiş gibi davranır.					
29.Kocam dışarı çıkmama izin vermez.					
30.Kocam eve gelen paradan beni haberdar etmez, parayı kendisi kontrol etmek ister.					

EK 7: AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (ADÖ) İZİN ONAY MESAJI

Şener Şentürk 19 Kas (8 gün önce) ☆
Sayın Hocam, Prof. Dr. Işıl BULUT Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Amasya...

İslil BULUT 14:27 (2 dakika önce) ☆
Alıcı: bana ▾

Şener Bey merhaba,

Size geç dönebildiğim için üzgünüm. Geçerlik ve güvenirlik çalışması tarafımdan yapılmış olan "Aile Değerlendirme Ölçeği"ni çalışmanızda kullanabilirsiniz.

Başarı dilekleriyle,

Prof. Dr. Işıl Bulut
Baskent Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı

From: şener şentürk [mailto:egitimhekimi@gmail.com]
Sent: Wednesday, November 19, 2014 11:21 AM
To: ibulut@baskent.edu.tr
Subject: Aile_Degerlendirme_Olcegi_izin

Sayın Hocam, Prof. Dr. Işıl BULUT

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Amasya İl Müdürlüğü Merzifon Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde idareci olarak çalışmaktayım. Aynı zamanda Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalında doktora öğrencisiyim. Doktora tezi için önermiş olduğum "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İletişim Eğitimi Programı" adlı çalışmada tarafınızca Türkçe'ye uyarlaması yapılmış olan aile değerlendirme ölçeğini izniniz dahilinde kullanmak istiyorum. Bilgilerinize arz eder, saygılar sunarım.

EK 8: AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

İlişikte aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derece uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur. Aynen katılıyorum: Eğer cümle sizin ailenize **tamamen uyuyorsa** işaretleyiniz. Büyük ölçüde katılıyorum: Eğer cümle sizin ailenize **çoğunlukla uyuyorsa** işaretleyiniz. Biraz katılıyorum: Eğer cümle sizin ailenize **çoğunlukla uymuyorsa** işaretleyiniz. Hiç katılmıyorum: Eğer cümle sizin ailenize **hiç uymuyorsa** işaretleyiniz. Her cümle için 4 seçenek içinde ayrı yerler ayrılmıştır. Size uyan seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda, hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

	CÜMLELER	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.				
2	Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.				
3	Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenini bilir.				
4	Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.				
5	Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.				
6	Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.				
7	Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.				
8	Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.				
9	Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.				
10	Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.				
11	Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.				
12	Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.				
13	Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğinizde sizi dinlerler.				
14	Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.				
15	Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.				
16	Ailemiz üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.				
17	Evde herkes başına buyruktur.				
18	Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.				
19	Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.				
20	Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.				
21	Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.				

22	Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.				
23	Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.				
24	Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.				
25	Bizim ailede herkes kendini düşünür.				
26	Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.				
27	Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.				
28	Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.				
29	Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.				
30	Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.				
31	Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.				
32	Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.				
33	Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.				
34	Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.				
35	Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.				
36	Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız				
37	Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacak ilgi gösteririz.				
38	Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.				
39	Ailemizde sevgi, şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.				
40	Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.				
41	Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.				
42	Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterirler.				
43	Evde birbirimize karşı açık sözlüyüz.				
44	Ailemizde hiçbir kural yoktur.				
45	Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.				
46	Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.				
47	Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.				
48	Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.				
49	Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.				
50	Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.				
51	Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.				
52	Sinirlenince birbirimize küseriz.				
53	Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.				
54	Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.				
55	Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.				
56	Aile içinde birbirimize güveniriz.				
57	Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.				
58	İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.				
59	Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığına ona bunu açıkça söyleriz.				
60	Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.				

EK 9: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Adı Soyadı (Rumuz) :.....

1. Medeni durumunuz:

- () Bekâr () Evli () Boşanmış () Dul (Eşi ölmüş)
 () İmam nikâhlı () Ayrı yaşıyor () Beraber yaşıyor

2. Nikâh türü?

- () Dini nikah () Resmi Nikah () İkisi de -Dini ve Resmi Nikah

3.Eşinizle nasıl evlendiniz?

- () Tanışıp anlaşılarak () Görücü usulüyle () Kaçarak () İnternette tanışarak () Diğer.

4. Evlilik süresi :.....Yıl**5. Çocuk Sayısı :**

- () Yok () 1 Çocuk () 2 Çocuk () 3 Çocuk () 4 ve fazlası

6. Aile Tipi :

- () Çekirdek Aile () Geniş Aile

7. Sosyal Güvenceniz:

- () Yok () Emekli Sandığı () Bağ- Kur () SSK () Yeşil kart

	Sizin	Eşinizin
8. Öğrenim Durumu	()Okur-yazar/ilkokul ()Ortaokul ()Lise ()Üniversite	()Okur-yazar/ilkokul ()Ortaokul ()Lise ()Üniversite
9. Mesleki Durum	()Ev hanımı ()Çalışıyor	() Çalışıyor ()Çalışmıyor
10.Gelir Düzeyi	() Yok ()846 TL'den az ()847-1500 ()1501-2000 ()2001 – 3000 ()3000 TL ve üstü	() Yok ()846 TL'den az ()847-1500 ()1501-2000 ()2001 – 3000 ()3000 TL ve üstü
11. Fiziksel Rahatsızlık	() Var () Yok	() Var () Yok
12. Ruhsal Rahatsızlık	() Var () Yok	() Var () Yok
13. Alkol Kullanımı	() Var () Yok	() Var () Yok
14. Kumar Alışkanlığı	() Var () Yok	() Var () Yok
15. Sigara Kullanımı	() Var () Yok	() Var () Yok

16. Size kim/kimler şiddet uyguladı? Birden fazla işaretleyebilirsiniz.

- () Eşim () Babam () Annem () Çocuğum/Çocuklarım ()
 Akrabalarım
 () Kayınvalidem () Kayınpederim () Komşum/Komşularım ()
 Diğer,.....

17. Ne kadar zamandır şiddet görüyorsunuz?

- () 1 yıldan az () 1-3 yıl arası () 5-9 yıl arası () 10
 yıldan fazla () Evlilik öncesi

18. Ne kadar sıklıkla şiddete maruz kalıyorsunuz?

- () Sık sık () Bazen () Hiçbir zaman

19. Size şiddet uygulayan kişinin, şiddete başvurmasının nedeni sizce nedir?

- () Nedensiz () Alkol () Kıskançlık () Ekonomik koşullar () Ailevi
 sebepler
 () Diğer (belirtiniz:)

20. Maruz kaldığınız şiddet davranışından bugüne kadar kimseye bahsettiniz mi?

- () Evet () Hayır (Yanıtınız evet ise kime
 anlattınız?.....)

21. Şiddete maruz kaldıktan sonra hiç destek gördünüz mü?

- () Evet () Hayır (Yanıtınız evet ise kimden/kimlerden destek gördünüz?
)

EK 10: UYGULAMA GÖZLEM FORMU

Gözlem Formu								
	Üniteler	Hedefler	Tarih	Saat	Fiziksel Ortam	Bilişsel Düzey	Duyuşsal Düzey	Sosyal İletişim
1	Tanışma ve Etkin Dinleme	1. Katılımcılar birbirlerini tanır. 2. Etkin dinlemenin önemini fark eder. 3. Etkin dinlemede iletişim engellerini fark eder. 4. Etkin dinleme becerisinin anlamını açıklar. 5. Etkin dinleme becerisi gösterir.	03.02.2015	09:00-12:00	Eğitim uygulamasının resmi bir kurumda (Gençlik Merkezi Müdürlüğü) gerçekleştiriliyor olması, merkezin ulaşılabilirliği ve gerek güvenlik gerekse derslik ve atölyeler bakımından merkezin eğitime uygunluğu katılımcılar tarafından beğeni ile karşılandığı gözlenmiştir.	Katılımcıların daha önceden Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğüne veya Aile Danışma Merkezine yaptıkları müracaat veya görüşmelerde bazı konularda yüzeysel bilgilerinin olduğu görülmüştür.	Eğitimcilerin kimler olduğu, içeriğin herhangi bir yerle paylaşılıp paylaşılmayacağı, eğitimin istenildiği zaman bırakılıp bırakılmayacağı, eğitim sonunda bir belge verilip verilmeyeceği gibi sorular, katılımcıların eğitim yeri resmi bir kurum olsa da, program resmi bir kurum tarafından yürütülüyor olsa da kaygı düzeylerinin yüksek olduğu göstermektedir.	Katılımcıların daha önce birbirleriyle tanışmadıkları; ilk oturumda sadece iletişim sorunları, yaşanan travmalar, şiddet deneyimleri veya hayat öykülerini paylaştıkları uygulamacılarla daha rahat iletişim kurdukları gözlenmekle birlikte konuları açıkça ifade etmeyip “siz biliyorsunuz” diyerek üstü kapalı ifadeye yeltendikleri görülmüştür.

EK 11: PROGRAM SONU DEĞERLENDİRME ANKETİ

	İfadeler	Kesinlikle katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Kurs programı dışında kursta tanıştığınız arkadaşlarla görüşüyorum.					
2	Programın kadınları, kadına yönelik şiddet konusunda güçlendirdiğini düşünüyorum.					
3	Program neticesinde kendi kişisel özelliklerimi daha iyi keşfettiğimi düşünüyorum.					
4	Programın, olaylara ve insanlara farklı bakış açısı geliştirmeme katkı sağladığını düşünüyorum.					
5	Duygularımı ifade etmede sözlü ve sözsüz iletişimin önemini fark etmemi sağladığını düşünüyorum.					
6	Beden dilinin iletişimdeki önemini fark etmemi sağladığını düşünüyorum.					
7	Benlik saygısı ile ilgili olumsuz düşüncelerimi değiştirmeme faydası olduğunu düşünüyorum.					
8	Programın, beni problem çözme ve karar verme becerileri bakımından geliştirdiğini düşünüyorum.					
9	Bir ürün-eser ortaya koymanın beni duygusal anlamda rahatlattığını düşünüyorum.					
10	Program sürecinde katıldığım bireysel veya grupla terapilerin hayat akışıma katkı sağladığını düşünüyorum.					
11	Programa katıldığım için memnunum.					
12	Programın devamı açılması durumunda, arkadaşlarınıza katılmalarını öneririm.					

13.Programla ilgili öneri ve eleştirilerinizi yazar mısınız?

.....

.....

.....

.....

.....

14. Sizce ne öğrendik, hayatımızda neler değişti? Birkaç cümle ile ifade eder misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

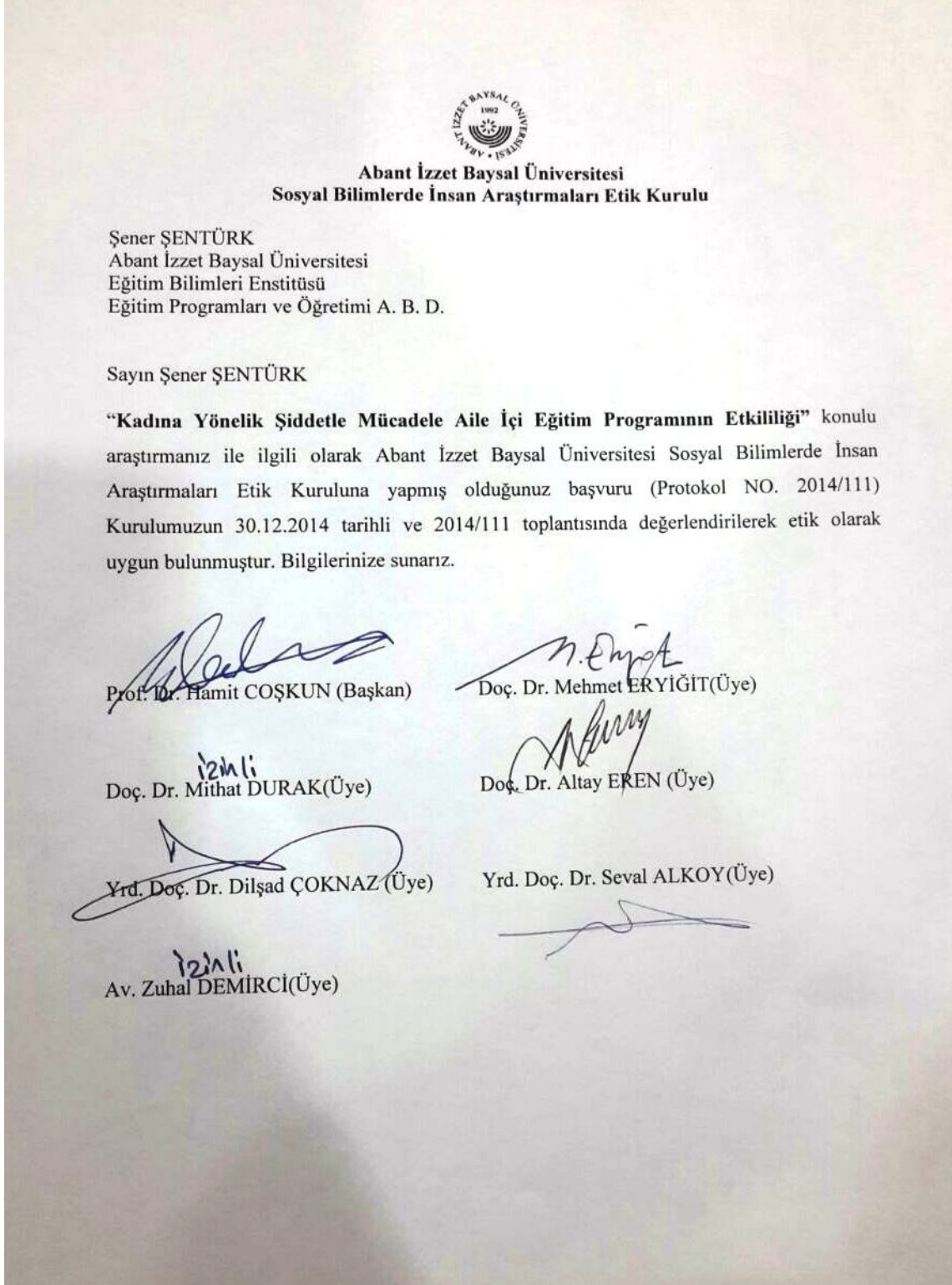
(Arka sayfayı kullanabilirsiniz)

EK 12: GÖRÜŞME FORMU

Görüşmeler katılımcıların izni dahilinde video kaydı ile yapılmıştır. Görüşmelerde eğitime ilişkin fiziksel şartlar, beklentiler, eğitimin kendilerinde yarattığı etkiler, yapılan çalışmalara ilişkin görüşler ve kursa ilişkin memnuniyet sorulmuştur.

2. UYGULAMA SÜRECİNE İLİŞKİN BELGELER

EK 13: AİBÜ ARAŞTIRMA ETİK KURUL ONAYI

EK 14: ARAŞTIRMA UYGULAMA RESMİ İZİN ONAYI

 T.C.
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

 SOSYAL HİZMET MERKEZİ

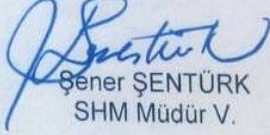
T.C.
MERZİFON KAYMAKAMLIĞI
Merzifon Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü

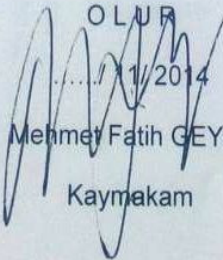
Sayı : 63082309/010.99- 64/
Konu : 'Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İletişim Eğitimi Programı'

21/11/2014

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
MERZİFON

Kurumumuzca organizasyonu yapılmış ekte taslağı gönderilmiş olan 'Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İletişim Eğitimi Programı' uygulamasının makamınızca uygun görüldüğü takdirde ekte belirtilen tarih ve saatlerde Merzifon Gençlik Merkezi Müdürlüğünde yapılması hususunu ;
Olurlarınıza arz ederim.

Şener ŞENTÜRK
SHM Müdür V.

OLUP
..... 11/2014
Mehmet Fatih GEYİM
Kaymakam

21.11.2014 Mert ÇETİN

ADRES : Hoca Süleyman Mah. Dr. Ahmet Hamdi Bey Sk. Akif Güllü Kültür Merkezi MERZİFON
TEL : 0358 514 00 16 Fax : 0358 514 4546

EK 15: AİLE DANIŞMA MERKEZİ KAYIT FORMU ÖRNEĞİ

Başvuru Tarihi			Görüşmeyi yapan		
Müracaat Edenin					
Adı-Soyadı	Doğum Yeri Tarihi	Eğitim Durumu	Mesleği	Çalışma Durumu	Sosyal Güvence Türü
Aile Bilgileri					
Eşin Adı Soyadı	Doğum Yeri Tarihi	Eğitim Durumu	Mesleği	Çalışma Durumu	Sosyal Güvence Türü
Kaçıncı evlilik	Evlilik Süresi	Çocuk Sayısı	Evde kalan birey sayısı	Fiziksel rahatsızlığı olan birey	Ruhsal rahatsızlığı olan birey
Çocuklara İlişkin Bilgiler					
	Adı	Cinsiyet	Yaşı	Eğitim Durumu	İkametgahı
1. Çocuk					
2. Çocuk					
3. Çocuk					
4. Çocuk					
İletişim Bilgileri					
	Adres			Ev Tel	Cep Tel
İletişim bilgileri					
Başvuru Sebebi					

Şiddet uygulayanın adı	Yakınlığı	Şiddetin türü	Süresi	Şiddetin paylaşımı	Şiddetle mücadele destek alıp almadığı
Talepler					
Temel ihtiyaçlar (Barınma, yiyecek, giyim)	Psikolojik	Eğitim	İş	Destek Grubu	Diğer
Başvuruyu Yapan /...../..... İmza					

EK 16: SOSYAL HİZMET MERKEZİ İNCELEME RAPORU TASLAĞI

Kurumu : Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü
 Rapor Tarihi : 01.01.2014
 Müracaat Tarihi : 01.01.2014
 Düzenleyen SHU : Psk. Uğur Şerbetçi
 İnceleme Nedeni : 6284 (Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet)
 İncelemeyi Talep Eden: X

Müracaatcının :

Tc. No : X

Adı Soyadı : X

Ana Baba Adı : X

Doğum Yeri ve Yılı : X

Medeni Hali : X

Eşinin Adı Soyadı : X

Çocuklarının Adı, Yaşı, Eğitimi: X

Gelir Durumu : X

Nüfusa Kayıtlı Olduğu İl: İlçe : Köy-Mahalle:

Şiddet uygulayan kişinin adı soyadı : X

Şiddet uygulayan kişinin bireye yakınlığı : Eşi

Uygulanan Şiddetin Türü: Fiziksel, sözel, ekonomik, cinsel şiddet...

Başvuruya Konu Olayın Özeti: (Mağdurun başvuruya sebep olan olaya ilişkin yaşadıkları, çekinceleri, talepleri vb.)

Müracaatcının Talebi : Konukevi talebi, korunma talebi.

Değerlendirme Sonuç: Mülakat sürecine ve müracaatçının talebine ilişkin uzmanın yaptığı değerlendirme, öneri ve yönlendirmeler.)

EK 17: ŞİDDETLE MÜCADELE İLETİŞİM EĞİTİM PROGRAMI (ŞİMEP)

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE
İLETİŞİM EĞİTİM PROGRAMI**

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Meriç TUNCEL

Hazırlayan

Şener ŞENTÜRK

Bolu-2014

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	174
2. PROGRAMIN VİZYONU.....	174
3. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR	174
4. PROGRAMIN TEMEL YAKLAŞIMI	175
5. PROGRAMIN YAPISI	175
6. HEDEFLER.....	177
7. EĞİTİM DURUMLARI.....	181

Bir erkeği eğitirseniz bir adamı eğitirsiniz.

Bir kadını eğitirseniz, bir kuşağı eğitirsiniz.

B.Young

GİRİŞ

PROGRAMIN VİZYONU

Kadına yönelik şiddetle mücadelede iletişim eğitim programının (ŞİMEP) vizyonu; kişisel haklarının farkında olan, gerektiğinde kendini savunabilecek mekanizmaları hayata geçirebilen, iletişim becerilerini geliştirerek gerek aile içinde gerekse çevresinde sağlıklı ilişkiler kurabilen, günlük yaşamda karşılaşabileceği olası iletişim problemlerini fark eden ve bu sorunlara çözüm üretebilen kadınlar yetiştirmektir.

PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

ŞİMEP, haftada iki gün 6 ders saati olmak üzere, toplam 48 saatlik bir süreyi kapsamaktadır.

Bu programın öğretiminde;

1. Hedefler, ihtiyaç analizleri neticesinde oluşturulan ŞİMEP'in genel amaçlarına ulaşmayı sağlayacak şekilde belirlenmiştir.
2. İçerik hazırlanması ve uygulanması sürecinde katılımcıların özelliklerine dikkat edilmiştir.
3. Hedefler sıralamasında katılımcı farklılıkları göz önünde bulundurulmuş, şiddet, aile içi ve çevre iletişim konularına göre bir sıralama izlenmiştir.
4. Eğitim durumları düzenlenirken katılımcıların ilgisini çekecek, eğitime aktif katılımını sağlayacak yöntem (Anlatım, tartışma, problem çözme vb.) ve teknikler (Beyin fırtınası, drama, rol yapma, soru cevap vb.) kullanılmıştır.
5. Katılımcıların özellikleri göz önünde bulundurularak uygun tekniklere (tutum ölçekleri, vaka incelemeleri, öz değerlendirme vb.) yer verilmiştir.

PROGRAMIN TEMEL YAKLAŞIMI

ŞİMEP yapılandırmacı yaklaşım üzerine inşa edilmiş, bu doğrultuda programda, katılımcıların öğrenilen bilgileri yapılandırmalarına, yorumlamalarına, yeniden oluşturmalarına imkan sağlayan, bilgi aktarımına dayanan, katılımcı merkezli bilgilendirme ve eğitime yönü ön planda olan iletişim eğitimi esas alınmıştır.

PROGRAMIN YAPISI

ŞİMEP’te; hedefler, içerik, öğrenme durumları ve ölçme-değerlendirme basamakları yer almaktadır.

Genel Amaçları

ŞİMEP genel amaçları kadınların;

- Şiddetin nedenleri, türleri ve sonuçları ile ilgili farkındalık kazanmalarına,
- Kadına yönelik şiddetle ilgili hak ve yasal düzenlemeleri öğrenmelerine,
- Şiddete maruz kaldıklarında başvurulabilecekleri kurum ve kuruluşlar olduğunu fark etmelerine,
- İletişim becerilerini geliştirerek aile içi ve çevresel kaynaklı iletişim problemleri önlemelerine ve oluşmuş problemlerine de çözüm üretmelerine yönelik bilgi ve beceri kazanmalarına katkıda bulunmaktır.

Üniteler

Tablo 1. ŞİMEP Ünite ve Süreleri

Ünite	Ünite Adı	Süre (Saat)	Program İçi Yüzdesi	Faaliyet Dağılımı	Öğrenme Ürünü Sayısı
I	Şiddeti Tanımak	9	19	10	10
II	Koruyucu Önleyici Davranış Geliştirmek	6	13	5	7
III	İyileştirici-Geliştirici Beceriler Geliştirmek	33	68	21	31
TOPLAM		48	100	36	48

ŞİMEP Ünite ve Alt Başlıkları

A. Şiddeti Tanımak

1. Tanışma ve Etkin Dinleme

2. Kadın Olmak - Şiddeti Tanımak

2. Şiddet Türleri Nelerdir?

2.1. Fiziksel Şiddet

2.2. Duygusal (Psikolojik) Şiddet

2.3. Ekonomik Şiddet

2.4. Cinsel Şiddet

2.5. Şiddetin Nedenleri

2.5.1. Bireysel Nedenler

2.5.2. Psikolojik Ve Sosyolojik Nedenler

2.5.3. Çevresel Etkenler

2.6. Şiddet Uygulayan Kişilerin Özellikleri

2.7. Şiddetin Kısa ve Uzun Vadeli Etkileri

2.8. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yapılan Yasal Düzenlemeler

2.9. Mücadelede Etkin Olan Kurum ve Kuruluşlar

2.10. Şiddete Maruz Kalınırsa Neler Yapılabilir?

B. Koruyucu – Önleyici Davranış Geliştirmek

3. Fiziksel ve duygusal korunma için davranış kazanma

4. Sınırları Belirleme (bireysel özel alan, ailede sınır, sosyal yaşamda sınır)

C. İyileştirici- Geliştirici Beceriler Geliştirmek

5. Empatik İletişim

6. Sözsüz ve sözlü iletişim (Beden dili / Ben – sen dili)

7. Sosyal Beceri Geliştirme

8. Benlik kavramının ve benlik saygısının oluşturulması

9. Problem çözme ve karar verme sürecinin geliştirilmesi,

10. İlgörü geliştirilmesi

11. Grupla Danışma

12. Bireysel danışma

HEDEFLER

1. Katılımcılar birbirlerini tanır.
2. Etkin dinlemenin önemini fark eder.
3. Etkin dinlemede iletişim engellerini fark eder.
4. Etkin dinleme becerisinin anlamını açıklar.
5. Etkin dinleme becerisi gösterir.
6. Kadının toplum içindeki yerini açıklar.
7. Yaşanan kadın hakları ihlalleri ile ilgili sorun alanlarını belirler.
8. Şiddetin hayatımızdaki etkisini fark eder.
9. Şiddet kavramını kadına uygulanan şiddet açısından açıklar.
10. Kadına yönelik şiddetle mücadele noktasında gelinen aşamayı açıklar.
11. Şiddete maruz kaldığında başvurabileceği merkezleri bilir.
12. Başvuru merkezlerinin destek türlerini ve çalışma standartlarını ifade eder.
13. Şiddete maruz kalabilme ihtimaline karşın ilk eylem planı hazırlar.
14. Kendi kişisel özelliklerini fark eder.
15. Başkalarıyla ortak ve farklı yönlerini fark eder.
16. Kendini başkalarına açmanın etkisini sorgular.
17. Kişisel özelliklerini başkalarıyla paylaşır.
18. Kendi duygu ve düşüncelerini fark eder.
19. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.
20. Başkalarının duygu ve düşüncelerini fark eder.
21. Olaylar karşısında başkalarının farklı duygu ve düşüncede olabileceğini keşfeder.
22. Olaylara ve insanlara farklı bakış açısı geliştirir.
23. Olaylar karşısında empatik tepki verir.
24. İletişimin önemini fark eder.
25. İletişimin sözlü ve sözsüz olabileceğini fark eder.
26. Sözsüz iletişimin etkisini fark eder.
27. Beden dilinin önemini fark eder.
28. Beden dili ile duygular arasındaki bağı fark eder.
29. Ben ve sen dilinin iletişimdeki etkisinin fark eder.
30. İletişimde kişisel sınırları keşfeder.

31. İletişimde beden dilini etkin olarak kullanır.
32. Duygularını ifade etmede ben dilini etkin olarak kullanır.
33. Benlik saygısının önemini fark eder.
34. Benlik saygısının anlamını açıklar.
35. Benlik saygısı ile ilgili olumsuz düşünceleri değiştirir.
36. Başkalarının güçlü yanlarını görebilmelerini sağlar.
37. Problem çözme becerisinin sorunları çözmedeki önemini kavrar.
38. Problem çözme sürecini ve becerilerini kavrar.
39. Problem çözme yönteminin basamaklarını bilir.
40. Problem çözme yönteminin basamaklarını karşılaştığı durumları çözmede uygular.
41. Sosyal beceri geliştirmenin önemini fark eder.
42. Bir ürün ortaya koymanın basamaklarını gözlemler.
43. Duygularını nesneler yoluyla ifade eder.
44. Duygularını kendine özgü ürünlerle ortaya koyar.
45. Sorunlar ve olaylar üzerinde hâkimiyet duygusu kazanır.
46. Fiziksel ifade yoluyla güç kazanır.
47. Duygularını ifade etmeye cesaretlenir.
48. Problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede İletişim Eğitim Programı (ŞİMEP)

ÜNİTE		Konular	Öğrenme Ürünü	Açıklama	Süre
Şiddeti Tanımak	1	Programın tanıtımı. İlgili test ve formların doldurulması. Öneri ve görüşlerin alınması		Programın amacı, süresi, uygulama şekli hakkında bilgiler verilir. Program öncesi yapılması gereken testler açıklanarak, uygulanır. Katılımcıların soruları, öneri ve görüşleri cevaplandırılır.	180'
	2	2.1.Tanışma 2.2.Etkin Dinleme	1-5	Katılımcıların tanışması sağlanır. Eğitimde ve etkili iletişimde aktif dinlemenin etkisi açıklanır. Konuya ilişkin uygulamalar yapılır.	180'
	3	3.1. Şiddet 3.2. Şiddet türleri nelerdir? 3.3. Şiddetin nedenleri 3.3.1. Bireysel Nedenler 3.3.2. Psikolojik ve Sosyolojik Nedenler 3.3.3. Çevresel Etkenler 3.4. Şiddet uygulayan kişilerin özellikleri 3.5. Şiddetin kısa ve uzun vadeli etkileri 3.6. Kadına yönelik şiddetle mücadelede yapılan yasal düzenlemeler 3.6.1. Uluslar arası Ulusal çalışmalar	6-10	Şiddetin tanımı, kadına yönelik şiddetin tanımı, toplumdaki şiddet algısı, kadına yönelik şiddetin türleri (Fiziksel Şiddet, Duygusal (Psikolojik) Şiddet, Ekonomik Şiddet, Cinsel Şiddet) hakkında açıklamalar yapılır.	180'
Koruyucu- Önleyici Davranış Geliştirmek	4	4.1. Mücadelede etkin olan kurum ve kuruluşlar 4.2.Şiddete maruz kalırsa neler yapılabilir?	11-13	Kadına yönelik şiddette yasal haklar, başvurulabilecek merkezler ve bu merkezlerin işlevleri hakkında bilgiler verilir.	180'
	5	Sınırları Belirleme	14-17	Kişisel özelliklerin, olumlu ve olumsuz yanların farkında olma, başkalarıyla benzer ve farklı yanlarını keşfetme, kendini başkalarına açmanın yöntem ve faydaları üzerinde durulur.	180'
İyileştirici- Geliştirici Beceriler Geliştirmek	6	Empatik İletişim	18-23	Olaylar karşısında farklı algı, duygu ve düşünce olabileceği gerçeği, farklı bakış açısı geliştirebilmenin önemi hakkında bilgi verilir.	180'
	7	Sözsüz ve sözlü iletişim 7.1.İletişim 7.2.Beden Dili 7.3.Ben – sen dili	24-32	İletişimin sözlü ve sözsüz iletişimin ne olduğu, iletişimde kişisel alanın kullanımının, duygu ve düşüncelerin ifadesinde ben dili ve beden dilinin etkileri açıklanır.	360'
	8	Benlik kavramının ve benlik saygısının oluşturulması	33-36	Kişinin (katılımcı) ne olduğu, neler yapabileceği, kendisi için nelerin değerli olduğu, hayattan neler istediği konusunda benlik kavramının farkına varılarak, kendini fark ettirecek, benlik saygısı oluşturacak etkinlikler yapılır.	180'

İyileştirici- Geliştirici Beceriler Geliştirmek	9	Problem çözme ve karar verme sürecinin geliştirilmesi,	37-40	Problem çözme sürecine, problem çözme yöntemine ilişkin basamaklara ait bilgiler verilir.	180'
	10	Sosyal Beceri Geliştirme	41-44	İletişimde, sosyal kaynaşmada ve duyguların ifadesinde çeşitli faaliyetlere katılmanın ruh sağlığı açısından etkisine değinilerek seramik hamuru ile bir ürün ortaya koymaya çalışılır.	360'
	11	İçgörü geliştirme	45-48	Aile içi veya çevresel sorunlar ve olaylar hakkındaki duygu ve düşüncelerin, seramik hamuru kullanılarak ifade edilmesine yönelik faaliyetlerle, kendi durumunu anlayabilme becerisi geliştirilir.	720
	12	Kapanış		Eğitim programı sonunda yapılması gereken ölçekler açıklanarak uygulanır. Program sürecine ilişkin eleştiri görüş ve öneriler alınır.	
	13	Bireysel danışma / Grupla Danışma		Eğitim programının uygulandığı süre boyunca program etkinliğinden sonraki gün aynı saatler içerisinde bireysel –grupla danışmanlık uygulanır. Danışmanlık süreci katılımcıların durumuna göre belirlenir. Bireysel danışmanlığın özellikle içgörü geliştirme sürecinde yapılmasına çalışılır. Katılımcıların güven ve gizlilik arz eden durumlarına yönelik duygu ve düşüncelerinin ifade edilmesine, iletişim becerilerinin geliştirilerek sorunlarına çözüm bulmalarına yardımcı olunmaya çalışılır.	

EĞİTİM DURUMLARI

**Kadın; bilmeyene "nefs", bilene "nefes"tir.
Şems-i Tebrizi**

ETKİNLİK I

Konu	: Tanışma ve etkili dinleme
Süre	: 50 X 3
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Projeksiyon, simep_11, simep_12 Form I, Form II
Hedefler	:
	1.Katılımcılar birbirlerini tanır.
	2.Etkin dinlemenin önemini fark eder.
	3.Etkin dinlemede iletişim engellerini fark eder.
	4.Etkin dinleme becerisinin anlamını açıklar.
	5.Etkin dinleme becerisi gösterir.

Eğitim Durumları :

I. Tanışma Etkinliği:

Eğitici, katılımcıların isimlerinin anlamına göre önceden hazırlanmış olan Tanışma Etkinliği sunusunu (**Şimep_11**) göstererek dikkati çekmeye ve katılımcıları isimlerin anlamı üzerinden birbirlerini tanımaya yönlendirir. Görsellerin, katılımcıların isimlerinin anlamını ifade etmesinin fark edilmesi (fark edilmezse açıklama yapılır) üzerine görselle katılımcı kişi ilişkilendirilir. (Deniz resmi, Deniz Hanımla, Hürrem Sultan fotoğrafı Sultan Hanımla gibi.) Katılımcıların daire düzeni oluşturmaları sağlanır. Daha sonra her katılımcının dairenin ortasına istediği şekilde gelerek, ismini söylemesi istenir. Bu tanışma etkinliği her katılımcının ismini söylemesine kadar devam ettirilir. Her hangi bir katılımcıdan başlayarak diğer katılımcıların isimlerini sırasıyla söylemesi istenir. İsmi hatırlanamadığı yerde, ismin anlamından hareketle görsellerle ilişkilendirilmesi yönünde ipucu verilir. Bütün katılımcıların isimlerini doğru söylemeyi başarabilen tebrik edilir.

II. Dinlemek Medeniyettir:

Dinleme ile ilgili kısa bir tanım yapılır.

İletişim dinleme ile başlar. Bireylerin fizyolojik yapıları(İşitme kaybı, ses tonu vb.), fiziksel ortam (ısı, ışık, ses vb.), psikolojik durum (dinleyenin ruh hali), sosyal aktarım (toplumda yerleşmiş olan dinleme kültürü) anlatılan konunun dinleyenle olan ilişkisi gibi etkenler dinlemede önem arz etmekle birlikte etkin dinleme de ön koşul; sessizlik, anlatılmak istenenin ne olduğunu ve altında yatan duyguyu anlamaya çalışmak, koşulsuz kabul ve dürüst olarak dinlemektir (Çifçi, 2012 ve Korkut, 2000).

Ne kadar sağlıklı dinlediğimizi ölçmek için, küçüklüğümüzden beri oynanan kulaktan kulağa oyununun oynanacağı söylenir. (Bu arada ortamın ses düzenini bozmak için bir müzik sesi açılır veya seçilen birkaç kişinin oyun sırasında sesli konuşmaları istenir.) Oyunun kuralları hatırlatılarak (Cümlelerin bir defa söyleneceği ve anlaşılanın diğer kişiye aktarılacağı ifade edilir.) kulaktan kulağa oyunu oynanır. (Örnek ifade: Dün sabah feshane hanındaki fistanların hepsi çok pahalı fiyata satılmış. Karagümrük'te ki bütün lakeli(cilalı) ürünlere el konulmuş.) Oyun birkaç kez tekrar edildikten sonra, mesajın neden doğru/yanlış aktarıldığı ile ilgili yorumlar istenir. Dinlemeyi etkileyen etmenlerin neler olabileceği tekrar vurgulanır.

Etkin iletişimde

- 1. Fiziksel Etkenler:**
 - Ses tonu
 - Yüz ifadesi
 - Jestler
 - Göz Ünitesi
 - Duruş Sekli
- 2. Karşıdaki insanın ne hissettiğini ve ne söylediğini anlamaya çalışmak**
- 3. Karşıdaki kişinin konuşmasındaki en önemli düşünce ve duyguları tekrarlamak**
 - Yarın müdürle çok önemli bir iş görüşmem var ne yapacağımı şaşırdım.
 - Görüşmen için endişeleniyorsun?
- 4. Karşıdaki kişinin sözünü kesmeden, öneri, öğüt vermeden, kendi tecrübemizden benzer duygulardan ve sorunlardan bahsetmeden sadece dinlemek (Sarı, 2014).**

Etkin dinleme etkinliği için **Form I** uygulanır. Uygulama öncesinde bir metin okunacağı, dikkatle dinlenmesi gerektiği ve metnin sonunda konu hakkında yorum alınacağı ifade edilir.

III. İletişimde Engeller

İletişimde engeller sunusu (simep_12) gösterilir.

IV. Etkin Dinleme Becerisi

Etkin dinleme becerisi için öncelikli olarak konuyu iyi anlamak, duyguyu yakalamak ve karşı tarafa da bunların anlaşıldığına dair geri bildirim vermek gerektiği vurgulanır.

Dinleme becerisi için içselleştirilmesi gereken konular açıklanır.

- 1. Mesajdaki ana fikri anlayabilme**
- 2. Mesajı veren kişinin duygularını anlayabilme**
- 3. Mesajı veren kişiye duyulanları kendi ifadesiyle geri bildirimde bulunma**
- 4. Mesaj veren kişinin duygularının anlaşıldığına dair geri bildirim verebilme**
- 5. Sözlü ve beden dili olarak samimi bir dinleme de bulunma, dinliyormuş gibi yapmama**
- 6. Mesaj verenin sözünü kesmeden, konuyu tam olarak anlayabilmek için sorular sorma etkileyici bir dinleme becerisinin ipuçlarıdır (Lewis, Goodman ve Fandt, 1994, 411-412)**

Aşağıdaki anne-çocuk arasında geçen diyalogun nasıl sonuçlanabileceği ile ilgili yorumlar alınır.

Diyalog 1: Altı yaşında bir çocuk patenle kayarken düşüp dizini kanatmış, yüksek sesle ağlayarak içeri girer.

Anne: Gel, şuraya otur.

Çocuk: İstemiyorum.

Anne: Hmm, dizin kanıyor değil mi? Yara bandı ister misin?

Çocuk: İstemiyorum. (Ağlama devam eder.)

Anne: O zaman patenlerini çıkar.

Çocuk: Hayır çıkarmak istemiyorum, yeniden çıkıp kaymak istiyorum.

(Diyalogun devamı için katılımcılardan “sonra nasıl devam etmiş olabilir?” şeklinde yorum istenir. Yorumlardan sonra devamı okunur.)

Anne: Benim bir şey yapmamı mı istiyorsun?

Çocuk: Hayır sadece canımın yandığını bilmeni istiyorum.

Anne: Dizindeki yarayı görmemi ve acından haberdar olmamı istiyorsun.

Çocuk: (Kesin bir ifadeyle) Evet! (Saraç, 2014)

Diyalog 2 : İki buçuk yaşlarındaki Meryem, pencereden baktı ve dışarıdaki havuzu gördü. Heyecanla yerinden sıçramaya başladı. “Yüzmeye gitmek istiyorum, yüzmeye gitmek istiyorum”. Yüzmek için hava uygun değildi ve bir yere gitmeleri gerekiyordu. Bu yüzden çocuğun annesi ona engel göndermeye başladı: Hayır, şimdi gidemezsin. Fakat Meryem daha yüksek sesle bağırmaya başladı. “Banane, ben yüzmeye gitmek istiyorum. (Burada diyaloga ara verilip annenin ne söyleyebileceği sorulur. Yorumlardan sonra devamı okunur.)

- Yüzmeye gitmek için başka bir günü beklemek zorunda olmak gerçekten canının sıkı, değil mi?

Bazen sadece birinin bizi duymasına ihtiyaç duyulur. Birinin bizi dinlemesine anlamsına ihtiyaç duyulur. Etkin dinleme bu açıdan duygusal bir zenginliktir.

V. Dinliyorum, Anlıyorum

Katılımcılara etkin dinleme **Form II** dağıtılarak formlara göz atmaları ve ilk olarak günlük hayatta bu cümlelere nasıl karşılık verdiklerini düşünmeleri, sonrasında ise etkin dinlemeyi göz önünde bulundurarak “etkin dinleme tepkisi” olarak ne söyleyebileceklerini düşünmeleri istenir. İsterlerse form üzerindeki boş kısımlara not almaları söylenir.

Katılımcılardan verdikleri tepkilerle ilgili katkıda bulunmak isteyenlerden, her iki tepkisi de (günlük yaşamda verdikleri tepki etkin dinleme tepkisi) alınmış ve benzer-farklı tepkiler veren üyelerin de paylaşımları alınır.

Katılımcılardan bu becerinin bir üçlü dinleme oyunu oynayarak uygulanacağı bildirilir. Bu oyunda herkesin konuşma şansı olur. Fakat önce en azından karşıdaki kişinin anlaşıldığı hissinin yaşanması ve konuşmanın kesilmeden devam etmesinin sağlanması amaçlanmıştır. A ve B söyleşirken C gözlemci ve hakem olur.

Roller değiştirilir ve her bölümün zamanı iki dakikadır.

Örnek Konular

Katılımcılar aşağıdaki konular üzerinde ya da kendileri açısından ilginç olan bir konuda iletişime geçmeleri istenmiştir.

a) Ünlü biri olsaydınız kim olmak isterdiniz? Niçin?

b) Grubunuza 300.000 TL para verildi. Nasıl harcamak isterdiniz?

- c) Şu an bir dileğiniz olsa veya istediğiniz yerde bulunmak imkânınız olsaydı nerede olmak ve ne yapmak isterdiniz?

Oturumun sonunda ele alınan konular ve alıştırmalara ilişkin sorular cevaplandırılacaktır.

Ölçme Değerlendirme :

- 1- Tanışma sırasında kendini ifade etmekte zorlanan oldu mu?
- 2- Etkin dinleme konusunda öz değerlendirme formu uygulanır.

	Dinleme Öz Değerlendirme Formu	Evet	Kısmen	Hayır
1	Susarım, konuşanın sözünü kesmem.			
2	Konuşanı rahatlatırım.			
3	Göz Ünitesi kurar, konuşmacıya bakarım.			
4	Dikkat dağıtan nesneleri, işleri sonlandırırım			
5	Sözünü kesmeden, konuya ilişkin soru sorarım.			
6	Anlatılanlarla ilgili yargılama yapmam.			
7	Empatik düşünür, karşımdakini anlamaya çalışırım.			
8	Kendini ifade etmesi için zaman tanırım.			
9	Konuyu kestirip atmam			
10	Beden olarak konuşana doğru yönelik olurum.			

FORM I

Katılımcılara birazdan bir konu hakkında bilgi aktarılacağı ve ardından konuya ilişkin yorumlar alınacağı bu sebeple kendisini dikkatli dinlemeleri gerektiği söylenir.

ABD'nin dini ve etnik farklılıklarını en yaygın olarak rastlandığı eyaletlerden biri olan New Jersey New York'tan sonra en büyük Yahudi barındıran yerdir. Eyalette ayrıca Michigan'ın ardından en büyük Müslüman nüfus, oransal olarak en büyük üçüncü Doğu Asya kökenli nüfus ve yine oransal olarak en büyük üçüncü İtalya kökenli nüfus yaşamaktadır. Ayrıca siyahlar ve Latin kökenli Amerikalılar da eyalet nüfusunun kayda değer yüzdelerini oluştururlar. Bu karmaşıklık sebebiyle en çok suçun işlendiği bölge olarak bilinir. Burada kendine özgü bir takım kurallar içerisinde hüküm sürülür. Geçen hafta içerisinde 5 günde New Jersey'de işlenen cinayet sayısı 128'dir. Bunlardan sonuncusu kayıtlara takılmıştır. Bir mahallede birkaç zenci gece yarısı bir kadına tecavüz etmiş sonrada kadını öldürüp gitmişlerdir. Kadının yardım çağlıklarına pencereden bakanlar bir yana, yoldan geçenler dahil hiç kimse cevap vermemiştir. Bu olay da diğerleri gibi kayıtlara 128. Cinayet vakası olarak geçmiştir.

Aynı gün, aynı saatlerde de New Jersey'in sınır komşusu olan ve daha çok yerli halkın yaşadığı, ormanlarla kaplı Philadelphia'da da benzer bir olay yaşanmıştır. Gecenin bir yarısı çıkmaz bir sokakta iki kişi bir kadına saldırırlar. Kadının yardım çağlıklarına oradan geçmekte olan bir arabadan inen dört kişi cevap verir. Arabadan inen adamlar serserileri bir güzel döverler ve kadını kurtarırlar. Bu arada mahalle sakinleri de polise telefon açmıştır. Polis, serserileri, olaya müdahale eden adamları ve belki de ölümden son anda kurtulmuş olan kadını ifadelerini almak üzere polis aracına bindirerek polis merkezine götürür (Koç, 2006).

Not: Etkin dinlemenin önemi ve her duyulan haberin gerçeği yansıtmayabileceği vurgulanır.

FORM II - ETKİN DİNLEME ALIŞTIRMALARI

1) Örnek: Bugün tatilden önceki son ders günümüz. Yarın okul yok ne güzel.

Duygu: Sevinç, mutluluk

E.D; Yarın tatil olduğu için mutlusun.

2) Hep çalışmak zorunda mıyım?

Duygu:

E.D;

3) Daha tatile çok mu var?

Duygu:

E.D;

4) Sen hep Ayşe'ye ilgili davranıyorsun.

Duygu:

E.D;

5) Ölmek çok korkunç bir şey olmalı!

Duygu:

E.D;

6) Bu iş ailemden daha mı önemli yani!

Duygu:

E.D;

7) Oğlum annesine çok kötü davranıyor.

Duygu:

E.D;

8) Arkadaşınız; “her yıl niçin aynı işleri yapıyoruz?”

Duygu:

E.D;

9) Arkadaşınız; “Niye bunları bana anlatıyorsun?”

Duygu:

E.D;

10) Arkadasınız; “Ben aptal beceriksizin tekiyim”

Duygu/E.D:

ŞİMEP 11 (Tanışma Etkinliği)

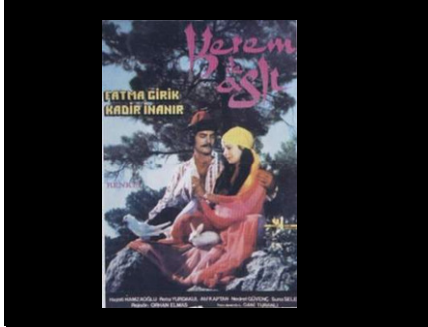
Slayt 1

Slayt 9

Slayt 2

Slayt 10

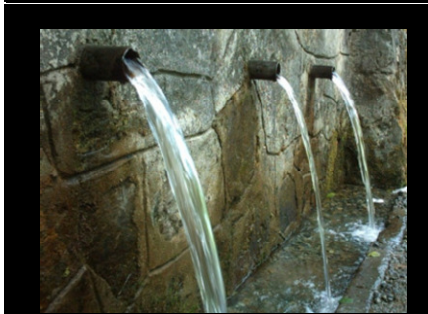
Slayt 3

Slayt 11

Slayt 4

Slayt 12

Slayt 5

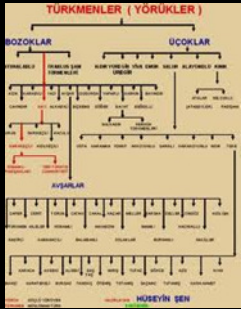
Slayt 13

Slayt 6

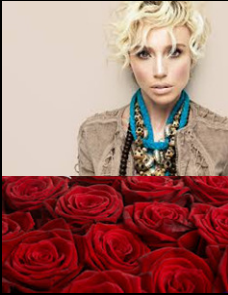
Slayt 7

Slayt 8

Slayt 14

Slayt 15

ŞİMEP 12 (İletişim Engelleri)

Slayt 1	 İLETİŞİM ENGELLERİ	Slayt 6	UYARMA, TEHDİT ETME "Ya yaparsın, yoksa..." - Korku, boyun eğme yaratabilir. - Söz konusu sonuçların gerçekten meydana gelip gelmeyeceğini denemeye yol açar. - Gücenme, kızgınlık, isyankarlığa neden olabilir.
Slayt 2	İLETİŞİM NEDİR? İletişim, düşünce ve görüşlerin sözlü olarak karşılıklı alışverişidir. 	Slayt 7	AKIL VERME "...yapmalıydın" veya "senin sorumluluğun" ya da "şöyle yapmak gerekir" - Suçluluk duyguları yaratır. - Çocuğun durumunu daha şiddetle savunmasına yol açabilir (Kim demiş?).
Slayt 3	İLETİŞİM İletişim, ifade edilen duygu ya da düşünceden aynı şeyi anlamak, aynı telden çalmaktır.	Slayt 8	YARGILAMA, SUÇLAMA "Olgunca düşünmüyorsun", "Sen zaten tembelsin" - Yetersizlik, aptallık ve yanlış değerlendirme anlamı taşır. - Çocuğun azarlanma ve eleştirilme korkusuyla iletişimini kesmesine neden olur. - Genellikle çocuk yargı ve eleştirileri gerçek olarak algılar (ben tembelim) ya da karşılık verir (siz daha mükemmel değilsiniz).
Slayt 4	İLETİŞİM ENGELLERİ - Emretme-yönetme - Uyarma-tehdit etme - Ahlak dersi ve vaaz verme (akıl verme) - Yargılama-suçlama - Ad takma-alay etme - Güven verme-teselli etme - İşi alaya vurma-konu değiştirme - Sınama-sorgulama - Yorumlama-analiz etme	Slayt 9	AD TAKMA, ALAY ETME "Koca bebek", "Geri zekâlı", "Hadi sende sulu göz" - Çocuğun kendini değersiz hissetmesine ve sevilmediğini düşünmesine yol açar. - Kendi bakışını olumsuz etkiler. - Genellikle karşılık verme isteği uyandırır.
Slayt 5	EMRETME VE YÖNETME "Yapman gerekir, yapacaksın, yapmak zorundasın..." - Korku ya da aktif direnç yaratabilir. - Söylenenin tersini denemeye davet edebilir. - İsyankar davranışa ya da misillemeye yol açabilir.	Slayt 10	GÜVEN VERME TESELLİ ETME "Aldırma... Boş ver düzelir", "Hadi biraz neşelen" - Kendini "anlaşılmamış" hissetmesine neden olur. - Kızgınlık duyguları uyandırır. (Size göre kolay tabii!) - Genellikle mesajı "Kendini kötü hissetmen doğru değil" biçiminde algılar.

Slayt 11		Slayt 15	
Slayt 12	İŞİ ALAYA VURMA KONU DEĞİŞTİRME "Dünyayı neden sen yönetmiyorsun?" "Daha güzel şeylerden konuşalım" • "Savaşmak yerine, kaçınmak gereklidir" şeklinde bir mesajı ima edebilir. • Karşı tarafa sorunlarının önemsiz, saçma ve geçersiz olduğu imajını verebilir. • Karşı tarafın sorununu açığa vurmasını önleyebilir."	Slayt 16	■ Günlük hayatta da böyle durumlarla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız neler yapıyorsunuz? Üstesinden nasıl geliyorsunuz? ■ Çevrenizdeki insanlarla iletişim engellerini kullanmadan nasıl iletişim kurabilirsiniz?
Slayt 13	SINAMA-SORGULAMA ► Kanıtlar, nedenler bulmaya çalışma, problemin çözümüne yardımcı olmak için daha fazla bilgi arayışı içinde olma: "Neden ?... Kim ?... Sen ne yaptın ?... Nasıl...?" ► Soruları cevaplama genellikle karşı tarafı kaçamağa yönltebilir. Soranın niyeti anlaşılmadığından, karşı taraf korkuya, endişeye ve kendi başına sorununu çözemeyeceği hissine kapılabilir.	Slayt 17	İlişkileri Engelleyen Faktörler Nelerdir? ► Konuşurken karşıdakini dinlemek yerine, ona vereceğimiz cevabı tasarlamak. ► Karşıdakini dinlemek yerine, onu ikna etmeye çalışmak. ► Cevabı belli ya da suçlayıcı bir takım sorularla karşıdakini bunalıtmak.
Slayt 14	YORUMLAMA ANALİZ ETME "Aslında sen öyle demek istemiyorsun." "Senin esas sorunun nedir biliyor musun ?" ► Karşı tarafı tehdit edici, tedirgin edici olabilir ve onda başarısızlık duygusu uyandırabilir. ► Kendisini korumasız hissedebilir. ► Kendisine inanılmadığı kanısına varabilir. ► Yanlış anlaşılma endişesi ile iletişimi kesebilir.	Slayt 18	Başarılı iletişim oluşturmak için; yapmamız gereken bazı davranışlar vardır. Bunları şu şekilde açıklayabiliriz: ► Karşımızdaki kişilere saygı duymalıyız. ► Onlara önemli olduklarını hissettirmeliyiz ve güven vermeliyiz ► Onları olduğu gibi benimsemeliyiz. ► Empati kurmaya çalışmalıyız. Kaynak: www.mebk12.meb.gov.tr/meb_12s_dosyalar/_/02012803_letmengeller

Kaynakça

- Çifçi, M. (2012). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Afyon. s:165-177.
- Koç, M. (2006). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Eğitim Programları ve Öğretimi Yüksek Lisans Ders Notları. Niğde.
- Korkut, F. (2000). Etkili İletişim Becerileri Çatışma Çözme Biçimleri ve Takım Çalışması. Eğitim-Sen Yayınları. 214-228

Saraç, A.Ü. (2014). 20 Etkin Dinleme Hikayesi. <http://www.altincaganaokulu.com/> adresinden 27.09.2014 tarihinde alınmıştır.

Sarı, E. (2014). İletişim Becerileri Eğitimi. Avrupa Birliği Projesi. <http://www.hegemkariyer.com/> adresinden 25.09.2014 tarihinde alınmıştır.

Lewis P.S., Goodman S.H. ve Fandt P.M. (1994). Management: Challenges in the 21st Century, West Publishing Company, New York.

**Bir erkeği eğitirseniz tek bir insanı eğitmiş olursunuz.
Bir kadını eğitirseniz, bütün bir aileyi eğitmiş olursunuz.**

Bernard Shaw

ETKİNLİK II

Konu	: Kadın Olmak (Şiddeti Tanımak)
Süre	: 50 X 3
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Projeksiyon, Sunu Simep_2, Form III, Form IV, Form V, Form VI
Hedefler	:
	6. Kadının toplum içindeki yerini açıklar.
	7. Yaşanan kadın hakları ihlalleri ile ilgili sorun alanlarını belirler.
	8. Şiddetin hayatımızdaki etkisini fark eder.
	9. Şiddet kavramını kadına uygulanan şiddet açısından açıklar.
	10. Kadına yönelik şiddetle mücadele noktasında geline aşamayı açıklar.

Eğitim Durumları :

I. Toplumdaki Yerim

Kadınların sosyal hayatta karşılaşılabilecekleri durumlara yönelik farklı bakış açıları geliştirebileceklerine, farklılıkların kadınların yaşadığı kültür, eğitim, gelir düzeyi vb. durumların sebep olabileceğine, farklılıkların normal olduğuna dikkat çekilerek aşağıdaki etkinlik yapılır.

Katılımcılar 3-4 kişilik küçük gruplara ayrılır. Katılımcılara aşağıdaki öykü okunur ve öykünün kalan kısmı için aralarında tartışarak olayı tamamlamaları istenir. Grup üyelerinden önce 5 dakika tartışmaları daha sonra ortak bir karara vararak grup sözcüsünün öyküyü tamamlaması istenir.

Öykü

Zeynep altı kardeşin dördüncüsüydü. Ailesi yoksuldu. Küçük yaştan beri bağda, bahçede çalışmak hayvanlarla ilgilenmek ve ev işleri yapmak zorunda kaldı. 17'sinde

ailenin kararıyla evlendirildi. Kısa süre içerisinde üç çocuk annesi oldu. Eşi ilk yıllarda ona iyi davranmıştı. Ekonomik zorluklarla boğuşup giderken hiç beklenmedik bir şey oldu. Eşi ona bir teklifte bulundu. Zeynep bu teklife çok şaşırılmıştı. Şimdi ne yapacaktı? (Çıkan sonuçların normal olduğu, farklılıkların kadınların yaşadığı sorunlar hakkında bilgi verdiği vurgulanır ve sonuçlar hakkında iyi-kötü gibi bir değerlendirme yapılmaz)

Kadının birey olmaktan çok, ev kadını-eş-anne olarak görüldüğü bu sebeple de kadına fiziksel ve psikolojik birçok yük yüklendiği ve rol biçildiği ifade edilir. Kadına ailesinin, çevresinin, mensubu olduğu toplumun biçtiği rollerin farkına varılabilmesi için katılımcılar üç gruba ayrılarak daha önce çoğaltılmış olan kadın figürü **Form IV** dağıtılır. 1.Gruba toplumun kadına olabilirsiniz ya da olamazsınız; 2. Gruba eşin (kocanın) kadına olabilirsiniz ya da olamazsınız; 3. Gruba çocukların kadına olabilirsiniz ya da olamazsınız dediği davranışları düşünmelerini ve bulduklarını “ol” ya da “olma” sütunlarına yazmaları istenir. Bir örnekle durum açıklandıktan sonra oluşacak listenin açıklanması için gruptan sözcükler belirlenmesi istenir.(Etkinlik MEB, 0-3 Yaş Aile Eğitim Programından alıntıdır.)

Çalışma bitince sırayla grupların paylaşımları alınır. Zaman zaman kadınların bu “ol”-“olma” lar arasında yaşadığı bazen “artık yeter, ben de insanım” demek istediği ifade edilir. Ancak tepki verilemediği ve bu yaşananların normalmiş gibi kabul edildiği ifade edilir.

II. Sorun Alanları

Kadının sosyal hayatta, aile içinde bir çok sorunla karşılaştığının bilinen bir gerçek olduğu, eski çağlarda da, medeni olarak bilinen Avrupa ve Amerika’dan eski dünya ülkeleri Asya ve Afrika’ya kadar dünyanın her hangi bir köşesinde de benzer sorunların yaşandığı ama bu konunun görmezden gelindiği ya da meşru ortamlarda ifade edilmediği belirtilir.

Kadın hakları ile ilgili tarihsel süreç kısaca açıklanır.

Kadın hakları dünya çapında 1800’lü yıllarda kendini göstermiş, ülkemizde ise 1980’li yıllara kadar herhangi bir çalışma başlatılamamıştır. Bunun temel sebeplerinin başında kadının kendine biçilen rolü kabul etmiş olması, kendini ifade edememesi gelmektedir. Kadın hakları ile ilgili yasal düzenlemeler yine devlet eliyle değil de toplumdan gelen baskılarla (kadın hareketleriyle) gündeme girmiş ve mecburen bir takım düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Özellikle 1980 askeri darbesinden sonra çeşitli kadın gruplarının (yazar, gazeteci, sanatçı gibi) sırf kadın oldukları için karşılaştıkları sorunları her platformda dile getirmeleri kadın hakları konusunda

dikkatlerin çekilmesine sebep olmuştur (Arat,1991). 1987 ‘de Çorum’da bir hakimin kocasından dayak yediği için boşanma davası açan üç çocuklu bir kadının boşanma talebine: “Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” diyerek davayı reddetmesi üzerine ilk ciddi protesto yürüyüşleri başlatılmıştır (Moralioğlu, 2012). Özellikle feminist derneklerin alanla ilgili yürüyüş, protesto, yayın ve dernekleşme faaliyetleri kadın hakları konusunda somut adımlar atılmasına sebep olmuş bunun içinde öncelikli olarak sorunların neler olduğunun tespit edilmesi gerekmiştir.

Sorunların tespiti çözümün yarısıdır. Katılımcılara, kadınların karşılaştığı sorunlar nelerdir? Sorusu yöneltilir. Cevaplar dinlendikten sonra Pekin+5 sözleşmesinde dünya kadınlarının karşılaştıkları sorunların toplandığı başlıklar söylenir.

Bu sorunlar:

Kadın ve yoksulluk

Kadın ve sağlık

Kadına yönelik şiddet

Kadınlar ve silahlı çatışma

Kadınlar ve ekonomi

Kadın ve eğitim

Karar verme alanında kadınlar

Kadınların gelişmesi için kurumsal mekanizmalar

Kadının insan hakları

Kadınlar ve medya

Kadınlar ve çevre

Kız çocukları

Farklı kültür, eğitim, statüye sahip olan katılımcılara kadının karşılaştığı sorunlara kadın gözüyle yorum getirmeleri için aşağıdaki uygulama gerçekleştirilir. Katılımcılar 3 gruba ayrılır. Her grubun görev tanımları yapılır.

1. Grup: Kadın olarak ev içinde karşılaştıkları ortak sorunlar
2. Grup: Kadın olarak yaşadıkları yerdeki mahalle-kent vb. ortak sorunlar
3. Grup: Kadın olarak ülke genelinde yaşanan sorunlar.

Her grup birer liste hazırlayıp grup sözcüsü tarafından karşılaşılan sorunlar, sunum yapılır.

III. Sessiz Şiddet

Katılımcıların kadın sorunları hakkında fikirlerini ifade etmeleri sağlandıktan sonra kadına yönelik şiddetin ve ona biçilen yönlendirmenin küçüklüğümüzden beri vurgulandığı söylenerek gizli Ünitesi şiddet olan ancak farkında olmadığımız çocukluğumuza dair hikâyeler sunusu (simep 1) gösterilir. Hikâyelerde ki olayın nasıl

gerçekleştirdiği sorulur. Bilinmiyorsa hatırlatılır. Her hikâyenin altında yatan şiddet türlerine dikkat çekilir ve şiddetin aslında farkında olmadan küçüklüğümüzden beri mağduru olduğumuz ifade edilir.

Görsellere ilişkin açıklama:

1. **Karga ile Tilki:** Kurnazlık yaparak karganın peynirini çalıp yer. Şimdi çocuk burada size "baba/anne, tilkinin yaptığı hırsızlık değil mi?" derse ne cevap vereceksiniz? Kargayı kandırıyor derse ne diyeceksiniz? Hiçbir şey diyemezsiniz çünkü çocuk haklı. Bu hikayede tilki kurnaz falan değil, bildiğiniz üçkağıtçı, dolandırıcı, yalancı madrabazın tekidir. Şimdi benim çocuğum bu hikayeden ne ders almalı? Birisini kandırarak, ona yalanlar söyleyerek elinde avucunda ne varsa alabilirsiniz mi demek istiyor?
2. **Ağustos Böceği ile Karınca:** Çocukların akıllarını başlarından alan, onları karınca düşmanı yapan, yardımlaşmanın, birbirine destek olmanın kötü bir şey olduğunu aşıl原因 bir hikaye. Neyin karşılığında? Çalışmalısınız. Tamam iyi güzel, hepimiz çalışmalıyız da, arkadaşımız bir hata yaptığında bunun bedeli canı mıdır? Çocuklarımıza çalışkanlığı, toplumsal yaşamı ile örnek gösterdiğimiz karıncanın yapması gereken Ağustos böceğini ölüme terk etmek midir? Bunu öğrenen çocuk yardımlaşmayı, zor durumda olanlara el uzatmayı nasıl öğrenecek? Bu masal tamamen kapitalist düzeni empoze eden bir masal. Sen de çalış senin de karnın doysun, yoksa ölürsün!
3. **Rapunzel:** Masalın daha başında, rapunzel'in babası cadının bahçesinden iki demet marul aldı diye bunun karşılığında kızını, daha bebekken cadıya vermekte bir beis görmüyor. Şimdi bunu çocuğunuza nasıl izah edebilirsiniz? Bir anne babanın iki demet marul için çocuğundan vazgeçebiliyor olmasını çocuğunuza nasıl anlatırsınız. Cadı onu alıyor, kuleye kapatıyor, saçlarını dahi kesmiyor. Bu travma ile büyüyen çocuk ileride nasıl bir iç dünya ile baş başa kalır? Bu masalı anlatın çocuğunuza ve görün, aylarca yalnız kalma korkusu yaşayacaktır, neden? Çünkü aileler çocuklarını iki demet marul için cadılara verebilmektedir.
4. **Hansel ile Gretel:** Neresinden tutsanız elinizde kalan bir masal. Zalim üvey anneler, gaddar babalar, yamyam cadılar, vb. hepsi birbirinden beter. Hadi üvey annenin kötülüğünü anlatabildik diyelim. Peki, ya babanın öz evlatlarını ormanın kuytusuna

terk etmesini nasıl anlatacağız? Ya pasta börekle besleyip, kilo aldırıldığı Gretel'i yemek için can atan cadı müsveddesini nasıl anlatacağız çocuğa? O küçücük beynine yamyamlık fikrini daha bu yaşta sokmanın ne gereği var? Ya babaların çocuklarını, sırf üvey anneleri istedi diye bir kalemde silmesi?

5. **Kırmızı başlıklı kız:** Anne sözü dinlememek mi ararsın, büyükanne ile kurt arasındaki farkı anlamayacak kadar salak olmak mı istersin, hayvanlara eziyet mi istersin hepsi bu masalda. Çıkarılacak ders ne? Annemizin sözünü dinleyelim. Peki bunu anlatmak için çocuğumuzu asosyal bir psikopata dönüştürmek zorunda mısınız?
6. **Kibritçi kız:** Ben bu kadar arabesk, acı dolu bir çocuk masalı daha bilmiyorum. Kibritçi kızın her yaktığı kibrit çöpü ile bizim de ruhumuz yanıyor. Hele sonunda kibritçi kızın donmuş cesedi... Arkadaşım bu nasıl bir çocuk masalı. Sonunda acı, keder, ızdırap, ölüm olan bir çocuk masalı olabilir mi? Çocukları kahretmeye mi uğraşıyoruz el birliğiyle?
7. **Pamuk Prenses:** Öyle bir masal ki bu, kendisine burada bile değinmek istemedim. Kalp çıkarma, elma ile zehirleme, öldürme, kesme biçme... Peki ne için dünyanın en güzel kadını olabilmek için. Sponsoru Dünya Güzellik yarışması sanırım bu masalın. Güzellik uğruna bu kadar geniş çaplı bir katliama girişmek akıl mantık ile izah edilebilecek bir şey değil.

Kaynak: <http://onedio.com/haber/cocuklarda-travmaya-sebep-olan-10-masal-308190> (12/08/2014 tarihinde alınmıştır.)

IV. Şiddeti Biliyorum

Olaylara farklı bakabilme becerisi kazanmanın en önemli artılarından biri görülmeyeni görmektir. Yukarıda verilen örneklerdeki gibi duygu ve düşüncelerle yoğrulmuş kadın veya erkeklerin evlilikten beklentileri farklı olmakta; erkek, annesi gibi çilekeş bir eş beklerken kadının “ben varım” demesi evliliklerde sorun olarak görülmektedir. Bu soruna meşhurlarımız farkındalık kazandırmak amacıyla nasıl dikkat çekmişler görelim. Sunu (**simep 2**) gösterilir. Daha sonra gerçek şiddet mağduru kadınlara ait haberler (**Form III**) gösterilir. Olayların televizyon başında şiddetin öncesi ve sonrasında yaşanan travmatik durum aktarılardan 1-2 dakikalık bir haber olarak sunumu izleyici de kanıksanmış bir ruh dünyası oluşturur. Buradaki tek algının da sadece fiziksel şiddet olduğu gerçeğinin altı çizilerek, bunun dışında şiddet türleri olduğu ifade edilir.

Şiddetin tanımının ve türlerinin neler olduğu, şiddetle mücadele de başvurulabilecek kurum ve kuruluşlar ile şiddete maruz kalındığında hangi haklara sahip olduğu öncelikle katılımcılara sorulur. Konuşmak isteyen söz hakkı verilir.

Şiddetin tanımı, türleri, tarihsel süreci, nedenleri, şiddet uygulayan ve uygulanan kişinin özelliklerini anlatan sunu simep_13 gösterilir. Konuşmak isteyen, konuya ilişkin görüş veya öneri sunmak isteyen varsa söz hakkı verilir. Öykü (**Form VI**) ile oturuma son verilir.

FORM III

.... www.habervitrini sitesinde yer alan haberlerden -sadece ana başlıklarıyla- bazıları buraya alınmıştır:

“Tinerciler 15 Yasındaki Gencin Boğazını Kesip Öldürdü” (25 Nisan, 2005 Pazartesi), “Öfkeli Koca Kaynanasını Pompalı Tüfekte Delik Deşik Etti” (24 Nisan, 2005 Pazar). “ Kayseri’de Esinden Boşanmak İstemeyen Damat Adliye İçerisinde Dehşet Saçtı” (18 Kasım 2004). “14 ve 17 Yasındaki İki Genç Eşcinsel İlişkilerini Gören 10 Yasındaki Kızın Boğazını Kesip Öldürdü” (23 Nisan, 2005 Cumartesi), “İntikam Dehşeti.. Köpeği İçin İki Kişiyi Öldürdü” (18 Şubat, 2005 Cuma), “Aynı Kıza Asık İki Genç, Kızın Evinde Karsılaştınca Tartışma Cinayetle Sonuçlandı” (08 Nisan, 2005 Cuma), “10 Yaslarındaki 2 Çocuğun Kavgası, Cinayetle Sonuçlandı” (30 Mart, 2005 Çarşamba), “Çılgın Asık Katliam Yaptı! Sevdığı Kızın Babasını Kesti, Annesini Öldürdü” (03.09.2004), “Kız Kardeşine Yan Bakan Genci Sınıfın Ortasında Bıçakladı” (30 Mart, 2005 Çarşamba), “Komsuların Çocuk Kavgası, Cinayetle Sonuçlandı” (20 Mart, 2005 pazar), “72 Yasındaki Adam Sinirlendiği Karısını Bıçakla Doğradı” (19 Mart, 2005 Cumartesi), “17 Yasındaki Öğrenci Cep Telefonu İçin Öğretmenini Bıçaklayıp Öldürdü” (23 Şubat, 2005 Çarşamba), “ Tartıştığı Babasını Tüfekte Vurarak Öldürdü” (01 Şubat, 2005 Salı), “Sevgilisini Öldürdü, Arkadaşını Ağır Yaraladı Ve En Sonunda Kendi Kafasına Kursun Sıktı” (01 Şubat Salı, 2005 Çarşamba), “Gasp Ettigi Yashı Kadını Öldürüp Ateşe Verdi” (31 Ocak, 2005 Pazartesi), “Bu Ne Zorbalık! Sokak Ortasında Tecavüze Kalkıştılar” (05 Mayıs, 2005 Pazartesi), “Esini Karnındaki 8 Aylık Bebeğiyle Birlikte Öldürdü” (18 Ocak, 2005 Salı), “Kocasından Yumrukla, Kayınpederinden Odunla Dayak Yiyen 2 Kadın Polise Sığındı” (17 Ocak, 2005 Pazartesi), “Alçaklığın Böylesi!... Arkadaşının 6 Yasındaki Kızına tecavüz Etti” (16 Ocak, 2005 Pazar), “Pazarda Yengesinin Boğazını Keserek 8 Yerinden Bıçakladı. Sokak Ortasında Yengesini Boğazlayan Adam Kendini Savundu: Dedikodu Yaptı, Araştırdım İnfaz Eттіm” (14 ve 16 Ocak, 2005), “Taksici Gasp Edildikten Sonra Boğazı kesilerek Öldürüldü” (26 Kasım, 2004 Cuma), “Kapkaççılar Cep Telefonunu Vermeyen Gencin Sokak Ortasında Kulağını Kesti” (21 Kasım, 2004 Pazar), “Beklenen Oldu.. Televizyonun Kadın Programı Yüzünden Cinayet İslendi” (16 Nisan, 2005, Cumartesi), “Kız Yüzünden İki Lisenin Öğrencileri Kıpıştı: 7 Yaralı..” (15 Nisan 2005 Cuma), “Cani Baba, Bilezikleri İçin Kızını Öldürdü” (25 Mart, 2005 Cuma), “Ordu’da Okulu

Tatil Ettirmek İsteyen 3 Öğrenci Sınıfı Yaktı” (24 Mart, 2005 Perşembe), “Kendisini Kaçıran ve Dini Nikâh Kıydıktan Sonra Terk Eden Kocasını, Basına Kecerle Vurarak Öldürdü” (04 Mart, 2005 Cuma), “Bir Anne Oğlunu Sevgilisine Öldürttü” (26 Şubat, 2005 Cumartesi), “Diyarbakır Orduevinin Önünde Kanlı İnfaz... Cezaevinden Yeni Çıkan Bir kişi Kan Davalıların Saldırısı Sonucu Hayatını Kaybetti” (27 Ocak, 2005 Perşembe), “Kız Alıp Verme Kavgası: 5 Yaralı” (25 Nisan, 2005 Pazartesi).

Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin Sosyo - Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım. F.Ü.Sosyal Bilimler Dergisi 2006 16 (2)

FORM IV Ol-Oлма

Kaynak: MEB (2009). 0-3 Yaş Aile Eğitim Programı. Ankara.s,286.

ŞİMEP 1 (Hikâyeler-Yönlendirme)

Slayt 1

Slayt 5

Slayt 2

Slayt 6

Slayt 3

Slayt 7

Slayt 4

ŞİMEP 2 (Farkındalık Yaratma)

Değerlendirme:

1- Etkinlik amacına ulaştı mı? Etkinliğin uygulanmasında sorun yaşandı mı?

Kaynakça

Kızmaz, Z. (2006). Şiddetin sosyo - kültürel kaynakları üzerine sosyolojik bir yaklaşım.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (2)

MEB (2009). 0-3 Yaş Aile Eğitim Programı. Ankara.

Moralioğlu, A.(2012). 80’li yıllarda kadın hareketi ve kampanyalar. *TBB Dergisi. 99,* 293.

Arat, Y. (1991). 1980’ler Türkiye’si’nde kadın hareketi: liberal Kemalizm’in uzantısı.

Toplum ve Bilim Dergisi, 53, 10.

Hikayeler (2015). http://onedio.com/haber/cocuklarda-travmaya-sebep-olan-10-masal-308190_12/08/2014 tarihinde alınmıştır.

Yoldaki bir tepecik seni bunaltmış, oysa önünde yüzlerce dağ var.

Mevlana

ETKİNLİK III

Konu :Fiziksel ve duygusal korunma için davranış belirleme

Süre : 50 X 3

Öğretim Yöntem ve Teknikleri : Anlatım, soru-cevap,

Araç-Gereç : Projeksiyon, Sunu Simep_4, FORM XIX

Hedefler :

11. Şiddete maruz kaldığında başvurabileceği merkezleri bilir.
12. Başvuru merkezlerinin destek türlerini ve çalışma standartlarını ifade eder.
13. Şiddete maruz kalabilme ihtimaline karşın eylem planı hazırlar.

Eğitim Durumları :

I- ALO Şiddete Hayır

Katılımcılara, şiddete şahit olunan veya yaşanan olaylara ilişkin farkındalık kazandırmak için bir etkinlik yapılacağı ifade edilir. Katılımcılar, 3 gruba ayrılarak, her gruba farklı bir görev tanımı yapılır. 1. Grup: Şiddet mağdurlarını; 2. Grup Şiddet Uygulayanları; 3. Grup ise yasal mercileri (Hastane, kadın konuk evi, emniyet, sosyal hizmet uzmanı...) temsil eder. Daha sonra her gruba aynı sorular sırasıyla sorulur:

- 1- Ne oldu?
- 2- Neden oldu?
- 3- Ne zaman oldu?
- 4- Nasıl oldu?
- 5- Kim ne yapmalı?

Her cevabın sonrasında, bir sonraki grup cevaba göre devam eder. Etkinlik sonunda olayların her zaman yaşanabileceği, öncelikle bu durumun yaşanmaması için sağlıklı bir iletişim becerilerine sahip olunması gerektiği ifade edilir. Şiddetle mücadelede atılan yasal düzenlemelere ilişkin açıklama yapılır:

20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunla kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesine çalışılmıştır. Ancak bu şiddetin biteceği anlamına gelmemektedir. Öncelikle bireylerin (kadın-erkek) “şiddet” konusunda bilinçlenmeleri sorunun çözümünde esas teşkil etmektedir. Şiddet mağduru olan kadınlarda ise şiddete karşı davranış belirleme, şiddet olasılığı öncesinde veya sonrasında ulaşılabilecek kişi ve kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olarak öncelikli olarak kendini koruma eylemini gerçekleştirebilir. Bu sayede şiddetin önlenmesi ve koruyucu tedbirlerin alınması sağlanabilir. Ayrıca, sizin ulaşamama ihtimalinize karşın, olaya tanık olan kişilerin de (akraba, komşu vs.) ulaşabilecek kurumlar hakkında bilinçlendirilmesi önemli konulardan biridir.

II. Kimse Yok mu?

Şiddete maruz kalınması durumunda nerelere başvurulabileceği, acil telefon numaraları, kurum isimleri, kurumlara ilişkin işleyiş ve destek türleri hakkında katılımcıların hazır bulunuşluk düzeyi ölçülür.

Mini Test:

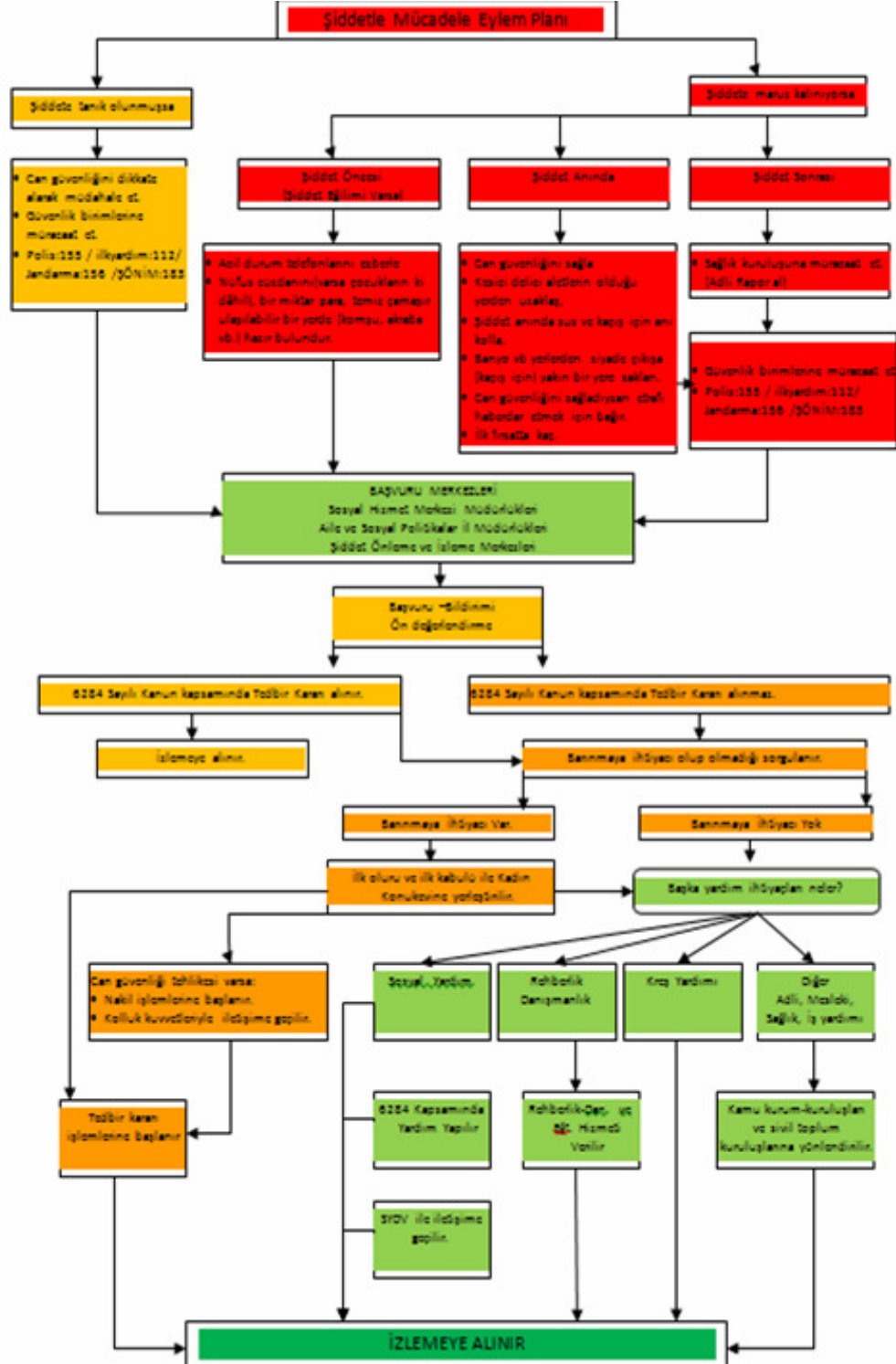
1. Şikâyet ve ihbar için nerelere müracatta bulunulabilir, isim olarak söyleyiniz.
2. Şikâyet veya ihbar için acil durum telefonları kaçtır?
3. İlçenizde kadına yönelik şiddetle ilgili bilgi ve destek alabileceğiniz bir kurum var mıdır?
4. 6284 nedir, nasıl yararlanılır?
5. 6284 Kapsamında verilebilecek tedbir kararı neleri kapsar?
6. Şiddet mağduru için güvenli bir yerde barınmaya yönelik hizmet var mıdır?
7. Kadın sığınma evi ve konukevlerinde ne tür hizmet verilmektedir?
8. Adli yardım nedir? Kimler başvurabilir?

Konuya ilişkin değerlendirme alındıktan sonra kadına yönelik şiddetle mücadele de bilgilendirme amaçlı hazırlanmış olan sunu (**simep_4**) gösterilerek açıklama yapılır.

III. Stratejik Eylem Planı

Şiddete maruz kalırsak nereye başvurması gerektiği sorulur? Cevaplar dinlendikten sonra (**Form XIX**) gösterilir. Eylem planına ilişkin süreç basamaklarıyla anlatılır.

FORM XIX Eylem Planı

ŞİMEP 4 (Şiddetle Mücadele)

Slayt 1

Şiddete Maruz Kalındığında...

Kadına ve aile bireylerine yönelik şiddet nedir?
ÇOCUK, EŞ, ESKİ EŞ, YAKIN AKRABALAR gibi aile bireyleri arasında gerçekleşen; bireyin, fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, **toplumsal veya özel alanda meydana gelen, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik** her türlü tutum ve davranıştır.

Slayt 2

Şikâyet ve ihbar için:

- Valilik- Kaymakamlık
- Polis Merkezi
- Jandarma Karakolu
- Adli Makamlar (Cumhuriyet Başsavcılığı ve Aile Mahkemeleri)
- Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
- Sağlık Kuruluşları

Slayt 3

ACİL DURUM TELEFONLAR

 112 Acil Yardım	 155 Polis	 156 Jandarma
 Gelincik Hattı 444 43 06	 Aile İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 0 212 656 96 96	 Aile, Kadın, Çocuk Özgürlük Sosyal Hizmet Danışma Hattı 183

Slayt 4

Tedavi ve şiddeti belgeleyen sağlık raporu için

Sağlık Kuruluşları

Slayt 5

Danışma, destek, sığınmaevi/konukevi ve maddi yardım için:

- Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü (Sığınmaevi/Konukevi Hizmeti, Destek ve Danışmanlık)
- Sivil Toplum Örgütleri Sığınmaevi/Konukevi Hizmeti, Destek ve Danışmanlık, Ayni-Maddi Yardım)
- ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özgürlük Sosyal Hizmet Danışma Hattı (7 Gün 24 Saat Ücretsiz Hizmet Verir)
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
- Barınlar ve Barınma Bağlı Kadın Hakları Merkezleri
- Belediyeler (Sığınmaevi/Konukevi Hizmeti, Destek ve Danışmanlık, Ayni-Maddi Yardım)
- Aile Danışma Merkezleri ve Toplum Merkezleri
- Valilik, Kaymakamlık
- ALO 144 Sosyal Yardım Hattı

Slayt 6

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun nedir, nasıl yararlanılır?

- Bu Kanunun amacı kadınları, çocukları, aile bireylerini ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını şiddete karşı korumaktır ve Kanun ile şiddet uygulayan hakkında evden uzaklaştırma gibi birtakım tedbirler uygulanmaktadır.

Slayt 7

Bu Yasa'nın Korumasından Kimler Yararlanabilir?

- Aile içi şiddete maruz kalan eş ve çocuklar ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri (akrabalar).
- Tek taraflı ısrarlı takip mağdurları.
- Mahkemece aynılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan ya da evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri.

Slayt 8

Kimler şikâyet ve ihbar başvurusunda bulunabilir?

- Şiddete uğrayan kişi
- Diğer kişiler (aynı evde oturan bir kişi, kardeş, çocuk, akraba ya da şiddeti gören, duyan, tanık olan herhangi bir kişi, örneğin komşu, öğretmen, doktor v.b.).

Slayt 9

Başvuru yerleri nelerdir?

- Valilik-Kaymakamlık, Polis Merkezi, Jandarma Karakolu, Cumhuriyet Başsavcılığı veya Aile Mahkemesi Hâkimliği.

Slayt 10

Başvururken ne kadar masraf ödenir?

Adli yardımdan faydalanmak için talepte bulunulması halinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında yapılan işlemler için hiçbir masraf alınmamaktadır.

ÜCRETSİZ

Slayt 11

Kanun kapsamında şiddet mağduru ile ilgili olarak verilebilecek tedbir kararları nelerdir?

- Hâkim; korunan kişinin işyerinin değiştirilmesine, korunan kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı bir yerleşim yeri belirlenmesine karar verebilir.
- Hayatı tehlike bulunması hâlinde, şiddet mağduru geçici koruma altına alınabilir.
- Vali ve Kaymakam korunan kişinin çalışma yaşamına katılımını desteklemek amacıyla çocukları için kreş imkânı sağlayabilir.
- Türk Medeni Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve talep üzerine tapu kütüğüne alel konutu şerhi konulabilir.
- Hâkim; şiddet mağdurunun aydınlatılmış rızasına dayanarak kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesine hükmedebilir.
- Şiddet mağdurunun barınma talebi olması hâlinde, mülki amir veya gecikmesinde sakınca olan hallerde kolluk kuvvetleri şiddet mağduru ve çocuklarına uygun barınma yeri sağlar.
- Vali ve Kaymakam gerekli gördüğü hallerde şiddet mağduruna maddi yardım yapmasına geçici bir süre için karar verebilir.

Slayt 12

Kanun kapsamında şiddet uygulayan/uygulama ihtimali bulunan kişi ile ilgili olarak verilebilecek tedbir kararları nelerdir?

- Hâkim, şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişinin; ortak yaşam alanından uzaklaştırılmasına, korunan kişilerin bulunduğu konut, okul ve işyerine yaklaşmasına yönelik karar verebilir.
- Hâkim tarafından şiddet uygulayanın, korunan kişiye karşı şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmamasına ve iletişim araçları ile veya sair surette rahatsız etmemesine karar verilebilir.
- Çocuklarla kişisel ilişki kurulmasına, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılmasına, kişisel ilişkinin sınırlandırılmasına ya da tümüyle kaldırılmasına yönelik karar hâkim tarafından verilebilir.
- Şiddet uygulayanın hâkim tarafından verilen karar doğrultusunda silah veya benzeri araçların kolluk kuvvetlerine teslim etmesi sağlanır. Silah taşıması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silah kurumuna teslim etmesine de karar verilebilir.
- Mülki amir veya hâkim şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişinin bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavisinin sağlanmasına yönelik tedbirlere hükmedebilir.
- Sayılan tedbirlerin yanı sıra şiddet gören lehine nafaka ödeme yükümlülüğü getirilebilir.

Slayt 13

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezinde sunulacak hizmetler nelerdir?

- Kanun kapsamında kurulan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, şiddetin önlenmesi ve tedbir kararlarının izlenmesine yönelik, şiddet mağduru kişiler ile şiddet uygulayan/uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetler yürütür.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde şiddet mağdurlarına psikolojik, mesleki, hukukî ve sosyal alanda rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilir.
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri 7 gün 24 saat esasıyla çalışır.

7 gün 24 saat
yanınızdayız...

Slayt 14

Tedbir kararının süresi ne kadardır?

- Tedbir kararı ilk defasında en fazla **6 ay** için verilebilir. Süre devam ederken veya süre bittikten sonra şiddet tekrar ederse, yeniden tedbir kararı alınması için başvurmak mümkündür.

Slayt 15

Tedbir kararına uyulup uyulmadığı nasıl denetlenir?

- Tedbir kararının uygulanması kolluk kuvvetleri (polis veya jandarma) aracılığı ile izlenir. Kolluk kuvvetleri bu çerçevede, şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklarının bulunduğu evi haftada bir kez ziyaret eder, şiddet mağdurunun birinci derecedeki yakınları ile iletişim kurar, komşuların bilgisine başvurur, ikamet edilen mahallenin muhtarlığından bilgi alır ve evin çevresinde araştırma yapar. Tedbir kararlarının uygulanmasının izlenmesinde hakim kararı ile teknik araç ve yöntemler de kullanılabilir.

Slayt 16

Tedbir kararına uyulmaması durumunda ne olur?

- Şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişi, hükmedilen tedbir kararlarını ihlal etmesi durumunda üç günden on güne kadar zorlama hapsi ile cezalandırılabilir. Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, zorlama hapsinin süresi on beş günden otuz güne kadardır. Söz konusu ceza paraya çevrilemez, ertelenemez.

Slayt 17

Şiddet uygulamış olan kişi için evden uzaklaştırma kararı alındığında şiddet mağduru geçimini nasıl sağlar?

- Şiddet uygulayan kişinin evden uzaklaştırıldığı süre boyunca şiddet mağdurunun, kendisi ve çocuklarının geçimini sağlamak için nafaka ödemesini istemesi mümkündür. Ayrıca, şiddet mağdurunun ihtiyacının varlığının tespiti ve eşten nafaka alınamaması halinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına başvurulması mümkündür.

Slayt 18

Güvenli bir yerde barınmaya yönelik hizmet bulunmakta mıdır?

- Sığınmaevleri ya da diğer adıyla konukevleri, şiddete uğrayan veya risk altındaki kadınların varsa beraberlerindeki çocukları ile birlikte, geçici süre ile barınma ihtiyacının karşılanması amacıyla kurulmaktadır. Ülkemizde bu hizmeti başta Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olmak üzere, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, kaymakamlıklar ve valilikler yürütmektedir.

Slayt 19

Kadın sığınmaevlerinde/konukevlerinde ne kadar süre ile kalınabilmektedir?

- Çocuklar da anneleri ile kalabilirler mi?
- Kuruluşta kalma süresi üç aydır. Gerekliğinde kalma süreleri uzatılmaktadır. 0-12 yaş arasında kız veya erkek çocuklar anneleriyle birlikte sığınmaevinde/konukevinde kalabilirler. 12 yaşın üstündeki kız veya erkek çocuklar ise gerekli değerlendirmenin yapılmasından sonra Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı yurtlara yerleştirilmektedirler.

Slayt 20

Sığınmaevinde/konukevinde ne tür hizmetler verilmektedir?

- Geçici süre için güvenli bir şekilde barınma ihtiyacı karşılanır,
- Psikolojik ve sosyal destek sağlanır,
- Barolar ile işbirliği yapılarak hukuksal danışmanlık hizmeti verilir,
- İş ve meslek edindirmeye yönelik çalışmalar yapılır,
- Bazı durumlarda, küçük el harçlığı verilir,
- Sığınmaevi/konukeviden ayrıldıktan sonra kendi evini tutmak isteyenlere, bu konuda destek olunur.

Slayt 21

Adli yardım nedir, neyi amaçlar?

- Bir avukata ihtiyaç duyulmasıyla birlikte avukatlık ücretini karşılama olanağı bulunmaması halinde, bulunulan yerdeki Baro ücretsiz avukat atar.
- Avukat yasal hakları konusunda kişiyi bilgilendirir ve yasal işlemlerini onun adına yapar.
- Ancak adli yardımdan yararlanabilmek için kişinin ekonomik durumunun iyi olmadığını kanıtlaması gerekmektedir.

Slayt 22

Önemli Linkler

- Kadınlara Hukuki Destek Merkez Derneği <http://www.kahdem.org.tr/>
- Ankara Barosu Gelinlik Projesi <http://www.gelinlikprojesi.org/Hakkinda.aspx>
- Aile içi Şiddete Son Kampanyası <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet.asp>
- Mor Çatı Kadın Sığınakı Vakfı <http://www.morcati.org.tr>
- Kadın Dayanışma Vakfı <http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/>
- KAMER <http://www.kamer.org.tr/>
- VAKAD <http://www.vakad.org.tr/>
- Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Vakfı <http://www.kadininsanhaklari.org/>
- Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı <http://www.kedv.org.tr/>

Slayt 23

Kaynak:

<http://www.kadininstatusu.gov.tr>**Değerlendirme**

- 1- Sosyal Hizmet Danışma hattının telefonu kaçtır?
- 2- Şiddete maruz kaldığımızda nerelere müracaat edebiliriz?

“Önyargıları yok etmek, atom çekirdeğini parçalamaktan zor.”

A. Einstein.

ETKİNLİK IV Kendini Keşfetme

Konu	: Sınırlarını Belirleme
Süre	: 50 X 3
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Form VII, Tombala duygu kâğıtları
Hedefler	:

14. Kendi kişisel özelliklerini fark eder.
15. Başkalarıyla ortak ve farklı yönlerini fark eder.
16. Kendini başkalarına açmanın etkisini sorgular.
17. Kişisel özelliklerini başkalarıyla paylaşır.

Eğitim Durumları :

I. Ben Buyum

Katılımcılara kişilikle ilgili açıklayıcı bilgi verilir. Katılımcıların kendi kişisel özelliklerine dikkat çekilir.

Kişilik en sade şekliyle “İnsanın kendine özgü onu diğerlerinden ayıran ve değişmez davranışlardır” (Günel, 2010:44). Toplum arasında “can çıkar huy çıkmaz” denilen ifade bu tanımın karşılığıdır. Parmak izi, göz rengi, ten kokusu gibi kişilikte bizi diğerlerinden farklı kılan bir özelliktir. Bu durum, yeryüzünde 5 milyar insan varsa 5 milyar da kişilik var anlamına gelmektedir. Ama bu özellik duygusal, bilişsel ve bedensel farklılıkları beraberinde getirdiği için ötekiler tarafından farklı yorumlara sebebiyet vermekte, iletişim noktasında çatışmalara sebep olmaktadır. Bu durumda değişmez olarak görülen kişilik, sosyal normlara uyma, sosyal hayata katılım zorunluluğu, kişinin benlik yapısı, savunma mekanizmaları gibi sebeplerle, baskılanabilir, değişebilir ya da değişmiş gözükebilir. Bu durumda en sağlıklı yol kişiliği değiştirmekten ziyade daha sağlıklı bir iletişim yolu kurmaya çalışmaktır. İnsanlar kişisel özelliklerini patavatsız, sıkıcı, eğlenceli, geveze, ağzı sıkı, neşeli, aceleci, acımasız, alçakgönüllü, bencil, bezgin gibi sıfatlarla izaha çalışırlar. Bu aslında onların kişilik özelliklerinin bir tanımıdır.

II. Tombala

Katılımcılara kişilik özelliklerini daha iyi fark etmeleri ve kendilerini daha rahat ifade etmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmış olan oyun oynanır. Tombala Kartları

(Form V) Çeşitli durumlar ve isteklerin yer aldığı tombala gibi küçük kartlara yazılmış olan ifadelerin içinde bulunduğu torba elden ele dolaşır. Her katılımcı çektiği ifadeye cevap verip torbayı diğerine uzatır. Güven ve gizlilik esasının hatırlatıldığı oyun ile katılımcıların kendilerini rahatça açmanın etkisinin sorgulanması ve grup arası iletişime katkı sağlanmış olur.

III. Göz Rengim, Parmak İzim, Kişiliğim

Katılımcılara tombala alıştırması sonrasında 150 sıfattan oluşan “Kişilik Özellikleri Listesi” **(Form VII)** dağıtılır. Bu özelliklerin kişilik özellikleri için örnek sıfatlar olduğu ve bunlar içinden kendisini tanımladığını düşündüğü sıfatları işaretlemeleri istenmiştir. Sonra katılımcılara kendi sıfat listelerini gözden geçirmelerini ve arkadaşları ile paylaşmaları istenmiştir. Daha sonra gelecekte nasıl biri olmak istersiniz sorusu yöneltilmiş ve listeyi gelecekte olmak istediği kişinin özelliklerine göre tekrar işaretlemeleri istenir. Bu kez o özellikleri daire içine alır. (diğer işaretlemesinden farklı bir şekilde işaretlenir) işaretleme tamamlanınca aşağıdaki tartışma soruları katılımcılara sorulur ve gönüllü olanlardan cevaplar alınır.

Tartışma soruları

1. Listede işaretlenen sıfatlar bütün kişilik özelliklerinizi kapsıyor mu?
2. Bu özelliklerin içinde olumlular mı çok olumsuzlar mı?
3. Başka hangi olumlu özelliklerinizin olmasını isterdiniz?
4. Kişilik özellikleriniz ile kişiler arası iletişiminiz arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Kişilik özellikleriniz ile kendiniz hakkındaki paylaşımlarınız – kendinizi farklı kişilere (anne, baba, aynı cins ve karşı cins yakın arkadaş) açma düzeyinizi nasıl değerlendirebilirsiniz?

Not: Etkinlikler, Sarı’nın (2014), “İletişim Becerileri Eğitimi” adlı çalışmasından alınmıştır.

Değerlendirme: Gönüllü olan katılımcıların katkıları ve kendi ile ilgili düşünceleri hakkında geri bildirim alınır.

Form V Tombala Kağıtları

Saygı duyduğun bir insanın ismini söyle	Yapabilmekten gurur duyduğun bir şeyi söyle	Diğer insanlarda görüp de imrendiğin bir özelliği söyle	Tanışmak istediğin ünlü bir insanın ismini söyle	Dünyaya yeniden gelmek durumunda olsan ne olmak isteyeceğini söyle	Kendini çok mutlu hissettiğin bir anını bizimle paylaş
Kendine kızdığında ne söylersin?	Daha önce eksik bulduğun ama şimdi geliştirmiş olduğun bir özelliğini söyle	Hoşlandığın iki özelliğini söyle	Gruptan bir arkadaşına iltifatta bulun	Bir arkadaşını zor durumdan kurtardığın bir olayı anlat (kısaca)	Bir iltifatta bulunmak ister misin (karar senin)
Dünyaya bir öneride bulunsan bu ne olurdu? (hadi söyle)	Başkalarına öğretebileceğin bir şey söyle	Bir işi beceremediğinde kendine söylediğin ne?	Ailenin en fazla hoşlandığın özelliğini söyle	Değiştirmek isteğin bir özelliğini söyle	Bu grubun hoşlandığın bir özelliğini söyle
Seni en çok kızdıran bir durumu söyle	Bir arkadaşın tarafından zor bir durumdan kurtulduğun bir olayı anlat	BİR MİLYON TL (ESKİ BİR TRİLYON TL) sahibi olsan bununla ne yapacağını söyle	Hoşlanmadığın bir özelliğini söyler misin?	Hayranlık Duyduğun bir kişinin tipik bir özelliğini söyle	Beğendiğin bir özelliğini söyle
Elinde sihirli bir değnek olsa ve bir kez kullanma sansın olsa ne yapmak isteyeceğini söyle	Yapmaktan özellikle kaçındığın bir şeyi söyle	Hiçbir şekilde vazgeçmek istemeyeceğin bir özelliğini söyle	Senin için önemli iki kişinin ismini söyle	Bir dostta aradığın iki özelliği söyle	Seni en çok güldüren şeyi söyle

Kaynak: Sarı, E.(2014). İletişim Becerileri Eğitimi. Avrupa Birliği Projesi.
<http://www.hegemkariyer.com/> adresinden 25.09.2014 tarihinde alınmıştır.

FORM XII**KİŞİLİK ÖZELLİKLERİM LİSTESİ (EK-4)**

Aşağıdaki listedeki sıfatları hızlı olarak okuduktan sonra kendinizi tanımladığınızı düşündüğünüz sıfatın karşısına (-) kesme işareti koyun. Listeye ikinci defa göz atıp gelecekte sahip olmak istediğiniz nitelikleri daire (O) içine alın:

1. aceleci	51. erkeksi	101. planlı
2. acelesiz	52. faal	102. rahat
3. acımasız	53. fırsatçı	103. sabırlı
4. açgözlü	54. garip	104. sabırsız
5. açık düşünceli	55. gerçekçi	105. sağlıklı
6. ağırbaşlı	56. gergin	106. sakın
7. ağzı sıkı	57. girişimci	107. samimi
8. akıllı	58. girişken	108. savurgan
9. akılsız	59. gösterişli	109. saygılı
10. aksi	60. güçlü	110. saygısız
11. alaycı	61. güvenilir	111. sessiz
12. alçak gönüllü	62. güvenilmez	112. sevecen
13. alıngan	63. güvenli	113. sıcakkanlı
14. anlayışlı	64. güzel	114. sıkıcı
15. asi	65. ilerici	115. sıkılğan
16. azimli	66. ilgili	116. sıradan
17. azimsiz	67. ilgisiz	117. sinirli
18. bağımsız	68. inatçı	118. sistemli
19. barışçı	69. insafsız	119. soğuk
20. bencil	70. iş bilir	120. soğukkanlı
21. bezgin	71. işveli	121. sorumlu
22. candan	72. itaatkâr	122. sorumsuz
23. ciddi	73. iyi huylu	123. sosyal
24. cömert	74. iyimser	124. suskun
25. çalışkan	75. kaba	125. sakacı
26. çekingen	76. kadınsı	126. şüpheli
27. çirkin	77. kaprisli	127. tedbirli
28. dağınık	78. kararsız	128. telaşlı
29. dakik	79. kavgacı	129. tembel
30. dalgın	80. kayıtsız	130. terbiyeli
31. dayanıklı	81. kendini beğenen	131. titiz
32. değişken	82. keyfine düşkün	132. tutucu
33. deli dolu	83. kibar	133. umursamaz
34. dengeli	84. kibirli	134. unutkan
35. dengesiz	85. kindar	135. uyanık
36. dırdırcı	86. konuşkan	136. uysal
37. dışa dönük	87. korkak	137. uyumlu
38. dik başlı	88. korkusuz	138. vicdanlı
39. dikkatli	89. kötümser	139. vicdansız
40. dikkatsiz	90. kurnaz	140. yalın
41. doğal	91. maceracı	141. yapmacık
42. doğru sözlü	92. meraklı	142. yaratıcı
43. duygulu	93. merhametli	143. yardımsever
44. duygusuz	94. mızımız	144. yavaş
45. dürüst	95. nankör	145. yetenekli
46. eleştirici	96. nazik	146. yufka yürekli
47. eli çabuk	97. neşeli	147. yüreksiz
48. eli sıkı	98. olgun	148. zalim
49. emin	99. özenli	149. zeki
50. endişeli	100. patavatsız	150. zorba

Kaynak: Sarı, E.(2014). İletişim Becerileri Eğitimi. Avrupa Birliği Projesi.
<http://www.hegemkariyer.com/> adresinden 25.09.2014 tarihinde alınmıştır.

Kaynakça

- Günel, Ö.D. (2010). İşletmelerde yıldırma olgusu ve yıldırma mağdurlarının kişilik özelliklerine ilişkin bir araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, (3), 37-65.
- Sarı, E.(2014). İletişim becerileri eğitimi. Avrupa Birliği Projesi.
<http://www.hegemkariyer.com/> adresinden 25.09.2014 tarihinde alınmıştır.

**Kendi iyiliğimizi ve çıkarımızı istediğimiz gibi,
başkalarının da iyiliğini ister çıkarlarını gözetirsek ortada fenalık kalmaz.**

H. Muhammed (sav.)

ETKİNLİK V

Konu	: Empatik İletişim
Süre	: 50 X 3
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Sunu Simep_VI, Simep_VII; Form VIII, Form IX.
Hedefler	:

18. Kendi duygu ve düşüncelerini fark eder.
19. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.
20. Başkalarının duygu ve düşüncelerini fark eder.
21. Olaylar karşısında başkalarının farklı duygu ve düşüncede olabileceğini keşfeder.
22. Olaylara ve insanlara farklı bakış açısı geliştirir.
23. Olaylar karşısında empatik tepki verir.

Eğitim Durumları :

I. Duygu Denizi

Farklı duyguları yansıtan durumların yer aldığı sunu (**simep_6**) gösterilerek, katılımcıların dikkati duygulara çekilir. Etrafımızı çepeçevre saran, hava gibi bir duygu denizi içinde olduğumuz, havanın içerisindeki oksijen, karbondioksit, azot gibi farklı gaz kütlelerine benzeyen birçok duygunun bulunduğu, ruhumuzu bedenimizi hangisi ile beslersek hayata da öyle bakacağımız ifade edilir. (**Form XIII**) uygulanır.

II. Farklı Yaklaşılabiliyorum

Duyguların farkına varıldığı ve ifadelendirildiği etkinlikten sonra her insanın farklı duygulara sahip olabileceği ve insanların önyargılarının hayata ve olaylara bakışı etkileyebileceği vurgusu yapılır. Önyargı sunusunun (**simep_7**) ilki gösterilip katılımcıların yorumları alınır. Daha sonra sunuya farklı bakış açısı ile bakılıp

değerlendirme yapılır. İnsanların olaylara ve insanlara karşı farklı bakış açılarına farklı duygulara sahip olabileceği vurgusu yapılır.

Olaylara farklı bakış açısı geliştirmek için “Bence Oyunu” kullanılabilir. Oyun için ortaya atılan duruma ilişkin farklı yorumda bulunmanın esas olduğu ifade edilir. Bir örnekle oyun açıklanır. Ali hızla dışarı çıkmış. Neden? Bence evde yangın varmış; bence okula geç kalmış; bence otobüsü yakalayacakmış gibi. Farklı yorumlar bitince başka sorulara geçilir. Her durum için en az iki farklı ifade verilmesi beklenir. Durumlara cevap gelmezse yönlendirme yapılabilir.

Sular akmamış. Neden? (Bence boru patlamış, kontör bitmiş, kuraklıktan su yokmuş, boru tıkanmış, buz tutmuş....)

İki kadın fiskos yapıp gülmüşler. Neden? (Bence başka bir kadın hakkında konuşmuşlar, öteki kadının dişinde maydanoz varmış...)

Suratını buruşturmuş, neden? (Bence limon yemiş, öneriyi beğenmemiş....)

Eli yanmış, neden? (Bence sıcak su dökülmüş, yangından mal kaçırmış, fırından sıcak ekmek almış..)

Ayağı kaymış nasıl? (Bence yerler buzmuş, muza basmış...)

Ormanda dalgıç kıyafetli bir adam cesedi bulunmuş nasıl?

Son soruya ilişkin yorumlar alındıktan sonra olayla ilgili az bilgiyle farklı yorumların yapılabileceği ve yapılan yorumların gerçekleri yansıtmayacağı ifade edilir. Son olayla ilgili bir bilgi daha verilir: Otopsi sonucunda dalgıcın yangından değil kırıklar yüzünden öldüğü söylenir. Tekrar yorum alınır. Daha sonra detaylı bilgi verilir. Deniz yakınlarında çıkan orman yangınına söndürmek için havadan müdahale eden özel su hazneli helikopter, denizden aldığı suyu yanan bölgeye dökmektedir. Bu seferlerden birinde denizde dalmış olan dalgıcı da haznesine alarak yangının üzerine bırakmıştır. Adam yangından değil, yüksekte yere çakıldığı için ölmüştür. Açıklaması yapılarak olayların görünenden çok daha farklı olabileceği belirtilir.

III. Empatik Düşünüyorum

Empatinin, “olayları karşıdakinin gözüyle değerlendirmek” olduğu söylenerek empati hakkında açıklama yapılır.

Empati denilince ilk akla gelen isim Carl Rogers olmakla birlikte birçok araştırmacı konuyla ilgilenmiş ve temelde benzer tanımlar kullanmışlardır. Empati, en sade şekliyle “bir insanın kendisini karşısındakinin yerine koyması, onun duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması ve bunu ona iletmesi” olarak tanımlanabilir (Dökmen, 2006:135). Empatinin oluşabilmesi için empati kuracak kişinin, kendisini karşısındakinin yerine koyması, olaylara onun bakış açısıyla bakması ve karşıdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması gerekmektedir (Dökmen, 2006). Yılmaz’ın, Feschbach’tan (1978) aktarımına göre de“üç bileşen modeli” olarak ifadelendirilen empatinin oluşabilmesi için, karşıdaki duygusal durumunu fark edebilme, rol oynayabilme ve çeşitli duyguları yaşayabilme yeteneğinin oluşması gereklidir. Her iki tanım da ortak noktanın, olayların karşıdaki bakış açısıyla değerlendirilmesi esasına dayandığı görülmektedir.

Empatik beceri geliştirebilmek için etkin bir dinleme, karşıdaki ne hissettiğini anlamaya çalışma, hissettiği veya söylediği şeyi yansıtan yorumda bulunma, yorum yaparken uygun ses tonu ve beden dili kullanmanın önemli olduğu bu sayede daha etkili bir iletişim kurulabileceği ifade edilir (Derman, 2011:85).

Empatik beceri sergilemek için hazırlanmış olan **(Form IX)** uygulanarak etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme: Bir otobüsün ön koltuğunda seyahat ediyorsunuz ve yanınızdaki yolcu sürekli şoföre karşıarak müdahale ediyor. Bu durumda ne yaparsınız?

FORM XII

Duyguları İfade Edebilme (Empatik Düşünce)

Süre : 45 dakika

Grup : 10 yaş üstü, 15 kişi

Konu : Duygular

Amacı : Üzüntü, korku, heyecan, mutluluk vb. olumlu veya olumsuz duyguların bedeni uyumlu bir şekilde kullanarak anlatabilme, hissettiklerini sözel olarak ifade edebilme.

Kullanılacak araç-gereç: 5 farklı renkte, her renkten 15 adet, toplam 90 Balon, 15 adet kalem

Uygulama :

1. Katılımcılara etkinlik hakkında kısa bilgi verilir.
2. Katılımcılara kullanabilmesi için öğretmen masasına 15 adet kalem bırakılır. Daha sonra katılımcılara son günlerde kendilerinde en fazla etki bırakan bir olayı düşünmeleri ve bu olaya bağlı olarak olumlu veya olumsuz bir duygu belirlemeleri istenir. Daha sonra katılımcılardan son günlerde en yoğun olarak yaşamış olduğu duyguya ilişkin bir renk belirlemeleri ve o renkteki balondan 1 adet almaları istenir. Almış oldukları balonun üstüne belirlemiş oldukları duyguyu yazmaları ve balonu şişirmeleri istenir. (Etkinliği açıklama kısmı (2 dakika) , olayın düşünülmesi ve duygu belirlemesi, renk seçimi (3 dakika) için toplam 5 dakika zaman verilir.)

Daha sonra gönüllü katılımcılardan oluşmak üzere 5 kişi belirlenir. Katılımcılar sırası ile sınıfın önüne gelmeleri istenir. (1. katılımcı tamamen bitirdikten sonra diğerine geçilecektir). Gönüllü katılımcılardan isterse sadece yüz ifadesi ile isterse hareketli olarak belirlemiş olduğu duygu bedeni ile ifade etmesi istenir. Daha sonra bedeni ile ifade etmeye çalıştığı duyguyu sözel olarak ifade etmeye çalışır. Katılımcıya paylaşım kısmını da oluşturacak olan “*Duygunu bedeninin ile ifade etmeye çalışırken neler hissettin?, Duygularını sözel olarak ifade etmeye çalışırken neler yaşadın?, Bedenin ile mi sözel olarak ifade etmek mi daha kolaydı?, Duyguya ilişkin rengi seçerken aklından neler geçti, neler düşündün?, Balonu şişirme derecen ile duygunun yoğunluğu arasında bir ilişki var mı?*” (Katılımcı belki de hiç alakası olmadan, rastgele büyüklükte şişirmiş olabilir ama duygu yoğunluğuna bağlı olarak da şişirmiş olabilir, bu sorgulanabilir) soruları sorulur. Geriye kalan 4 gönüllü katılımcıya da aynı süreç uygulanır. Her

katılımcıya kendilerini ifade etmelerine yetecek süre olan 5'er dakika, toplamda 25 dakika verilir. Daha sonra diğer katılımcıların her birine “*Duyguyu belirlemede zorlandınız mı?, Siz de arkadaşlarınızla benzer şeyler yaşıyor musunuz?, Duyguya ilişkin rengi seçerken aklınızdan neler geçti,neler düşündünüz?*” soruları sorulur ve paylaşımları istenir. Bu süreçte de katılımcılara toplam 15 dakika verilerek etkinlik tamamlanır.

Paylaşım (neleri paylaşımları için neler soracaksınız?)

Diğer katılımcıların önüne çıkıp hem bedeni hem de sözel olarak duygusunu ifade etmeye çalışan katılımcılara paylaşımları amacı ile;

- Duygunu bedenin ile ifade etmeye çalışırken neler hissettin?
- Duygularını sözel olarak ifade etmeye çalışırken neler yaşadın?
- Bedenin ile mi sözel olarak ifade etmek mi daha kolaydı?
- Duyguya ilişkin rengi seçerken aklından neler geçti, neler düşündün?
- Balonu şişirme derecen ile duygunun yoğunluğu arasında bir ilişki var mı?” soruları sorulur.

Diğer katılımcılara da yine paylaşımda bulunmaları amacı ile;

- Duyguyu belirlemede zorlandınız mı?
- Siz de arkadaşlarınızla benzer şeyler yaşıyor musunuz?
- Duyguya ilişkin rengi seçerken aklınızdan neler geçti, neler düşündünüz? soruları sorulur.

Değerlendirme (Lider olarak neleri gözlemleyeceksiniz?)

Lider olarak öğrencilerde kendilerini ifade ederken neler yaşadıkları, beden, jest ve mimikler ile sözel ifadelerin uyumu, kendilerini ne kadar ifade edebildikleri, paylaşım kısmında sorulan sorulara verilen cevapları ve yaratıcı düşünme becerileri gözlemlenir.

Yılmaz, R. (2014). Duyguları İfade Edebilme Amaçlı Bir Yaratıcı Drama Etkinlik Örneği. <http://www.ryilmaz.com/> adresinden 29.09.2014 tarihinde alınarak programa uyarlanmıştır.

FORM IX Empati

Aşağıdaki kurgu katılımcılara okunur. Yarım bırakılan kurgunun tamamlanması için iki gönüllü istenir. Durum tamamen doğaçlama tamamlanır.

Hiçbir zaman eve geç kalmayan Ali o gün akşam eve gelmemiştir. Eşi Zeynep Hanım Ali'ye işyerinden ulaşamadığı gibi cep telefonundan da ulaşamamıştır. Cep telefonu kapalıdır. Terslik buya, Ali'nin kızı Elif'te o akşam çok ateşlenmiş, Zeynep Hanım çocuğu hastaneye götürmek zorunda kalmıştır. Gecenin ilerleyen saatlerinde ateşi düşen Elif taburcu edilmiş annesiyle eve gelmiştir. Hastalığın verdiği yorgunlukla Elif uyuya kalmıştır. Annesi Elif'in başında beklerken kapı açılır. Gelen Ali Bey'dir....

Bundan sonrası için gönüllü olan iki kişi durumu devam ettirir. Olay farklı şekillerde bitebilir. Olayın tekrar başına dönülerek, katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilir.

- 1- Zeynep Hanım Ali'ye ulaşamayınca ne hissetmiştir?
- 2- Ali akşam eve gelmeyince Zeynep Hanım ne hissetmiştir?
- 3- Zeynep Hanım'ın Aliye ulaşamayınca yüzü nasıl bir şekil alır?
- 4- Ali eve geldiğinde yüzünde nasıl bir ifade vardır?
- 5- Ali eve geldiğinde Zeynep Hanım'ın yüzünde nasıl bir ifade vardır?
- 6- Ali kızının hasta olduğunu duyunca nasıl hisseder?
- 7- Zeynep Hanım Ali'ye durumu nasıl ifade eder?
- 8- Ali, Zeynep Hanım'a durumu nasıl ifade eder?

Sorulara ilişkin cevaplar alındıktan sonra empatik düşüncenin öncelikle karşıdakinin hislerini, düşüncelerini doğru anlamaya çalışmayı gerektirdiği, sonra da uygun ifade ile geri bildirim yapılması gerektiği vurgulanır. Zamana göre aşağıdaki durumlarda uygulanabilir.

Örnek Olaylar:

- Akşam işten eve dönen bir babanın yemek soğuk diye eşine kızması...
- Suriye'den mecburen göç etmek zorunda kalan mültecilerin durumu...

ŞİMEP 6 (Kendimi Tanıyorum)

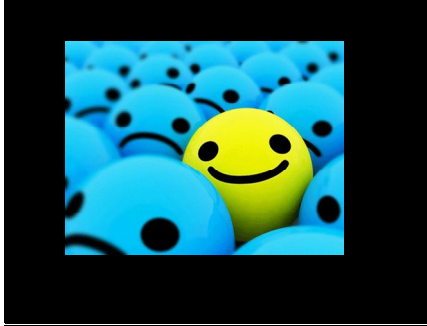
Slayt 1

Slayt 2

Slayt 3

Slayt 4

Slayt 5

Slayt 6

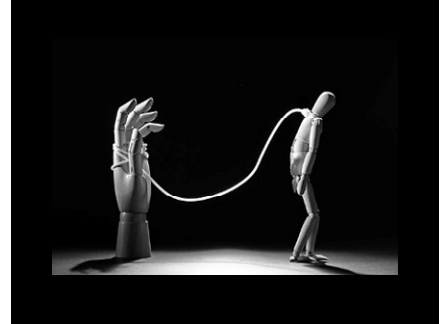
Slayt 7

Slayt 8

Slayt 9

Slayt 10

Slayt 11

Slayt 12

Slayt 13

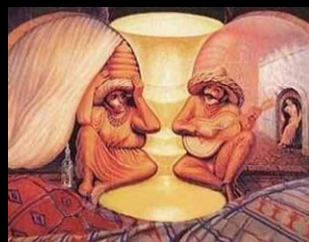
Slayt 14

Slayt 16

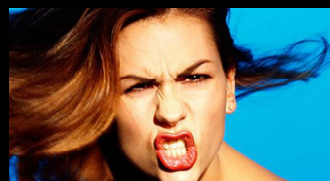
Slayt 17

Slayt 18

Slayt 15

ŞİMEP 7 (Önyargı)

Slayt 1

Slayt 2

Kaynakça

- Derman-Taner, M. (2011). *Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeylerdeki 10-11yaş Çocuklarına Uygulanan Empati Eğitim Programının Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Dökmen, Ü. (2006). İletişim çatışmaları ve empati. Sistem Yayıncılık.
- Yılmaz-Yüksel, A.(2003). *Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Beceriye Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, R. (2014). *Duyguları İfade Edebilme Amaçlı Bir Yaratıcı Drama Etkinlik Örneği*. <http://www.ryilmaz.com/> Adresinden 29.09.2014 tarihinde alınmıştır.

**Düşündüğünüz, söylemek istediğiniz,
söylediğinizi sandığınız, söylediğiniz,
karşınızdakinin duymak istediği, duyduğu,
anlamak istediği, anladığını sandığı,
dolayısıyla insanların birbirini anlaması için bir çok ihtimal var.**
Sylviane Herpin

ETKİNLİK VI

Konu	: Sözlü ve sözsüz iletişim
Süre	: 50 X 6
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Projeksiyon, Sunu Simep_8, 9, 10,12; Form X
Hedefler	:

- 24.İletişimin önemini fark eder.
- 25.İletişimin sözlü ve sözsüz olabileceğini fark eder.
- 26.Sözsüz iletişimin etkisini fark eder.
- 27.Beden dilinin önemini fark eder.
- 28.Beden dili ile duygular arasındaki bağı fark eder.
- 29.Ben ve sen dilinin iletişimdeki etkisinin fark eder.
- 30.İletişimde kişisel sınırları keşfeder.
- 31.İletişimde beden dilini etkin olarak kullanır.
- 32.Duygularını ifade etmede ben dilini etkin olarak kullanır.

Eğitim Durumları :

I. İletişim

Eğitici, katılımcılardan birisine pencereyi açmasını söyler. (Katılımcı da pencereyi açar.) Eğitici bu sayede iletişim kurulup kurulmadığını sorar. Cevaplar dinlendikten sonra, iletişimin **karşılıklı duyguların veya düşüncelerin aktarılması esasına dayandığı ve az önceki durumun tek yönlü bir komut olduğu ifade edilir. İletişimin tanımı ve iletişimi engelleri sunusu (simep_12)** gösterilerek açıklama yapılır.

Ek Bilgi: İletişim, ifade edilen duygu ya da düşünceden aynı şeyi anlamak, aynı telden çalmaktır. İletişimde dört temel öge vardır. Bunlar: Kaynak (İletişimi başlatan kişi), mesaj (sözlü-sözsüz iletilmek istenen), kanal (iletişim aracı) ve alıcıdır (iletinin gönderildiği hedef). İletişim becerisi, insanlarla anlaşmak, kişinin kendisini anlatıp, onların anlamasını sağlamak, önemsenildiğinin ve önemsenilmek istendiğinin gösterilme yoludur. Her insanın iletişim becerisi farklı olmakla birlikte, etkin iletişim becerisi kendiliğinden var olan bir yetenek değildir. Öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir beceridir. (Doğan, 2005:49) Ancak bu becerileri, sosyal hayatta engelleyen bir dizi yanlış algı vardır.

Kişiler arası iletişimde sözel veya sözel olmayan (beden dili) iletişim türleri kullanılabilir. İletişimde dilin, ses tonunun, beden dilinin doğru kullanımı önemlidir.

Evlilik sürecinde bireyin gerek kendisi gerekse ailesiyle kurduğu iletişimde zaman zaman çatışmalar yaşanabilir. İletişim süreci, gerek bireyin gerekse kaynağın bildiği ve bilmediği yönlerden tutun algılama, kültür, zeka vb faktörlere kadar farklı şekillerde sonuçlanabilir.

Her bireyin eğitim düzeyi, zeka kapasitesi, geçmiş yaşantıları gibi değişkenlerin olay ve olguları farklı algılanmasına sebep olabileceği ifade edilir. Algı farklılığı sunusu (simep_8) gösterilir. Katılımcılara sunu da ne gördükleri hakkında yorumlar istenir. Sununun 8. slaytında yer alan at görselinde ne gördükleri sorulur. At cevabını duyduktan sonra slaytın yön değiştirilmiş hali –kurbağa- resmi gösterilir. Olaylara bakış açısının olay ve olguları anlama ve yorumlamada ki etkisi vurgulanır.

II. “Bir ben vardır ben de, benden içeru.”

Sağlıklı bir iletişim için öncelikle bireyin kendi ile ilgili iletişim sürecini netleştirmesi, “Kim?”, “Ne?”, “Nasıl?”, “Nerede?”, “Ne zaman?” sorularıyla sınırlarını belirlemiş olması gerektiği vurgulanır (Köknel, 1997). Öncelikle kendimizi nasıl tanımladığımız ya da başkalarının gözüyle nasıl tanındığımıza ve iletişime ne denli açık olduğumuza ilişkin aşağıdaki uygulama yaptırılır. Her katılımcıya birer kağıt dağıtılarak etkinliğe katılımı sağlanır. Cevaplarını paylaşmak zorunda olmadıkları kendilerine kalabileceği açıklaması yapılır.

Sizinle ilgili her şey çerçevesi. Öyle bir çerçeve düşünün ki sizinle ilgili her şeyi içine alsın. Zevkleriniz, korkularınız, ihtiyaçlarınız, amaçlarınız, hayalleriniz vs.

SİZİNLE İLGİLİ HER ŞEY

Her ne kadar kendiniz hakkında her şeyi bildiğinizi söyleseniz de insan ömür boyu kendini tanımaya sınırlarını keşfetmeye uğraşır. Öyleyse bu çerçeveyi ikiye bölelim. Bir taraf bildiklerimiz, diğer taraf bilmediklerimizi içersin.

KENDİMİZCE BİLİNENLER	KENDİMİZCE BİLİNMEYENLER
--------------------------	-----------------------------

Bizimle ilgili çerçeve başkaları açısından düşünüldüğünde de ikiye ayrılabilir. Başkalarının bizim hakkımızda bildikleri ve bilmedikleri şeklinde adlandırılabilir.

BAŞKALARINCA BİLİNENLER
BAŞKALARINCA BİLİNMEYENLER

Kendimizce bilinenler ve bilinmeyenlerle başkalarınca bilinenler ve bilinmeyenler üst üste konduğunda aşağıdaki bir şekil çıkmaktadır.

	KENDİMİZCE BİLİNENLER	KENDİMİZCE BİLİNMEYENLER
BAŞKALARINCA BİLİNENLER	AÇIK 1	KÖR 2
BAŞKALARINCA BİLİNMEYENLER	GİZLİ 3	BİLİNMEYEN 4

AÇIK 1: Hem bizim, hem de başkaları tarafından bilinen özellikleri içeren bölüm.

KÖR 2: Bizim bilmediğimiz ama başkalarınca fark edilen özelliklerimizin yer aldığı bölüm.

GİZLİ 3: Bizim bildiğimiz ama başkalarının bilmediği bölüm.

BİLİNMEYEN 4: Bizim ve başkalarının bilmediği özellikleri içeren bölüm: isimli bölümdür.

Eğer kendimizi iletişime açık biri olarak görüyorsak, şekilde AÇIK 1 yazan kısmın daha büyük olması gerekir.

	KENDİMİZCE BİLİNENLER	KENDİMİZCE BİLİNMEYENLER
BAŞKALARINCA BİLİNENLER	AÇIK 1	KÖR 2
BAŞKALARINCA BİLİNMEYENLER	GİZLİ 3	BİLİNMEYEN 4

Not: Bu etkinlik, Şahin F.Y. (1997)'den alınmıştır.

Kendini tanıma çerçevesinin hayata geçirilmesi için insanın “ya olduğu gibi görünmesi ya da görüldüğü gibi olması” gerektiği vurgulanır. Burada aslolanın toplumun ne istediğinden çok bizim ne istediğimiz olduğu vurgusu yapılır.

III. Güvenlik çemberi

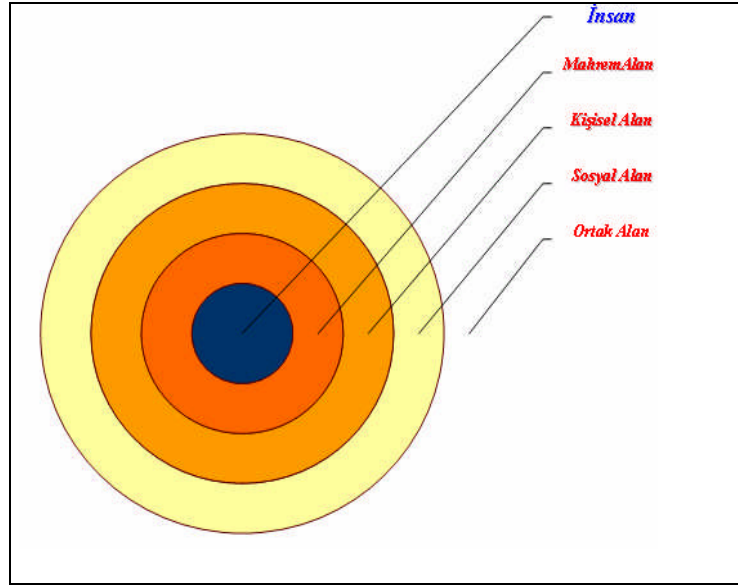
İletişim kurarken kendimizi ne kadar bildiğimiz her ne kadar önemli olsa da bizim dışımızdaki mekansal algının kendimizi iletişime açma konusunda etkisine vurgu yapılır. (Sınavlarda birisi tepenizde dikilirken soruya odaklanamamak veya burnunuzun dibine kadar sokulmuş bir öğretmene cevap vermekte zorlanmak, asansörde yabancı biri ile karşılaştıysanız kapı açılsın da bir an önce çıkayım psikolojisi kendi mahrem sınırlarımızın ihlaliyle alakalıdır.) Kendi sınırlarımız dışında mekansal yakınlığın radyo dalgaları gibi bireyi huzursuz edebileceği ifade edilir. Etrafımızda,

Mahrem alan (Özel bölge): 0-25 cm’lik mesafe olup çok yakınlarımızın girmesine müsaade ettiğimiz alandır.

Kişisel alan: 25 cm-100 cm arasındaki mesafe olup yabancıların girdiğinde huzursuzluk verdiği alandır.

Sosyal alan: 1-2,5 metrelik kısa süreli birlikte olunan (esnaf, komşu, kapıcı vb) alandır.

Ortak alan (Genel bölge): Herkese ait olan ve 2,5 metreden fazla olan yerlerdir (MEB, 2008).

Kaynak: MEB (2008,7)

Görüntüde iletişim sürecinde her ne kadar samimi olsak da sözel olmayan iletişim bizi ele verir. Çünkü yapılan araştırmalar ne söylediğimizden çok nasıl söylediğimizin daha etkili olduğunu göstermektedir. İletişimde öncelikle görsel, daha sonra işitsel ve algı faktörünü etken olduğu bu sebeple de, beden dilinin %60, ses tonunun %30, söylenenlerin ise %10 oranında etkin olduğu görülmüştür (MEB, 2008,5).

IV. Beden Dili

İletişim sürecinde kendini bilmek, sınırlarınızı keşfetmek, kendini açmak-ifade edebilmek, aynı telden konuşmak iletişimin bir parçasıdır. Bununla birlikte sakladığımız ya da sakladığımızı zannettiğimiz duygu ve düşüncelerimizi bedenimizin nasıl ele verdiği ifade edilir. Verilen bir hediye karşısında kızaran bir yüzden herkes aynı mesajı çıkaracaktır. Yapılan araştırmalarda, ne söylediğimizden çok nasıl söylediğimizin daha etkili olduğu ifade edilir. İletişimde öncelikle görsel, daha sonra işitsel ve algı faktörünün etken olduğu bu sebeple de, beden dilinin %60, ses tonunun %30, söylenenlerin ise %10 oranında etkin olduğu ifade edilir.(MEB, 2008:5). Beden dilinin önemi vurgulandıktan sonra açıklayıcı bilgi verilir.

Cüceloğlu (1980:10) iletişimi; “kişiler arasında duygu ve düşünce alışverişini dile getiren terim” olarak tanımlamaktadır. İletişim sayesinde bilgi ve anlayış birliği kolay anlaşılır bir nitelik kazanırken, toplumsal yaşam ve psikolojik varlığımız daha sağlıklı bir hal almış olur(Bilen, 2014). Başarılı bir iletişim için amaç birliği sağlanmış olması, toplumun ortak yaşam standartlarına uygun ve mesaj verilecek kişinin kişisel özelliklerinin tanınması iletişim sürecinde etkilidir (Bilen, 2009). Tüm bunlarla birlikte insanın ne söylemeye çalıştığından ziyade nasıl söylediğinin önemi birçok araştırmada altı çizilen bir konu olmuştur. İletişimde, anlatılan konunun %10, ses tonunun %30 ve anlatım şeklinin ise %60 oranında etkili olduğu savunulmaktadır. Yine araştırmalara göre insanlar ilk karşılaştıkları kişi hakkında ilk 30 saniye ile 3 dakika arasında bir fikre varmakta ve bu da ne konuştuğumuzun değil, nasıl görüldüğümüzün ses tonumuzun ne kadar etkili olduğunun altını çizmektedir (Arıkan, 2011). İletişime ne kadar açık olunduğu, görünümün, ses tonun veya iletişim kurulan ortamın özelliklerinin yanı sıra insanların nasıl algılandıklarının da son derece önem arz ettiği iletişimde algı farklılığı kişiler arasında farklı yorumlara sebebiyet vermektedir. Bu farklılığı Arıkan (2011) beş kategoride açıklamıştır. Bunlar:

- 1. Gerçek Kimlik; Kişide var olan kimliktir. Örneğin bir iş adamı diğer rollerle birlikte koca, baba, başkan vs.**
- 2. Sanılan Kimlik; Var olduğu sanılan kimliktir. Sanılan kimlikten önce gerçek kimlik mevcut olup tarafımızca girilmesi istenen kimliktir.**
- 3. Algılanan Kimlik; Gerçek ve sanılan kimliğin ötesinde düşünülenin ötesinde olan farklı yönlerin algılandığı algılanan kimliktir.**
- 4. Algılatılmaya Çalışılan Kimlik; Kişiye kabullendirilmek istenen kimliktir.**
- 5. Olması gereken Kimlik; Karşıdaki kişide bulunması zorunlu olan kimliktir. Bu kimlik diğerlerini kapsamakla birlikte kendinden beklenen toplumsal değerlerle uygun beklentiye cevap verebilen kimliktir.**

Bunların dışında karşılaşılan her farklı zaman, mekân ve durumlar karşısında sürekli farklı davranışlar göstermek durumunda kalınabilir. “Beden dili, bu farklılıkları sadece ve sadece o ana göre yaşanması gerçekliğine yoğunlaşarak o ana hâkim olma ve o anı yönetme sanatıdır” (Arıkan, 2011:171).

İletişimde ifade edilen konu kadar, görünüm ve ses tonu büyük önem arz etmektedir. Elinde sigara içen birinin sigara sağlığına zararlı demesinin ne kadar inandırıcı olduğu ortadadır. Verilen mesaj bedenle birlikte daha güçlü bir anlam ifade eder. Gülen gözlerle verilen bir buket çiçekle, asık bir suratla verilen bir buket çiçeğin içerdiği anlam bir midir? Bu yüzden Neşat ERTAŞ “kalpten kalbe bir yol vardır bilinmez” derken dilin söylediğinden öte bedenin söylediğine işaret etmiştir.

Beden dilinde kişiler arası mesafe, vücudun duruş şekli, eller, kollar ve parmaklar, bacakların kullanılışı, oturma biçimleri, jest ve mimikler iletişimde son derece etkilidir. Bunları kısa kısa açıklayalım. Sunu (**simep_9**) gösterilir.

V. Ben Dili–Sen Dili

Tatlı dilin yılanı deliğinden çıkardığı bu sebeple de kullanılan dilin ne denli önemli olduğu vurgusu yapılarak ben dili hakkında açıklama yapılır.

Muhatap olunan kişinin suçlanmadan, düşünce ve duyguların, ifadeye eklendiği iletişim sürecine Ben Dili denilmektedir. Ben dili karşıdakini suçlamadan, yargılamadan, tehdit etmeden sadece olumsuz duyguların karşıya aktarılması esasına dayanır. Ben dili:

1. Savunmaya itmez.
2. Suçluluk hissettirmez.
3. Duygunun nedeni anlaşıldığı için iletişim sağlıklı olur.
4. Ben iletisi alan kişi başkalarını düşünmeyi de öğrenir.
5. Yakınlaşmayı sağlar.
6. Anlaşmazlıkları azaltır.
7. Konuşan kişiyi rahatlatır (MEB, 2008).

Daha önce değinilmiş olan iletişimi engelleyen faktörler hatırlatıldıktan sonra ben dili ile ilgili örnek çalışma yapılır.

- a. Olay -yapılan davranış tanımlanır.
- b. Davranışın bizde yarattığı duygu ifade edilir.
- c. Davranışın bizde yarattığı etkisi açıklanır.

Örneğin, aileniz sizi ilgilendiren bir konuda karar veriyor, fakat sizin düşüncenizi sormuyorlar. Bu durumda; "Benim yerime karar vermenize çok kızıyorum, yaşantımla ilgili kararlarımı kendim vermek istiyorum." şeklinde verilen bir tepkide;

- a. Olay: Ailenizin sizi ilgilendiren bir konuda sizin düşüncenizi sormamaları
- b. Etki: Yetersizlik düşüncesi
- c. Duygu: Kızgınlık şeklindedir.

Ben dilinde dikkat edilmesi gereken nokta, karşıdakini suçlamadan olayı tanımlamak, kişide yarattığı etki ve duyguyu ifade etmektir(MEB, 2008).

Örnek uygulama yapılır. Örnek Olay: Akşamüzeri eşiniz birlikte bir arkadaşına oturmaya gitmek istiyor. Ancak siz yorgunsunuz veya o arkadaştan ya da eşinden hoşlanmıyorsunuz, bu sebeple de gitmek istemiyorsunuz. Eşiniz ısrar ediyor. Bu olumsuz durumu nasıl ifade edersiniz? Katılımcıların cevapları tahtaya yazılır. İfadeler birlikte değerlendirilir.

Ben-sen dili ile ilgili sunu (**simep_10**) gösterilir.

Değerlendirme: Aşağıdaki görsellere hangi duygular hâkimdir?

Kaynak: Baltaş, Z ve Baltaş, A. (1994).

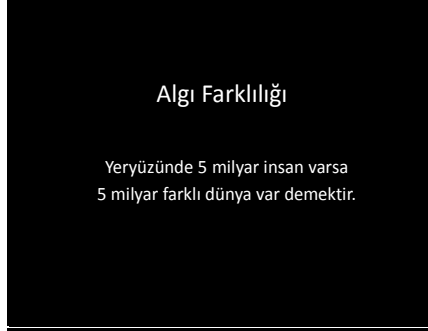
FORM X

İLETİSİM ENGELLERİ

1. Emir Vermek Yönlendirmek “Şikayeti Bırak Da İşine Bak”
2. Akıl Vermek Öğüt Vermek “Yapmalısın Etmelisin Şeklindeki Konuşmalar”
3. Uyarmak Tehdit Etme “Bu İşi Başarmayı İstiyorsan Hareketlenmeye Bak”
4. Çözüm Önerileri Getirmek “Senin İçin Yapılacak Şey Daha İyi Bir Zaman Tablosu Yapmak”
5. Açıklama Analiz Etme Teşhis Etme “Bu Görevi Yapmaktan Kaçınmaya Çalışıyorsun”
6. Öğretmek Mantıklı Fikirler Söylemek “Duruma Bir Bakalım Bu İşi Tamamlaman İçin Zamanın Var
7. Methetme Aynı Fikirde Olma Olumlu Değerlendirme Yapma “Sen Hakikaten Çok Yetenekli Bir İnsansın”
8. Güven Verme Sempati Gösterme teselli Etme Destekleme “Böyle Hisseden Tek Kişi Sen Değilsin”
9. Soru Sorma Derinlemesine Araştırma Sorguya Çekme “Yardım İstemek İçin Neden Bu Kadar Bekledin”
10. Değerlendirme Tenkit Etme Aynı Fikirde Olmamak “Sen Tembelin Tekisin”
11. Ad Takma Gruplandırma Damgalama “Bebek Gibi Davranıyorsun”
12. Şaşırtmak, Konuyu Saptırma “Boş ver Daha Zevkli Şeylerden Konusalım”
13. Kıyaslamak “Kardeşine bak ne güzel yemeğini yiyor. Ağabeyin gibi kibar olmayı öğrenemedin gitti”

ŞİMEP 8 (Algı Farklılığı)

Slayt 1

Slayt 2

Slayt 3

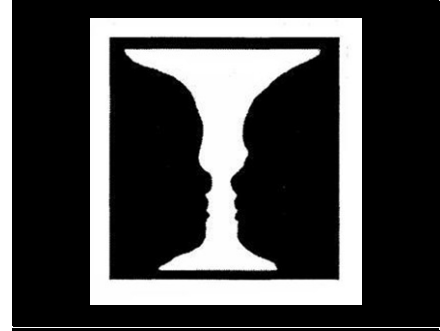
Slayt 4

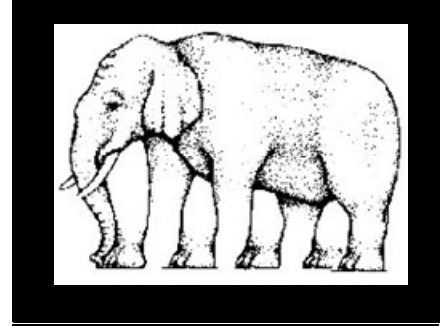
Slayt 5

Slayt 6

Slayt 7

Slayt 8

Slayt 9

ŞİMEP 9 (Beden Dili)

Slayt 1

Kimlik

Gerçek: Okul müdürü, baba, oğul vb statüler.
Sanılan: Empati kurulan müdür-baba.
Algılanan: Böyleymiş. ☹
Algılatılmaya çalışılan: Ben buyum...
Olması gereken: Milli manevi değerlere, örfe uygun hareket sergilenmesi.

Slayt 2

Algı Oranları

Gözlerin konuştuğu dil her yerde aynıdır. Herber

Slayt 3

30 saniye-3 dakika

İletişim, duygu ve düşüncelerin aktarılmasıdır.
 Bu aktarımda anlatılan konunun, ses tonunun ve beden dilinin oranları ne kadar öneme sahiptir?

kelimeler %...,
 ses tonu %...,
 beden dili %....

Slayt 4

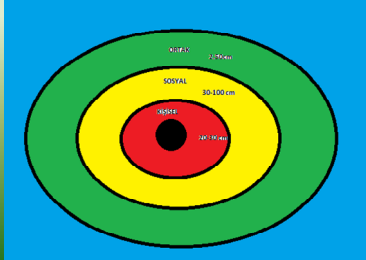
- Anlatılan konu/kelimeler :%10
- Ses tonu (Tonlama, telaffuz, vurgu) :%30
- Beden dili (jest ve mimikler) :%60

58TH FIFA CONGRESS (Cooper)

Slayt 5

MAHREM BÖLGE

Slayt 6

Beden Dili

- Jestler
- Baş hareketleri
- El, kol ve parmak hareketleri
- Gövde -Ayak ve bacakların kullanılışı
- Mimikler
- Yüz ifadeleri
- Göz ve göz hareketleri
- Dudaklar

Slayt 7

Baş Hareketleri

Slayt 8

Yüz Hareketleri

www.haberler.com

Slayt 9

Slayt 10

Slayt 11

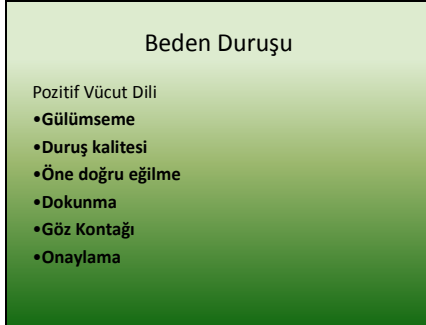
Slayt 12

Slayt 13

Slayt 14

Slayt 15

Slayt 16

Slayt 17

Slayt 18

Slayt 19

Slayt 20

Slayt 21

Slayt 22

Slayt 23

Slayt 24

Slayt 25

Slayt 26

Slayt 27

Slayt 28

Slayt 29

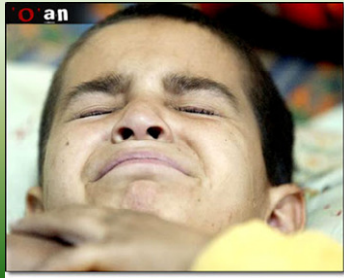
Slayt 30

Slayt 31

Slayt 32

Slayt33

Slayt 34

Slayt 35

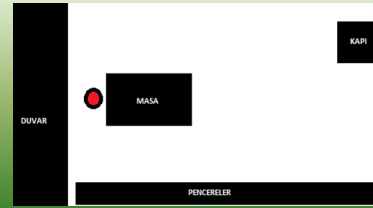

Slayt 36

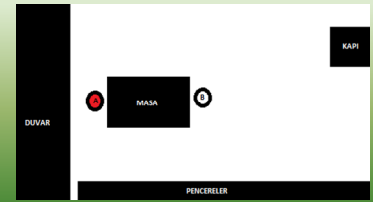

Slayt 37

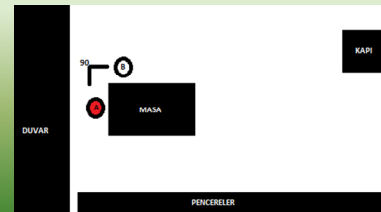
Mekansal

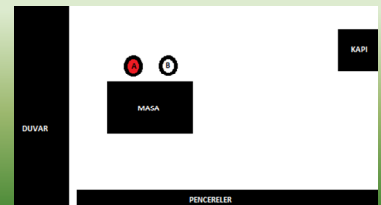
Slayt 38

Slayt 39

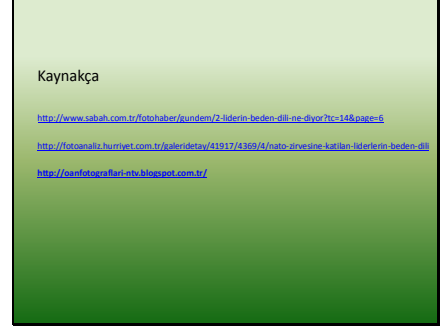
Slayt 40

Slayt 41

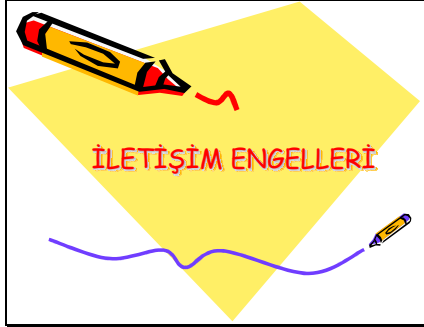

Slayt 42

ŞİMEP 12 (İletişim Engelleri)

Slayt 1

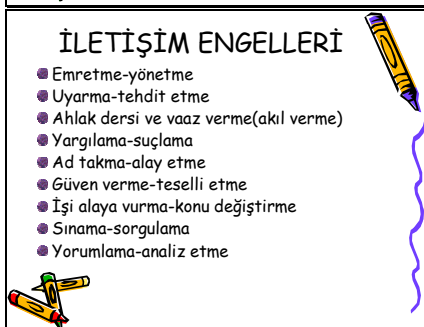
Slayt 2

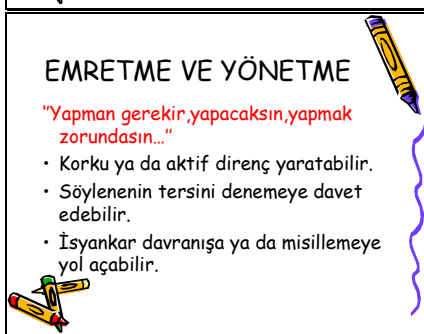
Slayt 3

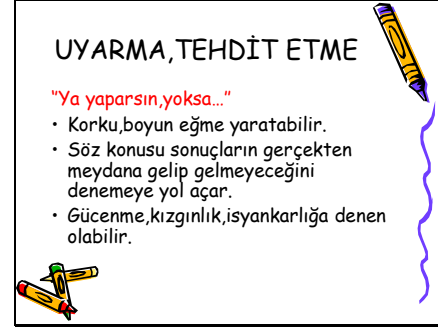
Slayt 4

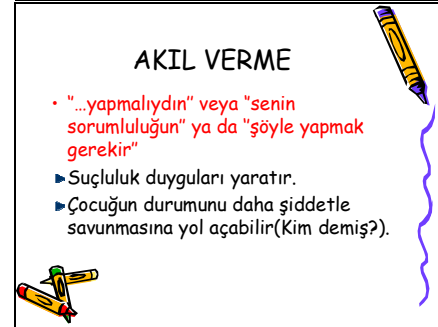
Slayt 5

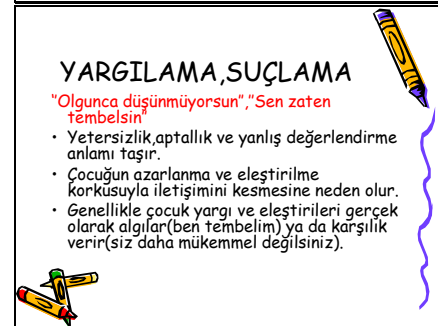
Slayt 6

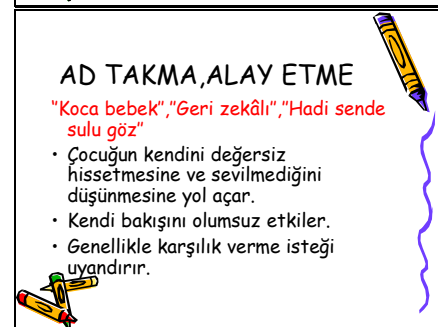
Slayt 7

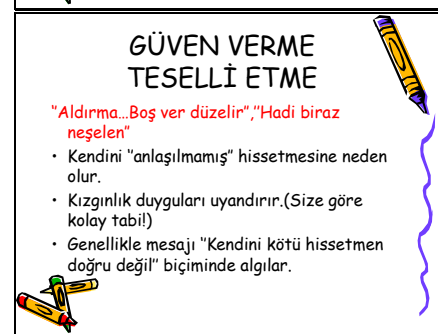
Slayt 8

Slayt 9

Slayt 10

Slayt 11

Slayt 12

İŞİ ALAYA VURMA KONUSU DEĞİŞTİRME

"Dünyayı neden sen yönetmiyorsun?"

"Daha güzel şeylerden konuşalım"

- "Savaşmak yerine, kaçınmak gereklidir" şeklinde bir mesajı ima edebilir.
- Karşı tarafa sorunlarının önemsiz, saçma ve geçersiz olduğu imajını verebilir.
- Karşı tarafın sorununu açığa vurmasını önleyebilir."

Slayt 13

SINAMA-SORGULAMA

- Kanıtlar, nedenler bulmaya çalışma, problemin çözümüne yardımcı olmak için daha fazla bilgi arayışı içinde olma:

"Neden ?...Kim ?... Sen ne yaptın ?... Nasıl...?"

- Soruları cevaplama genellikle karşı tarafı kaçamağa yönltebilir. Soranın niyeti anlaşılmadığından, karşı taraf korkuya, endişeye ve kendi başına sorununu çözemeyeceği hissine kapılabilir.

Slayt 14

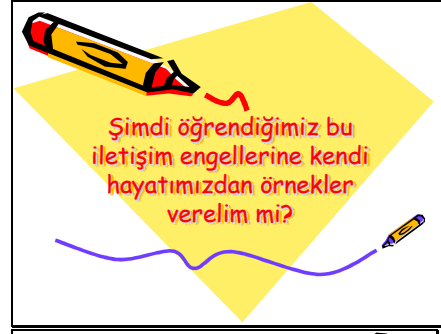
YORUMLAMA ANALİZ ETME

"Aslında sen öyle demek istemiyorsun."

"Senin esas sorunun nedir biliyor musun ?"

- Karşı tarafı tehdit edici, tedirgin edici olabilir ve onda başarısızlık duygusu uyandırabilir.
- Kendisini korumasız hissedebilir.
- Kendisine inanılmadığı kanısına varabilir.
- Yanlış anlaşılma endişesi ile iletişimi kesebilir.

Slayt 15

Slayt 16

- Günlük hayatta da böyle durumlarla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız neler yapıyorsunuz? Üstesinden nasıl geliyorsunuz?
- Çevrenizdeki insanlarla iletişim engellerini kullanmadan nasıl iletişim kurabilirsiniz?

Slayt 17

İlişkileri Engelleyen Faktörler Nelerdir?

- Konuşurken karşıdakini dinlemek yerine, ona vereceğimiz cevabı tasarlamak.
- Karşıdakini dinlemek yerine, onu ikna etmeye çalışmak.
- Cevabı belli ya da suçlayıcı bir takım sorularla karşıdakini bunaltmak.

Slayt 18

Başarılı iletişim oluşturmak için; yapmamız gereken bazı davranışlar vardır. Bunları şu şekilde açıklayabiliriz:

- Karşımızdaki kişilere saygı duymalıyız.
- Onlara önemli olduklarını hissettirmeliyiz ve güven vermeliyiz
- Onları olduğu gibi benimsemeliyiz.
- Empati kurmaya çalışmalıyız.

Kaynak: www.meb.gov.tr/meb_ys_dosyalar/.../02012803_iletisengeller

Kaynakça

- Arkan, M. (2011). *Nitelikli İnsan*. İstanbul: Hayat Yayınları. 14. Baskı.
- Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (1994). *Bedenin Dili*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bilen, M. (2009). *Sağlıklı İnsan İlişkileri*. Ankara :Anı Yayıncılık.
- Bilen, M. (2014). *Duygudan Eyleme İletişim*. Ankara :Yargı Yayınevi.
- Cüceloğlu, D. (1980). *İnsan İnsana*. Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Doğan, S. (2005). *Çalışan İlişkileri Yönetimi*. İstanbul: Kare yayınları.
- Kırbaş, İ. (2014). Ben dili ve sen dili. <http://www.kirbas.com> adresinden 21.10.2014 tarihinde alınmıştır.
- Köknel, Ö. (1997). *İnsanı Anlamak*. İstanbul :Altın Kitaplar Yayınevi.
- MEB (2008). *MEPEG (Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) Büro Yönetimi ve Sekreterlik. Beden Dili*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- MEB. (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara.
- Şahin F. Y. (1997). *Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- <http://www.sabah.com.tr/fotohaber/gundem/2-liderin-beden-dili-ne-iyor?tc=14&page=6> adresinden 21.10.2014 tarihinde alınmıştır.
- <http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr/galeridetay/41917/4369/4/nato-zirvesine-katilan-liderlerin-beden-dili> adresinden 21.10.2014 tarihinde alınmıştır.
- <http://oanfotoagraflari-ntv.blogspot.com.tr/> adresinden 21.10.2014 tarihinde alınmıştır.
- www.mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/.../02012803_letmengeller adresinden 21.10.2014 tarihinde alınmıştır.

**'Herkesin üç kişiliği vardır;
Ortaya çıkardığı, sahip olduğu, sahip olduğunu sandığı.
Alphonse Karr**

ETKİNLİK VII

Konu	: Benlik kavramı ve benlik saygısı
Süre	: 50 X 3
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Projeksiyon, Form XI
Hedefler	:

- 33.Benlik saygısının önemini fark eder.
- 34.Benlik saygısının anlamını açıklar.
- 35.Benlik saygısı ile ilgili olumsuz düşünceleri değiştirir.
- 36.Başkalarının güçlü yanlarını görebilmelerini sağlar.

Eğitim Durumları :

I. Ben?

Benlik kavramının ve benlik saygısının tanımı yapılır.

Eğitici benliğin tanımını yapar. Gerçek benlik: bireyin sahip olduğu zihinsel ve duygusal özelliklerin farkında olmasıdır. “Ben neyim? Ben ne yapabilirim? Benim için neler değerlidir? Hayattan ne istiyorum?” sorularının kendisine sorulması ile ideal benliğin farkına vardırılır.

Bireyin “ben kimim” ile ilgili fikir oluşturmaya benlik kavramı; bireyin kendi ile ilgili duygusal yanı kendini beğenme ve değerli bulma veya bulmama hali benlik saygısıdır. Benlik saygısının yüksek olması bireyin kendini daha olumlu algıladığı zaman karşılaştığı olumsuz durumla ilgili baş etme becerilerinin daha yüksek olabileceği ifade edilir. Kendini fark etme etkinlikleri yaptırılır.

II. Benlik saygısı çalışma kâğıtları (Form XI) diğer ekleriyle birlikte sırasıyla uygulanır.

III. Ben-Şey-Öteki

Amacımız çevremizdekilere karşı nasıl davrandığımızın ve bu davranışlarımızın temelinde hangi düşünce ve inançlarımızın yattığının farkına varmaktır.

Üyelerin ikili eşler olmaları ve düzgün bir sırada karşılıklı olarak ayakta durmaları istenir. Üyelerden karşılıklı olarak birbirlerine ellerini uzatmaları ve avuç içlerini birbirlerine değdirmeleri istenir. Grup lideri “Birazdan üçe kadar sayacağım ve başla komutumla birlikte amacınız karşınızdakinin ellerinin dışını omuzlarına değdirmelisiniz. Bu işlem sırasında birbirinizin canını yakmanız, karsınızdakine zor kullanmanız yasaktır.

Yapacağınız işlemi anladınız sanırım. Bir sorunuz yoksa şimdi saymaya başlıyorum. Bir, iki, üç başla” diyerek oyunu başlatır.

Üyeler birbirlerinin ellerini itmeye başlayarak birbirlerini alt etmeye çalışırlar. Hatta bazı kişiler bunu bir güç gösterisine dönüştürebilirler.

Lider etkinliği belli bir süre sonra bitirir.

Lider ve üyelerden karşısındaki arkadaşının omuzlarına ellerini koymasını ve başla denildiğinde bütün gücüyle aşağı doğru bastırmasını ister. Etkinlik liderin üçten geriye sayarak başla demesi ile başlar. Üyelerden karsısındaki arkadaşının omuzlarına bastırmasına tepki olarak dizlerini bükerek eğilir, diğer üyeler ise ne kadar uğraşsalar da karsısındaki arkadaşının dizlerini bükmeyi başaramazlar. Liderin uyarısı ile üyeler rolleri değişirler ve omuzlarına basılan kişiler arkadaşlarının omuzlarına basarak dizlerini bükmeye çalışırlar. Burada da bir öncekine benzer görüntüler gözlemlenir. Lider etkinliği bitirerek diğer üyelerin oturmasını sağladıktan sonra üyelerden birisini karsısına alarak önce yapılan ilk etkinliğin amacına itişip kakışmadan da nasıl ulaşılabileceğini gösterir.

Daha sonra ikinci etkinlikle ilgili şu soruları üyelere yönlendirir:

Neler hissettiniz?

İlk oyunda arkadaşıyla itişenler acaba karsısındakine mi güvenmiyor, yoksa kendisine mi?

Önce karsınızdaki sonra siz sırayla ellerinizin arkasını omuzlarına değdirseniz daha az enerji harcamamış olmaz mıydınız?

Eğer ona güvenmiyorsanız aynı anda sağ elinin dışını siz değdiriyorsanız, sol elinin dışını da arkadaşınız değdirse olmaz mıydı?

Hayatta da bir amaca ulaşmaya çalışırken böyle mi yaparsınız?

İkinci oyunda dizini büktenler acaba karşısındakinin çok güçlü olmasından dolayı mı dizlerini büktüler?

Yoksa siz kendiniz mi büktünüz? Siz izin vermezseniz sizin dizlerinizi omuzlarınıza bastırarak kim bükabilir?

Sen dizini büktün, o büktü dememeliyiz, bu şekilde elimizi dışarıya uzatmış oluruz. Sorumluluğu başkasına yüklememek gerekir. Sorumlulukları ötekine yüklemek, en genel anlamıyla değişmeye direncin ifadesidir. Sorumluluğu başkalarına atmak, başlıca iki alanda sorun yaratır. Bireylerin ruhsal sorunlarından kurtulmalarını güçleştirir, bunu yanı sıra toplumların ve organizasyonların gelişmelerini engeller ve bir anlamda onların ruhsal sağlıklarını/ yönetim sağlıklarını bozar (Dökmen, 2000).

“Biz istemezsek hiçbir şey bizim dizimizi bükemez.”

“Çok kuvvetli bir kişiyi bile getirseniz omuzlarınıza basarak sizin dizlerinizi bükmesi çok zordur.

“Siz izin vermeden hiçbir dış faktör sizin keyfinizi kaçırma gücüne %100 sahip değildir. Siz gerçekten istemedikçe de hiçbir şey sizi mutlu edemez. Hayatınızı kaliteli geçirmemekten siz sorumlusunuz! Siz izin vermeden kimse sizin dizinizi bükemez, siz izin vermeden kimse sizin keyfinizi kaçırılmaz. Siz talip olmadan da kimse sizi mutlu edemez.”

Ölçme Değerlendirme: Hayattan ne istiyoruz?

Not: Etkinlik II, III, Sarı, E.(2014). İletişim Becerileri Eğitimi. Avrupa Birliği Projesi.

<http://www.hegemkariyer.com/> adresinden 25.09.2014 tarihinde alınmıştır.

FORM XI

Ben neyim?

Ben ne yapabilirim?

Benim için neler değerlidir?

Hayattan ne istiyorum? (Baymur, 1985; Akt.Yıldız, 2006).

Güçlü Yanlar ve Sınırlılıklar

Güçlü Yönlerim	Zayıf Yönlerim

Gelecek Amaçlar

Şimdi ve gelecekle hayattan istediğim en önemli şey nedir?

Bu amaca ulaşmak için ne yapıyorum?

Gelecek ay için

Gelecek 6 ay için

Gelecek 1 yıl için.....

Gelecek 3 yıl için.....

Amacım net olmalı

Bu amaç için şimdi atacağım adımlar nelerdir?

Amacımı gerçekleştirmek için ihtiyaçlarım nelerdir?

Çözümde görev almayanlar, problemin bir parçası olurlar.

Wolfgang Van Goethe

ETKİNLİK VIII

Konu	: Problem çözme becerisi
Süre	: 50 X 3
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Projeksiyon, Yazı tahtası, Form XVII, XVIII
Hedefler	:

37. Problem çözme becerisinin sorunları çözmedeki önemini kavrar.

38. Problem çözme sürecini ve becerilerini kavrar.

39. Problem çözme yönteminin basamaklarını bilir.

40. Problem çözme yönteminin basamaklarını karşılaştığı durumları çözmede uygular.

Eğitim Durumları :

Hayatta zaman zaman maddi, manevi, sosyal psikolojik bireysel veya ailevi farklı sorunlarla karşılaşabiliriz. Bu sorunların hepsinin üç temel özelliği vardır. **Birey-Amaç-Sorun**. Sorunlara çözüm üretmek için ise ilk yapılması gereken sorunun belirlenmesi, kaynağının anlaşılmasıdır. Soruna kimin veya kimlerin ya da nelerin eşlik ettiği- ilişkili olduğunun fark edilmesi, problemin kavranması, yeniden ifade edilmesi olası hipotezler öne sürülmesi ve sonuca ilişkin çözümler üretilmesidir.

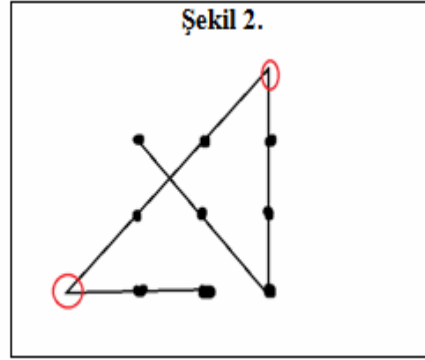
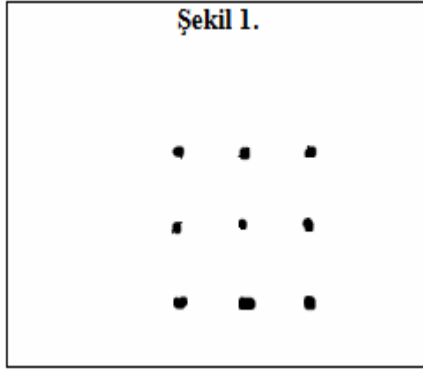
“Karşılaştığımız sorunu sadece eleştirirseniz iki katına çıkar.

Sadece sorunu düşünmekle yetinirseniz sorun yerinde sayar.

Soruna çare bulursanız sorun, sorun olmaktan çıkar.”

Aşağıdaki 9 nokta tahtaya çizilerek (Şekil 1), noktaların tek seferde (el kalkmadan, yatay, çapraz, dikey) 4 doğru ile çizilmesi istenir. Birkaç deneme yaptırdıktan sonra çözüm gösterilir ve bazen sorunu çözümün sınırların dışında (kendimiz dışında) aranması gerektiği vurgulanır.

Elinizi hiç kaldırmadan, yatay, çapraz 4 çizgi ile bütün noktalardan geçebilir misiniz? (Cevap: Şekil 2)

Bazen sorunlara farklı açıdan bakmak, kalıpların dışına çıkmak gerekir.

2. Problem Çözmenin Bilimsel Basamakları örneklerle anlatılır.

1. Problemin belirlenmesi: Problem çözümündeki ilk aşamadır ve bir güçlüğün olması ve onun hissedilmesidir.

Örnek: Erken yaşta evlilik sorunu, Merzifon'da ki nüfus artışı sorunu, İşsizlik sorunu vb. bir konu seçilir. Konunun ana hatlarının çizmesi konusunda katılımcıları yönlendirmek için sorular sorulabilir:

- Merzifonda'daki nüfus artışı ile ilgili neler biliyorsunuz?
- Nüfus artışı konusunda geçerli bilgiler nelerdir?
- Sanayi ve Teknolojik gelişme ile nüfus artışı arasında bir ilişki var mıdır?
- Merzifon dışarıdan göç almakta mıdır?

Bu sorulara verilen cevaplar doğrultusunda problem nüfus artışının nedenleri olarak belirlenir.

2. Problemi tanımlama sınırlandırma: Problemin ne olduğunun açıklanmasından sonra problem çok net olarak tanımlanır. Süreçte problem genel hatlarıyla ele alınır ve sınırlandırılır. Bununla birlikte tartışma yöntemiyle genel anlamda problem ele alınır ve gerçek problemin ne olduğu katılımcılarla birlikte belirlenir. Problemin sınırlandırılması da önemlidir. Çünkü sınırlandırılmayan problemlerin çözüm süreci de güç hale gelir.

Örnek Sorular: Problemlle ilgili ne anlıyorum?

Problemlle ilgili neyi biliyorum?

Problemle ilgili neyi bilmiyorum?

Katılımcılar bu soruları cevaplandığında problemi hem analiz etmiş olur hem de problemle ilgili bildiklerini ve bilmediklerini ortaya çıkarır.

3. Problemle ilgili veri toplama: Problemle ilgili her türlü kaynak incelenerek, çok geniş olarak bilgi toplanır. Bunlar her türlü araç ve gereçler, ilgili kişiler, gözlemler vb. olabilir. Bu süreçte kılavuzluk yapılması, olası çözüm yolları önerme açısından son derece önemlidir.

4. Hipotez kurmak: Bir hipotezi oluştururken, katılımcı mümkün olan en kısa zamanda, mümkün olduğu kadar çok olasılık düşünmelidir. Hipotezlerin oluşturulması, problemin çözümüyle ilgili yapılabilecek olanların sınırlarını çizer. Katılımcılar, her biri öneri niteliğinde olan ve problemin çözümüyle ilgili kararlar vermeye yardımcı olacak hipotezler geliştirirler.

Örnek: Yine yukarıda verdiğimiz örneklerden yola çıkarsak nüfus artışının nedenlerini belirlemeye yönelik 3 hipotez geliştiriniz dediğinizde katılımcıların geliştirdikleri hipotezler şunlar olabilir:

- Eğitimsiz insanların daha fazla sayıda çocuk sahibi olmaları.
- Sanayileşmiş toplumlarda nüfus artış sorununun bulunmaması.
- Nüfus artışı olan ülkelerin aynı zamanda çevre kirliliği, açlık vb. sorunlarının olması.
- Bölgede sanayi açısından yalnızca Merzifon'un bulunması.
- Merzifon'da yaşamının daha ucuz olması vs

5. Hipotezleri test etme: Hipotezlerin test edilme amacı, gerçekten problemin çözümlerinden biri olup olmayacağını anlamaktır. Bu aşamada toplanan bilgilerden yararlanılır. Katılımcılar hipotezlerin geçerliliğinin gösterilmesi ve test edilmesi konusunda neler yaptıklarını açıklarlar.

6. Sonuca ulaşma ve değerlendirme yapma: Problemin çözme yönteminin son aşamasıdır. Hipotezlerin test edilmesinden sonuçlar çıkartılarak genel bir sonuca varılır. Hipotezin problemi ne ölçüde ve nasıl bir anlam kazandırdığına dair bir rapor hazırlanır.

Örnek: Bir problemi çözmek için hipotezler öneren bir araştırmacının problemi hangi yollarla çözülemeyeceğini bilmesi ya da hangi yöntemi kullanılması bu problemin çözümünde daha uygun olacağının belirlenmesi son derece önemlidir.

Problem çözmenin bireylere kazandırdığı başlıca 4 temel nitelik vardır:

- 1- Yaşamla yeryüzüne gelme: Problemin içeriğini oluşturan kavramların kendi kişisel dünyasında ele alarak daha iyi anlaşılması sağlanır.
- 2- Araştırma: Problemin bir tane doğru cevabı olmayacağından, problemin çözüm yollarının daha detaylı boyutlarıyla tekrar tekrar incelenip; araştırılmaya yöneliktir.
- 3- Çözüm üretme: Problemleri çözen tarafların geliştirdiği bir metottur. Problemleri çözen öğrenciler hipotezleri oluştururlar, araştırma ve gözlemde bulunurlar; bununla birlikte problem çözmeye kılavuzluk yapan öğretmenler de öğrenciyi düşünmeye sevk ederler; Öğrencilerin sorumluluk alma alışkanlıklarını kazandırmalarını sağlarlar.
- 4- Düşünme: Problemi değerlendirmede düşünme için bir zemin hazırlanır. Problem içinde yer alan kavramlara ve çözüm sürecinde ki karmaşık durumları anlamaya odaklıdır.

PROBLEM ÇÖZMEDE BAZI ENGELLER

Bunlar problemi çözenen ve ortamdan kaynaklanan engeller olmak üzere ikiye ayrılır:

1. Problem çözenen kaynaklanan engeller: Problemi tüm boyutlarıyla görememek, problemi ifade edememek, probleme karşı çeşitli duygusal tutumlar (başarı, takdir edilme, çekinme, korku vb.), zekanın yanlış kullanımıdır.
2. Ortamdan kaynaklanan çözüm engelleri: Çalışma ortamının durumu, süreç, kültür ve yönetim tarzlarıdır.

PROBLEMİ ÇÖZME YÖNTEMİNİN YARARLARI

- Birey etkindir.
- Karar verme sürecini kolaylaştırır.
- Doğru karar için çok yönlü düşünme yeteneği geliştirir.
- Bireye birden fazla kaynaktan sentez yaparak çözüm üretmeyi öğretir.

PROBLEM ÇÖZME YÖNTEMİNİ ETKİLİ KULLANMAK İÇİN YAPILMASI GEREKENLER

- Problemler gerçek hayattan alınmalıdır. (Sorunlar hayatın ta kendisidir.)
- Bireyin dikkatini çekecek boyutta olmalıdır.
- Problemin çözümünde gerekli donanım için destek sağlanmalıdır. (İletişim eğitimi, bilgi paylaşımı vb.)

Kaynak: <http://www.ozelogretim.hacettepe.edu.tr/grup3/problem.php> Adresinden 29.09.2014 tarihinde alınarak uyarlanmıştır.

(Form XVII ve XVIII) uygulanarak etkinlik tamamlanır.

Değerlendirme: Yeni bir daireye taşındınız ama apartmandan ziyaretinize gelen hiçbir komşu yok. Bu durumda ne yaparsınız?

Form XVII

1. Problemin belirlenmesi.
2. Problemin anlaşılması.
3. Problem için hipotezlerin oluşturulması.
4. Problemle ilgili bilgi toplanması.
5. Hipotezlerin test edilmesi.
6. Hipotezler arasından deney ve karşılaştırmalar yoluyla probleme en uygun olanın seçilmesi ve uygulanması.
7. Hipotezlerin test edilmesinden sonuçlar çıkararak genel bir sonuca varılması

Problemin Tanımlanması:

Sorunum Ne?

.....

Ne zaman oluyor?

.....

Nerede oluyor?

.....

Kimleri kapsıyor ve kimleri etkiliyor?

.....

Hangi konuları-durumu kapsıyor.

.....

Neden oluyor?

.....

.....

Form XVIII. Çözüm Analizi:

Sorunun çözülmezse ne olur?

.....

.....

.....

Çözülürse neler düzelir?

.....

.....

.....

Çözümün alternatifleri nelerdir?

.....

.....

Çözümün riskleri nelerdir?

.....

.....

Çözümün maliyetleri nelerdir?

.....

.....

En uygun çözüm hangisidir?

.....

.....

Neden?

.....

.....

.....

**İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir.
Sen kendini bilmezsen, bu nice okumaktır.**

Yunus Emre

ETKİNLİK IX

Konu	: Sosyal Beceri Geliştirme
Süre	: 50 X 6
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, gösterip yaptırma
Araç-Gereç	: Seramik Hamuru, akrilik boya, fırça.
Hedefler	:

41. Sosyal beceri geliştirmenin önemini fark eder.
42. Bir ürün ortaya koymanın basamaklarını gözlemler.
43. Duygularını nesneler yoluyla ifade eder.
44. Duygularını kendine özgü ürünlerle ortaya koyar.

Eğitim Durumları :

I. Hedefsiz gemiye rüzgar bile yardım etmez.

Sosyal beceri geliştirmenin, bir hobi edinmenin önemine vurgu yapılacaktır.

Nereye gidersek gidelim kendimizi de götürüyor, kendimize güveniyorsak daha güçlü oluyoruz. Kendimizi seviyorsak ve saygımız varsa kendimize, yalnızlığa meydan okuyor, eleştirilere rağmen yolumuza devam edebiliyoruz. Ancak kendimizle ilgili sağlıklı bir iletişim halinde değilsek (bizden veya bizim dışımızdaki bir etkenden kaynaklanması fark etmez, çünkü muhatap biziz) stres denen çağın vebası yakamıza yapışmakta, ilk olarak ruh sağlığımız bozulmaktadır (SB, 2008). Psikolojik olarak gerginlik, geçimsizlik, sürekli endişe hali, yetersizlik duygusu, yersiz telaş ve hayal kırıklığı gibi belirtilerle kendini hissettiren stres, baskıların devamında uykusuzluk, iştahsızlık, konuşma güçlüğü gibi davranış bozukluklarına sebep olmakta, sonrasında ise tansiyon yüksekliği, sindirim bozukluğu, nefes darlığı, yorgunluk alerji, baş ağrısı gibi fiziksel rahatsızlıklara sebep olmaktadır (Erdoğan, Ünsar ve Süt, 2009). Stresle başa çıkabilmek için bedensel egzersizler, uyumsuzluğa ve gerilime neden olan durumlardan uzak kalma, yeni kişilerle tanışma, çevreyle sağlıklı iletişim, insanı dinlendiren kendi başına yapabileceği hobilerle stres azaltılabilir (Erdoğan, Ünsar ve Süt, 2009; Okutan, Tengilimoğlu, 2002). Stresle başa çıkmada bir diğer yöntem ise,

DKBY modelidir (Değiştir, Kabul et, Boş ver, Yaşam tarzını yönet). Bu modelde mümkünse strese sokan durumdan uzak durun, koşulları **değiştirin**, koşulları değiştiremeyecek durumdaysanız pozitif yaklaşımla **kabul edin**, olaylara farklı bir boyutla ele alarak **boş verin**, son adım ise egzersiz ve gevşetme yönteminin kullanılmasıyla sosyal ve duygusal destekler sağlayarak yaşamın kontrolünün ele alınmasına dayanır (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002). Bu modelde önerilen son adımda bahsedilen hobiler sayesinde gerek zamanın değerlendirilmesi, gerekse insanın kendini farklı şekillerde ifade etmesi mümkün kılınırken, kişinin görsel, işitsel ve sözel yeteneklerini, karar alma ve iletişim becerilerini, takım çalışmasına yatkınlığını artırmakta, tanıştığı kişilerle kolay iletişim kurmasını kolaylaştırıp stresten uzak farklı bir çevre edinmelerine de yardım etmektedir (Aksoy, 2012). Ayrıca önemsendiğini bilmek, bir işe yaradığını, bir işi tamamladığını, ortaya yeni bir ürün koyduğunu görmek, takdir edilmek hayatı daha keyifli, daha yaşanabilir bir yer yapmaktadır.

Amaçlar bireye enerji kaynağı sağladığı gibi, bireyin dikkatini yoğunlaştıran, ilişkisiz aktivitelerden uzaklaştırarak dinginleştiren bireyin performanslarını artıran bir niteliğe sahiptir (Eryılmaz,2012). Hayat dair sunusu (**simep_14**) gösterilir.

II. Bir amacım var.

Bir hobi ile uğraşmanın sağladığı önem açıklandıktan sonra seramik hamuru ile yapılmış örnek çalışmalar gösterilir. Bu çalışmaların insana verdiği huzur ve hazzın önemine değinilir. Örnek çalışmalar gösterilir.

I. Seramik hamurunun hazırlanışı anlatılır. Çalışmanın işlem basamakları gösterilir. Örnek çalışmalar yapılarak çalışma hakkında bilgi verilir.

Hamurun Hazırlanışı: 2 Su bardağı un, 1 su bardağı marshall beyaz tutkal, 1-2 yemek kaşığı sıvı yağ bir kabın içerisinde konularak oyun hamuru kıvamına gelinceye kadar yoğrulur. Poşetin içine konularak ağzı bağlanır.

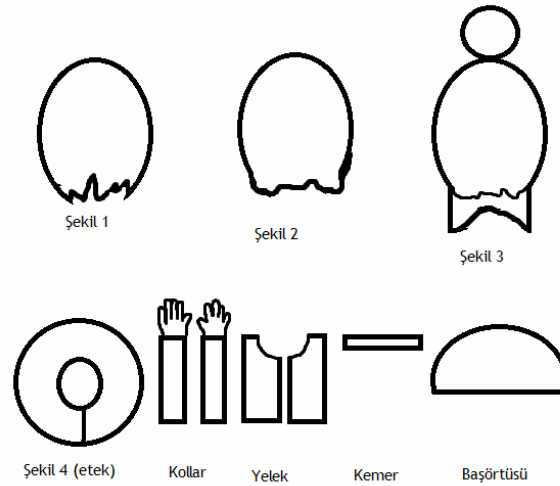
Yumurta Bebek Çalışması (Örnek Çalışma)

1. Yumurtanın sarısı dökülecek şekilde altı kırılarak içi boşaltılır. (şekil-1)

2. Ceviz büyüklüğünde seramik hamuru alınarak nişastalı zeminde merdane ile açılarak yumurta sarılır. (şekil-2)
3. Sarılan yumurtaların kuruması sağlandıktan sonra kuruya zemin üzerine sulandırılmış beyaz tutkal ile baş ve ayak yapıştırılır. (şekil-3)
4. Etek- kollar yelek kemer ve başörtüsü eklenir. (şekil-4)
5. Akrilik boya ile renklendirilir. (şekil-5)

Yapılabilecek Tipler Listesi

Doğu Anadolu kadını (hamile)	Zurnacı	Çaycı
Doğu Anadolu Erkeği (Ağa)	Kaynana	Sünnetçi
Örgü ören kadın	Dansöz	Çoban
Kucağında bebekli kadın	Batı Karadeniz Kadını	İşçi
Çalı taşıyan kadın	Batı Karadeniz Erkeği	Barış Manço
Suçu örgülü kadın	Kanuni Sultan Süleyman	Avanak Avni
Testi taşıyan kadın	Hürrem Sultan	Cadı
Gelin	Nasreddin hoca	Pamuk Prenses
Damat	Hocanın karısı	Yedi cüceler
Davulcu	Keloğlan	Kara Mustafa Paşa
	Simitçi	Merzifon Eşegi
	Kırk ağaç kadını	

Şekil 1. Seramik İşlem Basamakları

Öncelikle basit örnek çalışmalar yapılarak çalışma hakkında bilgi verilir. Her katılımcı istediği bir figürden başlayarak çalışmasını tamamlar.

Şekil 2. Örnek Çalışmalar

Kaynak: www.etkinlik.datcadetay.com adresinden 12.09.2014 tarihinde alınmıştır.

Değerlendirme: Her katılımcıya aile figürlerini temsil eden bir çalışma yapması figürlere ilişkin bir kompozisyon hazırlayarak sunması istenir.

ŞİMEP 9 (Hayatın Anlamı)

Slayt 1

Farkındalık testi

Slayt 6

CHILDREN

SEE

CHILDREN

DO.

Slayt 2

İNSAN HAYATININ YAKLAŞIK %70'İ 7
YAŞINDAN ÖNCE ŞEKİLLENİR.

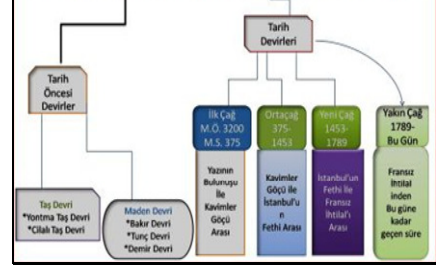
% 20-25 KALITSAL

% 20-25 ANNE KARNINDA

% 20-25 7 YAŞ ÖNCESİ DÖNEM

Slayt 7

Tarih Öncesi ve Tarih Devirleri

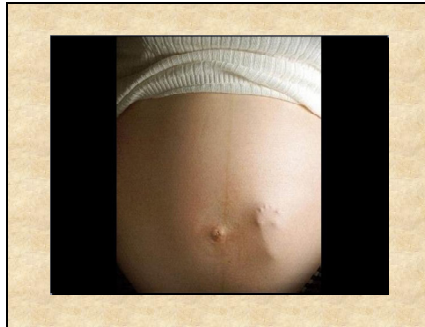
Slayt 3

Slayt 8

Slayt 4

Slayt 9

Slayt 5

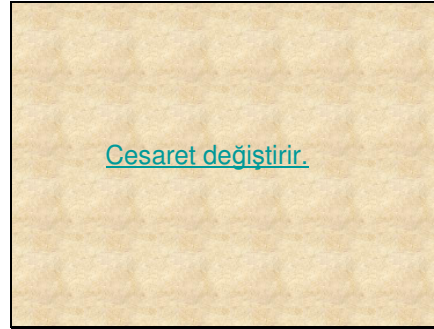
Slayt 10

Slayt 11

Slayt 16

Slayt 12

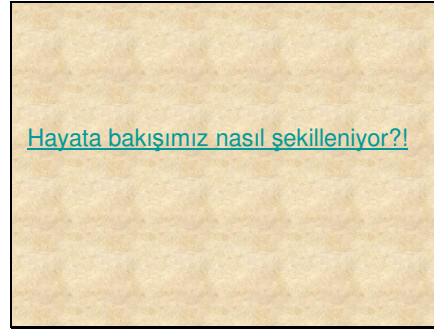
Slayt 17

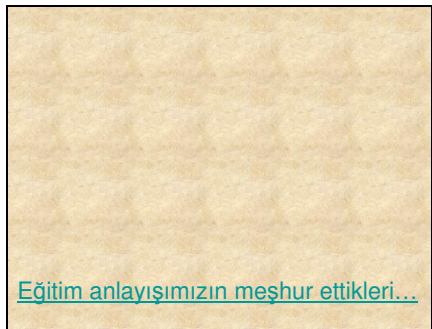
Slayt 13

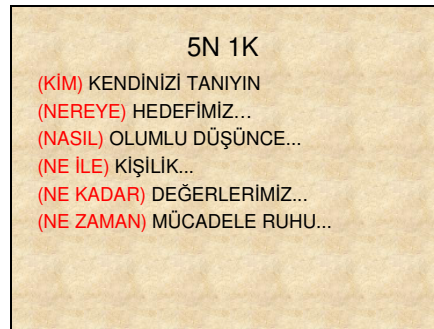
Slayt 18

Slayt 14

Slayt 19

Slayt 15

Slayt 20

Slayt 21

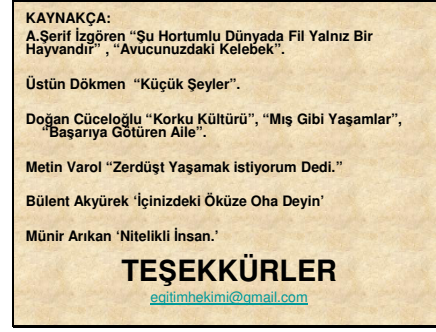
Slayt 24

Slayt 22

Slayt 25

Slayt 23

Kaynakça

- Eryılmaz, A. (2012). Amaçlar: ruh ve beden sağlığını korumanın önemli bir aracı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*. 4, 428-448
- Aksoy, T. (2012). *Bir insanın hobisi olması ciddi bir iştir*. <http://www.temelaksoy.com/insanin-bir-hobisinin-olmasi-ciddi-bir-istir/> adresinden 10.11.2014 tarihinde alınmıştır.
- SB. (2008). Eğitimciler için eğitim rehberi ruh sağlığı modülleri. Ankara: Sağlık Eğitimi Genel Müdürlüğü. Sağlık Bakanlığı Yayınları No:722.
- Erdoğan, T; Ünsar, S. ve Süt, N.(2009). Stresin çalışanlar üzerindeki etkileri: Bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14,(2), 447-461.
- Okutan, M. ve Tengilimoğlu, D. (2002). İş ortamında stres ve stresle başa çıkma yöntemleri: bir alan uygulaması. *Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 15-42.

**Bilmek istersen seni, can içre ara canı
Geç canından bul anı, sen seni bil sen seni.
Hacı Bayram Veli**

ETKİNLİK X

Konu	: İç görü geliştirme.
Süre	: 50 X 12
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	: Anlatım, örnek olay; gösteri, soru-cevap,
Araç-Gereç	: Seramik hamuru, akrilik boya, fırça.
Hedefler	:

- 45.Sorunlar ve olaylar üzerinde hâkimiyet duygusu kazanır.
- 46.Fiziksel ifade yoluyla güç kazanır.
- 47.Duygularını ifade etmeye cesaretlenir.
- 48.Problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirir.

Eğitim Durumları :

İç-görü geliştirme hakkında açıklayıcı bilgi verilir. Daha sonra plan dahilinde uygulamalara geçilir.

İç görü: Kendine derinden bakabilme becerisidir. Kendi durumunu anlayabilme yeteneğidir.

Düşünce → Duygu → Tutum → Davranış'a yön verir.

Seramik hamuru ile figürler yapma bireyin kendi rolü ile ilgili içgörü kazanmasını sağlar. Uygulamanın nasıl yapıldığı ile ilgili açıklama yapılır.

Etkinlik boyunca bireysel ve grupla seramik hamuru kullanarak çalışmalar yapılacağı ifade edilir. Seramik hamuru ile fiziksel bir çalışmanın yetenekten çok “şimdi ve burada” durumunu kuvvetlendireceğini, şekil alan bir malzeme ile çalışmanın bireysel ve grup olarak kişiyi rahatlatacağı belirtilir. Seramik hamuru ile hayatındaki önemli kişileri, nesneleri, duyguları ve içinde yaşadığı sorunları betimleyen çalışmalar yapılacağı anlatılır. Uygulama ile gerçek dünyalarına ünitesi edileceği, duygularını güvenli bir şekilde yansıtabilecekleri, gruba dahil olmanın bireye güç vereceği, gruba dahil olma duygusuna katkı sağlayacağı, tamamlanmış ürünler ile bireyin başarı ve doyum hissini yaşamasına katkı sağlanabileceği ifade edilir. Uygulama yaptırılır.

1. Seramik Çalışması. (1. Gün uygulanır.)

Katılımcılara birazdan kil hamuru ile çalışma yapılacağı ifade edilir ve aşağıdaki yönerge uygulanır.

Yönerge:

1. Önünüzde bulunan kil hamurunu al.
2. Hamuru ellerinle tut.
3. Gözlerini kapat.
4. Hamuru yuvarla.
5. Hamuru ez.
6. Hamuru mıncıkla, elinin içinde ovala.
7. Hamuru parçalara ayır.
8. Hepsini tekrar bir araya getir ve tekrar yuvarla.
9. Parmağınla hamurda istediğin büyüklükte bir delik aç.
10. Bir parçasını kopar ve bir rulo yap.
11. Ruloyu parmağına sar.

Sana verilen yönerge basamaklarında ne hissettin?

Hangi aşama seni çok etkiledi?

En çok neyi yapmaktan hoşlandın?

Hamuru ezerken kendini nasıl hissettin? (Ünite sırasında nasıl bir duygu yaşadığı hakkında konuşmaları istenir.)

2. Gün

Belirli konulara işaret etmek için kil hamurunun kullanımı anlatılır.

Katılımcılardan ellerindeki kil hamuru ile heykel yapmaları istenir. Bu heykellerin kendini yanında mutlu ve güvende hissettikleri kişi veya kişilerin heykelleri olması gerektiği söylenir. (Beceremem diyen, direnç gösteren katılımcılar için basit bir örnek yapılarak katılımcılar cesaretlendirilir.) Yapılan heykelde kendini nasıl hissettiğini fark etmesi sorulur. Elindeki hamurla bebekliğindeki haline benzeyen bir heykel yapması istenir.

*Gençliğindeki haline benzer heykel yap.

*Evlendiğin dönemdeki halinle ilgili heykel yap.

*Anne olduğun dönemdeki halinle ilgili heykel yap.

*Senin için en mutlu olduğun dönemdeki halinle ilgili heykel yap.

Çalışmaya katılan bireylere her dönem hakkında konuşmaları için zaman tanınır.

Çalışmada her dönemin o kişiye neler hissettirdiğini fark etmeleri sağlanmaya çalışılır.

Çalışmaya katılan kadınlara kendini temsil eden bir şekil yaptıktan sonra hayatındaki önemli bir kişinin ya da başa çıkmakta zorlandığı kişinin figürünü yapması istenir.

Yapılan şekillerin dönüşümlü olarak birbirlerinin yerine geçtiğini hayal etmesi ve iki şekil arasında diyalog başlatması istenir.

Çalışmanın amacı kişinin duygularını tanıması, sahiplenmesi, sorunları fark ederek onlarla başa çıkabilmesini sağlamaktır.

3. Gün (Kadın erkek figürleri yapma.)

İşlem basamakları eğitici tarafından anlatılır. (Malzemeler önceden hazırlanır.)

Eğitimci tarafından önceden yapılmış olan figürler tanıtılır.

Figürlerin nasıl yapılacağı eğitici tarafından uygulamalı olarak gösterilir.

Katılımcıların istekleri dikkate alınarak figürler belirlenir.

Figür çalışmasına geçilir.

Kaynak: http://sesiber.blogspot.com.tr/2010_04_01_archive.html (29.09.2014 tarihinde alınmıştır.)

4. Gün (Ürünlerin sergilenmesi ve sunumu)

1. Figürler isimlendirilir.
2. Grubun yaptığı ürünlerin hikâyesi oluşturulur. (Umut, huzur, aile, hikayeleri vb.)
3. Hikâyenin isimlendirilmesi (huzur ve mutluluk veren isimler)
4. Hikâyelerin anlatılması

Değerlendirme: Bir ürün ortaya koymak, size nasıl bir duygu hissettirdi?